

Kl. 09.00 – 20.45

1 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2003/04:FPM109 Grönbok – om offentlig-privata partnerskap och EG-rätten om offentlig upphandling och koncessioner *KOM(2004)327* till finansutskottet

2 § Hänvisning av ärende till utskott och beslut om förlängd motionstid

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2003/04:165 till skatteutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för propositionen skulle förlängas till fredagen den 17 september.

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Finansutskottets betänkande 2003/04:FiU20
Konstitutionsutskottets betänkande 2003/04:KU25
Näringsutskottets betänkande 2003/04:NU15

BoU13 Ledningsrätt för elektroniska kommunikationsnät

Punkt 1 (Lokaliseringsfrågor m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (v)

Votering:

247 för utskottet

25 för res. 1

26 avstod

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 40 m, 41 fp, 29 kd, 9 c

För res. 1: 1 fp, 24 v

Avstod: 1 m, 2 kd, 9 c, 14 mp

Frånvarande: 16 s, 14 m, 6 fp, 2 kd, 6 v, 4 c, 3 mp

Punkt 5 (Regeringens lagförslag)

I denna punkt upptogs först frågan såvitt avser tillkännagivande i motion 2003/04:Bo6 yrkande 1 (m) om behovet av lagstiftning

Yrkande:

1. utskottet

2. mot. Bo6 yrk.1 (m)

Votering:

219 för utskottet

26 för mot.

55 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 24 m, 43 fp, 28 kd

För mot.: 17 m, 1 fp, 8 c

Avstod: 4 s, 3 kd, 24 v, 10 c, 14 mp

Frånvarande: 16 s, 14 m, 4 fp, 2 kd, 6 v, 4 c, 3 mp

Punkt 5 (Regeringens lagförslag) i övrigt

1. utskottet

2. res. 4 (v)

3. res. 6 (c)

4. res. 5 (mp)

Förberedande votering 1:

17 för res. 6

18 för res. 5

266 avstod

48 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Johan Löfstrand (s) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Förberedande votering 2:

24 för res. 4

19 för res. 5

258 avstod

48 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Huvudvotering:

219 för utskottet

25 för res. 4

56 avstod

49 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 125 s, 24 m, 43 fp, 27 kd

För res. 4: 1 fp, 24 v

Avstod: 2 s, 17 m, 4 kd, 18 c, 15 mp

Frånvarande: 17 s, 14 m, 4 fp, 2 kd, 6 v, 4 c, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

**SkU31 Avtal mellan Sverige och Danmark om vissa skattefrågor
m.m.**

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Utvärdering m.m.)

1. utskottet

2. res. (fp)

Votering:

256 för utskottet

45 för res.

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 128 s, 41 m, 31 kd, 24 v, 17 c, 15 mp

För res.: 44 fp, 1 c

Frånvarande: 16 s, 14 m, 4 fp, 2 kd, 6 v, 4 c, 2 mp

**SkU32 Undantag från skattskyldighet för vissa ersättningar i form
av royalty och avgift**

Punkt 1 (Anpassningar till direktivet om räntor och royalties)

1. utskottet

2. res. (kd)

Votering:

270 för utskottet

31 för res.

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 128 s, 41 m, 43 fp, 1 kd, 24 v, 18 c, 15 mp
För res.: 1 fp, 30 kd
Frånvarande: 16 s, 14 m, 4 fp, 2 kd, 6 v, 4 c, 2 mp

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU36 Skattebefrielse för el i vissa industriella processer

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU37 Beskattning av lokalanställd personal vid utländska beskickningar och konsulat i Sverige

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Tilläggsbudget 1
för 2004*

5 § Tilläggsbudget 1 för 2004

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2003/04:FiU21
Tilläggsbudget 1 för 2004 (prop. 2003/04:100 delvis och prop. 2003/04:128).

Anf. 1 CARIN LUNDBERG (s):

God morgon, herr talman! Finansutskottet inleder dagens debatt med att debattera regeringens förslag till tilläggsbudget.

Innan jag kommer in på detta ärende vill jag dock kommentera gårdagens stora händelse, nämligen fotbollsmatchen som slutade 4–0 till Socialdemokraterna. Jag vill bara säga att jag hoppas att dagens debatt ska präglas av lika god och ädel kamp som vi såg i går.

Utskottet tillstyrker förslaget i propositionen att 55 miljoner från Fonden för den mindre skeppsfarten får tillföras det särskilda kontot i Riksgäldskontoret för insatser i av staten hel- eller delägda bolag.

När det gäller frågan om förbättrad kapitalstruktur i statliga bolag föreslår utskottet vissa ändringar jämfört med propositionen. Utskottet tillstyrker regeringens förslag att högst 5 miljarder kronor – tillsammans med den tidigare angivna ramen på högst 3 miljarder kronor – i form av extra utdelningar från de statliga bolagen får tillföras det särskilda kontot i Riksgäldskontoret för insatser i av staten hel- eller delägda bolag under 2003 och 2004. Underskott får dock inte uppkomma på kontot.

Ett nytt ramanslag, Kapitalinsatser i statliga bolag, om 1 miljon kronor anvisas under utgiftsområde 24 Näringsliv. Regeringen bemyndigas att överskrida anslaget med högst 2 miljarder. I den takt som medel tillförs anslaget från kontot avräknas dessa mot anslaget. Avsikten är att anslaget inte ska belastas vid årets slut.

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till slutreglering av det generella statsbidraget till kommuner och landsting för att neutralisera effekterna på det kommunala skatteunderlaget med anledning av pensionsreformen. Utskottet bedömer att regleringsbeloppet på 2,6 miljarder kronor motsvarar den beräknade ökningen av kommunsektorns skattein-

täkter 2003 och 2004 till följd av pensionsreformen och konstaterar att slutregleringen därmed sker i enlighet med finansieringsprincipen.

Regeringens förslag om bland annat nya och ändrade bemyndiganden att ingå ekonomiska förpliktelser tillstyrks.

När det gäller bemyndiganderamen inom anslaget till försvarets materielanskaffning delar utskottet regeringens uppfattning att de framtida bindningarna som görs angående materielanskaffning behöver minskas för att skapa handlingsfrihet inför försvarsbeslutet avseende försvarets inriktning åren 2005–2007. Den här reduceringen förändrar inte inriktningen i försvarsbeslutet under innevarande år och föregriper inte heller kommande ställningstagande till Försvarsmaktens långsiktiga materiel-försörjning.

När det gäller storleken på framtida anslagsnivåer samt bemyndiganden på försvarsområdet anser utskottet, liksom försvarsutskottet, att man bör invänta resultatet av Försvarsberedningens och Regeringskansliets arbete med försvarsbeslutet 2004. Först efter det att försvarsbeslutet antagits av riksdagen kan såväl anslagsbeslut som beslut om omfattningen av och ändamålet med nya bemyndiganden prövas med vederbörlig noggrannhet.

Utskottet behandlar också tre förslag för budgetåren 2005–2006, vilka tas upp i samband med förslaget till tilläggsbudget för 2004. Regeringens förslag om tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och lands-ting 2005 samt om ändringar i lagen om kreditering på skattekonto av stöd till kommuner för anläggande av telenät respektive lagen om skatte-reduktion för utgifter för vissa anslutningar för tele- och datakommuni-kation tillstyrks.

Samtliga motionsyrkanden i betänkandet avstyrks.

Herr talman! Eftersom det till betänkandet har fogats 24 reservationer och fyra särskilda yttranden finns det mycket mer man skulle kunna säga, men jag har här tagit upp det jag ansett vara viktigast för debatten.

Anf. 2 GUNNAR AXÉN (m):

Herr talman! Regeringens förslag till tilläggsbudget är ett kvitto på att regeringen och stödpartierna håller på att tappa greppet om statens finan-ser. Trots ett omfattande budgettricksande klarar man inte av att hålla utgiftstaket för innevarande år. Med de utgifter som föreslås i tilläggs-budgeten räknar Ekonomistyrningsverket med att man i år överskrider utgiftstaket med drygt 4 miljarder kronor. Redan nu har man raderat ut budgeteringsmarginalen genom att skjuta utgifter som borde belasta innevarande års budget framför sig.

En annan aspekt av tilläggsbudgeten är att den visar hur regeringen underskattat konjunkturen och arbetslöshetsutvecklingen. Den ökade arbetslösheten leder nu till att man ökar satsningarna på arbetsmarknads-politiska åtgärder med 7 miljarder kronor eller 18 %. Samtidigt är vår-propositionen likväl som tilläggsbudgeten i total avsaknad av tillväxtåt-gärder.

Statens finanser gick förra året med 46 miljarder kronor i underskott. I år beräknas underskottet bli 63 miljarder kronor och nästa år 41 miljar-der kronor. Trots att konjunkturen förväntas återhämta sig går statens ekonomi med underskott, vilket är oroväckande eftersom det pekar på en strukturell obalans i ekonomin.

Regeringens budgettricksande har nu blivit en allmänt vedertagen metod för att försöka frisera siffrorna och hålla utgiftstaket. Årets tilläggsbudget är inget undantag. Det utgör snarare en provkarta på vilka metoder man använder sig av.

Utöver att skjuta utgifter framför sig från i år till nästa år läggs utgifter utanför statsbudgeten. Ett exempel på det är det nyligen inrättade kontot hos Riksgäldskontoret dit man för vinstmedel från statliga företag för att sedan återföra dem till förlustbringande företag utan att transaktionerna redovisas över statsbudgeten.

Ett annat exempel är att man på en extra bolagsstämma avser att ge Svenska Spel direktiv att använda vinstmedel för att ge bidrag till olika former av kulturell verksamhet.

Ytterligare en metod är den som man har använt sig av många gånger tidigare, att kreditera kommuners, landstings och företags skattekonton för att på det sättet skapa olika tillfälliga och särskilda sysselsättningsåtgärder utan att det redovisas via utgiftssidan i budgeten.

Ännu en metod är att låta myndigheter själva få behålla och använda sig av offentligt rättsliga avgifter som de drar in.

Regeringen summerar själv krediteringarna av skattekonton med mera till närmare 10 miljarder kronor, och Riksrevisionen har nyligen redovisat att de offentligt rättsliga avgifter som disponeras av myndigheterna själva uppgår till 9 miljarder kronor. Läger man till det de 5 miljarder kronor som transfereras via det särskilda kontot hos Riksgälden ser man att det är betydande summor som regeringen på det här sättet lägger utanför statsbudgeten, i storleksordningen 25 miljarder kronor. Sannolikt är siffran ännu högre eftersom den nuvarande redovisningen gör det mycket svårt att upptäcka det omfattande budgettricksande man ägnar sig åt.

Enligt budgetlagens 17 § ska statens inkomster och utgifter budgeteras och redovisas brutto i statsbudgeten. Brutto redovisningen är viktig eftersom den innebär att budgeten blir tydligare och olika utgifter och åtaganden enklare kan prövas mot varandra. Finansutskottet har vid upprepade tillfällen betonat bruttoredovisningens betydelse för att öka statsbudgetens genomslagskraft i syfte att förbättra riksdagens möjligheter att fatta väl grundade budgetbeslut.

Vi ser det som mycket allvarligt att regeringen inte hört samman de här uppmaningarna. Jag undrar hur länge vänstermajoriteten ska finna sig i att regeringen tillåts tricksa med budgeten.

Herr talman! Vi moderater tar inte ställning till tilläggsbudgeten som helhet eftersom vi i höstas presenterade ett annat budgetalternativ, som då avvisades av riksdagen. Enligt riksdagsordningen har vi inte heller någon möjlighet att föreslå förändringar av andra anslag än dem som regeringen väljer att aktualisera. Det är därför inte praktiskt möjligt för oss att presentera ett eget förslag till tilläggsbudget. Ansvar för tilläggsbudgeten vilar därför på Socialdemokraterna och deras stödpartier.

Det finns däremot några förslag, bland annat introduktionen av nya stödformer och åtgärder, som har effekt på kommande års budget som vi avvisar.

Först och främst handlar det om det tidigare nämnda kontot hos Riksgälden. Det är i strid mot budgetlagen att inte bruttoredovisa utdelningar från och utbetalningar till statliga bolag över budgeten. Därför motsätter

vi oss den särskilda inleveransen av medel från fonderna för den mindre skeppsfarten till detta konto. Av samma anledning avvisar vi regeringens förslag att höja ramen för de medel som ska få avsättas på det här kontot och de låneramar till fyra SJ-bolag som regeringen föreslår ska införas.

Vi avvisar också förlängningen av stödet till kommunerna som ges via kreditering av deras skattekonton för utbyggnad av telenät, vilket vi tidigare har motsatt oss med hänvisning till att den här utbyggnaden bör ske på marknadsmässiga villkor.

Herr talman! Den alltmer ökande arbetslösheten har fått regeringen att föreslå förlängningar och höjningar av ett par olika sysselsättningsstöd. Det här är endast en kortsiktig lösning som beror på att regeringen totalt saknar strategi för ökad tillväxt och nya jobb. Vi förordar en politik som skapar bättre villkor för företagande, ekonomisk tillväxt och därmed nya jobb. Därför avvisar vi regeringens förslag om att förlänga det tillfälliga sysselsättningsstödet till kommuner och landsting samt höjningen av det särskilda anställningsstödet.

Förslaget i tilläggsbudgeten om att minska Försvarsmaktens bemyndigande för materielanskaffning föregriper Försvarsberedningens arbete och det kommande försvarsbeslutet. Indragningarna, som sker redan under innevarande år, under en känslig övergångsperiod från det mobiliserande till det insatsberedda försvaret, ger helt fel signaler. I stället för att underlätta och stödja omställningen fördröjer nu Socialdemokraterna och deras stödpartier omställningen.

Vidare föreslås några marginella förslag till stöd till bostadssektorn, däribland ett stöd för installerande av hissar som kommer att räcka till ca 100 nya hissar. De här åtgärderna är långt ifrån vad som skulle behövas för att få ökade investeringar i bostadssektorn. För att lyckas med detta krävs bland annat en rimligare beskattning och ett hyressättningssystem som skapar incitament för nyinvesteringar i bostäder och för underhålls- och ombyggnadsåtgärder.

Herr talman! Tilläggsbudgeten är ett bevis på att regeringen inte har någon framförhållning i den ekonomiska politiken och är i total avsaknad av tillväxtstrategi. Lagandet och lappandet i de offentliga finanserna går vidare. Statsskulden fortsätter att växa. Budgettricksandet har blivit en del av regeringens ekonomiska politik. Socialdemokraterna och deras stödpartier närmar sig vägs ände.

Herr talman! Vi står bakom samtliga våra reservationer men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation nr 1.

Anf. 3 KARIN PILSÄTER (fp):

Herr talman! Tillfälligt är ledordet för det här betänkandet. Tillfälligt är också ledordet för regeringens och dess stödpartiers ekonomiska politik.

Jag tror att det finns en mycket naturlig förklaring till det. Det beror på att man inte har någon gemensam vision, någon gemensam inriktning för vart man är på väg, och därför blir lösningarna just mycket tillfälliga. De handlar om att efter bästa förmåga hantera uppkommande problem eller försöka skapa tillfälliga plåsterlappar på svårigheter i samhället.

Därför var det i mediebevakningen och i den allmänna politiska debatten också tilläggsbudgeten, det vill säga de tillfälliga förslagen på hur man ska hantera de akuta problemen, som var huvudnumret när man

presenterade riktlinjerna för den ekonomiska politiken. Det fanns inga riktlinjer, däremot fanns det en hel del tillfälliga försök till plåsterlappar.

Det är tillfälliga krediteringar på olika konton. Det är tillfälliga byggstöd. Det är tillfälliga sysselsättningsstöd. Det är tillfälliga förlängningar av tillfälliga stöd för olika typer av bredbandsgrävande och annat. Det är tillfälliga hissbidrag och så vidare. Men det är väldigt lite struktur och väldigt lite riktning på arbetet.

Herr talman! Ramverket och processen kring budgeten är mycket viktiga för tilltron till den ekonomiska politiken och finanspolitiken. Att man håller sig till det här ramverket och att man följer regelverket är mycket viktigt för hållfastheten i finanspolitiken, eftersom regeringen och dess stödpartier ständigt undergräver ramverk och regelverk och detta undergrävande ständigt blir mer och mer omfattande. För varje gång vi får en tilläggsbudget eller en budget återkommer regeringen och stödpartierna med nya kreativa lösningar på hur man går runt det regelverk som i vart fall regeringen själv säger är så viktigt.

Utgifter blir minskade inkomster. Man nettoredovisar på ständigt nya sätt. Man fuskar med den tekniska justeringen av utgiftstaket.

Sanningen är att årets utgiftstak är spräckt. Jag står inte här som en olyckskorp och säger att det kommer att ske. Sanningen är att det *är* spräckt. Det är spräckt så att det bara krasar om det. Enligt skrivningen i tilläggsbudgeten är marginalen fullständigt obefintlig. Enligt Ekonomistyrningsverkets rapport, som kom förra veckan, blir sprickan *efter* fusk 4 miljarder.

Låt oss se till verklighetens budgethantering och inte till hur regeringen och stödpartiernas egna utskottsmajoritet väljer att tolka verkligheten i strid med bugetlagens intentioner. Det är några få enstaka exempel. Vi kan alltid stå och göra långa listor, men utifrån några få enstaka exempel kan jag säga att utgiftstaket är spräckt med åtskilliga miljarder och att sprickan ökar med hjälp av förslagen i tilläggsbudgeten.

3 miljarder fanns redan i budgetfusk vad gäller omstrukturering av kapital till de statliga bolagen, som man nettoredovisar på konto i Riksgälden i stället för att i enlighet med budgetlag föra in det på först inkomst- och sedan utgiftssidan. Här ökar man det till 5. Det är 2 miljarder i nytt fusk i tilläggsbudget. Man hade redan 3,4 miljarder i rent fusk när det gäller kommunanslag. Nu tillför man 2,6 i fusk genom att dra in enligt finansieringsprincipen 2,6 miljarder på ett i sig otillständigt sätt – som min kollega Christer Nylander bland annat kommer att ta upp senare – mitt i året utan att göra motsvarande tekniska justering ned av utgiftstaket. Bara genom två ingrepp i tilläggsbudgeten har man nästan 5 miljarder som man i praktiken överskrider utgiftstaket med. Vad är då konsekvenserna av detta? Ja, dels att tilltron till ramverket naturligtvis minskar, dels att det i sak innebär att man får ett ständigt ökat strukturellt budgetunderskott. Det är precis det vi ser nu. Det är genom att man inte förmår att hålla utgiftstaken som det strukturella underskottet växer.

Herr talman! I stället för att vara så kreativ när det gäller att hitta på sätt att runda utgiftstaket borde man vara mer kreativ när det gäller att hålla i pengarna. Vi behöver faktiskt begränsa statens utgifter. Det bör då ske genom att man begränsar i stället för att ständigt utöka statens åtaganden. Ta till exempel åtagandet att driva en massa statliga bolag, bland annat för att anlägga telenät och se till att folk får hem rabatterade an-

slutningar av datakommunikation, att alla ska ha en digitalbox hemma och att man ska ha olika typer av stöd till bostadsunderhåll. Det är en lång rad nya uppgifter i det statliga åtagandet, som också innebär att utgifterna ökar – och för att klara det undergräver budgetsystemet.

Då är det fantastiskt att notera att trots att man är så kreativ när det gäller att få plats med nya utgifter som bland annat ska täcka saker som på intet sätt är rimligt att de är ett statligt åtagande, är man oförmögen att prioritera de allra mest utsatta i vårt samhälle. Ta exemplet med bilstödet till funktionshindrade och handikappade. Trots det lilla tillägg som nu görs kommer det att ta slut till sommaren, vilket innebär att resterande ärenden får läggas på hög till nästa 1 januari. De människor som är allra mest utsatta i vårt samhälle får sitta emellan. Då är det inga bredband som ska grävas utan då är det funktionshindrade människor som ska kunna få möjligheten och den frihet det innebär att något lite kunna klara sig själva.

Herr talman! Jag skulle kunna prata länge om den så kallade omstruktureringen av statliga bolag. Jag tror att Folkpartiets hållning är väl känd när det gäller de statliga bolagen. Staten ska inte vara både spelare och domare på denna spelplan. Staten ska inte driva bolag i konkurrens med annan privat verksamhet. Staten ska driva bolag endast i sådana sektorer där det är befogat med ett statligt monopol. I vårt fall handlar det om att vi tycker att det är befogat i fråga om Systembolaget – inget annat.

Gunnar Axén har redan mångordigt beskrivit det fullkomligt hårresande i hela systemet och att man nu ytterligare går runt olika rimliga regelverk för att kunna utvidga detta. Det är tydligen så att regeringen inte nöjer sig med att försöka lösa det som är det statliga kärnåtagandet. Rättare sagt: Där går man bet. I stället vill näringsministern leka storpatron.

Herr talman! Det pågår, såvitt jag har förstått, EM i fotboll. Jag hörde i morse att en av de italienska spelarna riskerar att inte få vara med på nästa match därför att han har spottat en annan spelare i ansiktet. Jag önskar att vi när det gäller företagande kunde ha ett lika fast regelverk som man har i fotboll, det vill säga att det när den ene aktören spottar den andra i ansiktet – som staten som ägare gör när staten tar pengar och skickar in till underskottsbolag och därmed bedriver osjyst konkurrens – finns någon domare som sätter upp rött kort. I stället säger de egna lagkamraterna att det är helt okej.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 2. Vi står givetvis bakom samtliga reservationer. Min kollega Christer Nylander kommer att ta upp ytterligare några frågor.

Anf. 4 MATS ODELL (kd):

Herr talman! Med årets tilläggsbudget visas med all önskvärd tydlighet att Socialdemokraterna regerar fullständigt ur hand i mun. Långsiktigheten, planeringen, framförhållningen är noll. Den är bortblåst.

Det här syns på olika sätt. Marginalerna är borta. Talet om stora överskott i de offentliga finanserna visar när det kokar ned till realiteter att staten går med ett underskott med ungefär 60 miljarder i år. Bosse Ringholm lånar 5 miljoner i timmen, 119 miljoner per dygn. Kommunsektorn går med ett underskott på kanske 10 miljarder. Det enda överskottet finns

i pensionssystemet. Det är naturligtvis inte långsiktigt hållbart med en sådan ordning.

Efter ett ganska långvarigt träningspass visar sig nu regeringen ha uppnått nästan en fulländning – ett närmast akrobatiskt budgettricksande – i denna proposition. Det är i själva verket ett förvirrat hopkok av motstridiga och kontraproduktiva förslag som läggs på riksdagens bord av en trött och visionslös minoritetsregering.

Låt mig, herr talman, börja med det allvarligaste i propositionen. Det allvarligaste för de offentligt finansierade välfärdstjänsterna är att man drar in ytterligare 2,6 miljarder kronor från kommunsektorn mitt i en megakris för vård och omsorg, som vi kan läsa om varenda dag i våra tidningar. Detta är fullständigt sanslöst. Vi vet att arbetslösheten ökar. Detta drabbar kommunsektorn. Men har inte också regeringen ett ansvar för att arbetslösheten ökar? Kan man överlasta hela den notan till kommunsektorn? Vi kristdemokrater tycker inte det.

Självklart har skatteintäkterna blivit lägre, men vi behöver då i stället tillföra de resurserna. Den nuvarande ordningen innebär att kommuner och landsting tvingas säga upp tiotusentals människor. Visst, man drar in pengarna, och sedan ger man samma pengar till Arbetsmarknadsstyrelsen för att de ska betala ut a-kassa till de människor som har friställts från vård, omsorg och skola. Detta är naturligtvis en fullständigt ologisk och orimlig situation, inte minst för de människor som i dag står i cancerbehandlingsköer i Stockholm. Nu får de höra att under pågående budgetår dras in ytterligare pengar, samtidigt som skatteintäkterna i Stockholms läns landsting har vikit med 900 miljoner. De 2,6 miljarderna, och mer därtill, behövs för att säkra de välfärdsåtaganden som den offentliga sektorn har gjort.

Det finns i tilläggsbudgeten ett förslag om ett tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting nästa år. Det är egentligen ett förslag som inte hör hemma i en tilläggsbudget utan i den budgetproposition som läggs fram i höst och gäller nästa år.

Men det är inte det värsta, utan det värsta är att det här är ett konkurrenssnedvridande bidrag, som enbart gäller de offentligt drivna välfärdstjänsterna. De privata företag, personalkooperativ och sjuksköterskor som har startat och tagit över vårdcentraler får noll kronor av detta. Är det rimligt, när vi vet att kommuner och landsting lägger ut mer och mer av sin verksamhet på duktiga entreprenörer som tidigare har arbetat inom den offentliga sektorn? Vi tycker inte det.

Låga löner och brist på kompetensutveckling tillhör också de största bristerna i dagens vård och omsorg, och vi anser därför att det är angeläget att det vidgade rekryteringsbidrag som planeras träda i kraft i höst går just till vård- och omsorgspersonal.

Det är en annan sak som har förvånat många. Den stora kris vi har inom psykiatrin ledde till att regeringen tillsatte en psykiatrisamordnare, Anders Milton. Alla förväntade sig då att denne Anders Milton i denna tilläggsbudget skulle få resurser till alla de projekt som har förhandlats fram. Nej! Det finns noll kronor för detta. Anders Milton är ingen trollkarl. Jag tycker att det är ynkligt att regeringen efter allt som har varit i detta – efter mordet på Anna Lindh och efter allt det som har skett – inte kommer fram med några pengar på det här området.

Köerna till barnpsykiatri är också oacceptabelt långa. På vilket sätt förbättras den situationen när nu 2,6 miljarder ytterligare dras in från kommunsektorn? Här handlar det om värdköer inte på månader utan på år i vissa fall för barn som står och väntar på tillgång till barnpsykiatri.

Det här är effekterna av att man inte kan hålla ordning och inte satsar på de verkligt svaga grupperna i samhället utan har fokus på stora transfereringssystem.

Vi kristdemokrater vill i stället i vår motion för innevarande år förstärka resurserna för att förbättra den psykiatriska vården och avsätter därför 300 miljoner kronor.

Herr talman! Det talas och konfereras ganska mycket om tillväxt. Regeringen skickar ut enkäter: Vad kan vi göra för att förbättra tillväxten? Ja, det kan man fråga sig efter att ha haft regeringsmakten i tio år. Det är dags att börja undra hur man skulle kunna förbättra det här.

Men Bosse Ringholm lånar, som sagt, 5 miljoner i timmen, och tillväxtkongressen har ännu inte avlagt några konkreta förslag vare sig tidigare eller nu.

Arbetslöshetskrisen löser man nu genom att ge 7 366 miljoner ytterligare till Arbetsmarknadsstyrelsen.

Vi tycker att arbetsmarknadspolitiken har nått vägs ände. Arbetslösheten är hög, både den öppna och den dolda. Läger man också till alla som är sjukskrivna framstår den här krisen i all sin tydlighet. Nu måste det bli ett skiftat fokus, så att man i stället satsar på att offensivt lösa detta genom en mer aktiv tillväxt- och näringspolitik.

Jag vill till slut säga några ord om de statliga bolagen, herr talman. Den hanteringen ger ett alltmer märkligt intryck. Flera har varit inne på det tidigare.

Dels föreslås i tilläggsbudgeten att riksdagen ska godkänna att regeringen i år får besluta om låneramar i Riksgäldskontoret för Euromaint AB, Green Cargo AB, Jernhusen AB och AB Swedcarrier för 2005 och 2006 som sammanlagt uppgår till 2 300 miljoner kronor. Det är ganska mycket pengar – 2 300 miljoner – till dessa bolag, utan att man specificerar vad de ska användas till.

Dels uppmanas riksdagen att godkänna vad regeringen förordar om en förbättrad kapitalstruktur i statliga bolag. Det förslaget innebär bland annat att det knyts en kredit på 2 000 miljoner, 2 miljarder, till ett särskilt konto i Riksgälden som inrättades förra året. Jag ska inte gå in på alla de detaljerna, men det finns mycket att säga. Bland annat tycks man nu dammsuga varenda vrå för att få fram pengar till dessa statliga bolag.

Ta Fonden för den mindre skeppsfarten: 55 miljoner drar man in däriifrån, trots att man tidigare en gång har tagit 50 miljoner, som var det ursprungliga statliga kapitalet. Här har alltså små redare i kustsjöfart betalat in avgifter, som man nu drar in och ska ge till ospecificerade, olönsamma satsningar i statliga företag utan insyn och utan att det ska belasta utgiftstaket.

Riksdagen fattade ett beslut på den här punkten så sent som i höstas, men redan nu föreslås vi bryta mot de besluten.

Herr talman! För att avsluta vill jag yrka bifall till reservation nr 2.

Anf. 5 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Herr talman! Beskedet om indragningarna från kommunsektorn i tilläggsbudgeten kom som en chock för våra företrädare i kommuner och landsting. Aldrig tidigare har så radikala ingrepp gjorts under löpande budgetår i kommun- och landstingsbudgetar som nu.

Det här visar att den ekonomiska situationen är kaotisk. Extra allvarligt är det att det direkt drabbar den instans i samhället som främst står för välfärdsbegreppet. Kommun- och landstingspolitiker höll redan före tilläggsbudgeten på att spara i verksamheten. De negativa effekterna av den kommunala resursbristen låter inte vänta på sig.

Tyvärr kan jag konstatera att situationen i dag är sådan att det gamla auktionsförfarandet med människor åter har införts i landet. Människor berövas i dag sin medborgerliga rätt att själva avgöra var de vill leva och bo i kommunernas kamp för att minska sina kostnader. Människovärdet i samhället håller alltså på att undermineras – detta i ett land som säger sig värna de mänskliga rättigheterna.

Fallet Maria i Sala är ingen enstaka händelse, där en funktionshindrad människa av sin hemkommun tvångsskrivs i en annan kommun. Det är ett av exemplen i kommunernas interna strid att vältra över kostnaderna på någon annan därför att pengarna är slut. När krubban är tom bits hästarna.

Mitt i den situationen lastar regeringen över ytterligare kostnader på kommunerna. Det håller inte.

Från Centerpartiet motsätter vi oss den här förnedrande behandlingen av människor anno 2004. Vi motsätter oss också neddragningarna på 2,6 miljarder kronor till kommuner och landsting – ett förslag som ytterligare bidrar till omänskliga effekter ute i verkligheten, ett förslag som också visar upp ett förakt gentemot det kommunala självstyret.

Regeringen anslår i tilläggsbudgeten 7,4 miljarder kronor för bidrag till arbetslöshetsförsäkring och aktivitetsstöd. Från Centerpartiet ser vi kostnadsökningen som en effekt av neddragningarna inom kommunsektorn. Denna ekonomiska situation inom kommunerna resulterar i arbetslöshet, vilket späder på kostnaderna för staten. Resultatet av neddragningarna av de generella statsbidragen leder alltså till ökade kostnader för arbetslösheten.

Vi behöver en arbetsmarknadspolitik som är långsiktigt hållbar. Ett tillfälligt sysselsättningsstöd fokuserar i stället på de kortsiktiga lösningarna, samtidigt som ett sådant här förfarande visar på en dålig tilltro till framtiden. Bara den signalen i sig är katastrofal.

Regeringens ständiga brandkårsutryckningar visar på en bristfällig syn på hur framtidens arbetsmarknadsproblem ska lösas. Att pengarna är slut visar också regeringens förslag att överföra medel från Fonden för den mindre skeppsfarten till Riksgälden. Det är en form av tricksande för att hålla mer eller mindre tveksamma företag under armarna.

Vad Sverige behöver är tillväxt, mer arbetade timmar och produktivitetshöjningar, mindre av friår och kortare arbetsdagar. En ekonomisk politik ska vara öppen och transparent. Det innebär att riksdagen ska pröva alla anslag enligt den så kallade bruttoprincipen. Det förhållandet är, som många har sagt, inskrivet i budgetlagen. Att ständigt söka vägar för att kringgå denna öppenhet, som regeringen nu gör, är besvärande, dels utifrån det förhållandet att riksdagen undanhåller full information,

dels genom att vi ständigt framhåller större behov av öppenhet inom EU, samtidigt som vi själva verkar i annan riktning.

Beträffande förändringen i bemyndigandet till försvaret är vi från Centerpartiet mycket kritiska. Det är en kritik som delas av ett enigt försvarsutskott. Vårt framtida försvar måste bygga på en hög kompetens, byggd på forskning och utveckling.

För att uppnå det målet är det viktigt att bemyndiganderamen hålls på en sådan nivå att det finns utrymme för beställningar som gynnar kompetensutbyggnad och materielutveckling. En permanent sänkning av bemyndiganderamen till försvaret kommer att ställa till problem.

Centerpartiet och regeringen gjorde en överenskommelse i samband med det senaste försvarsbeslutet. I överenskommelsen lades inriktningen fast fram till nästa försvarsbeslut. Det beslut som nu föreslås är ett avsteg från den uppgörelsen. Förmodligen är det stödpartierna som styr, och det är beklagligt. Grunden för att ge försvaret en arbetsro som så väl behövs i en tid av omställning har därmed raserats.

Herr talman! Jag biträder givetvis samtliga reservationer under det här avsnittet, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation nr 24.

Anf. 6 HANS HOFF (s):

Herr talman! Låt oss gemensamt glädja oss åt de alltmer positiva uppgifter som nu presenteras om att konjunkturen har vänt, till exempel SCB:s siffror som visade att BNP i Sverige ökade med 2,6 % första kvartalet 2004. Vi kan med stor sannolikhet fastställa att vi nu lämnar åren av lågkonjunktur bakom oss.

Vi kan då konstatera att vi trots allt har klarat denna lågkonjunktur relativt bra. Sverige är ett av få länder i Europa som har om än ett litet så ändå ett överskott i de offentliga finanserna. Samtidigt är samhällsekonomin i slutet av denna lågkonjunktur mycket pressad. Vi ser detta bland annat på innevarande års mycket lilla, i stort sett obefintliga, budgeteringsmarginal. Samtidigt vill jag för kammaren bestämt understryka att utgiftstaket ska hållas. Den socialdemokratiska regeringen och samarbetspartierna i riksdagen kommer aldrig att tillåta att vi, oavsett konjunktur, tappar greppet om landets finanser. Vi vet att om så sker är det alltid de människor med minst marginaler och störst behov av ett generellt välfärdssamhälle som drabbas hårdast.

Herr talman! Jag kommer inte att gå igenom eller bemöta alla förslag och reservationer som finns när det gäller tilläggsbudget 1 för innevarande år. Jag kommer att nöja mig med att beröra vissa delar som jag anser vara av större betydelse.

För att stärka den kommunala verksamheten samt för att upprätthålla sysselsättningen inom välfärdproduktionen införs ett tillfälligt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting om 1,5 miljard kronor 2005. Stödet utformas på samma sätt som det tidigare sysselsättningsstödet till kommuner och landsting.

I en reservation anför de borgerliga partierna att det tillfälliga sysselsättningsstödet på 1,5 miljard kronor inte ska införas. De anför bland annat att de är tveksamma till om stödet är konkurrensneutralt. Att så är fallet klargjordes vid en utfrågning som finansutskottet arrangerade den 12 mars 2001.

Finansutskottet tillstyrker vidare regeringens förslag om att minska försvarets medel för materielinköp kommande år med 4 miljarder kronor. Finansutskottet delar regeringens uppfattning att de framtida bindningar som görs i fråga om materielanskaffning behöver minskas för att skapa handlingsfrihet inför kommande försvarsbeslut. Denna minskning av möjligheten till beställningar förändrar inte inriktningen i försvarsbeslutet under innevarande år. Den föregriper inte heller kommande ställningstaganden till Försvarsmaktens långsiktiga materielförsörjning.

Herr talman! Kommunernas och landstingens skatteintäkter ökade tekniskt år 2003 beroende på ändringar i hur pensioner utbetalas. Vid denna typ av tekniska ekonomiska förändringar mellan staten och kommunerna gäller finansieringsprincipen. Därför minskades det generella statsbidraget till kommuner och landsting med drygt 5,3 miljarder kronor under förra året. Denna reglering var preliminär.

Finansutskottet konstaterar att det i praktiken blir varken mer eller mindre pengar till verksamhet eller andra åtgärder i kommuner och landsting efter regleringen.

Det framförs nu att kommunerna har fått ändrade förutsättningar för innevarande budgetår, vilket i sig är minst sagt förvånande. Redan den 6 november 2002 vid ett möte mellan Finansdepartementet och Kommun- Landstingsförbunden kom man överens om att SCB skulle utföra beräkningar kring hur stor regleringen skulle vara. Hösten 2002 beslutade riksdagen om en preliminär reglering i budgeten för 2003. Redan då aviserade regeringen att den slutliga regleringen skulle ske i budgeten för 2004.

I mars 2003 fick SCB i uppdrag att beräkna beloppet för slutregleringen. SCB presenterade beräkningarna den 20 maj 2003. Det som då presenterades var att 1,7 miljarder kronor per år var kvar att slutreglera.

Kommun- och Landstingsförbunden påpekade då vissa osäkerheter i underlaget, vilket gjorde att SCB fick i uppdrag att utföra beräkningarna ännu en gång. De nya beräkningarna visade att det som kvarstod att slutreglera för att uppfylla finansieringsprincipen 2003 och åren framöver är de nu aktuella 1,3 miljarderna.

Att mot denna bakgrund hävda att det inte fanns kunskaper om att regleringen skulle göras, trots att man gemensamt arbetat med denna reglering sedan november 2002 och den nu aktuella slutregleringen sedan mars 2003, torde snarare vara ett politiskt spel för gallerierna än ett inlägg i sakdebatten.

Herr talman! Utskottet konstaterar vidare att nya överskridanden har gjorts av bemyndiganden. Anmärkningsvärt är att Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning ånyo har överskridit sina befogenheter. Finansutskottet vidhåller sin uppfattning om det oacceptabla i att en myndighet gör åtaganden som är mer omfattande än vad riksdagen godkänt. Som regeringsformen anger får statens medel inte användas på annat sätt än vad riksdagen har bestämt.

Utskottet vill understryka det allvarliga i att riksdagens beslut överskrids. Det åligger regeringen att ha kontroll över myndigheternas hantering av medel. Det kan nu finnas anledning för regeringen att utöver den utlovade redovisningen i budgetpropositionen för 2005 vad gäller Myndigheten för kvalificerad yrkesutbildning även inkludera vilka åtgärder man vidtagit så att denna situation inte uppstår på andra områden.

Utskottet har också iakttagit att övriga överskridanden som nu är aktuella och även tidigare överskridanden som gjorts finns inom utgiftsområde 16. Det kan därför enligt utskottet finnas anledning för regeringen att närmare utvärdera om det finns särskilda problem inom just detta utgiftsområde.

Herr talman! Vid behandlingen av 2003 års ekonomiska vårproposition ansåg riksdagen att det fanns goda skäl att skapa en ordning som underlättar kapitalomstruktureringar i den statliga företagsfären, detta eftersom staten bör kunna agera på samma sätt som ett moderbolag som ger koncernbidrag till vissa dotterbolag och finansierar detta med medel från andra dotterbolag. Regeringen återkommer nu i frågan om kapitalstrukturen i de statliga bolagen.

Utskottet ställer sig bakom att inklusive den tidigare medgivna ramen på högst 3 miljarder kronor nu högst 5 miljarder kronor i form av extra utdelningar från de statliga bolagen får tillföras det särskilda kontot i Riksgäldskontoret under 2003 och 2004 samt att behållningen på kontot vid utgången av 2003 får användas även under 2004 för kapitaltillskott till SJ AB. Som utskottet anförde våren 2003 ska de extra utdelningarna avse medel som annars skulle ha legat kvar i bolagen.

Utskottet vidhåller sitt ställningstagande från 2003 att något underskott inte får uppkomma på kontot. För att klara av situationer då behov av kapitaltillskott uppstår men medel ännu inte har hunnit inlevereras föreslår utskottet i stället för det förslag som regeringen har att ett nytt ramanslag, Kapitalinsatser i statliga bolag, uppförs under utgiftsområde 24. 1 miljon kronor tillförs detta anslag.

Anslaget ska endast belastas om det vid tillfället för en kapitalinsats inte finns medel på kontot i Riksgäldskontoret. Riksdagen bemyndigar regeringen att överskrida anslaget med högst 2 miljarder kronor. Utskottet förutsätter att om anslaget belastas återbetalas hela underskottet inklusive ränta före utgången av 2004. Utskottet vidhåller också riksdagens beslut från våren 2003, vilket innebär att kapitalinsatser inte får göras utan riksdagens godkännande.

Vad utskottet anförts bör ges regeringen till känna.

Herr talman! Mot bakgrund av det anförda yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 7 MATS ODELL (kd) replik:

Herr talman! Hans Hoff har ingen lätt uppgift att försvara de uppkast som nu finns i tilläggsbudgeten. Det är klart att han gläder sig åt att andra regeringar har varit mera lyckosamma och fått fart på sin tillväxt så att svenska exportföretag kan börja exportera dit. Den internationella konjunkturen har vänt.

Men det är trots allt en ganska god beskrivning av det passiva förhållningssätt som regeringen har. Man väntar på att andra får fart på sin ekonomi. Då kan vi skörda lite grann och få en del av smulorna från deras bord i stället för att ha en egen tillväxtpolitik.

Låt oss gå in på de konkreta sakerna. Tillfälliga sysselsättningsstöd tycker Hans Hoff är bra. Samtidigt drar han med andra handen in 2,6 miljarder kronor. Han försvarar nu med matematiska formler och beräkningar vad som har varit.

Är det inte så att regeringen och de socialdemokratiska, vänsterpartistiska och miljöpartistiska riksdagsgrupperna här i riksdagen har ett ansvar för medborgarnas situation i verkligheten? Har Hans Hoff lyssnat på den socialdemokratiska ledningen för Kommunförbundet? Har han lyssnat på den socialdemokratiska ledningen för Landstingsförbundet och hört vad de säger om situationen?

Vad säger han till dem som står i kö till cancerbehandling och som får vänta oacceptabelt lång tid? Han hänvisar till statistikserier hos Statistiska centralbyrån om skatteutfall. Ni har väl för allt i världen ansvar för dagssituationen i politiken. Det är årets budget och de tillkortakommanden som kommuner och landsting nu ger medborgarna som ni har att förhålla er till.

Varför finns det inga pengar till psykiatrin? Ni har ändå ett ansvar för medborgarna. Ni måste regera här och nu. Jag vill ha svar från Hans Hoff. Borde inte de här pengarna ha fått vara kvar hos kommunsektorn, mot bakgrund av situationen i verkligheten?

Anf. 8 HANS HOFF (s) replik:

Herr talman! Jag sade i mitt huvudanförande: Låt oss gemensamt glädjas över att konjunkturen nu med största sannolikhet har vänt.

Som Mats säger beror det mycket på den internationella konjunkturen. Visst gör det det. Samtidigt ska vi veta att det inte bara påverkar de siffror som vi slår varandra i huvudet med utan det påverkar i mycket stor utsträckning människor i vardagen just när det gäller sysselsättningsökning och pengar till kommuner och landsting under åren framöver. Det är en oerhört viktig del.

Samtidigt ska vi se att mycket i den situation vi befinner oss i är präglat av att vi är i slutet av en lågkonjunktur.

När det gäller den reglering som görs enligt finansieringsprincipen blir det varken mer eller mindre pengar till kommuner och landsting för verksamhet eller annat. Förändringarna i den första regleringen, och nu i den slutreglering som görs, är helt och hållet neutrala. Det vi tillför för nästkommande år är ytterligare 1,5 miljarder kronor i denna budget som handlar om ett tillfälligt sysselsättningsstöd.

Finansieringsprincipen är en kärnfråga i de ekonomiska relationerna mellan staten, kommunerna och landstingen. Anser Mats Odell att vi ska ta bort finansieringsprincipen? Om Kristdemokraterna säger att vi inte längre ska ha en finansieringsprincip är det ett besked till kommuner och landsting som jag är helt säker på att man kommer att reagera oerhört kraftfullt mot. Det är de facto det förslag som Mats Odell framför.

Anf. 9 MATS ODELL (kd) replik:

Herr talman! Jag kan inte låta bli att låta bli. Den slutsatsen drar alltså Hans Hoff, att vi skulle vilja avskaffa finansieringsprincipen.

Jag säger: Följ finansieringsprincipen. Om man läser Kommun- och Landstingsförbundens rapporter ser man att det anses att regeringen inte följer den. Det jag säger är ju att det nu är en katastrofal situation i kommuner och landsting – man går back med 10 miljarder – och att de inte har någon handlingsfrihet. Det är staten som har möjlighet att komma dem till undsättning.

Det vi kristdemokrater gör är att minska anslagen till a-kassa för AMS för de människor som nu ska friställas. Vi låter de pengarna vara kvar i kommunsektorn. Det är inte att överge finansieringsprincipen. Det är att hålla fast vid någon typ av grundläggande förnuft. Att först avskeda människor, dra in pengar och ge dem till AMS för att samma människor ska få a-kassa i stället är ingen lösning på problemen. Nästa år ska de få ett tillfälligt sysselsättningsstöd. Hur kul känns det när man har blivit avskedad?

Jag tror ändå, herr talman, att Hans Hoff har ett problem. Han står här på byråkraternas sida. Försök att se till verkligheten!

Berör det inte Hans Hoff när han ser hur cancerpatienter får vänta i månader? Man säger att det saknas personal. Sanningen är att det saknas pengar. Dem drar ni in till staten och hänvisar till finansieringsprincipen. Försök att leva upp till finansieringsprincipen i de andra fall där Kommun- och Landstingsförbunden med rätta pekar på att ni inte uppfyller den!

Hans Hoff har inte gett något bra svar på frågan om tilläggsbudget. Tanken med den är ju att man ska se om verkligheten förändras och om det behövs mer resurser någonstans för att man ska klara av de åtaganden som man har utlovat i valrörelsen.

Tror ni att dessa cancerpatienter – om de har röstat på Socialdemokraterna, som i valet lovade mer pengar till vård, skola och omsorg – tycker att det känns logiskt att man nu drar in ytterligare 2,6 miljarder?

Anf. 10 HANS HOFF (s) replik:

Herr talman! Mats Odell talar om lite olika betänkan. Det vi nu har att debattera är tilläggsbudgeten och det som öppnas upp i samband med detta. I morgon har vi en budgetproposition, och då finns det säkert möjlighet att återkomma till detta.

Mats Odell får nog studera kopplingarna lite noggrannare när det gäller effekterna av kommunpengar och a-kassa. Det finns nog inga sådana direkta kopplingar när det gäller påverkan. Arbetsmarknadsutskottet har ju utrett den frågan och konstaterat att det inte finns någon direkt koppling däremellan.

Visst är finansieringsprincipen byråkratisk på ett sätt, men det är ett förhållningssätt mellan staten, kommuner och landsting som handlar om att reglera ekonomiska förhållanden. Det har vi haft i tio år. Kommun och landsting är oerhört noga med att finansieringsprincipen ska finnas kvar. Man säger att den är värdefull. I den reglering på 2,6 miljarder kronor som görs nu har Kommun- och Landstingsförbunden varit med i hela processen sedan 2002. När det gäller den reglering som nu görs har Kommun- och Landstingsförbunden varit med sedan i mars 2003 och berett frågan. Om man skulle säga att det här inte ska genomföras, som Mats Odell säger, kommer man ju i en situation där man får säga att vi inte ska ha någon finansieringsprincip. Eller ska finansieringsprincipen bara gälla ibland? Det här blir någon form av lustiga huset.

Anf. 11 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Såvitt jag har förstått noterar kommunerna att finansieringsprincipen bara gäller ibland. När man till exempel inför maxtaxor

som innebär betydligt större kostnader än vad man får bidrag för gör man just den noteringen att den bara gäller delvis och ibland.

Hans Hoff tyckte att vi skulle glädja oss åt att konjunkturen har vänt. Det gör vi givetvis. Jag gläds också åt att solen skiner och att försommaren är här. Nu skulle vi ju prata om ekonomisk politik och sådant som vi kan påverka, inte om vare sig väderleksprognoser eller konjunkturprognoser. Det är nog mer konstruktivt att vi lägger ned vår tid på det.

Hans Hoff sade att utgiftstaket ska hållas och att om det spräcks inträffar olika saker. Sanningen är ju att det bara är besvärjelser. Utgiftstaket har ju spräckts, inte bara i år utan även under åren som gått. Det har hänt i verkligheten. Då är det också intressant att notera att precis det som Hans Hoff sade skulle hända – att de människor som är mest utsatta och har minst marginaler drabbas – ju har hänt.

Jag vill be Hans Hoff komma med någon kommentar till dessa besvärjelser kring utgiftstaket. När det gäller de 2,6 miljarder som ni nu drar in skulle det ha skett en teknisk nedjustering på samma sätt som när man gjorde den preliminära. Det har inte skett. Bara där har ni ju dragit över med 2,6 miljarder.

Jag vill be Hans Hoff förklara varför ni inte genomför en teknisk justering och alltså fuskar.

De olika årens budgetar är ju inte lätta att hålla reda på. Varför bestämmer ni nu att med hjälp av budgetfusk återinföra det tillfälliga sysselsättningsstödet nästa år?

Anf. 12 HANS HOFF (s) replik:

Herr talman! Först ska vi konstatera att det inte förekommer något budgetfusk.

Det är klart att det från och till finns oenighet om huruvida staten uppfyller sitt åtagande enligt finansieringsprincipen. I fråga om maxtaxan är det väl Skolverket som dömer av kostnaderna.

Men när det gäller principen i sig vill jag ge en eloge till Folkpartiet som i betänkandet skriver att man självfallet står bakom finansieringsprincipen som en viktig del. Det är oerhört väsentligt att vi håller fast vid det, till skillnad från vissa andra.

Jag nämnde i mitt huvudanförande att utgiftstaket ska hållas med de konsekvenser som det innebär. Det går tillbaka till att jag kom in i riksdagen vid en tid som präglades av en ekonomisk situation med stora besparingar och stora skattehöjningar, och det var allmänt turbulent i Sveriges ekonomi. Jag behöver inte gå in på olika orsaker till att det var så. Men detta gör att många av oss som upplevde den tiden – även Karin var här då – och som fick förklara, försvara och genomlida detta i dag är oerhört besjälade av att vi har en ekonomi som är sund och att vi håller på de regelverk som finns.

Varje år sägs att utgiftstaken kommer att spräckas. Men inte något år sedan utgiftstaken infördes har de spräckts. Och skulle de ha spräckts är jag själv, och kanske många andra med mig, personligen rädd för att det kan få ekonomiska effekter på olika sätt i samhället, inte minst effekter som skulle undergräva trovärdigheten för den ekonomiska politiken ganska mycket.

Men utgiftstaken har inte spräckts. Och jag vill understryka att utgiftstaken, trots att vi har denna mycket lilla budgeteringsmarginal, vilket jag också sade i mitt huvudanförande, inte ska spräckas nu heller.

Prot. 2003/04:130
17 juni

*Tilläggsbudget 1
för 2004*

Anf. 13 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Det där är helt fel i sak. Det är möjligt att ni är besjälade av att framföra dessa besvärjelser. Men sanningen är ju att utgiftstaken har spräckts. Att ni själva så att säga som domslut över ert eget agerande kommer fram till att ni är godkända är ungefär som när en elev som inte har läst läxan sedan själv får rätta sin skrivning och skriver att det är rätt fast det är fel svar. Men det betyder inte att man har klarat skrivningen, även om det står godkänt längst ned på papperet om eleven själv, elevens kamrat eller elevens mamma har skrivit dit det. På samma sätt är det med ert sätt att klara utgiftstaket. Bara för att ni själva påstår att ni har klarat utgiftstaket har ni inte gjort det.

Jag pekade till exempel på den enkla och extremt övertydliga frågan när det gäller indragningen av de 2,6 miljarderna. Då skulle ni ha gjort en teknisk nedjustering på samma sätt som ni gjorde en teknisk nedjustering när den preliminära neddragningen gjordes och på samma sätt som ni har gjort tekniska uppjusteringar för motsvarande saker. Bara där har ni alltså spräckt utgiftstaket med 2,6 miljarder. Jag kan fortsätta här halva dagen med exempel på hur ni så att säga fuskar med utgiftstaket.

Då är sanningen också att det är just detta beteende som har lett till att ni har ett strukturellt underskott och därför har tappat greppen om ekonomin. Det beror i sin tur på att ni inte förmår att hålla i pengarna. Under högkonjunkturen som kom utifrån och som inte var skapad av er, då brände pengarna i fickorna, och ni kan inte låta bli att ge pengar till folk för att de ska gräva ned bredband eller bygga om här. Byggnadsarbetareförbundet måste ha en enormt stark ställning. Det är ju detta som är orsakerna.

Ta bara detta med kapitalstrukturen. Det är fel i sak. Om ni nu tycker att det är så rätt, varför fuskar ni då och nettoredovisar?

Anf. 14 HANS HOFF (s) replik:

Herr talman! Vi fuskar inte på något sätt. Jag vill understryka det.

Sedan vill jag återkomma till det som på något sätt är det huvudsakliga för Karin Pilsäter i detta replikskifte, nämligen att utgiftstaket är spräckt och att det på något vis är vi eller regeringen som avgör detta. Karin Pilsäter var inne på mammor och pappor. Men det är inte så. Det är utomstående bedömare som avgör detta, det är Konjunkturinstitutet och andra som avgör och bedömer detta. Och under varje år kommer rapporter där det sägs att utgiftstaket riskerar att överskridas. Och varje år har dessa olika institut haft fel därför att regering och riksdag har vidtagit olika åtgärder som har gjort att vi har klarat utgiftstaken. Det är inte vi som bedömer detta, det är andra som vi inte på något sätt kan påverka eller skulle vilja påverka som gör det. Att utgiftstaken skulle vara spräckta kan man alltså helt och hållet avfärda.

Jag säger däremot att det inte är en allmän besvärjelse från vår sida när vi säger att det är viktigt att vi har sunda statsfinanser och att det är viktigt att vi håller utgiftstaken. Vi vet nämligen hur oerhört viktigt detta är för samhällsekonomin. Och om vi tappar kontrollen över den ekono-

miska utvecklingen vet vi också att det är de människor som har minst marginaler som alltid drabbas hårdast. Och vi har genomlidit det tidigare, och vi ska inte dit igen.

Anf. 15 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Hans Hoff säger att vi ska glädja oss åt högkonjunkturen, och givetvis ska vi göra det – en högkonjunktur som någon annan har skapat. Vad vi saknar, vilket flera tidigare har sagt, är visionen från regeringen om hur vi ska få fart på tillväxten i Sverige.

Ekonomistyrningsverket sade i veckan att utgiftstaket inte kommer att hållas under innevarande år. Då måste man ändå ha en tanke från regeringens sida om vilka åtgärder som man ska vidta för att detta utgiftstak inte ska spräckas. Signalen är ändå mycket tydlig – att utgiftstaket inte kommer att hållas.

Det är oerhört viktigt med klara och tydliga spelregler i relationen till kommuner och landsting. Finansieringsprincipen på papperet är en sådan bra regel. Den ska också följas. Men finansieringsprincipen innebär också att det ska vara en djup dialog. Där förmodar jag att Hans Hoff likaväl som jag vet att Kommun- och Landstingsförbunden inte är överens om de domar som ändå ges i detta sammanhang vad gäller kompensation för nominella statsbidrag och liknande.

När det gäller slutregleringen av de 2,6 miljarderna håller jag med om att Kommun- och Landstingsförbunden var väl medvetna om att detta ska regleras, men att detta kommer under innevarande budgetår hade ingen en aning om så sent som när budgetarna antogs i kommuner och landsting i november. Med andra ord har en kaotisk ekonomi i statens finanser inneburit att man fick lov att göra på det här viset. Och i och med det kör man totalt över Kommun- och Landstings-Sverige. Det räcker att gå in och titta på pressmeddelandena från Ilmar Reepalu och Lasse Isaksson i dessa frågor. Det här är en total överkörning av Sveriges kommuner.

Anf. 16 HANS HOFF (s) replik:

Herr talman! Ekonomistyrningsverket kommer nu med sina prognoser, precis som man gjorde förra året och året innan. Och varje gång har man sagt att utgiftstaket kommer att spräckas. Men vid varje års slut har det visat sig att vi gemensamt har kunnat hålla utgiftstaket, eller hur? Så är det. Så kommer det att bli i år också. Det är vår ambition.

Jörgen Johansson är före detta landstingsman. Han vet hur oerhört viktigt det är att vi håller på den finansieringsprincip som finns. Nu kommer det som en överraskning, påstås det, att det ska ske en slutreglering. Det är häpnadsväckande.

Hösten 2002 beslutade riksdagen om en preliminär reglering i budgeten för 2003. Redan i den budgeten aviserades att den slutliga regleringen skulle ske i budgeten för 2004. Samtidigt har man gemensamt suttit och arbetat med slutregleringen sedan mars 2003. Vad är det som kommer som överraskningar? Var finns överraskningsmomentet? Man har ju arbetat aktivt, och det har funnits hur mycket information som helst, och man har själv deltagit i processen. Jag förstår inte var överraskningsmomentet ligger i detta.

Anf. 17 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Det är uppenbart att dialogen inte har fungerat. Jag har nämligen inte träffat någon kommunföreträdare över huvud taget som har haft en aning om att detta skulle komma under innevarande år. Att det skulle ske en reglering i framtiden var man hel medveten om. Men de visste inte att det skulle komma under innevarande år i en situation då kommuner och landsting uppvisar stora underskott och i en situation, precis som jag beskrev, då kommunerna tvångsskriver sina funktionshindrade i andra kommuner för att komma undan kostnaderna. Detta är ett helt omänskligt förfaringsätt i dagens Sverige. I det sammanhanget belastar man kommuner och landsting ytterligare. Lite fingertoppskänsla när det gäller hur man ska agera och hur situationen ser ut hos den instans som trots allt företräder välfärden i första ledet gentemot den enskilda människan måste man ändå ha från regeringens sida. Den finkänsligheten finns över huvud taget inte.

Anf. 18 HANS HOFF (s) replik:

Herr talman! Låt mig allra först bara understryka att finansutskottet konstaterar att det i praktiken varken blir mer pengar eller mindre pengar till verksamhet eller andra åtgärder i kommun- och landstingssektorn efter den reglering som har skett och efter den slutreglering som sker. Finansieringsprincipen innebär ju att det ska vara neutralt i de ekonomiska förhållandena mellan staten och kommunerna. I det här fallet är det pensionsutbetalningar som lagts om och som tillfört kommunerna och landstingen skattepengar. Pengarna är tillförda. Nu neutraliseras detta.

I budgeten för 2003 aviserades att den slutliga regleringen skulle ske i budgeten 2004. Man har gemensamt arbetat med hela regleringen sedan november 2002 och med slutregleringen sedan mars 2003. Det är det arbete som är nedlagt mellan Kommun- och Landstingsförbunden och staten.

Vilka kommunikationer som varit och hur det har fungerat i övrigt kan jag inte gå in på, för jag vet inte hur det har fungerat eller inte fungerat. Jag kan bara konstatera att kunskapen i allt väsentligt har funnits. Det har varit helt klart att det här skulle ske under 2004, och arbetet har förberetts.

Nu har Jörgen inte rätt till ytterligare replik, men jag utgår från att Centerpartiet står fast vid att vi ska ha en finansieringsprincip åren framöver. Det säger jag trots den skrivning som finns i betänkandet om att detta är viktigt för Centerpartiet framöver. För ett parti som faktiskt sitter på många kommunstyrelseposter och i olika landsting är det oerhört viktigt att kunskapen finns att finansieringsprincipen är viktig.

Anf. 19 CHRISTER NYLANDER (fp):

Herr talman! När jag satt och lyssnade på replikskiftet här funderade jag på om man när det gäller utgiftstaken kanske skulle tillföra ytterligare en rad i årsredovisningen så att det går att se utgiftstaken före fusk och utgiftstaken efter fusk. Det hade gett en tydligare signal om hur läget är.

En känd historisk person påstås ha sagt att han tog från de rika och gav till de fattiga. Regeringen gör inte så. Den ger till de fattiga med buller och bång men tar också från de fattiga i tysthet.

I vårpropositionen uttrycker regeringen stor oro för kommunernas och landstingens ekonomi. Man skriver till exempel:

”De senaste åren har antalet kommuner och landsting som redovisar underskott ökat.” Så är det. Många kommunpolitiker får nu stå till svars för att man inte lyckas leverera vad man lovade i valrörelsen 2002, till exempel mer pengar till skolan eller till vården.

I kommun efter kommun diskuteras just nu vilka neddragningar som ska göras inför 2005. Blir det större klasser? Blir det en sämre kvalitet i äldreomsorgen?

I kommun efter kommun diskuteras man just nu om man ska tvingas till skattehöjningar inför 2005 trots att vi de senaste åren sett gigantiska skattehöjningar runtom i Kommun-Sverige.

Många hushåll kommer att få se redan små marginaler krympa ännu mer.

I grunden är det, som vi tidigare hört, den höga arbetslösheten som är det stora problemet. Regeringen har satt upp mål om 4 % arbetslöshet och 80 % sysselsättning. Ändå gör man ingenting för att få fart på jobben. Är det något som skulle ha behövts i den här tilläggsbudgeten så är det tydliga förslag som får fart på jobben. Tyvärr blev det väldigt lite av den varan.

Följden är att den höga arbetslösheten består under en lång tid framöver. Många människor saknar jobb, och många människor får se sin ekonomi förstörd. Alldeles för många kommuner och landsting får kraftiga försämringar i sin ekonomi. Redan nu kan vi se att 2004 blir ett tufft år. Vi ser också att 2005 blir ett minst lika kärvt år.

Samtidigt, och detta har den här debatten mycket handlat om, tornar nya orosmoln upp sig inför hösten. På väldigt kort sikt kan vi få se att flera kommuner tvingas till panikbesparingar. Redan till höstterminen ska man klara att betala in miljoner till staten, vilket kan innebära att man tvingas säga upp lärare.

Jag har tagit del av tre skrivelser till finansutskottet om detta med indragningar och blir förvånad när jag i debatten hör att det inte skulle komma som någon överraskning.

S-styrda Kommun- och Landstingsförbunden har skickat in en skrivelse daterad den 4 maj. De skriver att de är mycket starkt kritiska mot den reglering som föreslås under löpande budgetår. De hävdar att man inte är överens mellan förbunden och regeringen om grunderna för beräkningen.

Är det så att Isaksson och Reepalu har missuppfattat någonting? Är det så att Reepalu inte har förstått att man är överens när man har förhandlat – eller vad står denna skrivelse för? Den kom alltså i maj i år, för bara en månad sedan.

Vi har också fått in en skrivelse från s-styrda Region Skåne. De säger i sin skrivelse till utskottet att den föreslagna minskningen innebär att 108 miljoner kronor försvinner under innevarande år från sjukvården i Skåne.

Vad är det som socialdemokraterna i Region Skåne inte har förstått? Vad är det som den regionstyrelsen med Uno Aldegren i spetsen har missat?

Vidare har vi fått in en skrivelse från Kristianstad kommun, också denna s-styrd. De säger i sin skrivelse till utskottet att det här är helt

oacceptabelt eftersom det kommer mitt under löpande budgetår, att summan inte tidigare aviserats, att det hela görs retroaktivt och att underlaget till beslutet dessutom är omtvistat.

Vad är det socialdemokraterna i Kristianstad kommun har missat? Vad är det som den VU-ledamot som styr Kristianstad inte har förstått?

Runtom i Sverige oroas nu kommunpolitiker över hur man ska klara dessa regeringens nya indragningar. Det är möjligt att finansieringsprincipen innebär just nämnda summa, men detta vet vi inte därför att Kommun- och Landstingsförbunden inte är överens med regeringen – enligt den skrivelse som de själva har skickat till utskottet.

Herr talman! Det här är ingen bra politik. Det är i stället riktigt dålig politik att så kraftigt förändra förutsättningarna för kommunerna mitt under löpande budgetår. Det är riktigt dålig politik att tvinga fram panikbesparingar i kommunerna mitt under höstterminen.

Avslutningsvis skulle jag vilja fråga Socialdemokraterna och deras samarbetspartier: Varför väljer ni denna konfrontation mot kommunerna i den här frågan när det är så uppenbart att Kommun- och Landstings-Sverige inte är överens med regeringen just om den summa som ska dras in under hösten?

Anf. 20 HANS HOFF (s) replik:

Herr talman! Risken är uppenbar att det blir en och annan upprepning från tidigare replikomgångar här.

Nej, Christer, inte heller jag kan riktigt förstå varför det har blivit en sådan otydlighet i detta. Precis som jag sade tidigare har detta aviserats i budgetpropositionen. Det har varit ett arbete mellan Finansdepartementet och Kommun- och Landstingsförbunden. Där har man jobbat igenom den preliminära beräkningen och sedan gemensamt arbetat fram den slutliga regleringen.

Som jag sade i mitt huvudanförande visar den första prognosen som SCB tog fram – man gav SCB i uppdrag att göra detta för att det skulle bli lite neutralt så att säga; Kommun- och Landstingsförbundens tjänstemän har sin syn och Finansdepartementet kanske sin – på 1,7 miljarder i slutreglering per år – detta enligt den första körningen. Då hade Kommun- och Landstingsförbunden synpunkter på ett antal underliggande delar som jag kanske inte behöver gå in på men som man ansåg borde tas hänsyn till på ett annat sätt. Gemensamt gav man SCB i uppdrag att göra en förnyad körning. Då kom man fram till de aktuella 1,3 miljarder kronor per år som nu regleras framöver.

Detta har helt och hållet varit känt, i alla fall mellan Finansdepartementet och Kommun- och Landstingsförbunden. Det har också funnits med i budgetpropositionen. På något vis kan jag inte svara på frågan utifrån hur Christer ställt den.

Anf. 21 CHRISTER NYLANDER (fp) replik:

Herr talman! Det är ändå viktigt att kunna göra det när man i en så här viktig fråga väljer konfrontation mot Kommun- och Landstings-Sverige, när man ser att kommuner och landsting redan i dag har stora problem med ekonomin och när man dessutom ser den skrivelse daterad i maj i år som inkom till utskottet. Där skriver Kommun- och Landstingsförbunden tillsammans: Vi vill med denna skrivelse fästa utskottets upp-

märksamhet på att den föreslagna regleringen inte baseras på någon överenskommelse med Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet, vilket är brukligt vid tillämpningen av finansieringsprincipen.

Uppenbarligen har Kommun- och Landstingsförbunden inte förstått att de, som Hans Hoff säger, är överens med regeringen. På vilka punkter har de inte förstått det, och varför väljer regeringen tillsammans med majoriteten i utskottet att gå till konfrontation i stället för att vänta och se till att man blir överens med Kommunförbundet innan man gör de här neddragningarna?

Anf. 22 HANS HOFF (s) replik:

Herr talman! Låt mig först och främst återigen säga att finansutskottet konstaterar att det i praktiken blir varken mer pengar eller mindre pengar till verksamhet eller andra åtgärder i kommuner och landsting efter de regleringar som görs.

Det är det som är finansieringsprincipen – att kunna reglera förhållandena mellan kommunerna, landstingen och staten så att det är neutralt. Det blir varken mer eller mindre pengar.

Det här är inte konfrontation. Det är långt ifrån konfrontation. Man har ju samarbetat. Sedan november 2002 har man samarbetat kring dessa regleringar. Här är det inte så att regeringen säger: Så här ska det vara, och så här ska det genomföras. Man har ju gemensamt arbetat fram detta. Man har också under processens gång kunnat väga in de synpunkter som Kommun- och Landstingsförbunden har haft på beräkningsunderlagen och gjort nya beräkningar, som visar på att det blir en halv miljard lägre vid förändring av de här regleringarna.

Jag sade i en tidigare replik till Karin, och jag tycker att det är viktigt att upprepa det, att Folkpartiet säger att finansieringsprincipen *skall* gälla. Det är för mig oerhört viktigt med tanke på de skrivningar som finns i betänkandet att man inte kommer i en situation där finansieringsprincipen ifrågasätts. Det är oerhört viktigt för kommuner och landsting att den finns.

När anser Folkpartiet att denna reglering ska göras, om det nu inte ska göras i år? Är det nästa år den ska göras, med 4 miljarder i så fall? Eller är det ytterligare ackumulerade summor som ska tas nästkommande år igen? Hur ser Folkpartiet på detta? Ni anser ändå att finansieringsprincipen ska gälla.

Anf. 23 CHRISTER NYLANDER (fp) replik:

Herr talman! Jag tror att det finns en ganska stor och bred överenskommelse i denna kammare om att finansieringsprincipen ska gälla. Jag tror också att Kommun- och Landstingsförbunden är ganska intresserade av att finansieringsprincipen gäller, oavsett om det gäller att staten finansierar de åtaganden som man lägger på kommunerna eller om det gäller regleringen av pensionen.

Det bekymmersamma är att man går i konfrontation mot Kommun-Sverige och Landstings-Sverige under löpande budgetår. Kommun- och Landstingsförbunden säger att oavsett det berättigade i regleringen är de mycket starkt kritiska till att det föreslås bli genomförd under löpande budgetår. Nu har kommuner och landsting runtom i Sverige lagt sina budgetar i år. Ska de kunna finansiera inbetalning till staten måste de

göra panikbesparingar under höstterminen. Ska det gälla skolan, sjukvården, omsorgen, eller vad rekommenderar Hans Hoff? Eller så måste man gå med ytterligare kraftiga underskott, och det är ganska mycket pengar det gäller. 2,6 miljarder på kommunsektorn är till exempel 108 miljoner i region Skåne. Är det så att Hans Hoff vill att socialdemokraterna i Region Skåne ska skära ned på sjukvården? Ska man under hösten se till att man får ytterligare några hundra miljoner i underskott, eller vad är det Hans Hoff vill att man ska göra?

Problemet är att den här regleringen kommer i konfrontation med Kommun- och Landstingsförbunden och med kommuner och landsting under innevarande budgetår, när dessa redan har lagt en budget för hela året och då på något sätt måste hantera de här stora summorna i en redan lagd budget – som dessutom redan är väldigt kärv.

Anf. 24 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Det är oppositionens plikt att kritisera. Det är majoritetens plikt att försvara men också att gå till motattack och kritisera oppositionens alternativ. Men debatten om tilläggsbudget är krånglig, för oppositionen har inte en möjlighet att redovisa helhetsalternativ. Då är det också svårt att kritisera frånvaron av det. Det är både en fördel och en nackdel för oppositionen. Den kan kritisera vad som helst, och den behöver inte redovisa något eget alternativ. Men vi får ta reglerna som de är.

Nu kritiserar oppositionen nästan allting i tilläggsbudgeten. Det gör den med oerhört kraftiga ord. Jag tror vi ska sansa oss lite grann i kammaren. Man kallar majoritetens politik för ett uppkast. Det är en enorm omskrivning. Vi behöver väl inte ha sådant språkbruk när vi talar om varandras politik, inte heller ”att spotta i ansiktet”. Nej, det är förlöjningar.

Låt oss i stället försöka se: Är vi överens om någonting i denna kammare? Jag tror att vi är överens om att vi behöver fler arbetade timmar, fler i arbete – löneinkomster, anställningar eller företagares inkomster. Det är det grundläggande och det vi behöver för att få ordning på den svenska ekonomin.

Det finns metoder som kan ge fler i arbete men som också ger oerhört sneda fördelningseffekter, dock inte värda priset. Det är den amerikanska modellen, som vi från majoritetens sida inte går med på. Visst kan den ge sysselsättningseffekter, men den skapar också sådana klyftor i samhället att vi inte får en uthållig tillväxt vare sig ekologiskt eller socialt.

Nu är det sagt, så ni förstår; det är en svår balansgång.

Jag läste en OECD-rapport i går kväll, visserligen från förra året, där det stod att för att få upp sysselsättningen måste man radikalt sänka skatterna. Det finns ett undantag: Sverige har inte använt den metoden. Nej, just det. Vi väljer en väg, och vi har klarat av den. Vi har en mycket god sysselsättning i ett internationellt perspektiv, men vi har en katastrofalt hög arbetslöshet i förhållande till våra ambitioner. Så är det. Vi har inte klarat 4-procentsmålet och inte 80-procentsmålet det här året, och det är ett nederlag. Men det är värre i omvärlden.

Vi ska inte heller överdriva politikens förmåga. Jag sade en gång till en folktalist i kammaren att vi inte kan tro att vi politiker kan styra allting. Då sade denne: Det är trist att höra Bäckström, han vill ha planekonomi. Han missförstod mig totalt. Jag vill inte ha någon planekonomi.

Jag sade att i en marknadsekonomi har aldrig politikern total kontroll. Och i en så internationaliserad ekonomi som den svenska kan vi absolut inte bestämma stenhårt. Sverige är en av de mest internationaliserade ekonomierna i hela världen. Då påverkar den internationella konjunkturren även Sverige. Så är det. Det är en förutsättning jag utgår ifrån.

Jag kommer så till sakdebatten och den hårda kritik som riktas på några punkter. Vi tricksar med taken, vi har totalt tappat kontrollen över den offentliga ekonomin. Det skulle finnas en domare som säger: Ni har gjort fel. Det är ett slags överdomare, *ex praeto*, eller vad de nu kallar sig. Men det finns ett slags domare i en marknadsekonomi – de finansiella marknaderna, ratinginstituten. Jag har själv haft nöjet att ställa mig inför skranket. Jag var inkallad till någon sorts experter som ville prata med mig på ett fint kontor, eleganta lokaler där man förhörde mig. Jag undrade hur det skulle gå. "Läraren" var där och förhörde. Det var inte jag som rättade och inte kamraterna eller mamma, utan de internationella ratinginstituten. Sedan får jag rapporten. Vi fick höjt betyg, till och med efter det att de hade träffat mig.

Vi har alltså nästan den högsta ratingen i omvärlden. Vi har oerhört låga marknadsräntor. Visst, det är betyget. Men det är inte Karin Pilsäter eller Odell eller Moderaterna som är överdomare vad gäller om vi tricksar, utan det är faktiskt marknaderna. Där har vi fått högsta betyg. Men sedan är det problem med hur vi hanterar utgiftstaken ibland. Visst är det så.

Lägg märke till en sak. Ni pratar nu om att vi för pengar från bolag A till bolag B för att ta vårt ägaransvar. Men en ägare gör det ibland. Hade inte General Motors tagit sitt ägaransvar för Saab i Trollhättan hade Saab i Trollhättan varit dött nu. Jag kritiserar inte General Motors för att de tillför ägartillskott till Saab i Trollhättan och säger: Vad dåligt, lägg ned eländet. Det är rejäla tag. Nej, man tar ägaransvar om man äger någonting, både för regioner, för anställda och för marknaden. Det är att visa ägaransvar. Där säger andra: Lägg ned. Det är väl en fin metod. Det är de asociala ägarna som agerar så, eller säger "sälj klabbet, så är du av med det". Det är inget ägaransvar.

Om en kommun vill föra pengar från ett bolag till ett annat, till exempel ett energibolag eller ett bostadsbolag som har det jobbigt, skulle en kommun då säga: Nu har vi fört pengar från bolag A till bolag B, nu måste vi dra in på förskolorna? Ingen kommun skulle agera så tossigt. Men de borgerliga partierna säger uppenbarligen så tossigt att om ni vill föra pengar från bolag A till bolag B statligt ska ni dra in på försvaret, Centern, eller på vägarna, Folkpartiet, eller på någon förskola eller någonting annat. Det ska ni göra för att hålla utgiftstaket.

Det vore väl – ursäkta uttrycket – tossigt om det skulle vara effekten av att hålla utgiftstaken. Ni kan väl ändå inte tycka det på allvar? Snälla ni, tycker ni att så bör man göra? För man över pengar från bolag A till bolag B behöver man minska på statens transfereringar till hushåll? Det kan ni rimligen inte mena. Eller att man skulle minska på kriminalvården eller på bilstödet? Vad är det ni vill att man ska minska på i så fall? Ska vi aldrig ta något ägaransvar, aldrig föra över pengar från ett bolag till ett annat? Nej, aldrig. Ni kan inte mena så.

Det andra ni är mot gäller det kommunala. I min hemkommun visste man inte om det; det är alldeles sant. Den styrs av socialdemokrater och

vänsterpartister. Vi har 15 %, och det är ganska bra i en kommun som Uddevalla med 50 000 invånare. Vi visste inte om det. Det har varit dålig rapportering från Kommunförbundet. Inte ens jag visste om det. Jag fick reda på det av regeringen: Det var dåligt av Bäckström att inte läsa på. Det stod ju där. Ojdå, sade jag, och jag tog på mig att jag var dåligt påläst.

Jag reagerade kategoriskt när jag fick reda på det: Det här kan vi inte göra innevarande år. Det blir ju katastrof. Sedan började jag att fundera: Blir det bättre i Uddevalla om vi gör det nästa år? Nej, det blir ännu värre.

Vi har problem med vår ekonomi i Uddevalla. Ska vi tappa dessa pengar nästa år blir det en riktig katastrof. Nu kan vi inte göra någonting åt det. Vi lägger inte om vår budget. Vi får ta den smällen. Det blir ett sämre bokslut, men nästa år hade vi fått dra in på personal. Nu är det så vist att man i tilläggsbudgeten skjuter till ett tillfälligt stöd. Det är ingen kompensation, men det blir ungefär samma ekonomiska bidrag till Uddevalla. Så vi behöver inte avskeda någon nästa år av den här anledningen. På det viset är balanskravet upprättat.

Men visst hade det varit bättre om det hade varit en bättre rapportering. Det är bättre att vara rik och frisk än fattig och sjuk. Så är det alltid. Men nu är det som det är. Och det är många både i riksdagen och i Kommunförbundet som har misskött detta med information till kommunpolitiker. Fast det andra alternativet blir värre för sysselsättningen.

Sedan gör några här det oerhörda reptricket att lyfta sig själv i håret. De säger: Vi minskar kostnaderna för arbetslösheten, och sedan kan vi ge dessa pengar till kommunerna.

Att man bidrar med 7 miljarder till arbetslöshetskostnaderna är en prognos som gjordes innan indragningen från kommunerna. Dessa pengar behövdes innan kommunerna avskedade några extra, och det är få kommuner som avskedar några extra under innevarande år. Det går inte till så. I så fall är det fråga om väldigt brutala kommuner, men det finns särskilda lagar och regler för detta.

Effekten kan inte föregå själva händelsen. Det är en grundläggande lag i allting, både i politik och i naturvetenskap. Er finansiering innebär alltså ett reptrick.

Ni är bekymrade över kommunerna. En i den här församlingen vill jag ge en eloge, och det är Mats Odell. Hans parti vill ha mer pengar till kommunerna. Det föreslår Kristdemokraterna för nästa år. Men ni andra, berätta för kammaren hur mycket mer än regeringen och de samverkande partierna ni vill ge till kommunerna! Säg summan! Ni föreslår mindre pengar till kommunerna. Ge inte intryck av att ni föreslår mera, för ni föreslår mindre! Rätta mig om jag har fel!

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 25 MATS ODELL (kd) replik:

Herr talman! Det är verkligen betecknande att lyssna på vänsterpartisten Lars Bäckström. Han kallar sig inte kommunist, men han gjorde en utpräglad marxistisk analys.

Det är viktigare med ett ägaransvar gentemot de statliga företagen än med psykiskt sjuka barn och människor i kö för cancerbehandling – kommunsektorns svagaste länkar.

Ni begär 2 645 miljoner kronor till statliga bolag. Samtidigt drar ni in 2 600 miljoner från kommunsektorn. Jag är medveten om att det finns olika bokföringskolumner för detta. Men det här är ändå en sinnebild.

Lars Bäckström talar sig varm för ägaransvaret för de statliga bolagen. Det är tydligen där som ni har ert hjärta. Varför inte ha samma extensiva tolkning av budgetlagen när det gäller behoven inom kommunsektorn? Nej, det är de statliga bolagen som man ska slå vakt om. Det är därför man vill dammsuga upp pengarna. Det är därför man vill låna pengar från Riksgälden, för att se till att man kan behålla dessa förlustgivande statliga bolag. Men dem kan man göra sig av med om man skulle önska; det är fullt möjligt. Jag säger inte att det finns en färdig plan för det, men Socialdemokraternas och Vänsterpartiets hjärta ligger där, herr talman.

Sedan vill jag ställa en fråga till Yvonne Ruwaida. Är hon lika angelägen om att satsa 2 645 miljoner kronor på statliga företag och dra in 2 600 miljoner från kommunsektorn, trots att vi är medvetna om den katastrofala situation som där råder? Det är en fråga som hon kan ha med sig när hon ska hålla sitt anförande. Jag vet att repliken gäller Lars Bäckström, men ni befinner er i samma gäng.

Ni gör en extensiv tolkning av budgetlagen för att få ihop pengar till de statliga företagen. Varför gör ni inte samma extensiva tolkning för att se till att kommunsektorn inte drabbas av ytterligare 2 600 miljoner i indragna pengar?

Anf. 26 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Det är sällan som jag har blivit utsatt för ett så tydligt exempel på manlig härskarteknik med ett sådant osynliggörande. Lite knöligt känns det allt.

Mats Odell tycks ha missförstått nästan allt jag sade. Det hördes redan i hans inledning. Han sade: Bäckström är kommunist. Men jag är vänstersocialist, socialist för solidariteten och vänster för friheten.

Jag säger ju att vi inte tar med det här under utgiftstaket. Ni vill det: Det som ska föras från bolag A till bolag B ska in under utgiftstaket och rymmas under det. Om man tillämpar Mats Odells princip får man mindre pengar till kommunerna, mindre pengar till psykiatrin, till bilstöd, till försvaret och till vägar. Mats Odells teknik innebär alltså att man måste minska antingen de offentliga transfereringarna till hushållen eller den direkta offentliga konsumtionen i kommunerna.

Men jag vill värna detta, Mats Odell. Ni måste väl ändå förstå vår avsikt någorlunda. Våra två partier är överens om att vi vill öka statsbidraget till kommunerna. Låt oss inte ge intryck av något annat. Sedan har vi helt olika sätt att finansiera detta, och det är det vi bör diskutera. Då är jag djupt kritisk mot Mats Odells ofinansierade metoder för att ge dessa stöd. Men det är en annan diskussion som vi ska ha i morgon. I dag gäller det tilläggsbudgeten.

Herr talman! Vi gör också oerhört mycket för jobben på olika sätt i tilläggsbudgeten, trots utgiftstaken som är svåra att hålla sig inom. Men vi har lovat att respektera dem.

Anf. 27 MATS ODELL (kd) replik:

Herr talman! Jag sade alltså att jag är medveten om att Lars Bäckström inte är kommunist, men han gjorde ändå en marxistisk analys. Det är de statliga företagen som är det viktiga. De människor som finns i den offentligt finansierade välfärden tycks komma i andra hand.

Det är inte så att vi vill ha de 2,645 miljarderna till statliga företag. Vi säger nej till det. Där har vi inte problem med utgiftstaket. Men nu trick-sar ni fram 2,6 miljarder. Varför då inte säga: Vad bra, nu har vi ordnat pengar genom att tricksa med utgiftstaken. Låt oss använda dem till de stackars barn som står och väntar i köer till barnpsykiatri, de projekt som psykiatrisamordnaren Anders Milton har föreslagit men som nu inte fick några pengar.

Nej, ni gör ingenting. Ni hänvisar till en byråkratisk finansieringsprincip, men ni har möjlighet att göra något. Detta kapitel är så att säga öppnat. Ni borde säga: Det råder kris i kommunsektorn. Därför får ni extra pengar i tilläggsbudgeten.

Men ni gör precis tvärtom. Ni drar in 2,6 miljarder och gömmer er bakom denna byråkratiska princip.

Herr talman! När det slutligen gäller finansieringen vill jag peka på att om Lars Bäckström slår upp s. 144 i tilläggsbudgeten finner han en tabell. Vi i oppositionen kan inte spela på hela klaviaturen. Vi har en väldigt kort klaviatur att spela på. Men det har vi gjort trots allt. Vi säger: När det nu under innevarande budgetår försvinner 2,6 miljarder, vad finns det för andra saker att spara in på än att göra sig av med personal? Det är klart att de som får sluta behöver a-kassa. Ändå finns det 67 000 miljoner kvar på det utgiftsområdet och det anslag som vi här diskuterar.

Anf. 28 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Idén att undvika att göra indragningarna från kommunerna under innevarande år genom att reducera pengarna för att betala ut kontanta arbetsmarknadsstöd är ett reptrick. De 7 miljarderna bygger på en kalkyl som kommunerna inte kände till, så de hade inte kunnat prognostisera den här indragningen. Ni har ju just sagt att kommunerna inte kände till det här. Det var ju fullständigt obekant för dem.

Vi har 7 miljarder till, och sedan gör ni reptricket att ni tar bort en del av pengarna och säger att det beror på det som kommunerna inte kände till. Fundera på vad ni själva säger! Ni säger att kommunerna inte kände till detta, men att de på grund av detta kommer att avskeda folk, att kostnaderna då kommer att stiga och att ni därför har 7 miljarder till det. Men så är icke fallet. De 7 miljarderna fanns innan, och kommunerna har inte verkställt några permitteringar med anledning av denna indragning enligt finansieringsprincipen.

Effekten för sysselsättningen skulle bli värre. Jag erkänner att för mig spelar det roll att vi gjorde indragningen under innevarande år för att kunna hålla utgiftstaket. Men när jag analyserar läget tycker jag att det hade varit värre om vi gjort indragningen nästa år. Min hemkommun hade fått det mycket jobbigare om vi hade vältrat ut totalt 4 miljarder kronor för kommunsektorn nästa år. Det hade inte med sannolikhet lett till neddragningar. Det hade med absolut säkerhet lett till neddragningar. Det här är ett mildare och smidigare sätt att göra en reglering av finansieringsprincipen. Påstå inget annat!

Jag står för att jag tycker att det är ett reptrick som ni försöker att finansiera det med. Det kommer inte att bli lätt att sätta sig ned med Ackeby på Kommunförbundet och gå igenom det. Han har jobbat på Finansdepartementet och är så pass klok att han inser att det är ett reptrick som ni håller på med. Det är reptrick, bluff och båg – ingen riktig finansiering.

Odell, nu har jag tänkt efter. Jag tror att Mats Odell kallade mig kommunist. Men det var nog bara en felsägning, för jag är en vänstersocialist. Och vi vänstersocialister står för solidaritet och frihet. Marx har aldrig sagt att det bara ska finnas statliga företag. Vi behöver en blandning av företag. Det tycker vi vänstersocialister alltid. Men alla ägare ska vara ansvarsfulla.

Anf. 29 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Lars Bäckström säger att vi inte ska överskatta politikernas förmåga. Det är dock upp till oss politiker att ha visionerna och tankarna om hur vi ska lösa olika ekonomiska situationer. Överdomarna i det här sammanhanget är givetvis medborgarna.

Bäckström säger att han är vänstersocialist och alltså står för solidariteten. Jag återkommer till frågan om de 2,6 miljarderna och till fallet Maria i Sala, som är ett typexempel på hur kommunerna håller på att bolla funktionshindrade människor emellan sig. Är detta ett solidariskt sätt att arbeta i dagens Sverige? Kommunerna och landstingen hade ett mångmiljardunderskott redan innan de fick de 2,6 miljarderna. Jag tycker att det här är så långt ifrån solidaritet man kan komma.

Vad sedan gäller öppenheten och tricksandet med pengar till företagen och så vidare har vi en budgetlag som innebär att vi ska ha en bruttoredovisning för att kunna göra prioriteringar mellan olika områden. Den bruttoredovisningen och öppenheten kör man ju totalt över i det här sammanhanget.

Avslutningsvis har jag ytterligare en fråga, eftersom Bäckström sitter med i den ledande trojkan. ESV har, som sagt, sagt att regeringen inte klarar att hålla budgettaket. Vad har Bäckström för tankar på ytterligare indragningar under året för att klara budgettaket?

Anf. 30 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! En sak har jag lärt mig av ett studiebesök i Bryssel: Laga inte saker som inte är sönder.

Vi har ett avtal med regeringen om att vi ska hålla utgiftstaket, och så kommer det att bli. Lagg märke till hur hårt vi agerade när det gällde SGI:n när ni säger att vi inte vidtar åtgärder. Det var ju en stenhård neddragning som vi ska återställa nästa år. Men det kommer att bli så att utgiftstaket klaras. Det kommer att kräva ibland kreativa åtgärder. Det är korrekt. Även de kreativa åtgärderna har haft den effekten att de har visat de finansiella marknaderna att vi har respekt för det här. Men jag tror att budgetsystemet bör ses över.

Jörgen Johansson, tänker efter nu. Om man flyttar pengar från företag A till företag B ska de enligt Jörgen Johansson in i statsbudgeten. Då skulle alltså någon annan post reduceras. Det är konsekvensen av Centerpartiets politik. Menar ni i Centerpartiet verkligen på fullt allvar att ni vill ha den effekten? Skulle centerpartistiska kommunalpolitiker tillämpa

den principen i kommunerna? Tror Jörgen Johansson att någon i ansvarig ställning i Centerpartiet i en kommun skulle föra över pengar från ett energibolag till ett bostadsbolag och sedan minska på pengarna till förskolan? Så stolliga är inga centerpartister på kommunplanet, inte ens i Sala. Nu har jag fått en lapp här där det står att det där är nio centerpartister. Tillsammans med sina borgerliga vänner är de 25 stycken. Det är en borgerlig kommun, och det är möjligt att det händer konstiga saker i borgerliga kommuner. Men det kan inte jag ta ansvar för och inte heller någon riksdagspolitiker i Centern, så ansvaret för det får vi ta upp med dem. Men det som borgarna har ställt till med där verkar väldigt eländigt. Det håller jag med om. Låt oss slå en signal till dem.

Vi ska göra mycket. Men vad Centern gör är ett repprick. Läs på s. 123 där ni gör det här reppricket: "Centerpartiet avvisar den av regeringen föreslagna minskningen av det generella statsanslaget till kommuner och landsting. Som en konsekvens av detta bör motsvarande reduktion ske inom utgiftsområde 13." Trodde ni att vi satsade 7 miljarder och då hade räknat in en tänkt neddragning i kommunerna? Så var det inte.

Anf. 31 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! För att börja med Sala är det ju inte majoriteten i Sala som är busen i sammanhanget, utan det är de som är offret. Busen i sammanhanget är, för att nämna två kommuner, Stockholms kommun och Köpings kommun, båda med en annan majoritet. Men det här är bara ett exempel. Det här förhållandet förekommer i hela landet.

Vad sedan gäller om vi i min hemkommun skulle flytta pengar på det här viset skulle det givetvis konkurrera med andra prioriteringar inom kommunen. Det är ju en fullmäktige fråga, men här drar man bort den från fullmäktige i den särskilda prövningen.

För att återvända till frågan om besparingarna i samband med det spräckta budgettaket sade Bäckström i sitt anförande att vi måste ha fler arbetade timmar. Det är en helt riktig bedömning. Men Vänsterpartiet har ju med sitt friår och liknande en inriktning som totalt drar undan mattan för det tänkandet.

Anf. 32 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag erkänner gärna att friåret inte är en av de reformer som jag hårdast har slagits för. Men vi står upp för den eftersom vi har ett gemensamt intresse av det. Man ska vara ärlig även mot andra partier i den frågan.

Exemplet med Sala visar kanske att vi i riksdagen inte ska gå in i detalj och diskutera kommunala förvaltningsfrågor, för det går inte att vara påläst om allting. Det visar den röriga debatt som vi har haft här. Det visar också på risken med att dra in sådana oerhört lokala frågor. Men från vårt partis sida erkänner vi att det behövs mer pengar till kommunsektorn. Där är vi uppenbarligen överens med Kristdemokraterna, och jag tror att vi kommer att bli överens med regeringspartiet och med Miljöpartiet. Vi känner alla ansvaret i de här fyra partierna och inte bara i ord utan även i handling, tydligen.

Men låt oss gå tillbaka till finansieringsprincipen, Jörgen Johansson. Hur skulle ni i Centern vilja organisera det i statsbudgeten när man tar pengar från bolag A och ger till bolag B? Då ska de alltså in i statsbudge-

ten och konkurrera under ett för redan tre år sedan satt utgiftstak. Om arbetslösheten dramatiskt har stigit och man har använt alla reserver till det och vill ta ett ägaransvar, hur gör man då?

Jag tycker att det finns en viss poäng med vad Jörgen Johansson säger, att man ska ha kontroll på riksdagen. Då borde man nog göra en teknisk uppjustering av taket, eftersom det är fullständigt saldoneutralt. Kan vi vara överens om det? Kan Jörgen Johansson och Centern stödja mig i att man då bör tillämpa tekniska justeringar lovar jag att ta upp den diskussionen med mina samarbetsvänner i socialdemokratin och i Miljöpartiet. Då kommer jag att säga: Men även Centern som brukar vara försiktiga med budgetprinciper är med mig.

Kan jag inte få det beskedet i dag? Det skulle stärka min diskussionspunkt.

Anf. 33 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Det var faktiskt en replik från komediserien om Sally som precis for genom mitt huvud: Man kan ju inte lyckas jämt. Hur skulle det se ut om alla lyckades jämt? Lars Bäckström har just varit en mycket tydlig illustration till det. Han har till exempel erkänt att indragningen från kommunerna i år gjordes just för att kunna hålla utgiftstaket, och han håller med om det här. Men eftersom utgiftstaket ska justeras när man gör regleringar enligt finansieringsprincipen har han därmed också erkänt att man bryter mot regelverket.

Alldeles nyss ville han ha en teknisk justering för saldoneutrala frågor. Det är naturligtvis helt felaktigt. Då skulle man ju kunna säga att man justerar utgiftstaket om man höjer en skatt. Om man tar skatt från medborgarna för att sedan ge tillbaka i bidrag skulle det också kunna medföra tekniska justeringar. Men det är när det är neutralt för den offentliga sektorn som man ska göra tekniska justeringar. Nu har alltså Lars Bäckström själv här på ett mycket tydligt sätt erkänt att de fuskar.

Han har också alltid erkänt vad det beror på, nämligen att Vänsterpartiet inte står bakom de här principerna i budgetlagen. De stöder inte de här grundläggande principerna. Det har också framgått av diskussionen här. Då gör man som Vänsterpartiet brukar göra när det är lagar som man inte gillar. Man anser att det är helt okej med så kallad civil olydnad. Den här gången är det inte "Reclaim the streets" utan det är "Reclaim the budgetunderskott". Bäckström kan gärna kommentera den här frågan lite.

Lars Bäckström är ju lärare, och jag kan säga att parallellen här är inte att det är Standard & Poors som är domare utan parallellen är att om eleven fuskar på ett prov och det sedan är kompiserna som rättar, och läraren inte märker det, så har man lika fullt fuskat och inte klarat provet. Då är det så att det nu är några andra kompisar som försöker påtala detta och göra folk uppmärksamma på fusket.

Anf. 34 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jo, men apropå den här liknelsen som Karin Pilsäter använder: Den bästa domaren över om vi har kontroll på den offentliga ekonomin är ju den finansiella marknaden. De här systemen byggdes ju upp så att Göran Persson skulle slippa möta flinande finansvalpar som var hånfulla. Nu är de inte hånfulla. Han får till och med ringa i klockan.

Det är väl examen nog för att vi ska kunna säga att vi har kontroll på den offentliga ekonomin.

Vi behöver budgetsystem. Det behöver vi, ja. Men man behöver inte ha så rigida system att man blir principens fånge. Principen ska hjälpa en, inte stjälpa en. Det finns bedömningsfrågor, och då får riksdagen ta ställning. Det måste vara riksdagen som är domare i fråga om vad som följer av och ligger inom ramverket. Så måste det vara. Ingen annan kan ju vara det. Sedan får vi en debatt. Då får man ha respekt för olika bedömningar. Jag tycker i så fall att Folkpartiet i några delar fuskar med utgiftstaket, men jag använder inte riktigt det ordet. Ni gör en bedömning, vi gör en annan. Men det kan vi ta en lång debatt om längre fram. Vi har korta tider nu.

Det grundläggande här är att den åtgärd vi nu vidtar följer finansieringsprincipen. Det är faktiskt bättre för kommunerna att vi gör det i år än nästa år. Det ger oss en marginal till utgiftstaket; det är sant. Det är bra, för annars hade vi inte haft möjlighet att göra de här satsningarna på de arbetslösa. Jag tycker att det är ganska bra att vi kunde göra det nu. Det var bättre för kommunerna. Så jag förstår inte den poängen.

Nu hoppas jag att jag har svarat på frågorna. Men det andra som Karin Pilsäter tog upp, att vi tidigare har gjort en justering, förstod jag inte. Den tidigare justeringen gjorde vi på grund av utjämningsystemet, som fick en större omsättning. Då höjde vi nivån. Då säger Karin Pilsäter att vi nu borde sänka den. Jag förstår inte – genuint – vad Karin Pilsäter säger. Det här med finansieringsprincipen och pensionerna har ingenting att göra med det kommunala utjämningsystemet.

Anf. 35 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! Det här var ju ett kvalificerat försök att förvirra publiken, och det kanske lyckades i några fall. Men det lyckades inte när det gäller mig. Vi har hört det här ett otal gånger – några gånger till så kan jag Hans Hoff's replik utantill. Vi kan se om det lyckas med den här papegojträningen. Det har gjorts en preliminär justering av just den här frågan vid tidigare tillfälle, och om Lars Bäckström slår upp den budgetpropositionen kan han också se att i den slutgiltiga tekniska justeringen av utgiftstaket är de posterna inräknande. Det är mycket lätt att slå upp och kontrollera. Om man hade haft den logiken att man följde sina egna betenden hade man gjort detta nu. Det är helt glasklart. Om man inte tror mig kan man till exempel fråga Ekonomistyrningsverket.

Det refererades här till bland annat Statistiska centralbyrån, som också skulle vara neutral. Generaldirektören där, den förre socialdemokratiska statssekreteraren, har ju utrett budgetlagen och förtecknat långa listor på fusk som regeringen gör sig skyldig till och utifrån det kommit med förslag på hur man bör strama upp lagstiftningen.

Det är ju, Lars Bäckström, i grunden egentligen en orimlig ordning att det är riksdagsmajoriteten som gör bedömningen av om olika åtgärder ligger inom ramen för en lagstiftning eller inte. Det här visar ju på det. Så har vi det inte på något annat område, utan om en majoritet vill göra på ett sätt som strider mot en lag så ändrar man lagen. Man påstår inte att man följer lagen. Ni ändrar ju till exempel lagen nu för att kunna göra en indragning av statsbidragen mitt i året. Det kunde ni inte göra enligt gällande lagstiftning, utan då ändrar ni lagen.

Det är väl rimligt att göra det på andra punkter också, att inte göra väldigt extensiva tolkningar. Det *är* förbjudet att gå mot röd gubbe. Folk gör det ändå. Det finns inga sanktioner. Men det betyder inte att vi står här och säger att det är helt okej att bryta mot den regeln, att det liksom inte är ett fel. Det *är* ett fel även om det inte finns några sanktioner. Gör man det begår man ett fel.

Anf. 36 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Nu sade ju Karin Pilsäter: Ni ändrar lagen. Ja, vi bryter inte mot lagen. När det behöver ändras en lag gör vi det.

Detta med tillämpningen av utgiftstaken är bedömningsfrågor. Det kan man debattera både i Folkpartiets fall och när det gäller oss i den här trepartialliansen. Jag kan ge ett exempel på hur det har ändrats och hur vi har gjort olika bedömningar. En gång var det så att regeringen samverkade med Centerpartiet. Då sänkte regeringen och Centerpartiet fastighetsskatten. Och då sänkte man i motsvarande grad utgiftstaket så att man skulle ha kontroll. Så tillämpades det den gången. Skulle man tillämpa den principen nu för tiden med de borgliga partiernas skattesänkningar blir det väldigt drakoniska neddragningar i utgiftstaken. Det visar lite grann. Det är ett väldigt tydligt exempel på att det inte är någon oerhört fast vetenskap.

Den fasta vetenskap som vi har här är folkviljan, som har fått bestämma i riksdagen. Det andra alternativet, Karin Pilsäter, att det inte skulle vara riksdagen som avgör hur budgetlagen och utgiftstaket ska tillämpas, är ju förfärande. Det ska alltså vara någon förvaltningsdomstol? Kanske Nils Lundgren skulle avgöra det? Eller Wohlin? Nej, vill sådana experter avgöra får de ställa upp i val. Vi ska inte ha professorer och sådana självutnämnda experter som avgör detta. Då får de ställa upp i val som alla andra – och de får ju ett visst stöd. Annars ska det vara de folkvalda som avgör det.

Folkpartiet går till anfall mot oss. Vi skulle inte ta ansvar för kommunernas ekonomi. Nu har inte Karin Pilsäter någon replik kvar, men det går ju att efteranmäla sig. Det går för alla talare. Det går även för andra talare som inte har någon repliktid att efteranmäla sig och ge svar på frågor om man vill. I morgon tror jag att Karin Pilsäter är med. Redovisa då hur mycket Folkpartiet vill ge mer till kommunerna! Tänk efter när ni skriver anförande i kväll och redovisa för kammaren i morgon hur mycket mer kommunerna får i Folkpartiets Sverige än av de här tre partierna. Jag ska anteckna siffran. Jag ska vänta. Jag ska göra en liten tom ruta som jag ska fylla i. Hur mycket mer vill ni ge till kommunerna? Jag väntar med spänning på morgondagen.

Anf. 37 YVONNE RUWAIDA (mp):

Fru talman! Alla som lyssnar! Vi har en debatt om tilläggsbudgeten för 2004. I och med att det är en tilläggsbudget som tar upp vissa specifika förändringar samtidigt som hela den ekonomiska politiken debatteras kan det bli en lite förvirrande diskussion.

Jag vill ändå bemöta lite av den kritik som har kommit från oppositionen. Jag kan väl säga att varenda gång vi har den här typen av debatter blir det samma eländesbeskrivning från de borgerliga partierna om hur svensk ekonomi ser ut. Jag tycker att man i många fall faktiskt överdriver

ganska mycket. Sedan kan jag förstå att man delvis vill ha en annan politik och att man är kritisk till vissa saker. Men det blir verkligen eländesbeskrivningar som saknar något slags förankring i verkligheten.

Vi har just haft en lågkonjunktur och håller på att komma upp ur den. Vi har flera utmaningar framför oss. I den här tilläggsbudgeten – för det är ju en tilläggsbudget – har vi vidtagit en del åtgärder för att satsa på framtiden. En del åtgärder har varit beslutade sedan tidigare. Det handlar till exempel om den stora infrastruktursatsningen. Vi har ju en historiskt stor satsning på järnväg, där man nu får bemyndiganden att tidigarelägga både järnvägssatsningar och vägsatsningar som är viktiga för framtiden. Det är något som kommer att ge sysselsättning på ett positivt sätt i Sverige men som också skapar en grogrund för ett Sverige som kan hålla ihop och ha ett bra företagande i framtiden.

Vi ger också bemyndiganden om till exempel satsningar på biologisk mångfald, vilket vi tycker är viktigt för den framtida miljön. Sedan gör vi dessutom en del satsningar inom byggsektorn. Det är det här ROT-avdraget, som ska omfatta 2,4 miljarder. Det är också en satsning på miljöömställning inom offentlig sektor. Olika typer av miljöinvesteringar i offentliga lokaler ska få bidrag. Man ska också kunna få bidrag för att bygga om eller bygga till utrymmen för källsortering. Det är både en satsning för att minska arbetslösheten inom byggsektorn och en satsning på åtgärder som behövs för att minska energiförbrukningen i offentliga lokaler och för att öka möjligheten att ha en bra källsortering i hela landet. De beslut vi nu kommer att fatta är väldigt viktiga. De omfattar 2,4 miljarder kronor.

När man kommer ur en lågkonjunktur har man en högre arbetslöshet. Det tar ett tag innan sysselsättningen får fart. Det vi också gör är en satsning på att människor inom offentlig sektor, inom kommuner och landsting, ska kunna vidareutbilda sig. De ska kunna jobba deltid och utbilda sig deltid. Det är också en väldigt viktig satsning som vi ser det.

Det vi har diskuterat här i dag handlar också om kommunernas ekonomi och den slutreglering man har gjort mellan staten och kommuner och landsting. Vi tycker att kommunernas och landstingens ekonomi är problematisk. Vi vet att beslutet om slutreglering är ett svårt beslut för kommunerna.

Vi står bakom finansieringsprincipen. Det är också därför vi fullföljer detta. Men vi vet att inte alla kommun- och landstingspolitiker har varit medvetna om slutregleringen. Det skapar också problem. Man har inte varit medveten om det. Där har det brustit i kommunikationerna, vilket är olyckligt.

Vi fattar också beslut som handlar om att ge offentlig sektor mer resurser framöver. Det är både en utökning av sysselsättningsstödet och också att man ger besked om att kommuner och landsting kommer att få ett ökat statsbidrag framöver. Det handlar om 3 miljarder 2005 och 5 miljarder 2006.

Vi skulle vilja ge mer. Där kan jag hålla med Lars Bäckström. Vi kommer att jobba för att kommuner och landsting får mer pengar framöver. Vi tycker att det är viktigt. Jag vill påpeka att satsningen på vidareutbildning av människor som jobbar i offentlig sektor också är ett stöd till kommuner och landsting. När man har människor som arbetar deltid och utbildar sig deltid kan man spara pengar.

Vi är väldigt glada över att Försvarsmaktens bemyndigande för att köpa ny materiel minskar med 4 miljarder. Vi tycker att det är fel om försvaret utan politisk styrning kan föregripa ett nytt försvarsbeslut genom att låsa upp kommande anslag med att köpa upp materiel. Vi tycker att det är bra att man har gett den möjligheten till en ökad handlingsfrihet.

Den är inte så stor som vi skulle vilja. Vi hade velat gå längre med det. Men vi tycker ändå att det var ett bra steg. Det ger oss en större politisk frihet att fatta ett försvarsbeslut som inte är upplåst av de materielanskaffningsbeslut som man skulle fatta.

Jag vill ta upp frågan om hisstödet, som några har hånat här i dag. Hisstödet är ett väldigt viktigt beslut. Det finns i dag väldigt många hushåll som är hisslösa. Det är en fråga för dem som är mest utsatta. Det gäller äldre människor och människor med olika funktionshinder som inte kan komma fram.

Hisstödet är ett sätt att stödja byggsektorn och minska arbetslösheten där. Men det gör också, och det är det viktigaste, att människor kan ta sig till olika bostäder. De kan besöka vänner och släktingar eller själva bo i dessa bostäder. Det är en insats för dem som är utsatta.

Vi aviserar också friåret. Jag vill ändå nämna det här. Det är några som har gått in på den frågan. Nästa år, den 1 januari 2005, kommer vi att införa friår i hela landet, vilket vi är väldigt glada över. Det innebär att människor får möjlighet till vila.

Det kan vara att man till exempel behöver umgås med en gammal mor som kanske håller på att dö eller är sjuk eller att man behöver umgås med sina tonårsbarn. Det kan handla om att man satsar på vidareutbildning eller på eget företagande eller att man helt enkelt är utbränd och behöver vila upp sig.

Man kan ta ett friår om man har en vikarie för sitt jobb. Den vikarien får då en möjlighet att gå vidare. De utvärderingar som har gjorts av det friår vi har haft i olika kommuner visar att väldigt många av dem som får vikariat får vidare anställning hos dem de har vikarierat hos, vilket är väldigt positivt.

Det har också visat sig att vi i dag inom offentlig sektor har väldigt många timvikarier. Det är en hel del timvikarier som har fått möjligheten till ett långtidsvikariat. De är väldigt glada över det. De har kunnat få en arbetsmiljö som är lugn och stressfri. De har kunnat visa arbetsgivaren vad de egentligen går för.

Det är flera timvikarier som har sagt till mig: När jag var timvikarie kunde jag aldrig visa vad jag gick för. Jag var alltid stressad och mätte dåligt i den situationen. När jag fick tio månader på samma arbetsplats, med samma chef, med arbetskolleger och lugn och ro kunde jag visa att jag var duktig.

Vi har ambitionen att minska antalet timvikarier. Att vara timvikarie är inte någonting positivt för den enskilde. Där har friåret kunnat spela en väldigt stor roll, vilket vi är positiva till. Vi tror att man i framtiden skulle behöva ha ett par friår i livet i vår framtidsvision. Samtidigt skulle vi också vilja ha en arbetstidsförkortning. Jag är säker på att ni i era repliker kommer att återkomma till friåret, så jag sparar mitt krut i den frågan.

Vi stöder tillväxtbudgeten och yrkar bifall till den och avslag på reservationerna.

Prot. 2003/04:130
17 juni

Anf. 38 MATS ODELL (kd) replik:

Fru talman! Det är glädjande att Yvonne Ruwaida tycker att kommunsektorn hade behövt mer resurser och att hon inte bara förfäktar en byråkratisk finansieringsprincip. Det är faktiskt möjligt för regeringen och samarbetspartierna att utöver denna finansieringsprincip fatta beslut om detta. Föresvävade det aldrig Miljöpartiet att det krisläge som nu var motiverade ett tillskott i stället för att dra in pengar?

Jag har en mycket specifik fråga till Yvonne Ruwaida på det temat. Det handlar om, som jag tycker, en av de största skandalerna med denna tilläggsbudget. Psykiatrin var utlovad att få resurser. Psykiatrisamordnaren har själv skrivit debattartiklar där han tar upp den stora besvikelse som finns.

Det har släppts ut rykten om att regeringen hade skrivit in pengar till detta men att samarbetspartierna krävde att de skulle tas bort. Nu har Yvonne Ruwaida en möjlighet att dementera det ryktet. Stämmer det att det fanns pengar avsatta men att de togs bort? Det har varit flera uppgifter i medierna om detta.

Anf. 39 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Vi har diskussioner om hur vi ska stärka psykiatrin. Där är alla tre samarbetspartier eniga. Sedan har vi olika syn på hur detta ska kunna ske. Ska det vara öronmärkning? Hur ska en sådan öronmärkning se ut? Eller ska man ge kommuner och landsting mer resurser?

Den diskussionen förs just nu. Jag vet att vi har ett möte på departementen som pågår parallellt med den här debatten som handlar om den frågan. Det är vad diskussionen handlar om. Hur ska pengarna komma ut?

Jag kan fråga Mats Odell om han tycker att man ska ha en öronmärkning av pengar till psykiatrin och hur denna öronmärkning ska se ut. Är det verkligen så att det finns ett sätt som skulle vara rättvist?

Ni kritiserar, med rätta tycker jag, öronmärkningen på flera olika områden i andra fall. Det gäller till exempel öronmärkningen till fler lärare i skolan. Ni har kritiserat den eftersom utformningen slår väldigt olika i olika kommuner.

Anf. 40 MATS ODELL (kd) replik:

Fru talman! Jag är glad för Yvonne Ruwaidas väldigt ärliga och öppna svar. Vi har diskuterat detta mycket ingående med vårt kommun- och landstingsfolk. Vi har kommit fram till en mellanlösning där vi säger att pengarna ska gå till psykiatrin.

Vi har i vår motion med anledning av tilläggsbudgeten anslagit 500 miljoner kronor till detta. Vi säger att pengarna ska gå till psykiatrin. Men vi går inte in som när det gäller skolpengarna och säger att det bara ska gå till lärare.

Man säger att psykiatrisektorn ska få detta. Pengarna ges till kommuner och landsting. Men sedan måste de själva få stor frihet att utforma hur de ska användas. I den stora gemensamma kris som finns inom vårdsektorn i dag har psykiatrin kommit i kläm.

*Tilläggsbudget 1
för 2004*

Om vi vill göra ett riktat tillskott ska det ske till denna sektor. Det måste vi se till härifrån. Detaljstyrningen är däremot helt av ondo. Jag tror att det går att få med sig kommun- och landstingspolitiker på att pengarna avsätts dit men att de själva får avgöra detaljutformningen.

Anf. 41 YVONNE RUWAIDA (mp) replik:

Fru talman! Vi tycker också att det är väldigt dåligt med detaljstyrning och att den kan slå väldigt fel. Vi samarbetspartier, s, v och mp, för en diskussion med Kommunförbundet och Landstingsförbundet om hur man ska kunna stärka psykiatrin och hur pengar ska lämnas. Den diskussionen pågår. Mats Odell kan vara lugn för att psykiatrin kommer att få pengar.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 13 §.)

6 § Årsredovisning för staten 2003

Föredrogs

finansutskottets betänkande 2003/04:FiU28

Årsredovisning för staten 2003 (skr. 2003/04:101, redog. 2003/04:RRS12 och redog. 2003/04:RRS8).

Anf. 42 CARIN LUNDBERG (s):

Fru talman! I det här betänkandet behandlar finansutskottet regeringens skrivelse *Årsredovisning för staten* och Riksrevisionens styrelses redogörelse angående denna.

Utskottet lämnar vissa synpunkter på innehållet i årsredovisningen. Bland annat noterar utskottet att antalet revisionsberättelser med invändning fortsätter att öka och att en stor andel av invändningarna rör anslagsöverskridanden, felaktig redovisning mot anslag och inkomsttitlar samt överskridande av bemyndiganderamar.

Utskottet ser allvarligt på den negativa utvecklingen och förutsätter att regeringen noga följer utvecklingen och vid behov vidtar åtgärder för att bryta denna trend.

Beträffande garantiverksamheten efterlyser utskottet en redovisning av vilka anslag som under räkenskapsåret omfattat garantiverksamhet, så kallade subventionsmedel.

Utskottet föreslår att årsredovisningen och Riksrevisionens styrelses redogörelse angående denna läggs till handlingarna.

Fem motionsyrkanden behandlas också i betänkandet.

När det gäller yrkanden om redovisning av utgiftsbegränsande åtgärder och redovisning av extraordinära händelser förutsätter utskottet att regeringen kan lämna de önskade redovisningarna utan att riksdagen behöver ge regeringen detta till känna.

När det gäller yrkandet om en redovisning av statsbudgeten i kostnads- och intäktstermer ser utskottet ingen anledning att föregripa det utvecklingsarbete som härvidlag pågår i Regeringskansliet och avstyrker därmed yrkandet.

Utskottet avstyrker också yrkandet om redovisning av åtaganden och framtida finansieringsmöjligheter mot bakgrund av att liknande analyser i stor utsträckning redan görs.

Slutligen avstyrker utskottet yrkandet om att redovisa skillnaderna mellan resultaträkningen och statens finansiella sparande på grund av de stora svårigheter som är förknippade med att få fram en sådan redovisning och att inget omedelbart behov av denna redovisning föreligger.

I betänkandet behandlar finansutskottet även Riksrevisionens styrelses redogörelse angående den statliga garantimodellen. Utskottet föreslår att redogörelsen läggs till handlingarna.

Till betänkandet har fogats en reservation och två särskilda yttranden.

Anf. 43 TOMAS HÖGSTRÖM (m):

Fru talman! Vid behandlingen av betänkandet har det visat sig att det är lite si och så med hur myndigheterna sköter sig. Antalet revisionsberättelser med invändningar ökar. Det handlar om anslagsöverskridanden, felaktiga redovisningar och överskridanden av bemyndiganderamar. Det här är naturligtvis inte acceptabelt, vilket utskottet också konstaterar som Carin Lundberg har redovisat.

Fastställda ramar, regler och anvisningar ska följas, och det kan inte nog betonas. Det finns också en samsyn i utskottet om att statens redovisning ska vara tydlig och informativ. Vi är till exempel överens om att resultatet ska redovisas justerat för större engångseffekter. Vi förutsätter att regeringen återupptar redovisning av utgiftsbegränsande åtgärder i årsredovisningen. Utskottet uttalar också att arbetet att utveckla redovisningen ytterligare ankommer på regeringen.

Men i en del är vi inte överens, och där föreligger en reservation då utskottsmajoriteten har avstyrkt förslaget att skillnaden mellan resultaträkningen och statens finansiella sparande ska redovisas. Motivet är att det är svårt. Motivet är också att man anser att omedelbara behov för en sådan redovisning saknas.

Fru talman! Det faktum att en åtgärd är svår borde inte förta betydelsen av att redovisningen arbetas fram. Med anledning av det yrkar jag bifall till reservationen.

Anf. 44 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Statens årsredovisning är ett dokument som varje år får för lite uppmärksamhet i utskottsarbetet och i riksdagens arbete. Det är med detta som med så många andra saker att man fokuserar mycket mer, och kanske oproportionerligt mycket, på att lägga fram nya förslag och alldeles för lite på att utvärdera vad som hände med de beslut man redan har fattat.

Det finns några punkter i årsredovisningen där vi har framfört synpunkter på att den jämförelsen inte är så lätt att göra som den skulle kunna vara och som den borde vara. En redovisning av åtaganden, framtida kostnader och skulduppbyggnad borde till exempel redovisas i årsredovisningen. Det borde redovisas vilka utgiftsbegränsande åtgärder som har vidtagits för att man ska kunna jämföra budgeten med utfallet på ett tydligare sätt. Man borde främst redovisa statsbudgeten i kostnadstermer, åtminstone i utgiftstermer, och inte bara i betalningstermer. Om man tar detta på vanligt bokföringsspråk är det ju så att i statsbudgeten redovisar

man *cash flow* och inte utgifter eller kostnader. Samma sak gäller redovisning av extraordinära händelser.

På de här punkterna har utskottet i god sämja skrivit att man förutsätter att detta kommer att ske under kommande år. Man förutsätter att arbetet med en förändring av redovisningen fortsätter. Det skulle ju vara bra om det blev så. Tyvärr har vi ju alltför många gånger varit med om att ett enigt utskott har framfört ganska kraftfulla synpunkter i den här typen av frågeställningar och förutsatt att regeringen kommer att följa det, men sedan har regeringen inte levt upp till det. Vid det här laget är det ganska många år sedan som både regeringen och riksdagen sade att man skulle gå över till en mer kostnadsmässig redovisning, och det är ju uppskjutet. Jag tycker inte att det känns helt klarlagt att det faktiskt kommer att ske.

Vad finns det då för anledning att misstro regeringen på den här punkten? Ja, det hänger ihop med den diskussion som vi nyss hade. Om man går över till en mer kostnadsmässig redovisning kan man inte det ena året klara utgiftstaket i någon sorts teknisk bemärkelse genom att strunta i att betala sina räkningar. Då kommer inte det att spela någon roll, och den smitvägen kommer att försvinna helt och hållet. Det gör att man kanske vill sätta en liten randanmärkning av misstänksamhet mot regeringen på den här punkten.

Vi har ändå valt att markera den enighet som finns i utskottet. Vi hoppas och tror att det betyder att regeringen kommer att vara mer benägen att följa utskottets vilja.

Fru talman! Av den här årsredovisningen framgår bland annat att ett otal myndigheter inte alltid följer de regelverk som man ska följa. Även där är kritiken enig. Eftersom de inte är närvarande här och debatten normalt sett främst brukar föras kring de frågor som vi själva är oense om, betyder väl det att de här frågorna riskerar att få för lite uppmärksamhet. Jag hoppas att vi till nästa år kan få en sådan behandling av årsredovisningen för staten i tid att vi i utskottet, både i utskottsarbetet och i kammaren, kommer att ha möjlighet att lägga lite mer tid och kraft på denna utvärdering.

Jag står givetvis bakom alla ståndpunkter som framförs i vår motion och yrkar bifall till reservationen.

Anf. 45 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Fru talman! När krubban är tom bits hästarna. Det är en mycket tydlig liknelse som man kan göra i samband med den här redovisningen. Resultaträkningen för 2003 visar ett underskott på 13 miljarder kronor. Det är en försämring med 40 miljarder i förhållande till 2002. Balansräkningen för nettoförmögenheten visar upp en försämring med 22 miljarder. Statskulden uppgick vid utgången av 2003 till 1 186 miljarder kronor, en ökning med 23 miljarder i förhållande till tidigare år.

Så här kan det givetvis inte fortsätta hur länge som helst. En årsredovisning är ett viktigt instrument för kommande års verksamheter. Det är alltså ett underlag för att rätta till felaktigheter. Hur ser det då ut i dag? Ja, statskuldens saldo 2003 var 46,3 miljarder kronor, alltså ett 32 miljarder större underskott än vad som budgeterats. Beräkningen för innevarande år uppgår till drygt 65 miljarder kronor, och det innebär, som vi tidigare diskuterat, att budgettaket spräcks.

Har man då tagit till sig de signaler som en årsredovisning ger? Jag tycker att det klart kan svaras att man knappast har gjort det. En positiv bedömning av situationen kan kanske vara att svårigheterna att jämföra resultaten för de olika åren bidrar till den prekära ekonomiska situationen. Det borde vara naturligt att plus och minus balanserar och att man inte ska låna till drift.

Kommuner och landsting åläggs krav på balans i sina räkenskaper, och från Centerpartiet ser vi det som ett renlighetskrav att samma anspråk ska ställas på staten själv eller på den regering som för tillfället är statens förvaltare. Politiken måste därför läggas om så att statens finansiella sparande kommer i balans över en konjunkturcykel. För att det ska kunna göras krävs ett förtydligande i redovisningssystemet.

Majoriteten i finansutskottet delar uppfattningen att det föreligger stora svårigheter att jämföra årets resultat med statens finansiella sparande, men trots det anser majoriteten inte att det finns något skäl för att göra några förändringar. Mot bakgrund av den ekonomiska situationen och den utveckling som vi kan se framför oss är detta ställningstagande något förvånande. Nu är, som tidigare sagts, skrivningarna i det här förslaget rätt kritiska, men jag vill i likhet med mina borgerliga kamrater också ytterligare betona vikten av förändringar. Därför yrkar jag bifall till reservationen under punkten 6.

Anf. 46 BO BERNHARDSSON (s):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslagen i betänkandet. Det innebär att skrivelsen *Årsredovisning för staten 2003* och Riksrevisionens styrelses redogörelse över denna läggs till handlingarna. Detta betyder i sammanfattning att de väckta motionerna, som har olika innebörd och olika styrka, ska avslås.

I ett par fall har utskottet ansett sig ha anledning att göra anmärkningar och att lämna synpunkter till regeringen på redovisningen. Flera talare har varit inne på detta. En av anmärkningarna gäller att antalet revisionsberättelser med invändningar fortsätter att öka, från 14 året 2002 till 19 året 2003. Det handlar bland annat om myndigheter som överskrider sina anslag. För att skapa lite uppmärksamhet kring detta vill jag, även om flera andra talare redan har sagt det, upprepa att utskottet förutsätter att regeringen noga följer utvecklingen på det här området, vidtar åtgärder och för riksdagen redovisar såväl åtgärderna i de enskilda fallen som de åtgärder som man vidtar för att förebygga framtida överskridanden.

Det blir här många upprepningar trots att vi är överens. I presentationen av ärendet sades att antalet motionsyrkanden som nu behandlas är fem och att det nu yrkas avslag på dessa. I ett par fall sker det med hänvisning till att motionsyrkandena kan anses tillgodosedda i betänkandet.

Det gäller till att börja med kraven i motion Fi31, där man tar upp frågan om redovisning av vilka begränsningsbelopp eller andra utgiftsbegränsande åtgärder som regeringen har beslutat om. En sådan redovisning har tidigare gjorts 2000 och 2001 men har sedan upphört. Utskottet förutsätter att regeringen återupptar redovisningen och att den också, i akt och mening att bilden ska bli komplett, redovisar beslutade begränsningar för 2002 och 2003.

I motion Fi30 ställs krav på att det med förebild i pensionssystemet skapas mått som mäter beslutade åtgärder och de åtaganden som de leder

till mot framtida finansieringsmöjligheter. Jag kan föreställa mig att man bland annat tänker på socialförsäkringssektorn. Det handlar om att försöka prognostisera vilken effekt olika politiska beslut får på sikt för kostnaderna för exempelvis arbetslöshet eller sjukskrivningar.

Det tunga skälet för att avslå den motionen är, som jag ser det och som vi skriver i betänkandet, att den sortens analyser redan görs, faktiskt dagligen och stundligen. Vi åberopar inte minst på olika sätt här i kammaren sådana analyser. De görs i budgetprocessen, av Långtidsutredningen, av andra utredningar, av myndigheter och av oberoende samhällsdebattörer och företrädare för olika intressen. Man kan säga att den materia som därvid kommer fram är ett väldigt viktigt underlag för den politiska diskussionen och inte minst för debatt och beslut här i kammaren.

Man kan dock även efterlysa någonting ytterligare, nämligen att det upprättas balansmått och kanske till och med insätts bromsar för varje enskild sektor i samhället vilka slår till automatiskt. Det är mer avancerat, och vi har den uppfattningen att ett sådant system skulle leda till att vi låser in finanspolitiken i ett alltför litet rum. Detta är också skälet till att vi avstyrker det aktuella motionsyrkandet.

Det har här också nämnts att det pågår ett arbete inom Regeringskansliet som syftar till att utforma en statsbudget på i huvudsak bokföringsmässiga grunder, det vill säga en redovisning i kostnads- och intäktstermer. En sådan förändring skulle ha flera fördelar, och det är därför som det här arbetet pågår. Den skulle göra det lättare att bedöma den statliga verksamheten, i vad mån målen uppnås och vad verksamheten egentligen kostar. Den skulle dessutom göra det lättare att jämföra olika ekonomiska dokument med statsbudgeten, med den redovisning som vi diskuterar i dag och med nationalräkenskaperna.

I motion Fi30 föreslås att staten snarast ska lägga fram en redovisning av statsbudgeten i kostnads- och intäktstermer. Utskottets skäl för att avstyrka motionskravet är att det redan pågår ett aktivt sådant arbete på Regeringskansliet, som vi förutsätter kommer att leda till resultat.

I samma motion ställs det också krav på en resultaträkning som gör det möjligt att urskilja extraordinära intäkter och kostnader. I det avseendet är vi överens. Det är ett av de yrkanden som avstyrks, dock med hänvisning till att vi anser att andan i förslaget redan är tillgodosedd. Vi tycker att det är rimligt att regeringen, som redan sker vad gäller statsbudgetens saldo, i en särskild upplysning redovisar årets resultat, justerat för större engångseffekter. Vi tycker att en sådan ordning bör kunna inrättas utan att riksdagen fattar något särskilt beslut.

Det har författats en reservation med anledning av det här betänkandet i vilken det föreslås att staten ska redovisa skillnaderna mellan resultaträkningen och statens finansiella sparande. Som flera talare varit inne på är det problem förenade med att göra en sådan redovisning. Det tycks vi vara överens om. Det finns en rätt stark invändning innebärande att det förhållandet att det är problem med någonting inte behöver innebära att man avstår från att göra det. Nej, det är sant. Om det finns ett starkt behov av att införa en sådan ordning måste man naturligtvis ta sig förbi problemen.

Men bakgrunden är ju att vi inte anser att det föreligger ett, som det uttrycks i betänkandetexten, omedelbart behov av det, och det i sin tur

beror på att bakgrunden till kravet i motionen är att motionärerna vill slå fast ett saldomål också för staten. Vi har det redan för den samlade offentliga sektorn. I grunden har vi – det kommer upp i diskussionen i morgon mera noggrant – en annan syn på detta. Det viktiga motivet för vårt avslagsyrkande på den här punkten är ju att majoriteten i motsats till reservanterna inte ser det här omedelbara behovet. Vi ser inte behovet av ett saldomål för staten, därför att det är bättre att ha ett saldomål för hela den offentliga sektorn, och dessutom är det tillräckligt. Om man inrättar för många saldomål för olika sektorer med täta skott låser man in finanspolitiken i ett alltför litet rum, menar vi, på ett sätt som inte gagnar den politiska rörelsefriheten.

Fru talman! Därmed yrkar jag än en gång bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 13 §.)

7 § Demokratifrågor

Demokratifrågor

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2003/04:KU19
Demokratifrågor (skr. 2003/04:110).

Anf. 47 NILS FREDRIK AURELIUS (m):

Fru talman! Jag tänkte inleda med två övergripande synpunkter i detta viktiga ämne, alltså frågor om demokratin.

Den första handlar om det mycket tydliga och uppenbara sambandet mellan rättssamhälle, marknadsekonomi och demokrati. I vår egen historia kan vi se detta mycket tydligt. Vi kan se hur rättsstaten föregår såväl marknadsekonomins som demokratin. Marknadsekonomins genombrott med upphävande av skråförordningar och annat – viktiga milstolpar är här besluten 1846 och 1864 – banar alltså väg för demokratin och välfärdssamhället.

Iakttagelsen om dessa tydliga samband är intressant om vi ser på så kallade nya demokratier som har lösgjort sig från realsocialismen. På de håll där det finns en, låt vara undertryckt, rättsstatlig tradition utvecklas ofta både demokratin och marknadsekonomins bättre.

Den andra punkten av mer övergripande karaktär är att vi måste vara medvetna om politikens gränser. En i mitt tycke grund demokratiuppfattning är den som säger att demokratin växer i takt med att det politiska beslutsfattandet ökar. En sådan uppfattning bör avvisas.

Den välkände forskaren och debattören Hans Zetterberg har uttryckt detta ganska väl. Så här skriver han i en av Demokratiutredningens skrifter: "1900-talets segrande demokrati missade några enkla sanningar om samhället. Man kan uttrycka dessa självklarheter i fyra punkter:

- I allt väsentligt har affärslivets problem ekonomiska lösningar, kunskapsproblemen har vetenskapliga lösningar, konstens och skönlitteraturens problem har estetiska lösningar och moralfrågor har etiska lösningar.

- Ibland kan politiken bidra till dessa lösningar, men de ger sällan eller aldrig de väsentliga delarna av lösningen.
- Politiker är däremot oumbärliga i lagstiftningen om den allmänna ordning som kräver polis, fogde, domare, kriminalvård och försvarsmakt.
- För dessa kärnområden passar demokratin bäst av alla statsformer och endast här bör den vara helt utslagsgivande.”

Jag nämnde Demokratiutredningen, alltså SOU 2000:1, *En uthållig demokrati*, millenniets första SOU. Jag ingick i den utredningen, och jag tyckte att det var några saker som var mycket bra där, framför allt att man vågade inse att en utvecklad demokrati krävde vissa institutionella förändringar, däribland skilda valdagar och en bättre lagprövning.

Om man då jämför med den regeringskrivelse som vi här har att behandla i dag – jag är medveten om att den här jämförelsen kanske inte är helt rättvis – framstår regeringens skrivelse som väldigt tunn. Det är egentligen tre saker man vill där. Man vill att valdeltagandet ska öka, och det arbetar man för. Här har man kanske fått sig en tankeställare på åtskilliga håll nyligen. Man önskar att antalet förtroendevalda ska öka, för då blir det mer demokrati, tycker man. Man har också synpunkter på hur partierna sammanställer sina listor. De bör vara mer representativa än i dag i olika avseenden, tycker man.

Vad gäller den senaste synpunkten är det naturligtvis en uppgift för partierna att få goda listor, och alla partier har självfallet ett eget intresse av att locka till sig röster, så det är ingenting som regeringen behöver lägga sig i.

Beträffande antalet förtroendevalda är kanske inte det största problemet att vi har för få förtroendeuppdrag i Sverige. Problemet är ju att de som har dessa förtroendeuppdrag ofta finner dem meningslösa. Det visar undersökningar på kommunal nivå. Tycker man inte att man har något inflytande eller några riktiga beslutsbefogenheter i en kommundelsnämnd, ett samrådsorgan eller vad det kan vara, så falnar snart den politiska elden. Det är snarare där problemet ligger.

Alla de problem som regeringen tycker sig se vill man egentligen lösa genom informationsinsatser på olika sätt, men för min del tycker jag förstås att det skulle krävas något mera resoluta åtgärder. Jag ska inte gå in i detalj på förslag om skilda valdagar och sådant som vi har diskuterat flera gånger och som dessutom kommer att bli föremål för utredning snart, men jag vill ändå peka på att själva poängen med exempelvis skilda valdagar är just att man skulle kunna öka det lokala ansvarsutkrävandet och därmed förhoppningsvis engagemanget i politiken.

Det finns beträffande personval en reservation, en bland många reservationer, som kanske är lite extra intressant mot bakgrund av vad som har hänt precis nyligen. Jag såg att några tidningar kommenterade utgången av valet till Europaparlamentet just med orden att detta innebär ett genombrott för personvalstanken. Nu går det inte att rulla tillbaka den längre, som en del kanske hade velat. De partier – jag syftar här särskilt på ett parti – som försöker ha flera åsikter samtidigt och gå till val på det sättet kan ju mycket snabbt märka att personvalsinstrumentet kan vara mycket mäktigt och leda till förändringar som man inte hade förutsett.

Jag kan hänvisa till bland annat en ledare i Dagens Nyheter, för den som vill fördjupa sig.

Sedan måste man ju rent allmänt fråga sig varför det just ska vara en spärr på 8 % i riksdagsval, 5 % i Europaparlamentsval och 5 % i kommunalval? Det gäller alltså spärren i fråga om personröster som leder till förändrad sammansättning. Det framstår ju som ganska godtyckligt, och jag tycker att en rimlig linje är att man inför framtiden försöker renodla personvalet. Det innebär ju ändå inte att partierna ger upp sin roll. Det är ju ändå partierna som behärskar nomineringsprocessen. Och i de fall – jag tänker här särskilt på ett fall – då man inte riktigt behärskar nomineringsprocessen så lär man ju snart bli varse vad väljarna tycker, som vi har sett.

Låt mig vidare, fru talman, i en lite mer försonlig anda peka på saker där vi är mer eller mindre eniga, som framgår av betänkandet. Vi tar naturligtvis avstånd från hot och våld mot förtroendevalda. Det kan finnas lite nyanseringar i skrivningarna här och var, men i stort sett är vi naturligtvis ense om detta. Vi kan inte acceptera att utomparlamentariska grupper enbart med hänvisning till sitt engagemang begår olagligheter, exempelvis.

Slutligen måste jag dock ändå säga att om vi nu kräver mycket av väljarna och världen utanför politiken så måste vi nog också kräva en del av oss själva – nu är jag tillbaka vid den valrörelse vi just avverkat. Det är inte speciellt upplyftande att se rubriker – det är återigen Dagens Nyheter – om att en viss ledamot, som sedan blev invald i Europaparlamentet, har känt sig konstant trakasserad av sitt eget partis ledning och har utsatts för en massa trakasserier liksom också hennes medarbetare. Jag tror att om vi ska få respekt för vårt ställningstagande om ett avståndstagande från våld och trakasserier i politiken så får vi nog också själva föregå med gott exempel.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 23.

Anf. 48 LISELOTT HAGBERG (fp):

Fru talman! Det är mycket bra att betänkandet om demokratifrågor ska debatteras här och nu – inte för att det är dan före dan före avslutningsdan, utan för att det är fyra dagar efter EU-valsdagen. Det senaste valet har verkligen visat att det behövs framåtriktade åtgärder som stimulerar debatt och folkbildning kring EU. Det behövs folkbildande insatser, och det behövs förstärkning inom ramen för grundskolan och gymnasieskolan.

I det nu aktuella betänkandet finns en reservation som handlar om just det framåtriktade förslaget avseende debatt och folkbildning kring EU. När vi nu alla vet hur valdeltagandet blev finns det möjlighet att sluta upp bakom den reservationen, nr 29. Jag yrkar bifall till den.

Regeringens skrivelse om demokratipolitiken innehåller inte särskilt mycket på det området. Den är faktiskt rätt mager just när det gäller framåtsyftandet. I sanningens namn ska också sägas att där finns en hel del konstateranden om vad som redan gjorts.

Utskottsmajoritetens skrivning och motivering till avslag på detta vårt yrkande som jag här resonerat kring är en argumentation om regeringens aviserade åtgärder för att stimulera till ökat valdeltagande i 2004 års val. Med facit i hand måste man säga att det känns ganska malplacerat. Nu

krävs verkligen åtgärder med inriktning på framtiden. Hur lågt kommer valdeltagandet annars att sjunka i nästa EU-parlamentsval? Vi var många som trodde, hoppades, att deltagandet inte skulle sjunka lägre den här gången än vid valet 1999.

Nu behövs gemensamma kraftansträngningar så att det vi nyss upplevt verkligen blir bottennivån. Ambitionen måste vara att deltagandet framgent ska stiga i alla olika typer av val. Människors känsla av delaktighet och möjlighet att påverka måste helt enkelt öka. Det känns som ett stort misslyckande att valdeltagandet blev så förskräckligt lågt. Vi var ju tidigare så stolta över det höga valdeltagandet i det här landet.

När jag kampanjade framhöll jag mycket tydligt att det var angeläget att människor gick och röstade. Det var för mig lika viktigt som att framföra Folkpartiets Europapolitik. Någon har sagt att mediernas bild med hot om lågt valdeltagande blev självuppfyllande. Det är sorgligt att valdeltagandet blev ännu lägre den här gången än i EU-valet för fem år sedan. Det som oroar mig extra mycket är att många människor, särskilt unga, visat sig ha så lite kunskap om EU – vilken typ av beslut som fattas inom ramen för EU, hur EU i praktiken fungerar, vilken organisatorisk uppbyggnad EU har i dag.

Man kan förstås inte kräva att människor ska vara insatta i detaljer, men visst är det förvånande och förskräckande att det efter tio års medlemskap inte nått ut till våra ungdomar och slagit rot i deras medvetande. Jag tycker att skolan har ett mycket stort ansvar när det gäller att öka unga människors kunskap om och förståelse för det demokratiska systemet på alla nivåer. Det har verkligen varit trist att möta ungdomar som sagt: Jag tycker att det här med EU är för svårt. Jag struntar i hur det går i valet. Jag bryr mig inte. Jag tänker inte rösta.

Det var för all del inte bara ungdomar som gav uttryck för den typen av känslor. Ni som sitter här har säkert liksom jag mött människor som inte tror att det spelar någon roll ifall de röstar eller ej, att det inte spelar någon roll vilket parti man röstar på, att det inte finns politiska kopplingar som gör att det är betydelsefullt vem och vilka från vårt land som sitter i EU-parlamentet.

Med tanke på det låga valdeltagandet och de uppfattningar som jag mött kan det vara värt att citera Aristofanes: Den som inte intresserar sig för politik riskerar att styras av dårar.

Jag har även stött på andra konstigheter, människor som gett uttryck för att vi skickar ned 19 ambassadörer för att i första hand övervaka vårt lands intressen. Jag har också fått reda ut uppfattningar om varför det inte gått att kryssa Margot Wallström på Socialdemokraternas listor. Det här är verkligen chockerande, tycker jag.

Fru talman! Efter valresultatet med det låga valdeltagandet samt de olika reaktioner och uttalanden i frågor som många av oss mött har vi säkert reagerat på olika vis. Min första reaktion var att här krävs stora folkbildningsinsatser och en storsatsning inom grundskolan och gymnasieskolan.

Regeringens skrivelse *Demokratipolitik* innehåller inte särskilt många framtidsförslag. Däremot innehåller den en rad konstateranden. Den är för övrigt ett i raden av dokument om demokrati som producerats de senaste åren. Ett av de senare är departementsskriften *Vem röstar och varför?* som är en analys av valdeltagandet i 2002 års kommunfullmäkti-

geval. Den bekräftar egentligen det vi redan kände till, nämligen att hög- och medelinkomsttagare, hög- och medelutbildade, gifta och äldre röstar i högre utsträckning än låginkomsttagare, lågutbildade, yngre och ensamstående.

Det behövs djupare analyser av varför det förhåller sig på det viset och vad som kan ändra det mönstret. Det finns behov av konkreta förslag. Om bilden ska kunna ändras krävs en rad insatser av varierande slag. Till exempel behövs ytterligare forskningsinsatser kring vilka omständigheter som påverkar valdeltagandet.

Det vore också värdefullt att få belyst i vilken utsträckning större valfrihet av offentliga tjänster och ökat brukarinflytande leder till ett större engagemang och en ökad känsla av egenmakt hos enskilda människor. Vi menar att regeringen bör ta initiativ till ny forskning med den typen av inriktning.

Vidare behövs insatser som bidrar till att allmänna handlingar i högre utsträckning än i dag görs tillgängliga via till exempel Internet. Det är både önskvärt och nödvändigt att myndigheterna öppnar sina system så att tillgängligheten för medborgarna ökar. Det är mycket troligt att engagemanget ökar med ökad tillgänglighet. Regeringen har en viktig roll när det gäller att uppmuntra till exempel kommunala initiativ som ökar användningen av Internet i den demokratiska processen. Det finns alltså mycket kvar att göra inom det området.

Som jag tidigare sagt har skolan en viktig roll både när det gäller att fostra och – framför allt – när det gäller att förmedla kunskap. En av förutsättningarna är att miljön är sådan att den stimulerar till lärande, och därför är det helt oacceptabelt att elever utsätts för kränkande och diskriminerande behandling i skolan.

Det behövs också, som Nils Fredrik Aurelius tidigare nämnde, ett ökat inslag av personval. Ett positivt inslag i det senaste valet var att det blev tydligt vilken betydelse personvalet faktiskt har.

På regeringens bord ligger ett par färskas tillkännagivanden från riksdagen. Det handlar om extraval i kommuner och om folkinitiativ. Vi förväntar oss initiativ från regeringens sida på det området och kommer att vaka över vad som händer i fortsättningen.

Slutligen kan jag konstatera att regeringens demokratiskrivelse redogör för en rad projekt som genomförts inom ramen för Tid för demokrati, där syftet i första hand varit att bidra till ett ökat valdeltagande. Enligt vår uppfattning har uppföljningskraven varit för lågt ställda. Det är mycket oklart vad vissa av projekten lett till. Det övergripande målet med projekten har varit att öka valdeltagandet och deltagandet i den demokratiska processen.

Med tanke på de pengar som satsats kan det verkligen ifrågasättas om utvärderingskraven varit tillräckligt högt satta när utvärderingen resulterat i att en del projektledare *uppskattat* att projekten lett till att deltagarna i större utsträckning deltagit i allmänna val. Kan vi verkligen nöja oss med så lösa uppskattningar? Enligt min mening finns det anledning att förbättra uppföljningen betydligt.

I detta anförande instämde Helena Bargholtz (fp).

Anf. 49 TUVE SKÅNBERG (kd):

Fru talman! Det är en allvarsdag i dag, direkt efter det val i historisk tid som har haft lägst valdeltagande i Sverige.

Vi har från vart och ett av våra partier anledning att grunna på och utvärdera detta. Låt mig ta mitt eget parti som exempel; det är mest klädsamt så. 250 000 människor i runda tal röstade på Kristdemokraterna i förra valet. Nu var det ca 140 000. Vi kristdemokrater misslyckades med att mobilisera drygt 100 000 av våra sympatisörer. Även om man kan säga att det var ett anständigt val i relativa termer och att vi bara förlorade en av två representanter i EU-parlamentet så måste man säga att sett till den bit av ansvarstagande som vi kristdemokrater har för våra väljare så har vi misslyckats. Det skapar anledning att ordentligt utvärdera hur man når fram och hur man kan vitalisera demokratin. Jag räknar med att övriga partier också har sin läxa att lära.

Det som skakade mig mest var när man i valrörelsen stod utanför ICA till exempel och delade ut broschyrer och valmaterial och människor slår ifrån sig och säger: EU – nej inte den skiten! Ursäkt uttrycket, fru talman. Man slår ifrån sig möjligheten att påverka vilka 19 som ska åka ned. Någon sade: Jag ska rösta nej! Det är ju inte alldeles enkelt att göra det när det handlar om att sända 19 personer. Detta tycker jag är oerhört allvarligt, speciellt när man tänker på att demokratin är skör. Så länge har vi inte haft demokrati i Sverige och västvärlden. Sett i ett historiskt perspektiv – som historiker är jag van att se saker så – måste man säga att den här perioden med demokrati är mycket kort bland alla tänkbara regimer och sätt att styra samvaron.

Jag vill citera Sir Winston Churchill i ett tal den 11 november 1947, där han sade: ”Ingen påstår att demokrati är perfekt eller allvetande. I själva verket har det sagts att demokratin är den sämsta styrelseformen, om man undantar alla andra styrelseformer som prövats tid efter annan.”

Efter andra världskriget, när Europa låg upprivet av krig och den stora, gigantiska kampen mellan kommunismen, nazismen, fascismen och demokratin hade avslutats i och med freden skrevs det böcker som sedan har varit vägledande för demokratins utveckling. En sådan är skriven av dansken, statsvetaren och teologiprofessorn Hal Koch, som i sin numera klassiska bok *Hvad er demokrati* 1945 skriver: ”Demokratins väsen är bestämt av samtalet, förhandlingen, av den ömsesidiga respekten och förståelsen och av det härav framväxande intresset för helheten.”

Hal Koch beskriver demokratin som en livsform, och skriver: ”Demokratin är inte något i sig själv avslutat. Det är inte en seger som är vunnit, utan en kamp som ständigt pågår. Det är inte ett en gång uppnått resultat, utan en uppgift som ständigt på nytt ska lösas. Framför allt är det inte en lära som man i en handvändning kan tillägna sig eller byta till. Det är ett sätt att tänka, en livsform, som man först tillägnar sig genom att man lever den i det personliga privata livet i förhållande till familjen och grannar, därefter i förhållande till en större krets, i förhållande till landsmän och slutligen i förhållandet till andra nationer.” Han avslutar med att säga: ”Demokratin är inte självklar. Den måste återerövas av varje generation.”

Fru talman! Nu är det en ny generation. Nu är det dags att återeröva demokratin, med valresultatet i färskt minne.

Därför, fru talman, vill jag med anledning av regeringsskrivelsen och vårt betänkande om demokratifrågor redogöra för hur kristdemokratin ser på den demokratipolitik som är nödvändig. Vi bygger på idén om alla människors lika värde och att deras värdighet inte får kränkas. Den moderna demokratin är, som jag återgav i citaten, den bästa styrelseformen eftersom den utgår från denna värdegrund. Denna värdegrund bör redan prägla beteendet medborgare emellan. Den innebär att medborgarna måste visa tolerans mot varandra och respekt för de människor som man inte är överens med. Värderingen ger skäl för empati och solidaritet, för ett engagemang och ett ansvar som sträcker sig utöver egenintresse, familjeband, kön, etnicitet, religion och så vidare. På denna värdegrund byggs den mellanmännsliga tillit som i sin tur är en förutsättning för att konflikter ska kunna lösas på ett fredligt sätt. Om inte denna värdegrund ständigt poängteras, prövas och vårdas riskerar den att undergrävas och förtvina. Därmed bereds plats för maktmissbruk, elitism och i förlängningen någon form av diktatur.

Vi lever i en ofullkomlig värld – en värld där människan ständigt finns i ett spänningsfält mellan ont och gott. Tanken om människans ofullkomlighet pekar därför på något typiskt mänskligt. Alla människor begår misstag. Vi kallar detta för ofullkomlighetstanken. Insikten om människans ofullkomlighet klargör behovet av medborgerlig samverkan och maktindelning och lägger en viktig grund för en utvecklad och realistisk syn på demokratin. Enligt Kristdemokraternas syn saknas denna insikt i regeringens demokratiskrivelse.

Jag anser att den kommunala kompetensen bör regleras tydligare än vad som är fallet för att ge kommunerna en vidsträckt bestämmanderätt på sitt kompetensområde och för att stödja och stärka den kommunala självstyrelsen. I linje med detta bör subsidiaritetsprincipen skrivas in i svensk grundlag som riktlinje för den vertikala maktindelningen.

Den moraliska grunden för demokratin bildas och formas i de sociala sammanhang som formar ett samhälle. Jag vill peka på hemmet och familjen, skolan, kyrkor, föreningar, organisationer och folkrörelser som viktiga delar i detta. En demokratisk stat är beroende av att det finns ett värdevitalt samhälle med en levande och medvetandegjord moraluppfattning hos enskilda och grupper samt att de moraluppfattningar som finns ger grund och stöd för demokratin. Jag tycker att regeringen förbiser dessa sociala institutioners betydelse för demokratin. Det är av största vikt att uppmuntra och förstärka medborgarnas egna demokratiska ansvarstaganden. Stat och kommun måste främja det engagemang som finns i olika medborgarsammanslutningar. Jag nämnde till exempel föreningar, folkrörelser, kyrkor, samfund, lokala utvecklingsgrupper och nya sociala rörelser.

Jag ska gå vidare och bara i all korthet nämna ett antal reservationer som vi kristdemokrater har skrivit. Det finns en stor samsyn i utskottet; det ska sägas först och främst. Men vi kan ju inte vara nöjda. Vi vill gå vidare. Kristdemokraterna vill ge sitt bidrag till att vitalisera demokratin. Därför, fru talman, börjar jag med att yrka bifall till reservation 24.

Bland våra reservationer, som jag inte i detalj kommenterar, kan nämnas nr 2. Den handlar om politiskt utanförskap. Där noterar vi att stora grupper av befolkningen i dag inte bara är underrepresenterade i politiska församlingar utan faktiskt mer eller mindre utestängda från att

delta i politiskt arbete. Det här måste motverkas. Det förutsätter en rad angreppssätt och en rad innovativa sätt att angripa problematiken på flera politikområden. Där efterlyser vi kristdemokrater en analys av vilka åtgärder som skulle stimulera fler medborgare att delta och åta sig förtroendeuppdrag.

När det handlar om deltagande och inflytande mellan valen menar vi kristdemokrater att det är ett hot mot demokratin när en folkopinion har skapats ute i folkhavet som trots den inbyggda tröghet som finns i själva organiserandet av en opinion har lyckats formulera och framföra demokratiska krav som har vunnit stort bifall och den sittande regeringen ändå, gång efter annan, avfärdar den. Om man hanterar det hela på det här sättet, med förakt för folkopinioner, så är det på sikt ett hot mot demokratin.

Flera har redan kommenterat kunskapen om den politiska processen. Jag instämmer i synpunkten att många helt enkelt inte visste vad valet handlade om. En del visste inte en vecka innan om att det var val till EU. Detta är ett stort problem i sig. Bara information kan hjälpa mot bristande kunskaper.

Förtroendeuppdragets utformning kan vara värt några ord. Vi vet att många, inte minst unga kvinnor och företagare, klagar på det sätt varpå demokratin på ett lokalt plan är utformad. Det är ineffektiv tidsplanering och sammanträden lagda på tider när inte alla kan vara närvarande och engagera sig. Detta är ett problem som vi pekar på i reservation 15.

Vi vill också lyfta fram de odemokratiska metoderna och peka på hur oerhört angeläget det är att inte använda våld och olagliga arbetsmetoder för att befrämja demokratin.

Det går inte. Det är kontraproduktivt.

De mänskliga rättigheterna måste respekteras. I reservation 17 utvecklar vi detta. Vi delar regeringens uppfattning i demokratiskrivelsen om kopplingen mellan demokratipolitiken och mänskliga rättigheter, men tyvärr är innehållet i skrivelsen vagt och saknar konkreta förslag.

I reservation 23 nämner Kristdemokraterna vikten av en demokratisk professionalism i förvaltningen. Demokratiutredningen poängterar de offentliga tjänstemännens centrala roll för att värna demokratin. Här finns mer att göra.

IT är viktigt. Det är ett nytt arbetsredskap som jag inte utvecklar här, fru talman, men det finns nämnt i den reservation 24 jag yrkade bifall till. Det handlar om den demokratiska infrastrukturen, där man måste minska det geografiska och kulturella avståndet i politiken och den politiska processen.

Sist vill jag också nämna reservation 27 om att vi vill lyfta fram den ideella sektorn som är viktig liksom en medborgarbok. Alltsammans är idéer för att vitalisera den svenska demokratin.

Anf. 50 MATS EINARSSON (v):

Fru talman! Demokratidebatten präglas ibland av en viss socker-vaddsmässighet i den meningen att det är fluffigt och fint att se på, och smaken är söt och god, men substansen är tämligen minimal. Man kan fundera över vad det beror på. Ett skäl är att vi i grunden är ense om väldigt mycket vad gäller demokratins principer. Det är en bred konsen-

sus i den här riksdagen och i samhället i stort kring demokratins principer. Det gör naturligtvis att debatten något förlorar sin sälta.

Vi har också alla, skulle jag vilja påstå, en tendens att tala om demokrati i oerhört abstrakta termer, vilket också tunnar ut och minskar substansen i diskussionen. Å andra sidan förfaller vi ibland till att fastna i mer tekniska och detaljartade frågor, i och för sig intressanta och viktiga men som inte fångar in helheten i demokratidiskussionen.

Men visst finns det ideologiska och politiska skillnader i demokratisyn mellan partierna. Nils Fredrik Aurelius var inne på en del av det som jag tror är väsentligt i skillnaderna mellan partierna. Det har bland annat, inte bara, att göra med synen på demokratins räckvidd. Där har, lite förenklat, arbetarrörelsens partier haft den visionen att man vill utvidga demokratins principer till samhällslivets alla områden, uttryckt på lite olika sätt. Den mer borgerligt betonade synen på demokratin vill gärna begränsa demokratins räckvidd till en kärna av huvuduppgifter medan den i samhället i övrigt lämnar mer eller mindre fritt för andra principer för maktens fördelning än de demokratiska. Där finns naturligtvis en ideologisk och politisk skillnad som är intressant att diskutera.

Till grund för det här betänkandet ligger bland annat regeringens skrivelse nr 110 om demokratipolitik. Vänsterpartiet har inte väckt någon motion med anledning av den skrivelsen. Det är inte för att vi instämmer i varje enskilt ord eller för att vi anser att allt som bör stå i en sådan skrivelse finns med utan snarare för att vi har konstaterat att detta är regeringens skrivelse där den redovisar *sin* syn på demokratipolitiken och redovisar vad den har gjort och tänker göra i fortsättningen. Utskottets förslag till beslut är också att lägga skrivelsen till handlingarna. I den meningen är det inget skarpt beslut.

Jag kan ändå säga några ord kring den här skrivelsen. Det finns mycket som är bra i den, självfallet. Vi instämmer i mycket av det. Helt klart är det på det sättet. De ambitioner som uttrycks där är bra och viktiga ambitioner. Men även den här skrivelsen präglas lite grann av den anemiska tunnhet som demokratidiskussionen ibland får.

Jag tror det hänger samman med att man inte riktigt knyter an demokratifrågorna till det faktiskt existerande samhället, det vill säga man ser medborgaren, väljaren, på ett abstrakt sätt och inte på ett konkret sätt. Man ser de formellt jämlika väljarna och medborgarna, var och en med en röst, vare sig mer eller mindre. Man ser inte de faktiskt existerande människorna, kvinnor och män, som lever i ett klassamhälle, i ett patriarkat, i ett ojämnt samhälle, där de dagligen och stundligen begränsas i sina möjligheter att utöva sin demokratiska makt. Det är ett samhälle där vi inte är politiskt jämlika i faktiska och praktiska termer.

På en punkt har dock regeringen uttryckt en viss insikt. Jag skulle vilja citera det. Man säger att ”demokratipolitiken bör inkludera en feministisk analys av demokratins villkor och funktionssätt, vilket innebär att existensen av ett genussystem där kvinnor som grupp är underordnade män som grupp är en utgångspunkt.” Det är utmärkt. Strålande! Det är jättebra att det kommer in och att det förhoppningsvis kommer in på ett mer integrerat sätt i hela demokratipolitiken än vad som hittills har varit fallet.

Men man kan också fråga sig: Var finns motsvarande teoretiska och ideologiska insikt när det gäller klassamhället? Det finns inte alls i den

här skrivelsen. Man kan tycka att det är något underligt med tanke på att regeringen bärs upp av det enda parti i riksdagen som i sitt namn anger att det är ett klassbaserat parti, nämligen det socialdemokratiska arbetarepartiet.

Jag tänkte ägna de återstående minuterna åt en av de reservationer som Vänsterpartiet står bakom. Det är två sådana. Vi har en egen reservation och en reservation tillsammans med Miljöpartiet. Det är den senare jag tänkte säga något om.

Det handlar om frågan om folkomröstning om den eventuellt kommande så kallade konstitutionen för Europeiska unionen. Valresultatet i valet till EU-parlamentet måste väl ändå ses som en ganska så kraftfull signal om att man inte kan smita undan frågan om folkomröstning på det sätt som ja-sidan hittills har försökt göra. Man letar, lite desperat måste jag säga, efter argumenten för att undvika denna folkomröstning. Man säger till exempel: Den nya EU-konstitutionen är ju jättebra.

Det hörde jag i TV i morse som något slags argument. Det är fullständigt irrelevant. Det kanske den är, tycker en del. Andra tycker att den är dålig. Men det får vi väl då diskutera inför en sådan folkomröstning. Det är hursomhelst inget argument för att inte ha en folkomröstning. Om den nu är så bra, tror ni då inte att ni kan övertyga en majoritet om att den är bra? Det är ett konstigt argument.

Det andra argumentet är lite annorlunda. Det säger: Den nya EU-konstitutionen betyder ingen förändring av betydelse över huvud taget. Varför då dessa stora ord? Varför detta konvent? Varför detta understrykande av hur viktigt det är att vi antar den nya konstitutionen så att EU ska kunna fungera nu efter utvidgningen? Om vi inte tar detta blir det total katastrof. Vi har hört federalister och EU-anhängare av lite olika schatteringar understryka hur oerhört viktig den här konstitutionen är och vilket viktigt steg det är framåt. Vår utrikesminister säger: Nej, det betyder ingenting.

Vi har olika uppfattningar om det. Jag menar att den föreslagna så kallade konstitutionen såsom den förmodligen kommer att utformas innebär principiella och viktiga steg i riktning mot ytterligare överstatlighet i riktning mot en EU-stat.

Man säger att alternativen i en sådan folkomröstning är oklara. Inte alls. Alternativen kommer om riksdagen ska fatta beslut att vara hur tydliga som helst: Framförhandlat nytt fördrag. Ja eller nej till ratificering. Precis samma enkla frågeställning har folket att ta ställning till i en folkomröstning.

Man säger att frågan som sådan är för komplicerad. Jämför då med en valrörelse till vanliga riksdagsval! Hur komplicerad är inte den totaliteten av frågor? Men där tillåter vi faktiskt folket att självt bestämma vilka representanter det ska ha, trots att det är en så komplicerad fråga.

Min talartid är ute här. Jag ska avrunda för att inte fresta på talmanens tålmod alltför mycket. Jag skulle kunna fortsätta och dra argument mot folkomröstning. Vart och ett av dem faller. Det finns bara ett argument kvar: Man är rädd för att det blir nej i en sådan folkomröstning. Jag tror att man har rätt i det i och för sig. Men säg då det till svenska folket: Vi vill inte att ni ska få bestämma i den här frågan därför att vi tror att ni kommer att rösta fel. Ni kommer att rösta nej. Därför ska vi driva igenom

Anf. 51 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Först vill jag göra en rättelse. Jag följde en tidigare numrering av betänkandet vilket har förskjutit alla siffrorna. Det var alltså inte reservation 24 jag yrkade bifall till utan reservation 23 om demokrati och IT.

Sedan skulle jag vilja, eftersom detta är ett utmärkt tillfälle att ta upp den mer allmänna synen på demokrati, fråga Mats Einarsson hur han egentligen ser på det lämpliga i att en dag som denna, när vi talar om demokratin, stryka under klasskampen och könskampen och polarisera.

I mitt anförande visade jag att den demokratisyn som vi kristdemokrater vill lyfta fram handlar om samförståndet, om att se till helheten. Mats Einarssons demokratisyn bygger väl ytterst på Hegels dialektik där man polariserar en tes mot en antites. Marx exploaterade de förtryckta klassernas orättvisor för att göra en revolution i samhället.

Är det inte så, Mats Einarsson, tvärtom mot vad du sade, att vi måste söka samsyn och samarbete i stället för polarisering?

Anf. 52 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Först ska jag också förtydliga mina yrkanden. Jag är inte riktigt säker på att jag var så tydlig som jag borde ha varit. Jag yrkade alltså bifall till reservation 30. Jag står självfallet bakom även reservation 4 men yrkar av tidsskäl inte bifall till den. Så var det klart.

Tuve Skånberg är inte marxist. Jag har all respekt för det. Jag är nog något slags marxist – jag tror att man skulle komma fram till det om man rannsokade vad jag tycker och tänker om olika saker. Hegel är kanske inte den teoretiker jag främst baserar mig på, men låt oss bortse från det.

Klasskampen och könskampen, om man vill använda det uttrycket, är inte riktigt parallella begrepp men är ändå besläktade med varandra. I vilken mån dessa företeelser finns eller inte hänger inte på vad jag säger i talarstolen, vad några partier skriver i sina program, vilken agitation man ägnar sig åt i samhället och så vidare. Om dessa företeelser och dessa motsättningar finns eller inte beror ju på den materiella verkligheten. De försvinner inte för att vi pratar vackert om samförstånd.

Det där är ett klassiskt borgerligt missförstånd: Klasskampen uppkommer därför att det finns elaka partier som pratar om klasskamp, och om vi pratade mer om samförstånd skulle detta försvinna. Jag påstår att det inte är så. I den mån det finns en klasskamp, och jag tror att det faktiskt gör det, finns den i objektiv mening i det verkliga samhället, inte beroende på vad vi säger och inte säger i sådana här diskussioner.

Att söka samförstånd är alldeles utmärkt, visst! Riksdagen är faktiskt ett exempel på det. Men demokrati är också att uttrycka och vara en röst för olika intressen, ibland motsatta intressen. Om vi försöker tänka bort det gör vi demokratin en otjänst.

Anf. 53 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är konstruktivt att höra Mats Einarsson utveckla den marxistiska synen på klasserna, könen och deras inbördes

kamp och därmed ge möjlighet för mig att bli tydlig och säga att detta kan inte en kristdemokrat ställa upp på.

Naturligtvis finns det orättvisor, både mellan privilegierade grupper som vi kan kalla för klasser och mellan könen. Vi har till exempel löneskillnader mellan män och kvinnor som är orättfärdiga. Kvinnor går också in på arbetsmarknaden med en strukturell nackdel som var och en ser och som vi kristdemokrater naturligtvis vill motarbeta. Men det gör inte mig till feminist. Det gör inte att jag vill ställa upp i en könskamp, kön mot kön. Tvärtom vill jag arm i arm, eller gärna hand i hand, med kvinnor, till exempel mina egna döttrar eller min fru, motarbeta och undanröja de orättvisor som finns och historiskt har funnits.

Det är alltså mer fråga om vilka glasögon man tar på sig och vilket förhållningssätt man har gentemot de orättvisor man ser och som är historiskt givna. Antingen löser vi detta tillsammans, i samförstånd och med hänsynstagande som gör att man inte ställer grupper mot varandra, eller så väljer man att exploatera en motsättning och polarisera.

Jag skulle vilja säga att Mats Einarssons parti nu och historiskt har haft sin livsluft just i att polarisera och i att skapa och underblåsa konflikter.

Anf. 54 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag håller också för sannolikt att Tuve Skånberg inte är feminist – dock inte av det skäl som han tror. Det finns ju en vulgärbild av feminism som något slags manshat. Om man ser lite grann bortanför den vulgärbilden ser man ganska snart att feminism inte handlar om detta. Det handlar ungefär om det som Tuve Skånberg själv pratar om, alltså insikten att det finns strukturella – det är viktigt – skillnader och orättvisor mellan kvinnor som grupp och män som grupp. Dessutom får man väl ställa det kravet på en feminist att han eller hon också vill göra någonting åt detta.

Vi kan väl fortsätta diskussionen någon annan gång om Tuve Skånbergs ideologiska hemhörighet när det gäller könsaspekterna.

Men återigen finns det en skillnad här. Tuve Skånberg argumenterar att jag och mitt parti alltid har exploaterat den här typen av orättvisor, polariserat och så vidare. Det är naturligt att se det så utifrån en borgerligt idealistisk-filosofisk utgångspunkt. Från en materialistisk utgångspunkt blir förhållandet det omvända just därför att det finns faktiska motsättningar i samhället, både könsmässigt och klassmässigt och även etniskt i vissa sammanhang. Just därför att dessa motsättningar finns tar de sig politiska uttryck och utkämpas delvis i politiska former.

Det är också en stor vinst att vi kan utkämpa dessa konflikter i politiska, demokratiska och fredliga former. Däri ligger en av demokratins stora förtjänster som gör det extra viktigt för Vänstern och arbetarrörelsen att försvara demokratin också i dess formella politiska – liberala, om man så vill – former.

Anf. 55 KERSTIN LUNDGREN (c):

Fru talman! Att fördjupa och värna den svenska folkstyrelsen är väl något som vi alla i den här kammaren och i många andra kammare är mycket engagerade för och intresserade av. Det handlar om den deltagande demokratin, som riksdagen för något år sedan lade fast var målet

för vårt arbete. Det handlar inte om den forna tidens torg i antikens Grekland där de fria männen var de enda som deltog, utan det handlar om medborgarna, alla medborgare, och om samtal – en samtalande och deltagande demokrati, inte en tigande demokrati.

Den breda enighet som vi hade 2002 kring detta var naturligtvis välkommen. Men det är viktigt att våga fundera längre än så, fundera kring hur strukturerna ser ut och hur vi kan förtydliga och göra förutsättningarna för den deltagande, samtalande demokratin bättre.

KU uttalade då att regeringen borde fördjupa analysen. Så har regeringen också gjort, därav skrivelsen som nu ligger på vårt bord.

Det handlar om ökat valdeltagande. Där visar analyserna och forskningen att de konstitutionella ramarna har betydelse för nivån på valdeltagandet. Vi har en bild av vad som har hänt i de senaste valen. Vi såg vad som hände i folkomröstningen och i det nyss avslutade Europaparlamentsvalet. Vi såg ett engagemang hos många väljare i Europaparlamentsvalet för att utnyttja personvalets möjligheter, att kryssa, att vara med och verkligen styra och på så sätt delta och avgöra vilka kandidater som skulle finnas med.

Men vi såg också att förskräckande många valde att inte delta i valet. Då kan man återigen fundera över vad som ligger bakom detta.

Regeringen har i sin skrivelse i många stycken pekat på informationsinsatser och andra åtgärder som hanteras från ovan till medborgarna. Men har vi bjudit in medborgarna i ett verkligt samtal om vad som är meningen med till exempel den europeiska unionen?

Vår bedömning är att den valrörelse som nyss har avslutats kanske var första gången det samtalet verkligen började föras på gator och torg. Det fanns ett stort intresse. Även om många här vittnar om att det var svårt och att det var svårt fanns det också ett stort intresse, en stor nyfikenhet och en stor öppenhet för att få delta i ett sådant samtal. Det är ett samtal som inte minst vi i den här kammaren inte säkerställt medborgarnas möjligheter att delta i därför att vi har stängt dörren.

EU har varit utrikespolitik. EU har varit regeringarnas fögderi. EU har varit bilder på kommissionärer, bilder på regeringschefer som samlas för att bestämma. I ett sådant mönster, i en sådan konstitutionell ram är naturligtvis deltagandet inte det mest tydliga. Det är snarare tillbaka till antikens gamla torg som den konstitutionella ramen speglar.

Jag tror att det är viktigt att vi vågar analysera och fundera kring de frågorna. Det är angeläget för legitimitetens skull att det finns ett valdeltagande, ett förtroende och ett samtal som grund för det förtroendet, en respekt mellan väljare och valda. Det handlar då inte om att få ett ja eller ett nej i olika sammanhang. Det är inte där det avgörande sker utan i det respektfulla samtalet.

Det handlar naturligtvis också om att vi förtroendevalda finns på olika ställen. Vi var överens om fler förtroendevalda, att det var viktigt och angeläget, därför att det då finns fler deltagare i de politiska beslutsfora som vi har i vårt land. Av den skrivelse som ligger på regeringens bord nu kan man bara få ut att om utvecklingen fortsätter så här torde vi när vi når målnöret 2010 ha minskat antalet förtroendevalda med 10 000 i stället för att öka med den siffran. Utvecklingen pekar i fel riktning.

Då måste man också fundera: Finns det ett reellt utrymme att påverka för de förtroendevalda, eller upplever alltfler att de faktiskt är någon

form av statliga tjänstemän och då hellre väljer att ta anställning som sådana än att ha ett förtroendeuppdrag med åtföljande ansvar för någonting som man inte kan påverka? Utvecklas en möjlighet att tycka för många, men makt för allt färre till följd av den pågående utvecklingen inom de fält som vi gemensamt sagt ska skötas?

Det är frågor som är angelägna att analysera. I reservation 3 under punkt 4 pekar vi tillsammans med Folkpartiet på behovet av en fördjupad analys av politiska utanförskap. Håller samhällskontraktet på att lösas upp? Vad behöver vi i sådant fall göra för att stärka det?

Vi behöver också en ökad och starkare forskning kring valdeltagandet. Det pekar vi på i reservation 8.

Det finns som sagt var en viktig del som vi måste våga se. Det är det civila samhällets behov av ökad kraft. Vi har de senaste årtiondena sugit ur livsluften, kraften och engagemanget ur det civila samhället, mellan medborgare som lika värda tar ansvar för det gemensamma, som lika värda får möjligheten att växa, som ser att den egna nyttan måste kombineras med den gemensamma nyttan i det lokala samhället.

Vi vill underlätta för det civila samhället och pekar på frågor kring detta i reservation 25. Det civila samhället ska då kompletteras med det gemensamma, med marknaden. I det gemensamt styrda rummet, det offentliga rummet, behöver vi tydliga strukturer. Vi har talat om ett smalare men vassare EU, och frågan är om vi inte behöver ha ett smalare men vassare Sverige också i det folkstyrda rummet, på flera nivåer.

Här behövs en maktindelning, inte bara en flernivådemokrati till ordet utan en tydlig maktindelning till innehållet mellan flera nivåer för att skapa just tydlighet för medborgarna att delta, påverka och utkräva ansvar – en flernivådemokrati, inte en flernivåstyrning.

I det här sammanhanget ser vi möjligheterna att komma vidare i den översyn av regeringsformen som är nödvändig och som är på gång. Här finns frågor att ta upp som vi pekar på i särskilda yttranden om personal, skilda valdagar etcetera, som vi inte följt upp här.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag också uttala vikten av att verkligen hävda respekten för varandra och de gemensamma reglerna, att vara tydliga och inte acceptera odemokratiska metoder, men samtidigt hävda de mänskliga rättigheterna, något som vi framhåller i reservationerna 15 och 16.

Men för sparande av tid kommer jag inte att yrka bifall i några delar.

Anf. 56 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Först helt kort något om de möjliga orsakerna till det låga valdeltagandet. Det är flera som har varit inne på den saken och fört fram teorin att det skulle bero på okunnighet. Jag tror faktiskt inte att det är på det sättet. Jag skulle misstänka att en undersökning kommer att visa att de som gick och röstade och de som inte gjorde det är ungefär lika kunniga eller lika okunniga om EU.

Det kan vara så illa att just därför att folk vet vad EU-systemet innebär har de stannat hemma. Jag tycker att de har dragit fel slutsats, men så kan det faktiskt vara.

Till frågan om deltagande, samtal och sådana saker. Inom kort kommer vi kanske att få ta ställning till och börja diskutera en ny EU-konstitution med fortsatt maktöverföring till EU:s institutioner, mer av

överstatlighet etcetera. Vi, alltså ledamöterna i riksdagen, förväntas lämna vidare en del av den makt som vi har fått till låns av våra väljare 2002. En del av den makten förväntas vi nu lämna vidare till EU:s institutioner.

Vore det då inte rimligt att vi först frågade dem av vilka vi har fått denna makt om vi får tillåtelse att lämna den vidare på detta sätt? Är det inte rimligt, trots allt, att ha en folkomröstning om den kommande EU-konstitutionen? Eller tänker Centern vidhålla sitt nej och gå ut till folket och säga: Det blir ingen folkomröstning för vi är rädda att ni kommer att rösta fel, att ni kommer att rösta nej.

Anf. 57 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! Tack, Mats, för frågorna. Jag hoppas att du inte har kunnat höra från min mun att medborgarna har varit okunniga i valet. Det är inte den tolkning som jag har gjort, och det är inte den tolkning som jag har förfäktat tidigare. Det vore mig främmande.

Däremot säger jag att en bild som jag ser är att vi inte har bjudit in till samtal. EU-frågorna har varit förbehållna regeringar och statschefer. De har handlat om utrikespolitik. Och det är samma brister som vi ser när vi utvärderar riksdagens arbete. Många i den här kammaren, som jag absolut inte skulle kalla för okunniga heller, anser att man inte får möjlighet att delta på det sätt som man skulle önska. Det är naturligtvis viktigt att kunna föra ett samtal under hela resan och att skapa strukturer som gör detta möjligt.

När det så gäller frågan om folkomröstning vill jag säga att jag absolut inte är rädd för folkomröstningar. Vi brukar snarare hävda behovet av folkomröstningar. Men det är viktigt att vårda och värna folkomröstningarna som institution och använda rådfrågandet, för det är ju ett rådfrågande som det skulle handla om, på ett sätt som gör att vi i den här kammaren också kan ta fullt ansvar för de råd som väljarna ger. Jag hörde Mats Einarsson tidigare prata om en bra eller dålig konstitution. Det är möjligt att Mats Einarsson vill fråga medborgarna i en folkomröstning om det är en bra eller dålig konstitution. Det är knappast en bra grund för samtal.

Vi säger ja till ökad överstatlighet på de områden vi anser att EU behövs för att klara de uppgifter som vi inte kan sköta själva, till exempel den gränsöverskridande brottsligheten. Vi talade om den i den senaste valrörelsen. Där behövs det ökad överstatlighet. Då måste kammaren ge EU muskler. Om detta handlade hela vår valrörelse: smalare men vasare.

Anf. 58 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Det är mycket möjligt att det är en delförklaring till det låga valdeltagandet att människor inte känner sig delaktiga i EU-systemet. Det är mycket troligt att det är så. Jag tror dock inte att det problemet löses genom mer av samtal eller bättre arbete hos partierna. Det problemet ligger institutionellt i EU sådant det nu är uppbyggt. Så illa tror jag att det är.

Jag går över till frågan om folkomröstning. Jag blir inte riktigt klar över varför Centern inte vill ha en folkomröstning om ett nytt fördrag. Kerstin Lundgren säger att vi måste vårda folkomröstninginstitutet, och

vi som riksdagsledamöter måste kunna ta fullt ansvar för det råd som väljarna ger oss. Jag är helt ense om det. Det är ett argument som kan användas mot folkomröstningar i en mängd olika frågor där helhetsperspektivet riskerar att gå förlorat. Jag tillhör inte dem som tror att demokratin blir automatiskt bättre med fler folkomröstningar.

Men i den här frågan? Det är en enkel fråga i den meningen att den är digital, ett eller noll, ja eller nej: Är framförhandlat fördrag bättre eller inte? Ja eller nej. Vi kommer att få rösta ja eller nej. Den frågan kan naturligtvis också ställas till svenska folket. Varför då inte göra det?

Anf. 59 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! Det finns många enkla frågor. Har Mats Einarsson slutat slå sin fru? Det är också en enkel fråga som kan besvaras med ja eller nej. Det är en klassiker man brukar nämna för hur komplext det kan vara.

Jag har viljan att folkomrösta, men jag har inte hört någon argumentation som tydligt har visat att det går att ställa en enkel fråga och få ett enkelt svar som går att hantera. Från vår sida kan vi aldrig utesluta att vi när vi ser det slutliga fördraget kan se att det finns saker i detta som skulle kunna motivera att vi känner oss i behov av medborgarnas råd. Men vi har hitintills inte sett detta. Vi kan inte heller så långt vi har kunnat överblicka det nu se att den frågan finns.

Vi vill ha ett smalare men vassare EU. Vi säger ja till ökad överstatlighet på ett antal områden därför att vi tror att EU behövs för att vi ska klara de gemensamma uppgifterna, det vill säga bygga en hållbar värld lokalt och globalt. EU är ett redskap. Men då måste vi våga använda redskapet. Det har vi drivit i vår valrörelse, det vill säga smalare men vassare EU. Nu vill vi gå vidare, det vill säga smalare men vassare också på andra nivåer i vårt gemensamma rum.

Anf. 60 LOTTA N HEDSTRÖM (mp):

Fru talman! Jag kommer att ta upp fem saker. Först inleder jag med ett citat som jag hoppas att ni ska njuta av.

Genom en decentralisering av makten vill vi stärka människors möjlighet till delaktighet. Vi vill ha ett samhälle där makten utgår från folket och där fler kan bli direkt delaktiga i de beslut som fattas. När människor ges mer inflytande och ansvar över sina liv och samhället föds lusten att engagera sig. Grunden för en deltagande demokrati är människors engagemang och en fungerande rättsstat. För att skapa engagemang och delaktighet krävs att samhället uppmuntrar kritiskt tänkande och ifrågasättande. Människors förmåga att tänka annorlunda och bryta idéer mot varandra i ett fritt och jämlikt samspel är centralt i en deltagande demokrati.

Så här skriver vi miljöpartister i vårt nyligen antagna grundvärderingskapitel i vårt nya och visionära partiprogram som blir färdigt om ett år.

Den deltagande demokratin är således den första och den främsta av de grundläggande idéer som bär upp vårt parti. När vi läser regeringens demokratiskrivelse är det lätt för oss att känna oss besvikna och konstatera att avståndet mellan regeringspartiet och den gröna demokratisynen är avsevärt. Medan regeringen avgränsar demokratin till det representativa styrelsesättet ser vi gröna det direkta deltagandet som folkstyrets

kännetecken. Medan regeringen bygger vidare på de byråkratiska konstruktionerna som ska överbygga klyftorna i demokratin tror vi på engagemanget och ansvarstagandet. Med sorg måste vi konstatera att vårt medborgarinitiativ avstyrks.

Den andra saken är en något undanskymd fråga i konstitutionsutskottets betänkande, men den förtjänar att lyftas fram i ljuset. Det är det som diskuteras i reservation 23 om IT och demokrati. Informationstekniken, Internet och det samspel som människans nya hjälpmedel skapar ger stora möjligheter att utveckla, eller kanske uppgradera, demokratin.

I Kalix, där Miljöpartiet har kommunalrådsposten, har man provat digitala rådslag i frågor om till exempel den kommunala skattesatsen och den lokala översiktsplanen. Det här är en viktig nyckel, och att hämta in medborgarnas åsikter går lätt med hjälp av IT. Den globala solidaritetsrörelsen, som i dag utgör ett alltmer kraftfullt och allvarligt alternativ till globaliseringens avigsidor, möjliggörs ofta i sitt arbete genom att verka digitalt med hjälp av informationsteknik. Sverige behöver en samlad utredning som ser över hur reglerna kan ändras och program skapas för att uppmuntra ett ökat IT-användande i demokratis tjänst. Det är innebörden av reservation 23, som jag yrkar bifall till.

Min tredje punkt handlar om frågan om rösträtten, som tas upp i betänkandet. Det pågår en process som syftar till att ge fler möjligheten att avge en röst. Flera kommuner med den så kallade ungdomskommunen Robertsfors i spetsen har ansökt hos regeringen om att få bli försökskommuner i en verksamhet där man röstar från 16 år. Så sent som i söndags genomfördes en folkomröstning i två Jämtlandskommuner där 16- och 17-åringar fick rösta. Svenska kyrkan har sänkt sin rösträttsålder till 16 år. Ändå vill inte KU uttala att dessa frågor bör lyftas fram i den kommande författningsutredningen. Det här är ett gammalt viktigt krav från Miljöpartiet, och skälen består.

Vi har utvecklat mycket av detta, och det har sagts här från talarstolen: I huvudsak handlar det om att stärka de ungas möjligheter att påverka i politiken, inte bara önska att de ska göra det. Vi vill få – och det står i betänkandet – fler unga människor engagerade och öka valdeltagandet. Varför inte låta 16-åringarna rösta?

De längre mandatperioderna innebar en höjning av den reella medelrösträttsåldern till 20 år. Men sänker man gränsen till 16 skulle medelåldern för att rösta första gången hamna på 18. I det här sammanhanget vill vi återigen understryka erfarenheterna från de delstater i Tyskland – jag har nämnt det tidigare från talarstolen – där rösträttsåldern har sänkts. Det visade sig att ingen av de farhågor som fanns besannades. Tvärtom ledde sänkningen till att unga och politiker tvingades att mötas på ett fruktbart sätt som de tidigare inte hade gjort. De äldre politikerna tvingades se de unga människornas verklighet och faktiskt ge löften om förbättringar inom skol- och ungdomsverksamhet – och sedan följa upp dem. Det vore en positiv utveckling i Sverige, där de unga alltför länge har fått snedfördelade resurser. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 7. Det är ett fortsatt mycket viktigt krav från Miljöpartiet.

Fru talman! Min fjärde punkt handlar om folkomröstning om EU-konstitutionen. Jag har inget i sak bättre eller nyare att säga än de mycket välformulerade ord Mats Einarsson har fört fram. Låt mig bara sammanfatta genom att undra vilken annan fråga de senaste 100 åren, utom möj-

ligtvis medlemskapet i EU, som har haft en sådan tyngd och behov av förankring som den om vi ska uppgå i en annan statsbildning, med en egen flagga, egen nationaldag, egen nationalsång och en egen konstitution. Alla element är på plats.

Om detta vill inte majoriteten låta svenska folket ha en åsikt. Det är oförklarligt. – Nej, det är inte oförklarligt, utan det är som Mats Einarsson säger: Man är helt enkelt rädd för förlust.

Men betänk då: Vill man verkligen få människor att sluta strunta i EU, som den gnälliga parollen har lytt, ska vi naturligtvis folkomrösta! Se med vilken enorm kompetens människor lärde sig det mesta om handelspolitik, valutor, finansiell och internationell politik när vi hade EMU-omröstningen! Det är en självklarhet att vi ska låta svenska folket folkomrösta om denna århundradets största fråga.

Det innebär bifall till reservation 30.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag säga någonting om de motionsyrkanden som behandlas i betänkandet och som gäller frågan om medborgarkontrakt. Miljöpartiet är i grunden positivt till att medborgaren får stärkta möjligheter att utkräva sin rätt gentemot det allmänna. Ett sätt skulle kunna vara att det upprättades medborgarkontrakt.

Just nu bedriver vi ett arbete tillsammans med Folkpartiet i en arbetsgrupp för att titta närmare på hur sådana här system konkret skulle kunna utformas. Jag vill bara tala om att vi beräknar att vara färdiga med det här arbetet i höst och ber att få återkomma med förslag till den allmänna motionstiden.

Vi står givetvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande är det som sagt var tre som jag yrkar bifall till, nr 7, nr 23 och nr 30.

Anf. 61 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tänkte bara säga några få ord om den nya informationstekniken och demokratin. I reservation 23 står det bland annat:

”Regeringen bör utreda Internets användning i demokratiska beslutsprocesser och förekomsten av eventuella rättsliga och tekniska hinder därvidlag.”

Jag vill bara understryka att utskottsmajoriteten inte har någon annan uppfattning om detta. Vad vi pekar på är att detta sker i lite olika former.

En av de utredningar som nu arbetar är Vallagskommittén, 2003 års vallagskommitté, där jag har förmånen att delta och där vi har utrett vilka möjligheter det finns att använda ny teknik vad gäller röstningsförfarandet. Vårt betänkande är inte klart, men så småningom kommer man att få läsa det där. Jag kan ändå säga att vår erfarenhet är att ju fler vi har talat med, ju mer vi har läst, ju fler internationella försök vi har tagit del av, desto svårare och mer komplicerat blir detta med användande av så kallad e-demokrati, i alla fall när det handlar om röstningsförfarandet.

Jag tror att det successivt växer fram dels insikten om att Internet inte är lösningen på demokratins problem, vilket man kan få intryck av ibland – det har vi nog börjat förstå – dels insikten om vad IT, Internet etcetera är bra till och vad det inte är bra till. Det är bra till vissa saker, och där ska det utvecklas. Men det är inte lösningen på demokratins problem, och det kommer inte att innebära något revolutionerande nytt när det gäller själva demokratins funktionssätt.

Regeringen följer detta, har vi konstaterat, och därför har vi inte sett anledning att göra det tillkännagivande som reservanterna föreslår.

Prot. 2003/04:130
17 juni

Demokratifrågor

Anf. 62 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Jag tror säkert också att det snarare är en gradskillnad än en artskillnad. Men för oss är det väldigt viktigt, särskilt just med tanke på viljan att få med unga människor och att kunna arbeta globalt. Det är de stora saker som har hänt i demokratins värld, nämligen att det inte går att bedriva politik hemma med stängd dörr mot omvärlden. Vi lever i en globaliserad värld. Det är de unga människorna som kan och som har tagit till sig det här verktyget, och det är där som de och deras engagemang finns.

Att biträda reservation 23 är att inse och förstå att IT är ett oerhört kraftfullt verktyg. Det ska naturligtvis utformas, utprovas och utvärderas. Vi måste ge oss ut på det havet, därför att det kommer att kunna bidra, inte som en ersättning för traditionella eller fysiska mötesformer, utan som ett komplement, med diskussionsforum, anslagstavlur och mejling-listor. Jag har inget annat i sak att säga.

Anf. 63 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag bara konstaterar igen: I sak förefaller det inte finnas någon som helst skillnad mellan reservanterna och utskottsmajoriteten.

Anf. 64 LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Men ibland är politiken fråga om att vilja mer.

Anf. 65 PÄR AXEL SAHLBERG (s):

Fru talman! Han stod där utanför vallokalen i sin fotsida, långa kläd-nad, ljus gul som sanden och som ökensolen, i vacker brodyr i rött och guld. Längs kinderna rann tårar. Det var 1996, det första palestinska valet och den här mannens, beduinens, första erfarenhet av att någon hade frågat honom om hans mening. Han var lycklig.

Jag tänker alltid på honom som jag mötte där utanför Hebron när vi talar om demokrati. Han illustrerar ganska mycket av det, också det problem som vi bara har snuddat lite vid i dag, nämligen demokratins två sidor. Den ena rör deltagandet också i val och röstandet. Den andra handlar om politikens möjligheter, möjligheten att leverera, att åstadkomma något. Han var lycklig över att ha fått delta och rösta. Jag är övertygad om att han, om han fortfarande lever, undrar vart rösten tog vägen, vad det blev av det som han då hoppades skulle innebära en skillnad.

Vi ska inte diskutera den palestinska situationen, även om den intresserar mig, utan vi ska snarare diskutera just det demokratiska sammanhanget. Det är intressant – många har nämnt det – därför att 60 % och fler än det lät bli att göra som den gamle nomaden. Jag är inte säker på att så många av dem gråter över sin missade chans i söndags, de som lät oss andra bestämma. Jag tycker att det är allvarligt.

Men jag tycker inte att vi ska överdriva situationen. Jag tror att de som försöker göra det här till en entydig bild av ointresset för Europa är helt fel ute. När vi folkomröstade i höstas samlade det en stor del av befolkningen. Vi har i de nya, moderna och växande demokratierna i öst

sett att EU-parlamentsvalet inte heller där lockar alla ut ur husen. Vi ska vara försiktiga med att dra slutsatser av något annat slag än att vi ännu inte riktigt har sett hur Europeiska unionen är en del av vår vardag och att det därför är ett viktigt val.

Jag tycker därför, fru talman, att regeringens skrivelse är bra. Där slås fast ett antal viktiga och grundläggande perspektiv på demokratin. Men de som trodde att skrivelsen skulle lösa demokratins problem, nu och kanske för alltid, är naturligtvis besvikna. Men det är nog inte på regeringen de ska känna sig besvikna utan på sina egna förväntningar.

Jag yrkar bifall till förslagen i KU:s betänkande i dess helhet, som är ett slags kontinuerligt samtal om demokratin.

Det är också viktigt att fastslå att de som äger demokratin väl måste anses vara medborgarna. Det är vi tillsammans som väljare som värnar vårt demokratiska system. Men det här systemet måste underhållas, av till exempel folkrörelser, grupperingar av människor av gammalt slag och av nyare slag.

När Lotta N Hedström försöker göra väsen av att de gröna har ett annat grundperspektiv på demokratin kan det hända att det är sant, men inte från den här utgångspunkten. Om det är någon som vet att demokratin börjar där på fabriksgolvet, i förmågan att organisera människor för en gemensam kamp för en bättre värld, är det vi i arbetarrörelsen, och särskilt socialdemokratin.

Det handlar därför om att vi som partiföreträdare och som partier förvaltar den här demokratin. Vi gör det genom att agera under politiska spelregler, och vi har ett oerhört stort ansvar. Medborgarna äger frågan och har därför ett ansvar. Partierna och de förtroendevalda har ett stort ansvar att förvalta det.

Jag har tidigare sagt från den här talarstolen att jag ser de förtroendevalda som demokratins tjänare. Därför har vi ett särskilt ansvar, fast jag tycker inte att vi riktigt har anledning att den här veckan klä oss i säck och aska. Vi har ju gjort, i varje fall nödtorftigt, en del av vårt jobb, men vi mötte inte riktigt responsen från medborgarna. Vi kan ha synpunkter på det.

Kanske är det så att det är omöjligt att ha ett val i juni och att den diskussionen är viktig. När jag jobbade i kyrkan sade vi alltid att det är ingen idé att göra någon stor satsning efter påsk för då kommer inte folk. Lite av det gäller också i det här sammanhanget.

Jag tror att samspelet mellan väljare och valda är det som vi alltid måste utmanas av för att utvecklas. Och vi kan fundera över en del av de problem som vi har. Röstar vi för ofta eller för sällan? Nu har vi faktiskt utmanat våra väljare att gå till val varje år. Är det bra? Är det enigheten som skapar den stabila grunden och förtroendet för demokratin, eller är det polariseringen? Vi hade den debatten för en stund sedan mellan Kristdemokraterna och Vänsterpartiet.

Jag tror att den senaste valrörelsen snarare talar för att det är brist på polarisering, som därför inte vitaliserar väljarna, än ger en bild av en stor enighet. Så kan man också tolka det när ett parti valde att sno våra valsedlar och sätta sin partibeteckning under. Det kan möjligen vara en kvalitetsbedömning av våra valsedlar, men det kan lika gärna vara det av det parti som inte hade egen kreativitet utan valde vår text.

Jag tror därför att vi, när vi för de här diskussionerna, inte ska göra det enkelt för oss. Jag tycker kanske inte riktigt att regeringen har det stora ansvar som en del av motionerna faktiskt resulterar i. Jag tror nämligen inte att det är regeringen som i alla sammanhang ska skapa mötesplatser för demokratin och det ena och det andra. Det handlar om ett mycket bredare ansvar hos folket och hos oss som politiker och förtroendevalda.

Jag tycker att det här betänkandet, herr talman, är ett bra exempel på en fortsatt process. Regeringen löste inte alla problem. Det gjorde inte heller vi i KU. Men jag tror att den här formen för just den här typen av frågor är alldeles rätt, att regeringen presenterar en skrivelse, lyfter upp den aktuella diskussionen och gör det baserat på en hel del forskningsunderlag. Möjligen skulle vi här i riksdagen med vår ännu bredare bas i sju olika partier svara mot en sådan regeringsskrivelse med ett mera utförligt material, kanske flera seminarier och sedan en sådan här avstämmande, ganska regelbunden debatt i kammaren.

Jag tycker därför att det är angeläget, inte minst den här veckan, att vi nu säger till alla de drygt 60 % som lät bli att visa upp sin vilja i söndagens val. Kanske skulle vi kunna presentera dem för min herde, beduinen där utanför Hebron, som grät av lycka över att ha fått vara med och lägga sin röst.

Anf. 66 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Herr talman! Låt mig också bidra till samtalet här. Jag ska börja med att faktiskt hålla med Pär Axel Sahlberg; jag tror inte att man entydigt kan tolka valutslaget som ett ointresse för Europa. Det finns mycket annat som också spelar roll. Naturligtvis ligger i botten att det inte handlar om att stödja eller avsätta en regering utan om att välja personliga representanter. Det blir något svagare så.

SOM-institutet i Göteborg har gjort en klassning av vilka faktorer som bidrar till högt valdeltagande. Det är framför allt tio stycken, varav nio normalt uppfylls i Sverige. En är vårval. Det var kanske något på gränsen här. Det är möjligt att valet låg något för sent. En viktig faktor som bidrar till högt valdeltagande är givetvis poströstningen. Den faktor som vi inte har i Sverige är att man får böta om man låter bli att rösta. Så vill vi väl inte ha det.

Om man då ser hur mycket som gynnar ett högt valdeltagande och sedan ser detta trots allt torftiga utfall, det måste vi ändå säga, blir man något undrande när det gäller regeringens i denna skrivelse framförda väldiga ambition just att tala om valdeltagandet som den stora demokrati-frågan. Borde inte denna regering vara lite orolig? Det är kanske andra viktiga demokratifrågor som vi också borde lyfta fram. Delar inte Pär Axel Sahlberg den åsikten?

Anf. 67 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Herr talman! Det är Nils Fredrik Aurelius karakteristik av den här regeringsskrivelsen som resulterar i de här tre i hans mening lite tunna förslagen från regeringen. Jag menar att hela anslaget med skrivelsen är mycket bredare och svarar mot många fler behov i den här komplicerade frågan som handlar om samspelet mellan väljare och valda och de valda demokratiska systemen och för all del den principiellt oerhört viktiga

frågan om politikens räckvidd. Hur formar vi ett samhälle tillsammans på bästa sätt?

Jag tycker därför att valdeltagandet är ett mycket bra mått på den demokratiska kvaliteten men naturligtvis inte det enda måttet. De som nu försöker dra slutsatsen av att det 37-procentiga röstdeltagandet i valet till Europaparlamentet borde resultera i att vi flyttar valet hit är naturligtvis ute på hal is eller längs ett sluttande plan. Om vi skulle sätta upp sådana gränser för ett legitimt val kan vi mycket väl tänka oss en situation, även om vi inte önskar den, där också valdeltagandet till riksdagen går ned och skulle passera en sådan legitimitetsgräns. Hur ska vi då hantera de här tillsättningsfrågorna?

Demokratin förutsätter ett högt valdeltagande. Vår samhällsmodell förutsätter i ännu högre grad att många känner sig delaktiga. Det lite gammalmodiga som jag tycker är så fint, att jag får ta på mig mina finaste kläder och gå till vallokalen och avlägga min röst, är naturligtvis någonting som vi också måste sprida kunskap om och känsla för. Det kanske inte räcker med en hederlig demokratisyn. Det kanske ska vara en cirkus utanför vallokalen – vad vet jag? Men då får vi diskutera det också.

Anf. 68 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Herr talman! Även jag kände mig rörd när jag som valobservatör i Albanien såg hur folk röstade. För säkerhets skull hade de samlats klockan sju på morgonen för att inte gå miste om möjligheten att rösta. Nu var i och för sig bakgrunden att de var tvungna att rösta under den gamla störtade kommunistregimen också, fast då fanns det inga alternativ. Men visst kan något ha gått förlorat när vi uppfattar en massa saker som självklara här.

Jag har bara en fråga. Det gäller ett ämne som Pär Axel Sahlberg något berörde och som jag tog upp i mitt inledningsanförande. Kan det bristande engagemanget hos många för de politiska frågorna bero på att politikerna lägger sig i för många saker och löser för få saker bra? Vi kan tillämpa det här välkända resonemanget om smalare och vassare igen. Är det inte så att förtroendet för politiken kanske skulle bli bättre om vi politiker koncentrerade oss på de genuint politiska frågorna?

Anf. 69 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Herr talman! Nu har Centerpartiets representant gått härifrån. Jag har sagt under hela den här valrörelsen att jag uppfattar det här med smalare och vassare snarare som en bantningskur som är mer lämpad för mig än för Europeiska unionen eller för all del Sverige.

Jag är nämligen inte säker på att det är mindre politik som skapar större intresse för demokratin. Däremot håller jag gärna med om att vi ständigt måste diskutera demokratin, i det här fallet, räckvidd i det samhälleliga livet. Här kan jag mycket väl se att det finns en konflikt, och den har berörts i debatten tidigare, mellan individuella friheter och det som mer kanske skulle kunna uppfattas som kollektiva rättigheter eller någon sorts bild av ett rättfärdigt samhälle som räcker till för alla.

Jag tror att samspelet mellan de här två viktiga principerna, rättvisa och frihet, är oerhört angeläget, men jag är inte riktigt klar över om det finns någon enkel modell för att lösa det här.

Jag tror heller inte att Nils Fredrik Aurelius har rätt när han säger att det är ett bristande engagemang som gör att människor inte går och röstar. Det finns sådant också, men jag tror att en del faktiskt låter bli att gå och rösta för att de tycker att det är svårt. Det är svårt att välja mellan alternativen. Det är svårt att köpa hela paket, och man är mer inställd på att få göra sina egna val.

Det är lång rad olika frågor. Men att mindre politik skulle skapa större intresse tror jag är alldeles fel. Å andra sidan är det inte säkert att tvärtom är rätt heller, nämligen att om politiken bestämmer allt skulle det göra att fler går och röstar. Det gäller att hela tiden göra avvägningar.

Anf. 70 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Tjänstgörande talman hörde kanske inte Pär Axels inledning. När jag lyssnade undrade jag om det var Jesus eller Aristoteles som stod där utanför vallokalen. Att det inte var Churchill var ju uppenbart. Det var alltså den där palestiniern. Jag tycker att det var alldeles utmärkt av Pär Axel att påminna om vilken vikt valhandlingen har, eller borde ha.

Pär Axel hade en formulering som var ungefär så här: Ännu har vi inte insett hur EU är en del av vår vardag.

Det skulle vara ett slags förklaring till det låga valdeltagandet. Då borde ju rimligen valdeltagandet i den europeiska unionen öka med tiden. Det är faktiskt på motsatt sätt. I samtliga EU-länder, med något undantag i något val, sjunker valdeltagandet.

Hur lågt kan valdeltagandet bli innan Europaparlamentet inte längre har det minimum av demokratisk legitimitet som vi ändå måste kräva? 40 %, 30 %, 20 %, 10 %, 5 % eller 2 % – var går gränsen, och vad gör vi?

Jag ska ställa samma fråga till Pär Axel som jag ställde till Kerstin Lundgren. Om vi nu, inom kort eller längre tid, som riksdagsledamöter kommer att uppmanas att lämna ifrån oss ytterligare en liten bit av den makt som vi har lånat från våra väljare i det senaste valet, är det då inte rimligt att vi frågar dem, varifrån vi har fått vår makt, om lov innan vi gör detta? Alltså: Är det ändå inte rimligt att ha en folkomröstning om den kommande så kallade EU-konstitutionen?

Anf. 71 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Herr talman! På ett sätt tror jag att det finns en gräns under vilken vi får stora problem med en vald församling som bara representerar ett fåtal. Amerikanerna har tydligen inte nått den gränsen än när det gäller sitt presidentval. Där väljer ju till slut en ganska liten del av befolkningen president. Går det inte med val kan det gå via domstolen, som vi såg i förra valet.

Jag är dock orolig för att sätta en gräns. Kallar jag i min förening till ett årsmöte och har uppfyllt stadgarnas krav på hur den kallelsen ser ut har jag ett årsmöte även om det bara är några få som kommer. Det ingår i spelreglerna.

Ur den synpunkten bygger själva legitimiteten i huvudsak på att man följer spelreglerna, tror jag. Det innebär inte att jag bortser från det problem som det rymmer om det blir för få som går och röstar. Men någon gräns skulle jag inte vilja sätta.

Så till frågan om folkomröstning. Det är ganska intressant att det här i kammaren finns två partier som vill folkomrösta om EU:s nya grundlag. De två partierna skulle ha varit ytterst trovärdiga om det samtidigt var de två partierna som ställde upp på resultaten från de folkomröstningar som vi har gjort. Det är de två partier, som underkänner resultatet av en folkomröstning när det gäller EU-medlemskapet, som nu kräver en ny folkomröstning.

Jag tror inte ett ögonblick på att du värnar folkomröstningsinstitutet, Mats Einarsson. Du är angelägen att hitta en form för att Sverige ska säga nej till den nya gemensamma grundlagen. Det är ditt legitimitetsproblem. Jag debatterar gärna innehållet i såväl folkomröstning som EU i den här frågan. Men det är du och ditt parti som ställer till bekymmer för mig i min egen argumentering i mitt parti i fråga om folkomröstningen.

Anf. 72 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Jag måste först rätta Pär Axel Sahlberg. Vi har inte vid något tillfälle, i något sammanhang, ifrågasatt legitimiteten i resultaten av de folkomröstningar som vi har genomfört.

Vänsterpartiet som var aktivt för ett nej till medlemskap 1994 röstade i riksdagen – efter att det hade blivit ja i folkomröstningen – ja till medlemskapet av respekt för folkomröstningsresultatet.

Det är en sak. En helt annan sak är när man kräver av oss att vi också ska byta åsikt och säga att vi hade fel. Det gör vi inte förrän vi har goda sakskalet för det. Vi har inte sett de goda sakskalet. Vi ser ingen anledning att ändra åsikt i denna fråga, lika lite som till exempel Socialdemokraterna eller Moderaterna har anledning att ändra åsikt i sak om anslutningen till EMU.

Vi underkänner inga folkomröstningsresultat.

Det taktiska argumentet kan ju användas både mot ja-sidan och mot nej-sidan, alltså både mot dem som är kritiska till den förmodligen kommande konstitutionen och mot dem som är positiva till den.

De två taktiska argumenten tar ju ut varandra. Jag återkommer till grundfrågan. Är inte detta en speciell fråga, när vi nu ska lämna ifrån oss makt från riksdagen? Bör vi inte av principiella skäl fråga dem, från vilka vi har fått denna makt, om lov innan vi gör detta? Varför inte, i så fall?

Anf. 73 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Herr talman! Mats Einarssons argumentering går nu ut på att skälet till en folkomröstning, som han säger inte ger honom skäl att byta åsikt, är att vi lämnar ifrån oss makt. Det är det som ni redan har bestämt. Det finns egentligen inte något förslag att folkomrösta om. Enligt många av oss är det det liggande förslaget. Vi får se om man löser det i slutet av veckan eller om det senare kommer fram en ny gemensam framförhandlad ståndpunkt och om det i realiteten kommer att innebära en sådan förändring.

Vår argumentering bygger på att det inte gör det. Den maktöverlåtelse vi har gjort gjorde vi 1994 när vi folkomröstade inför EU-valet – ett val som jag menar att ni underkänner eftersom ni inte respekterar det. Du har själv varit med i ditt partis programskrivningskommitté och är ansvarig för den och har alltså fortsatt att framföra en ståndpunkt som är tvärtemot den som folkviljan visade i folkomröstningen.

Ni har alltså använt folkomröstningen för en argumentering kring en fråga. När ni får stryk passar det inte. När ni vinner i folkomröstningen är det det yttersta uttrycket för den folkliga viljan.

Jag menar därför att om ni skulle göra en folkomröstningsfråga om en ny konstitution rättvisa skulle ni behöva vara de första som säger: Vi respekterar utfallet. Vi inser att när det väl har kommit ska vi inte vara de som kräver en ny folkomröstning för att ändra resultatet.

Det är ert stora problem. Men, tyvärr, Mats Einarsson, är det inte bara ert problem. Det är också mitt problem när jag vill argumentera om demokratifrågan i det här avseendet.

Anf. 74 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Herr talman! Pär Axel Sahlberg säger att han inte är särskilt oroad över det låga valdeltagandet och menar att skälet kan vara att vi inte riktigt har hunnit förstå vad vi kan göra med EU-samarbetet och att människor i allmänhet inte har hunnit förstå vad man kan göra i samverkan med EU.

Jag är jätteoroad. Den här gången sjönk deltagarantalet under nivån 1999, som vi trodde var något slags bottennivå som vi aldrig skulle kunna komma under. I det betänkande som vi debatterar i dag har vi därför föreslagit, med anledning av det förra resultatet, mer framåtriktade insatser för att öka människors kunskap om EU. Vi föreslår ett folkbildningsinitiativ, att fler beslut ska lyftas fram av regeringen och så vidare. Vi har också föreslagit i ett elvapunksprogram för gymnasieskolan att man inom ramen för samhällskunskapen och historieundervisningen ska öka och vidga ungdomars kunskap.

Nu har jag presenterat mina recept. Vilka recept har Pär Axel Sahlberg för att öka kunskapen hos unga människor och människor i allmänhet?

Anf. 75 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Herr talman! Det var inte min avsikt att säga att jag inte är oroad. Jag tycker bara att vi inte ska överdriva detta. Efter det förra valet 1999 sade vi att den stora faran med detta är att det smittar på valdeltagandet i övrigt. Det finns ingen som direkt kan peka på en sådan effekt. Folkomröstningen i höstas visade att även en folkomröstning som har att göra med EU-relaterade frågor kan samla ganska mycket folk.

Jag skulle därför vilja mana till en viss försiktighet med att måla hela bilden av detta svart. Men det är definitivt en utmaning när så många väljer att inte välja. Det är naturligtvis ett problem.

Jag kan möjligen vara oroad över en annan sak, nämligen att Liselott Hagberg menar att det är regeringen som ska lösa detta. Jag tycker att regeringen och vi socialdemokrater har ett oerhört stort ansvar. Men det kan inte ligga på bara oss, utan här är vi kamrater, eller om vi nu vill använda ett annat uttryck så är vi medarbetare i samma gemensamma uppdrag att värna demokratin. Och vi gör det både i vår egenskap av väljare och medborgare och politiker och förtroendevalda. Och jag tror inte att det är de stora metoderna eller de stora kampanjerna som löser frågorna.

Det som verkligen oroar mig är att det som vi kanske ser ut att ha förorat, nämligen det breda basarbetet i folkrörelsebaserade organisationer, har problem i dag. Det gäller kyrkor och många andra organisationer, och

det gäller i hög grad politiska partier. Det är ett problem att partiet i vårt fall inte längre räcker till att på samma sätt nå så många människor. Och här har vi ett gemensamt ansvar.

Jag tror inte att det är regeringen som ska ordna mötesplatser och så vidare. Jag tror att regeringen också ska göra insatser. Men det är Liselott Hagberg och jag och tusentals andra förtroendevalda som ytterst har ansvaret för att intresset för demokratin kan växa.

Anf. 76 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag kan instämma i det som Pär Axel Sahlberg sade om att det är vi tillsammans som ska hjälpas åt för att öka människors kunskap om EU. Den uppfattningen delar jag helt, och det hade jag kanske kunnat uttrycka på ett tydligare sätt.

Pär Axel Sahlberg fick tidigare möjlighet att svara på en fråga som Mats Einarsson ställde. Den handlade om hur låg nivå på valdeltagandet som vi kan acceptera. Jag tycker egentligen att vi hade nått bottennoteringen redan vid det förra tillfället.

Jag måste också passa på att fråga Pär Axel Sahlberg om han verkligen tycker att vi kan nöja oss med att säga att de insatser som regeringen har gjort inte räckte. Egentligen är det detta som utskottet säger i motiveringen till vår reservation när vi vill ha fler folkbildningsinsatser och fler initiativ för att lyfta fram EU-frågorna. Då nöjer sig utskottsmajoriteten med att argumentera om att regeringen har tagit initiativ för att öka valdeltagandet i 2004 års val. Vi har ju sett hur det gick. Menar verkligen Pär Axel Sahlberg att det är en argumentation som håller nu när vi har facit i hand?

Anf. 77 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Herr talman! Jag tror att jag svarade på detta och sade att jag inte skulle vilja sätta en nedre lägre gräns. Jag tror att det i sig skapar stora bekymmer. I formell mening skulle jag kunna tänka mig att gå så långt som att säga att det inte finns någon nedre gräns, om valet är sjyst skött och alla har fått möjlighet att rösta. Men i någon sorts moralisk mening finns det naturligtvis en gräns som inte skulle kunna gå att sätta i procenttal, men som skapar bekymmer för oss. Det var då som jag hänvisade till det amerikanska presidentvalet som, enligt många av oss, har passerat en gräns där för få är engagerade i ett så viktigt val.

Sedan återkommer Liselott Hagberg till frågan om regeringen. Det är klart att det är oppositionens uppdrag att ställa frågan om vad regeringen gör. Men när det gäller demokratifrågan finns det nog inte någon mamma eller pappa att gå och fråga, utan här har vi tillsammans ansvaret. Och jag erkänner gärna att jag anser att mitt parti tillsammans med alla de andra partierna har varit för dåliga på att ge människor en bild av till exempel det samarbete som vi har i Europeiska unionen.

Egentligen kan jag inte förstå att medborgarna skickar i väg så mycket av sina pengar och inflytande över sin vardag i kommuner, landsting, nation och Europeiska unionen utan att vara lite mer angelägna om att ha kontroll. Detta är vårt medborgerliga ansvar som vi bär tillsammans.

Anf. 78 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Herr talman! Den mest kvalificerade majoritet som vi känner här i riksdagen är den absoluta majoriteten – två tredjedelar. När valdeltagandet i det senaste valet innebar att nära nog en absolut majoritet av väljarna valde att inte gå och rösta är det nära skammens gräns och vad vi kan acceptera.

Även med den nyansering som Pär Axel Sahlberg har gjort i replikskiftena är jag lite oroad över den ton som han använde i sitt huvudanförande när han talade om de få deltagande i ett årsmöte som ändå avhålls. Man har följt spelreglerna, det har utgått en kallelse, och det kom två personer. Man håller ett årsmöte, och så är det bra med det. Det är faktiskt så skakande att även om man följer reglerna är det inte tillräckligt.

Låt mig göra en liknelse. Låt oss anta att vi är på en stor fjällvandring, och regeringen har i uppdrag att leda fjällvandringen. Alla ska göras nöjda. Det ska vara kortare och längre turer, de starka ska kunna klättra upp på berget, men vi ska hålla ihop gruppen och ta oss framåt dag för dag. Regeringen har brustit i sitt ledarskap. Man har inte hållit ihop gruppen. Man har fått nära nog två tredjedelar att inte följa med. Därför utkräver vi ett ansvar från regeringen.

Sedan har vi i KU en del av ansvaret. Jag ska fortsätta med liknelserna. Om det här hade varit ett konfliktspel av typen Monopol hade vi suttit med regelboken och banken och hållit reda på reglerna. Vi har brustit i att hålla i gång det demokratiska samtalet. Vi har inte fått igenom det som vi ville i våra reservationer och motioner. Vi får också ta på oss en del av skulden. Men det är ett problem med ledarskapet när två tredjedelar inte följer med.

Anf. 79 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Herr talman! I dessa dagar är väl liknelsen med fjällvandringen inte så enkel eftersom vår statsminister har legat på operationsbordet. Men nu har vi börjat på ny kula och får se vad som händer.

Jag tycker annars att det är klädsamt att få den här beskrivningen av att det är ett delat ansvar. Jag tycker verkligen det. Men det är naturligtvis alldeles överdrivet att påstå att en absolut majoritet inte har röstat. Att vi här har vissa kvalificeringsregler kan möjligen förklaras av att vi har rätt så bra betalt för att gå hit och trycka på knappen. Om väljarna också skulle få det kanske vi skulle få ett större valdeltagande, eller om vi skulle införa det belgiska systemet med röstplikt.

Men jag menar inte att det inte är oroväckande att valdeltagandet i Sverige och i andra länder ser ut att sjunka när det gäller val till Europaparlamentet. Det är djupt oroande. Men jag tycker att det är angeläget att vi inte nu klär oss i säck och aska och är redo att ge upp demokratin eller slopa ett sådant val till ett representativt system utan att vi snarare ser det som en utmaning till oss alla att utöka detta ansvar.

Det är onekligen så att det också ingår i demokratin som en medborgerlig rättighet att inte rösta. Däremot tror jag att vi nu gör oss själva en liten otjänst som talar om vad de som valde att inte rösta egentligen anser. Det vet vi faktiskt inte alls. Vad vi däremot vet är att intresset inte var tillräckligt stort för att gå till Svensk Kassaservice eller till vallokalen i söndags och avge sin röst. Där är vi utmanade av att se till att vi får fler

människor med oss. Om detta visar sig omöjligt i juni, då borde det vara ett enkelt problem att lösa. Men låt oss fortsätta den diskussionen.

Hitintills kan man väl säga att den tendens som vi har sett är att när folket får gå till vallokalen den tredje söndagen i september går man i något större omfattning utom möjligen när det gäller att utse sina ledare i kyrkan. Men det är möjligen en annan fråga, inte minst nu.

Anf. 80 TUVE SKÅNBERG (kd) replik:

Herr talman! Jag ser med tillfredsställelse på att Pär Axel Sahlberg mer och mer nyanserar sin inställning, det lite mer formalistiska att man har hållit sig till spelreglerna och att vi är nöjda. Jag välkomnar det.

Vi är naturligtvis inte redo att ge upp demokratin därför att vi nu helt naturligt debatterar ett historiskt bottenrekord när det gäller valdelta-gande. Något annat än att göra det vore omöjligt.

Jag vill gå vidare och ta upp en tråd i Sahlbergs anförande, nämligen polariseringen som livsluft. Vi vet ju att Socialdemokraterna prövade det här med höger-vänster-val, och Vänsterpartiet hörde vi tidigare tala om klasskamp. Könskampen låg också nära.

Jag skulle i stället vilja säga att livsluften för demokratin inte är polariseringen – inte de och vi, inte att ställa människor mot varandra – utan att skapa en förståelse för att det här gör vi tillsammans. Ordet ”samhälle” går ju tillbaka till ett ord som talar om gemenskap, om att vi har en gemensam uppgift och hör samman. Jag skulle välkomna att Pär Axel Sahlberg nyanserade sig där och sade: Ja, det primära är att vi gör det här ihop, inte att ställa människor mot varandra.

Anf. 81 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Herr talman! Då får jag nog göra Tuve Skånberg besviken. Jag tror nämligen att förutsättningen för demokratin och politiken just är att det finns olika uppfattningar. Där finns naturligtvis ett problem för Tuve Skånberg, som ju i det europeiska parlamentet delar partigrupp med ett annat parti men ändå inte kan se att det är dags att göra en gemensam valrörelse.

Jag medger gärna att vi har samma problem. I den här valrörelsen hade jag velat se, liksom jag vill se om fem år, att det är det europeiska socialdemokratiska partiet som i huvudsak för valkampen. Därigenom skulle vi kunna skapa den europeiska bilden av en gemensam demokratisk plattform. Då tror jag att förutsättningen just är att vi talar om olika bilder av vårt samhälle. Men det innebär inte att vi ska slåss eller att vi på varje punkt ska ha olika uppfattningar.

Vi ser ju här i kammaren att en majoritet av besluten är gemensamma för oss – de bara rasslar igenom och märks inte en gång. Men det som väcker uppmärksamhet och det som skapar själva dynamiken för den demokratiska processen är att vi i grunden har olika uppfattningar om vad samhället är. Jag tror att det här vänskapstalet egentligen är någonting farligt, för en sådan konsensus i en gemenskap av människor finns inte. Däremot har vi lärt oss att hantera såväl polariseringen och konflikten som samarbetet. Också där tror jag att vi har en del att redovisa för våra väljare och medborgare, nämligen att vi klarar av både att vara oeniga i sak och att ändå kunna hantera saker och ting tillsammans som människor och vänner.

Anf. 82 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp):

Herr talman! Att diskutera demokrati och ökad delaktighet är viktigt. Egentligen borde fler vara med i den här debatten.

Ett av skälen till det dåliga valdeltagandet, som det talats mycket om här i dag, är att avståndet mellan politiker och medborgare har ökat. Det finns många orsaker. Jag instämmer i vad min partikollega Liselott Hagberg tidigare sagt. Men jag vill också påtala att även medierna faktiskt har en viktig roll. Det är viktigt att man även beskriver förtroendevaldas vardag och inte bara skriver när någon har missbrukat sitt förtroende.

Hur ofta visas på TV en fritidspolitikers slit med att försöka kombinera politiskt arbete och sitt vanliga arbete som man måste ha för sin försörjning? Även heltidspolitikers dag är kantad av slit och hårt arbete.

Jag anser att det är viktigt att man försöker bryta trenden och skapa nytt förtroende för de folkvalda.

Herr talman! Jag har ett förslag som jag har lämnat i en motion, och det är att man ska införa medborgarkontrakt – något som Lotta N Hedström tidigare talade om.

Jag tror att misstro många gånger beror just på att den service som kommunen eller staten erbjuder medborgaren inte stämmer överens med den service som medborgaren förväntar sig. Det här uppstår särskilt i tider när resurserna är knappa.

Herr talman! Ett kontrakt är inte detsamma som en garanti. Ett kontrakt kräver att två parter kommer överens om hur man ska förhålla sig gentemot varandra – med rättigheter och skyldigheter för båda parter. Med andra ord handlar det om att man får klara spelregler.

I min hemstad Borås håller man just nu på med att genomföra medborgarkontrakt inom olika förvaltningar. Utformningen har gjorts i dialog med medborgarna. I det här fallet är det en kommunal angelägenhet. Det är kommunen som beslutar om man vill ha kontrakt eller ej. Men kontrakt borde kunna införas även på landstingsnivå och statlig nivå.

Herr talman! Exempel på där man kan använda sådana här typer av kontrakt kan gälla allt från utbetalningar av studiemedel, hur de ska ske, till vad som händer inom kommunen om matutdelningen till äldre uteblir. I det ömsesidiga kontraktet ska det således också finnas med vad som gäller om kontraktet inte uppfylls.

Herr talman! I betänkandet anför utskottet som grund för sitt avstyrkande av min motion att det pågår en försöksverksamhet med service-deklarationer och servicedialoger. Detta är en form av garanti, och dialogen innebär insyn och inflytande för medborgaren.

Detta är självklart bra och ett steg i rätt riktning. Men ett kontrakt går, som jag tidigare sagt, så mycket längre. Det är ömsesidigt och klargör spelreglerna – vad som händer om någon av de två parterna, samhället och medborgaren, inte följer spelreglerna.

Herr talman! Jag har inget yrkande. Men Folkpartiets ståndpunkt framgår av ett särskilda yttrande i betänkandet, som Lotta N Hedström förut nämnde om.

Slutligen, herr talman, vill jag säga att vi måste göra allt för att åter skapa förtroendet mellan medborgare och förtroendevalda. Vad jag nämnt i dag är *ett* litet exempel på hur man kan gå till väga. Mycket mer måste göras, och mycket har nämnts här i dag om hur man åter kan få ett

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 13 §.)

*Redogörelse för
behandlingen av
riksdagens skrivelser
till regeringen*

8 § Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2003/04:KU21
Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen
(skr. 2003/04:75).

Anf. 83 HENRIK S JÄRREL (m):

Herr talman! När det gäller KU:s betänkande nr 21 rörande redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen ska jag främst uppehålla mig vid hur regeringen agerat – om den nu alls har agerat – för att på bästa sätt behandla av en riksdagsmajoritet beslutade så kallade tillkännagivanden. Det rör sig då oftast om beställningar om en utredning eller ett konkret lagförslag för att förbättra situationen inom något samhällsområde.

Det ska i sammanhanget för ordningens skull påpekas att det inte föreligger något oavvisligt konstitutionellt tvång för regeringen att inom viss tid eller på bestämt sätt bereda ett beslut om ett tillkännagivande som fattats av riksdagen. Samtidigt är det enligt regeringsformen så att regeringen är ansvarig inför riksdagen, inte tvärtom.

Den risk en trilskande regering i vårt land löper som gång efter annan inte efterkommer vad en majoritet i den lagstiftande församlingen bestämt är att antingen bli ställd under misstroendevotum eller att utskotten själva med sina högst begränsade resurser som en extraordinär åtgärd börjar ta fram egna lagtexter för beslut i riksdagen när så anses behövt. Den senare ordningen saknar egentligen stöd i regeringsformen, som där emot anger att det är i departement och regeringskansli som beredningen av nya lagförslag normalt förutsätts ske. Formerna för *hur* beredningen av ett lagförslag ska gå till råder dock regeringen själv i huvudsak över.

Konstitutionsutskottet har inhämtat vad samtliga utskott anfört med anledning av regeringens redogörelse för hur den behandlat riksdagens skrivelser, och det är, herr talman, påfallande många utskott som intar en mer kritisk hållning till hur regeringen hanterat många av de skrivelser som innehållit någon form av tillkännagivande under senare år.

Genomgående bedöms regeringen ha varit för saktmodig i att efterkomma beslut eller rent av nonchalerat vad riksdagen till och med vid upprepade tillfällen framfört som sin vilja. Det har till exempel gällt avskaffande av reklamskatten, system för individuell kompetensutveckling, ny instans- och processordning i utlänningsärenden, utvärdering av fastighetsmäklarlagen och rådigheten över rikets indelning i kommuner.

Om detta beror på en allmän politisk ovilja gentemot vad en riksdagsmajoritet uttalat i en viss fråga eller en allmän inkompetens, håglös-

het och oförmåga att styra riket, ja, därom må, från fall till fall, viss osäkerhet möjligen råda.

Vi moderater har därför i en motivreservation till detta betänkande velat peka på den uppenbara risk för ytterligare urgröpning av väljarnas förtroende för de demokratiska institutionerna som ligger i att regeringen inte alls eller oförklarligt sent efterkommer vad en majoritet av kammarens ledamöter givit regeringen till känna såsom sin vilja.

Beredningen av lagförslag kan förvisso vara av olika svårighetsgrad, men regeringen måste helt klart skärpa sig. Anser den sig inte kunna eller vilja leverera en av riksdagen beställd utredning eller lag då får den också bekväma sig med att inom skälig, rimlig tid – låt mig säga tre–sex månader – återkomma till samtliga riksdagens ledamöter med tydligt angivande av bevekelsegrunderna för sin tvekan eller vägran för att därigenom ge ledamöterna möjligt rådrum för vidare agerande i frågan.

Konstitutionsutskottets majoritet anser inte erfarenheten tillräcklig eller tiden mogen för att tydliggöra denna gäckande målkonflikt mellan riksdag och regering utan vill hänskjuta frågan om tillkännagivandenas roll till ett av konstitutionsutskottet initierat uppföljnings- och utvärderingsprojekt i höst. Vi moderater motsätter oss i och för sig inte en sådan utvärdering, men vi anser att det redan nu finns fullt tillräckliga erfarenheter för att i detta hänseende inskräpa regeringens ansvar.

Jag yrkar bifall därför, herr talman, till motivreservationen.

Anf. 84 PÄR AXEL SAHLBERG (s):

Herr talman! Jag yrkar avslag på reservationen.

Det här är en fråga som vi har diskuterat många gånger. Den är uppe i nästan varje års granskning, och flera av de exemplifieringar som Henrik S Järrel gav har varit föremål för den särskilda granskning som konstitutionsutskottet utför.

Jag ska försöka att inte upprepa mig alltför mycket men ändå påminna om det problem som den här frågan faktiskt rymmer. Jag tror alltså att det i grunden inte råder skilda uppfattningar om hur relationen och samspelet mellan den folkvalda riksdagen och regeringen egentligen ser ut. Där står vi på stabil grund i våra grundlagar.

Däremot är det ganska uppenbart att vi anlägger rätt olika perspektiv på den här frågan. Jag brukar gissla oppositionen med att säga att de har gett upp hoppet att någon gång nå regeringstaburetterna, så numera försöker de driva riket från riksdagen. Det brukar man bli tämligen upprörd över.

Det som ligger och kokar under den här diskussionen är att när riksdagen har samlat en majoritet för en ståndpunkt ska den levereras. Nu var Henrik S Järrel, till skillnad från texten i reservationen, mycket mera hovsam och redogjorde klart för att det kan man inte alltid kräva, och detta av flera skäl. Det ena skälet är att det möjligen, eventuellt, kan hända att ett riksdagsbeslut inte är av riktigt så hög kvalitet att det går att genomföra. Jag säger inte att det någonsin har hänt, men man skulle kunna tänka sig ett sådant fall. Då är det fortfarande där på andra sidan vattnet ett beredningsansvar som måste hanteras. Det ingår också i själva spelreglerna.

Jag tycker att exemplet med Utlänningsnämnden är det allra bästa exemplet på det. En enig riksdag, också vi socialdemokrater, beslutade om

en förändring i det avseendet. Regeringen marscherar i riksdagens riktning, får problem med Lagrådet som, klokt nog, erinrar att här finns ett antal problem, inte minst i lagstiftningen, varpå regeringen tillsätter en arbetsgrupp. Så gör vi ett gemensamt arbete som tyvärr ännu inte har kunnat slutföras. Detta har nu varit föremål för granskning vid flera särskilda granskningar från KU och kommer också tillbaka i det här betänkandet.

Jag skulle vilja påstå att det är precis tvärtom och säga att det är ett exempel på hur det här samarbetet ska se ut. Sedan är inte någon av oss nöjd med själva tidsutdräkten, men ibland talar också verkligheten.

Det finns ett liknande exempel som har varit en långbänk, nämligen frågan om indelning i kommuner. Där har riksdagens majoritet inte accepterat de motargument som har kommit såväl i konstitutionsutskottet och andra utskott i riksdagen som från regeringen utan har försökt göra just det som jag har illustrerat, att ta över regeringsmakten och besluta, med de stora principiella problem, också rent kvalitetsmässiga, som det skulle skapa.

Med det här sagt, herr talman, tycker jag att det här ändå är en viktig relation, som nu har pågått i drygt 40 år och där regeringen redogör för hur man hanterat riksdagens skrivelser. Det finns säkert fall som har tagit onödigt lång tid, och det finns säkert också fall där regeringen inte har varit tillräckligt alert på att komma tillbaka till riksdagen på ett relevant sätt och redovisat skälen för antingen senareläggning eller andra bedömningar eller beredningsbekymmer. Det är just det som vi ska lyfta upp i granskningarna. Därför välkomnar jag debatten och diskussionen, men jag kan lova Henrik S Järrel att regeringen icke är håglös.

Anf. 85 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Herr talman! Det är möjligen symtom på att en regering med en och samma färg har suttit för länge. Det gav Pär Axel Sahlberg, även om han inte var medveten om det, lite prov på. Han började göra värderingar om riksdagens beslut möjligen inte höll en hög kvalitet. Det har inte skett ännu, men det skulle kunna tänkas hända. Har man den inställningen och menar att regeringen är den bästa överdomaren för att avgöra huruvida riksdagen har rätt eller ej bör man i grunden försöka omarbete och bearbeta den konstitution och den regeringsform som vi har. Vi kan inte ha det på det sättet, Pär Axel Sahlberg. Det är regeringen som är ansvarig inför riksdagen. Regeringen styr riket, men riksdagen stiftar lag. Det är oavvisligen på det sättet.

Jag vill erinra Pär Axel Sahlberg om att – det var länge sedan Socialdemokraterna satt i opposition, det var under åren 1991–1994 senast – det är oppositionens uppgift att stå för oppositionen gentemot regeringen. Gör inte regeringen som riksdagen vill – i det här fallet skulle inte en majoritet kunna formas med mindre än att de så kallade samarbetspartierna v och mp, något av dem, var med på vagnen – är det också riksdagens skyldighet och plikt att påtala detta inför regeringen.

Anf. 86 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Herr talman! Jag är inte säker på att det är tecken på att vi har suttit i regeringsställning för länge. Jag påstår inte heller att det är tecknet på motsatsen hos Henrik S Järrel, att ni inte har suttit i regeringsställning.

Det här gäller snarare själva principen. När jag talar om ett tänkt fall menar jag inte att man ska värdera eller underkänna den majoritet som har uppkommit, icke alls. Däremot kan beslutet vara av sådan kvalitet att det inte utan vidare går att genomföra. Då möter det, inte överdomaren på andra sidan vattnet, utan det möter det beredningstvång som finns.

Det är ju den här dialogen som jag välkomnar och tycker är alldeles utmärkt. Men den ska naturligtvis fungera, och helst ska den fungera skyndsamt.

Däremot tycker jag att det är ett oskick att vi här i riksdagen fastställer datum för när saker och ting ska vara färdiga. Då har vi bortsett från det beredningstvång som finns på andra sidan vattnet.

Samspelet här är oerhört viktigt, men jag tycker att opposition under de senaste åren med rätt så dåliga exempel har försökt att driva den här saken in absurdum, och därav en del av mina argument.

Anf. 87 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Herr talman! Pär Axel Sahlberg säger att oppositionen har drivit detta in absurdum. Utlänningsnämnden och konvertering till ett annat processuellt förfarande är en allvarlig fråga som berör många människor. Kompetensutvecklingskontona är också viktiga för att ge enskilda människor förutsättningar att förbättra sina möjligheter på arbetsmarknaden. Dessa frågor kan inte bara avvisas såsom ointressanta – för att nu ta några exempel.

Nej, Pär Axel Sahlberg får nog gå hem och läsa på lite mera och komma med lite bättre argument. Regeringen återkommer inte till riksdagen med de besked som den bör lämna. Det är därför som vi reagerar, och det är därför som utskottet har tagit fram betänkandet. Vi efterlyser att regeringen tydligare ska återkomma till riksdagen med besked om varför den inte vill lägga fram det här förslaget eller varför den har dröjt oskäligt länge med att lägga fram förslaget. Och det ska träffa alla ledamöter av Sveriges riksdag.

Här har regeringen brustit. Det finns ingen anledning att skyla över detta faktum att det här finns en varaktig, beständig och ganska kvalitativ kritik att rikta mot regeringen. Jag tycker inte att man ska vifta bort den på det sätt som Pär Axel Sahlberg trots allt lite försöker att göra.

Anf. 88 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Herr talman! Jag lovar att jag ska gå hem och läsa på läxan. Men jag kan inte lova att jag blir klokare, i varje fall inte klokare än Henrik S Järrel.

Jag tror inte att det är själva principen som ni värnar om, utan er frustration är att ni inte regerar.

Nu återkommer Henrik S Järrel till frågan om Utlänningsnämnden. Regeringen levererade ganska snabbt en lagrådsremiss som fick tummen ned. På basis av ett sådant rent spel i den här frågan har ni lyckats att föra upp den till kammaren för åtminstone tredje gången. I själva verket är den frågan det allra bästa exemplet på hur våra grundlagar fungerar.

En enig kammaren har fattat ett beslut. Regeringen agerar, får stopp i Lagrådet, tillsätter en gemensam arbetsgrupp och nu pågår processen. Precis så måste det gå till. Det är det som är själva nyckeln i den här frågan, nämligen: Hur ser samspelet ut? Hur ser kvaliteten ut på riksdag-

gens beslut? Hur ser responsen från regeringen ut? Och hur kan vi marschera tillsammans?

Jag medger gärna att det finns exempel i betänkandet från vårt utskott och andra utskott där saker och ting inte har skötts fullödigt enligt regelboken. Därför ska vi påpeka det, och det gör vi ju tillsammans i utskottet. Jag har inga problem med det alls.
(forts. 10 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.54 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

9 § Frågestund

Anf. 89 TALMANNEN:

Klockan är 14.00 och vi har vår frågestund. Regeringen företräds i dag av Pär Nuder, Lars-Erik Lövdén, Berit Andnor, Leni Björklund och Carin Jämtin. Ni är hjärtligt välkomna.

Tillbakadragandet av svensk trupp i Kindu

Anf. 90 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Herr talman! Jag har en fråga att ställa till försvarsminister Leni Björklund.

För drygt ett år sedan beslutade vi här i riksdagen att sända en beväpnad styrka till Demokratiska republiken Kongo, och uppdraget var bestämt till tolv månader.

Sverige har sedan lång tid en god relation med Kongo och har också utfört mycket hjälpinsatser där. Behovet av humanitära insatser är stort och kommer att bli så under lång tid framöver.

Min fråga till försvarsministern är: Hur ser regeringen på detta att man drar tillbaka – det är visserligen ett tidsbestämt uppdrag – sina insatser i ett mycket känsligt läge när de humanitära insatserna inte kan göras?

Anf. 91 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Det skulle vara allvarligt om vi hade avbrutit en mission. Men det som riksdagen fattade beslut om var att vi skulle sända en flygplatsstyrka som skulle driva flygplatsen i Kindu under tolv månader. Det uppdraget är slutfört, och den verksamheten är omhändertagen av en civil operatör.

Den styrka som fanns på flygplatsen kan inte användas för andra operationer i Kongo. Därför var det alldeles naturligt att styrkan skulle åka hem. Att det sedan sammanföll med ett kritiskt läge gjorde inte behovet mindre. Därför drevs verksamheten, som sagt, av en annan operatör som FN hade kontrakterat.

Anf. 92 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Herr talman! Jag är väl medveten om att det var i Kindu som Sveriges insats var och att det är oroligt i andra delar. Men min fråga kvarstår ändå. Det borde vara en långsiktighet i insatsen – FN finns ju trots allt kvar – en långsiktighet som gör att det inte blir de här *ad hoc*-insatserna. Man måste se att behovet är större än så och att vi i utskottet uttalade att behovet av en långsiktig insats av Monuc är stort. Anser inte regeringen att man i det läget kanske kan ompröva sitt ställningstagande och göra en insats i de delar där de humanitära insatserna inte når fram?

Anf. 93 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Regeringen har svarat på FN:s uppdrag genom att fullfölja ett specialuppdrag som var tidsbegränsat, men vi har också svarat på en annan förfrågan från FN om att delta i den europeiska insatsen i Bunia. Det var också en specialinsats som man bad oss om. Vi har fullföljt de insatser som FN har bett oss om. Sedan gör vi också långsiktiga insatser, men ibland ber FN Sverige om en specialinsats. Vi försöker då att svara mot det, och det är det vi har gjort i det här fallet. Det gör vi därför att vi bekymrar oss över situationen i Kongo, och vi försöker svara på de propåer som FN gör.

Sedan har FN bett oss att också vara med i Liberia, och en del av svensk styrka i Afrika finns nu i Liberia.

Barnfamiljernas situation

Anf. 94 BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Jag har en fråga till familjeministern.

En central del av familjepolitiken är frågan om barnfamiljernas ekonomi och inte minst frågan om ekonomin för skilda föräldrar med barn. På de här områdena finns det gott om utredningar. Jag skulle kunna vifta med några kilo sådana om det fanns ett stort intresse för detta. Men jag kan påminna om att det fanns en utredning i mitten på 90-talet som inte beaktades något vidare när man gjorde reformen av underhållsstödet. Det finns en familjeutredning från våren 2001, och nu senast kom Underhållsstödsutredningen med ett antal förslag som presenterades våren 2003. Om jag har förstått det rätt gick remisstiden ut i slutet av augusti i fjol.

Min fråga till familjeministern är: Händer det något?

Anf. 95 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Det är som Bo Könberg säger, att frågorna kring familjepolitiken har utretts vid ett flertal tillfällen. Senast var det i Underhållsstödsutredningen. Den frågan bereds för närvarande inom Socialdepar-

tementet, och jag har för avsikt att återkomma till riksdagen med en proposition i denna fråga i början på nästa år.

Låt mig också ta tillfället i akt att poängtera vikten av en väl utvecklad familjepolitik som bygger på den generella välfärdens principer. Det är oerhört centralt och viktigt för barnfamiljernas utveckling och också trygghet.

Anf. 96 BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Det sista är förstås familjeministern och jag helt överens om. Men hos mig finns det, tydligen till skillnad från familjeministern, en oro för att det tar så väldigt lång tid med de här frågorna.

Om utredningen var klar förra våren, alla remissvar hade kommit in den 29 augusti och vi nu får beskedet att det kanske ska komma en proposition i början på 2005, kan man väl inte påstå att regeringen har så väldigt bråttom i alla fall.

Anf. 97 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Barnfamiljernas situation är en prioriterad fråga från regeringens sida. Vi har vid ett flertal tillfällen lagt fram förslag till riksdagen som har förbättrat den ekonomiska situationen för barnfamiljerna. Låt mig bara påminna om den utbyggnad som har skett av föräldraförsäkringen och om höjningen av barnbidragen och också studiebidragen. Det har alltså gjorts en rad olika insatser från regeringens sida. Barnfamiljerna är prioriterade.

När det gäller Underhållsstödsutredningen vill jag också påminna om att regeringen också i samband med vårpropositionen lyfte upp frågan om att rikta ett särskilt stöd till barnfamiljer som har en svår ekonomisk situation, framför allt de ensamstående föräldrarna.

Jag avser att återkomma i början på nästa år.

Studentbostäder

Anf. 98 MARYAM YAZDANFAR (s):

Herr talman! Jag har en fråga till Lars-Erik Lövdén.

Snart kommer antagningsbesked från universitet och högskolor att skickas ut, och många unga människor håller tummarna för att de ska komma in på sina drömmars utbildning. Men det finns en annan faktor som är helt avgörande för att de ska kunna studera vidare, och det är möjligheten att få bostad – bostadsfrågan är fortfarande brännande het. I synnerhet är den viktig för unga människor som funderar på om de kan tacka ja till en utbildningsplats i någon av våra storstäder.

Jag vet att regeringen arbetat med en rad olika åtgärder för att öka bostadsbyggandet. Men fortfarande märks ingen ljusning för de människor som är tvungna att bo hos vänner eller familj eller att skriva på ockerkontrakt för att hyra i tredje eller fjärde hand.

Min fråga till statsrådet Lars-Erik Lövdén är: Vilka ytterligare åtgärder ämnar regeringen vidta för att komma åt denna problematik?

Anf. 99 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Det är riktigt att studentbostadssituationen på vissa studieorter, framför allt de stora studieorterna, är fortsatt bekymmersam, trots att vi har sett en kraftig uppgång av byggandet av studentbostäder.

Det investeringsstöd som hitintills har utgått har gett den effekten att det har tillkommit 15 000 fler studentbostäder, men det är inte tillräckligt. Framför allt i Stockholm och Uppsala och en del andra stora studieorter är det fortfarande bekymmersamt. Det är därför regeringen nu har utökat investeringsstödet, den så kallade byggmomssänkningen, och i vårpropositionen lade fram ett förslag om att vidga investeringsstödet till att också omfatta ombyggnad av vindar och kommersiella lokaler.

Jag vill understryka att de berörda kommunledningarna på studieorterna naturligtvis har ett stort ansvar för att uppfylla de studiesociala villkoren. I de studiesociala förutsättningarna ingår också att se till att man ordnar boendet för de studerande på orterna.

Anf. 100 MARYAM YAZDANFAR (s):

Herr talman! Jag vill tacka Lars-Erik Lövdén för svaret och bara påpeka att det är viktigt, tror jag, att alla följer utvecklingen i kommunerna så att det här också blir av. Det här är människor som ofta flyttar. De kanske inte har så stort inflytande och så stark förankring på platsen där de bor. Därför är kanske inte den här frågan så hemskt prioriterad av kommunerna, tyvärr.

Anf. 101 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag vill lägga till att det är ju så att studenter nu för tiden, till skillnad från när jag studerade, är lite mer mångfacetterade åldersmässigt. Man söker in till högskola även när man har kommit upp lite i åren och kanske till och med har bildat familj. Det är alltså inte bara studentbostäder som krävs, utan det krävs också en kraftig ökning av byggandet av mindre och medelstora hyresrätter.

Nu ser vi ju en påtaglig effekt av det vidgade investeringsstöd som vi har infört. Ansökningarna från kommuner, kommunala bostadsbolag, och från andra för att bygga mindre och medelstora lägenheter och studentbostäder ökar kraftigt. Jag hoppas nu att man verkligen tar de här frågorna på allvar från kommunernas sida på de berörda studieorterna, där man har uppenbara bostadsbekymmer.

Sjukförsäkringssystemet

Anf. 102 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Berit Andnor. Det är tråkigt att behöva konstatera det, men det finns brister och rejäla skönhetsfläckar i vårt sjukförsäkringssystem. Det måste vara så eftersom det finns människor som alldeles uppenbart är sjukskrivna fast de inte är sjuka. Det finns flera exempel på detta, men ett exempel som blev ganska uppmärksammat nyligen är en polisman i Stockholm som ertappades med barnporr i sin dator. Det pågår nu en polisutredning. Han är sjukskriven under polisutredningens tid.

Att han och andra människor i liknande situationer ska kunna använda sjukförsäkringssystemet som någon sorts inkomstförstärkning under tiden som de inte vill eller kan eller inte känner att de vill vara på sina arbeten måste ju vara alldeles fel. Sjukförsäkringen är till för dem som är sjuka och inte något annat. Jag är övertygad om att den svenska allmänheten tycker att det är både stötande och egendomligt att försäkringskassorna godkänner sjukskrivningar som den jag pratar om, att våra gemensamma skatter används på ett så uppenbart felaktigt sätt.

Min fråga till statsrådet är: Vad avser statsrådet Andnor göra, eller vad har hon gjort, för att säkerställa att sjukförsäkringarna inte missbrukas eller utnyttjas som inkomstförstärkning utan verkligen används till det de är till för, till människor som är sjuka?

Anf. 103 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Låt mig först och främst säga att det sprids många myter om utnyttjandet av sjukförsäkringen. De som utnyttjar sjukförsäkringen är sjuka. Jag kan inte kommentera ett enskilt ärende, som nu Magdalena Andersson tar upp. Men jag vill betona vikten av att våra socialförsäkringar utnyttjas på det sätt som de ska utnyttjas på. Det handlar naturligtvis om legitimiteten i hela systemet. Det innebär också att det är viktigt att ha en fungerande verksamhet ute på våra försäkringskassor där man också får en likvärdig och rättssäker behandling. Det är själva grunden i det förslag som har behandlats under våren av riksdagen när det gäller att omvandla försäkringskassorna till en statlig myndighet. Det är den ena delen. Den andra delen rör den utvecklade kontrollstrategi som Riksförsäkringsverket har utarbetat.

Anf. 104 MAGDALENA ANDERSSON (m):

Herr talman! Det är tråkigt att konstatera att statsrådet inte har för avsikt att göra någonting. Alla människor i Sverige har rätt att vara sjuka. Det råder ingen som helst tvekan om det. Men när människor av någon anledning anses vara sjuka för att det pågår en polisutredning om dem är det något annat som är sjukt, herr talman. Då är det inte personen som är sjuk. Sjukdom är en sak och ska hanteras för sig. Olust eller obekvämheter att gå till arbetet är en helt annan sak och ska inte belasta skattekollektivet.

Jag skulle önska att statsrådet talade om för oss vad man kan göra, vad statsrådet avser att göra, för att förhindra att sådant här sker. Den legitimitet som statsrådet talar om i vår sjukförsäkring riskerar att urholkas om man inte gör något åt detta.

Anf. 105 TALMANNEN:

Innan statsrådet svarar vill jag säga att jag anser att Magdalena Anderssons anförande var på gränsen för vad som bör passera i kammaren, för det togs upp ett individuellt fall som varken statsrådet eller kammaren bör hantera. Jag lät det passera, men statsrådet har ingen skyldighet att ta en vidare debatt om det individuella fallet.

Anf. 106 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Nej, jag tänker inte ta någon diskussion om det enskilda fallet och kan inte göra det heller. Låt mig säga att jag har erfarit att Justitiedepartementet och Rikspolisstyrelsen har uppmärksammat frågan och också ser över detta för att se om det finns en systematik i det hela, för detta är fall som har upprepats vid några tillfällen.

Men låt mig också betona vikten av att vi har en likvärdig och rätts-säker behandling av våra försäkringskassor i det enskilda fallet. Då är det också viktigt att vi har en organisation som är uppbyggd och fungerar på avsett sätt.

Sedan är det också så att Riksförsäkringsverket tillsammans med försäkringskassorna har utarbetat en strategi för att följa upp och kontrollera hur användningen är av våra socialförsäkringar. Jag tycker att det är ytterst viktigt, för grunden för hela vårt socialförsäkringssystem är naturligtvis en legitimitet, och den kan vi bara få om vi är säkra på att det inte finns ett missbruk av dem.

Den ökande alkoholkonsumtionen

Anf. 107 JOHAN PEHRSON (fp):

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Pär Nuder. Det gäller sommaren och oron för att det ska bli väldigt mycket supande i det här landet, inte minst bland ungdomar. Vi vet att alkoholbrotten i dag är ett ganska omfattande problem som det inte finns någon enkel lösning på. Vi pratar om brott som tilltagande rattfylleri. Vi pratar om en restaurangbransch som kanske bli mer och mer korrumperad beroende på insmuggling av illegal alkohol vid våra gränser. Vi vet också om en del systematisk försäljning av alkohol till unga människor som slutar i tragedier på flera sätt.

På grund av detta har en förening startats av några som tycker att man ska motverka det här, Stoppa alkoholbrotten, en allians. De var här i riksdagen i morse, och vi diskuterade från flera olika partier vad man kan göra. Vi känner en stor oro bland flera riksdagsledamöter för vad som håller på att hända i Sverige med den ökade alkoholkonsumtionen. Har regeringen några planer ifall det skulle spåra ur helt under sommaren eller väntar man på de utredningar som finns innan man bestämmer om man ska vidta några åtgärder för införsel eller skatter eller för att polisen ska få ytterligare resurser för att stoppa den illegala hanteringen?

Anf. 108 Statsrådet PÄR NUDER (s):

Herr talman! Jag tror att man gör ett misstag om man tror att regering och riksdag kan förhindra superi och fylleri under de kommande sommarmånaderna genom några enkla åtgärder. Det här är ett ansvar som ankommer på oss alla som är vuxna. Det handlar om att markera gränser, om att markera gentemot våra ungdomar var gränsen går. Det hindrar inte att vi ska föra en diskussion i den här kammaren och på andra håll om hur vi med olika lagar och regler ska förhindra ett ökat supande i vårt land. Vi har en sådan aktuell diskussion. Den är oerhört angelägen, för regeringen ser naturligtvis, precis på samma sätt som Johan Pehrson, med stor oro på det ökande supandet bland inte minst ungdomar. Men att tro att vi med några enkla åtgärder kan åstadkomma resultat på fältet, i

bokstavlig mening, under de kommande månaderna tror jag är att göra hela frågeställningen lite för enkel.

Anf. 109 JOHAN PEHRSON (fp):

Herr talman! Jag delar naturligtvis statsrådets inställning att det inte finns något enkelt vi kan göra nu. Det är ju bara någon dag kvar tills riksdagen stänger, så det är svårt att hitta på något. Men vi har ju sett att statsrådet under de senaste tio åren ändå har haft ett visst ansvar för utvecklingen, och då har missbrukarvården minskat kraftigt ute i våra kommuner. Det är *ett* problem som gör att människor som desperat behöver hjälp inte får hjälp. Vi kan också se hur polisen får anmälningar om att det finns illegala, så kallade privata systembolag runt om i Sverige, inte minst i södra Sverige, där man säljer till unga människor sju dagar i veckan 24 timmar om dygnet utan nykterhetskontroll och utan ålderskontroll. Det handlar också om vilka resurser man ger till polisen för att kunna komma åt den här typen av verksamhet och prioritera detta. Det är ändå så att i förlängningen leder detta till ökat rattfylleri och ökat våld samt till att många unga människor får långvariga alkoholskador och alkoholproblem.

Anf. 110 Statsrådet PÄR NUDER (s):

Herr talman! Jag kan instämma i det allra mesta som Johan Pehrson har sagt. Jag tycker att det är oerhört väsentligt att det finns en bred samsyn i frågorna, inte minst när det gäller uppslutningen bakom Systembolaget. Det finns kanske något parti som avviker på den punkten här i riksdagen, men just det faktum att vi är så många som vill värna Systembolaget är den grund som den svenska alkoholpolitiken måste vila på.

Vi ska fortsätta diskussionen om alkoholbeskattningen, som är en nog så besvärlig fråga att hantera eftersom vi står inför en målkonflikt. Men på den punkten återkommer regeringen till riksdagen i höst.

Kampen mot barnarbete

Anf. 111 HILLEVI LARSSON (s):

Herr talman! Jag vill ställa min fråga till Carin Jämtin. Det gäller barnarbete. Carin Jämtin har själv mycket riktigt påpekat att det är viktigt att vi alla tar vårt ansvar som konsumenter och köper rättvisemärkta produkter som inte har tillverkats genom barnarbete.

Jag tror att en annan viktig fråga gäller EU:s handelspolitik. EU är i dag en marknad på 445 miljoner människor. Det här skulle innebära en stor påtryckning på de företag och länder där det förekommer barnarbete. Man kan kanske inte förbjuda barnarbete helt – det kan vara svårt. Risken är att det leder till att barnen och föräldrarna blir helt utan försörjning. Men man bör i alla fall införa restriktioner så att de mest inhumana formerna av barnarbete försvinner.

Finns det någon möjlighet att inom EU driva frågan? Jag tror att det skulle få en oerhörd effekt i kampen mot barnarbete.

Anf. 112 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Herr talman! Tack för frågan! Barnarbete är självfallet en sak som vi får jobba med i två kanaler. Den ena är genom biståndsarbetet och den del av politiken som jag till vardags är ansvarig för, genom att stötta ekonomisk utveckling i länder i den fattiga delen av världen – utvecklingsländerna. Så kan barnen få möjlighet att gå i skolan och de vuxna få möjlighet att arbeta. Den andra delen är genom konsumentpolitiken. Vi kan välja att köpa varor som vi vet inte är tillverkade av barn. Det pågår en utredning av konsumentpolitiken. Någon gång under hösten kommer ett förslag på området. Jag vet dock inte exakt vilket datum det blir, utan det är Ann-Christin Nykvist som är ansvarig för det.

På EU-nivå jobbar vi självfallet med biståndsfrågorna för att se till att utveckla ekonomier på olika sätt så att barn kan gå i skolan i stället för att arbeta.

Anf. 113 HILLEVI LARSSON (s):

Herr talman! Jag tror att allt det här arbetet är viktigt. Men jag tror också att man i framtiden skulle kunna bedriva detta även inom EU:s handelspolitik. I dag har vi problem med en protektionistisk jordbrukspolitik. Men i takt med att man släpper den och ökar frihandeln med den fattiga delen av världen tror jag att det är viktigt att man även ställer krav. Vi vill ha ekonomisk utveckling men samtidigt ska företagen givetvis respektera fackliga rättigheter, inte trakassera sina medarbetare och framför allt inte ägna sig åt barnarbete.

Jag tror att en modell som skulle kunna vara möjlig är att till exempel ha restriktioner så att barnen bara behöver jobba ett par timmar om dagen, att de har rätt till skolgång, att de får träffa sina föräldrar och att de får lite pengar att leva på så att det inte bara är kost och logi som de arbetar för.

Jag hoppas att något sådant vore möjligt i framtiden och jag tror att det skulle få stor effekt tillsammans med allt det som Carin Jämtin själv redovisar.

Anf. 114 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Herr talman! Det finns många sätt att arbeta med det här. Jag tror att det viktigaste är konsumentmakten och att vi väljer när vi väl går och handlar.

Därför skrev vi i söndags en artikel tillsammans med Lennart Johansson om fotbollar, som nu finns rättvisemärkta. De är med andra ord inte sydda av barnarbetare. Det gäller att vi som konsumenter frågar efter de här bollarna när vi köper fotbollar till våra ungers lag. Det tror jag är den största, mest konkreta och snabbaste åtgärd som vi kan vidta.

Expropriationslagen

Anf. 115 RIGMOR STENMARK (c):

Herr talman! Jag vill ställa min fråga till kommun- och bostadsminister Lövdén.

Riksdagen har i dag på morgonen beslutat om ledningsrätt för elektroniska kommunikationsnät. Vi hoppas att det blir en bra lagstift-

ning. Den har dock två problem. Det ena handlar om äganderätten. I det fallet har riksdagen beslutat om att lagen om expropriering ska ses över så att den kan ge markägare rättvisa och bra villkor.

Jag undrar: När kommer lagen att bli färdig? Det brådskar nu, eftersom vi så att säga har tagit den ena delen.

Anf. 116 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Den frågan handlägger inte kommun- och bostadsministern. Jag är inte riktigt uppdaterad på tidsplaneringen för den utredningen och den eventuella lagändring som det är fråga om. Regeringen ber därför att få återkomma till Rigmor Stenmark i annat sammanhang med ett svar på frågan.

Anf. 117 RIGMOR STENMARK (c):

Herr talman! Då har jag en fråga som har att göra med samma sak.

Den lagstiftning som vi antog i dag på morgonen ligger i bostadsutskottet. Vi resonerade i går om det här med expropriation. Det är viktigt, tycker jag, för en kommunminister att se till att vi får en lagstiftning som går hand i hand med den som vi redan har beslutat om, nämligen expropriationslagen. Jag ber att få skicka med det till kommunministern – att han för fram till sina kolleger att vi nu måste få fram lagstiftningen snabbt.

Tack så mycket för det, och glad sommar!

Anf. 118 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Än en gång: Jag är inte i regeringen ansvarig för expropriationslagstiftningen. Men jag ska ta med mig frågeställningen, och Rigmor Stenmark ska naturligtvis få ett svar på vilket tempo vi har i lagstiftningsarbetet.

Euratomfördraget

Anf. 119 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Pär Nuder.

Euratom är en av EU:s ursprungliga beståndsdelar. Syftet är att främja kärnkraft genom en gemensam marknad för uranförsörjning, reaktorer och delar av reaktorer. Euratom har också uppgifter rörande kärnsäkerhet och forskning.

Vid toppmötet den 14 juni och regeringskonferensen den 17–18 juni tog Tyskland och Österrike upp en fråga om en särskild regeringskonferens för att uppdatera Euratomfördraget, som inte har ändrats sedan 1957. Irland har stött förslaget. Jag undrar hur Sverige har hanterat detta.

Anf. 120 Statsrådet PÄR NUDER (s):

Herr talman! I likhet med min kära kollega Lars-Erik Lövdén har jag inte ansvar för den här frågan i regeringen. Det är miljöministern som är ansvarig för den.

Frågan är nog så viktig. Vi har en politik i Sverige som avviker från de flesta andra europeiska länder när det gäller vår syn på kärnkraften. Vi anser inte att den är ett uthålligt energislag. Den ska successivt fasas ut.

Just nu förhandlar en förhandlingsman med kärnkraftsindustrin i det syftet.

På den konkreta frågan är jag svaret skyldig. Men jag lovar att ta med den till det ansvariga statsrådet – i det här fallet miljöministern.

Prot. 2003/04:130

17 juni

Frågestund

Anf. 121 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Detta är en viktig fråga eftersom den handlar om Euratom och hur man stödjer kärnkraft i världen. Nyligen har Euroatom gett två miljarder i bidrag till ett rumänskt bygge av kärnkraft. Euroatom är ett förlegat mandat och ett förlegat arbetssätt. Det omfattas inte av den vanliga budgetkontrollen och insynen från parlamentet som andra områden har.

Det är därför angeläget att Sverige tar ställning och visar att man är med på tåget när andra länder går före, som till exempel Österrike, Irland och Tyskland. Sverige bör stödja utvecklingen i riktning mot att se över fördraget.

Försvarsmaktens doktorandprogram

Anf. 122 HELI BERG (fp):

Herr talman! Jag har en fråga till försvarsminister Leni Björklund.

I syfte att stärka Försvarsmaktens kunskapsutveckling har Försvarsmakten ett doktorandprogram för att både officerare och civilanställda ska få möjlighet att doktorera inom tjänstens ram. Man har fem prioriterade områden: ledning kopplad till NBF, logistik, informationsoperation, krigsvetenskap och militärteknik.

Både försvarsutskottet och försvarsministern har upprepade gånger uttalat vikten av att vi ska kunna öka andelen kvinnor i Försvarsmakten och även få de få kvinnorna – knappt 4 % – att stanna kvar inom yrket. Vi vet allihop att detta är ett stort problem.

Min fråga till försvarsministern är: Vad tänker ministern göra när ÖB nu uppenbarligen inte prioriterar utbildning inom genderkunskap och närstående områden? Det skulle ju kunna ge möjligheter att förbättra den här situationen i Försvarsmakten.

Anf. 123 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! För det första tror jag att vi ska vara medvetna om att Försvarsmakten befinner sig i en stor omställningsprocess. Det gör att överbefälhavaren måste göra ganska tuffa prioriteringar mellan olika områden.

Försvarsmaktens ledning arbetar på ett mycket allvarligt sätt med frågorna om hur man ska öka andelen kvinnliga officerare och andelen kvinnor som gör militärtjänst. Det skulle förvåna mig om man skulle utesluta ett forskningsområde här, eftersom man driver fram på vilka områden man vill forska rakt igenom i alla instanser. På andra av de myndigheter som stöder Försvarsmakten har man faktiskt också tillsatt särskilda tjänster och program för att forska kring genderaspekten inom försvaret. Det skulle förvåna mig om det inte var en mycket tuff prioritering som gjorde att överbefälhavaren nu inte hade möjlighet att lyfta fram detta.

Anf. 124 HELI BERG (fp):

Herr talman! Jag känner till vår nya ÖB:s inställning. Jag är fullt medveten om att han gärna vill arbeta mot dessa mål. Just därför vill jag lyfta fram den här frågan. Det förvånar mig så oerhört att han inom de fem prioriterade områdena lyfter fram militär teknik eller krigsvetenskap före detta oerhört viktiga forskningsområde där vi skulle kunna nå framgångar.

De senaste veckorna har jag tyvärr fått samtal från kvinnliga officerare som har önskat att forska på dessa områden och blivit bemötta med kalla handen. De har blivit mycket förvånade. Jag hoppas att det finns möjligheter för ministern att påverka detta.

Anf. 125 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Jag vet att jag har ett väldigt starkt stöd i riksdagen för att medverka till att man får en ökad jämställdhet inom försvaret. Kvinnorna i försvarsutskottet har bett om en redovisning av vilka insatser Försvarsmakten gör. Det var inte möjligt att finna tid för det före sommaruppehållet, utan den kommer till stånd efter sommaren. Vid den ska även ÖB medverka. Det finns goda skäl för oss att då fråga varför detta inte finns och vilka argumenten för det är.

Nordiskt samarbete mot människohandel

Anf. 126 LENNART GUSTAVSSON (v):

Herr talman! Nordiska rådet har under den senaste tiden tagit initiativ till två seminarier om människohandel för sexuellt utnyttjande. I vanlig ordning vågar jag säga att vi män överlåter mycket av den debatten till kvinnorna. Det är några manliga riksdagsledamöter som har bildat ett manligt nätverk i syfte att vi män ska vara mer delaktiga och ta större ansvar i debatten om bland annat *trafficking*.

Jag vet att frågan också är uppe bland de nordiska ministrarna. Min fråga till statsrådet Andnor blir: Vad görs egentligen konkret i dag och i morgon av de nordiska ministrarna när det gäller frågan om människohandel för sexuellt utnyttjande?

Anf. 127 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Lennart Gustavsson tar upp ett mycket angeläget område. Det är också ett av de områden som Sverige har prioriterat i det nordiska samarbetet men också i vårt samarbete med de baltiska länderna, Ryssland och angränsande länder som Ukraina och Moldavien. Jag har själv i egenskap av nordisk minister, och också som barn- och familjeminister, deltagit i rad olika konferenser som just har handlat om denna mycket allvarliga fråga och hur vi gemensamt i vår del av världen kan sätta stopp för den *trafficking* som finns.

Det pågår en rad olika initiativ. Det är ett av de områden där vi engagerar oss allra mest. Jag kan lova Lennart Gustavsson att det är utomordentligt prioriterat ifrån min sida.

Anf. 128 LENNART GUSTAVSSON (v):

Herr talman! Det låter bra. Den här frågan är ju som sagt var värd att diskutera inte bara i denna lokal, utan vi måste ut och diskutera den på verkstadsgolven, bland byggnadsställningarna och i samband med att vi åker på kurser och konferenser. Jag tror att det är speciellt viktigt att vi män deltar i den här diskussionen.

Sverige har ju valt att ha en ganska speciell lagstiftning i den här frågan, den så kallade torsklagen. Min följdfråga till ministern blir: Vilket gehör och vilka möjligheter finns inom det nordiska ministersamarbetet att få acceptans för den svenska lagstiftningen?

Anf. 129 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Herr talman! Låt mig först och främst säga att jag delar Lennart Gustavssons uppfattning att detta är en fråga som måste diskuteras brett i hela samhället. Jag tycker att det är oerhört viktigt att inte bara kvinnor utan också män engagerar sig i denna fråga. När vi för upp denna fråga i det nordiska och det nordisk-baltiska samarbetet och även i det europeiska och internationella samarbetet brukar vi säga att utan efterfrågan skulle vi aldrig ha den här situationen. Därför är det viktigt att männen tar sitt ansvar.

Frågan har ju diskuterats i samband med jämställdhetsministrarnas möten. Vi försöker föra ut den svenska lagstiftningen på alla plan som ett mycket gott och verksamt exempel. Jag vill också informera om att Finland är ett av de länder som funderar på att införa en liknande lagstiftning. Jag upplever att vi har ett gott samarbete med de nordiska länderna i denna fråga.

Regeringens handläggningstider vid överklagande av detaljplaner

Anf. 130 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Jag antar att Lars-Erik Lövdén väldigt gärna vill uppnå vallöftet om att bygga 120 000 nya lägenheter under mandatperioden även om det verkar väldigt svårt.

Lars-Erik Lövdén brukar alltid hävda att det är alla andras, och inte regeringens, skuld eller ansvar att det inte byggs, och speciellt i Stockholmsområdet. Kommunerna brukar alltid få sig en känga.

Jag antar också att Lars-Erik Lövdén inte är speciellt nöjd med de extremt långa handläggningstiderna i regeringen vid överklagande av detaljplaner. Då tänker jag på detaljplaner som gäller Stockholmsområdet. År 1998 var det 23 % av dessa överklaganden av detaljplaner som tog sex månader eller mer. År 2003 var man uppe i 59 % av detaljplanerna som låg hos regeringen i sex månader eller mer. Det tar upp till tre år innan man får besked. Där kan Lars-Erik Lövdén inte skylla på någon annan, utan det är regeringen som har detta i sina händer. Därför frågar jag: Vad kommer regeringen och Lars-Erik Lövdén att göra för att försöka korta regeringens handläggningstider vid överklagande av detaljplaner?

Anf. 131 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag har diskuterat de här frågorna vid flera tillfällen med Marietta de Pourbaix-Lundin. Det är inte så att jag lägger ansvaret på någon annan för att det inte byggs tillräckligt med bostäder i Stockholmsområdet. Men jag påpekar att det finns ett delat ansvar för bostadspolitikerna. Det hänger inte bara på staten, och det hänger inte bara på kommunen. Det hänger också på byggherrar och branschen att se till att man fokuserar både på kostnadsfrågorna och på planprocessen och får ett snabbare planförfarande.

Regeringen förstärker nu resurserna på Miljödepartementet för att handlägga planärendena. Vi har sett till att det är direktiv till länsstyrelserna om att de ska prioritera planärenden som rör bostäder och ha ambitionen att den typen av ärenden ska behandlas inom tre–fyra månader. Regeringen gör nu en rejäl ansträngning för att också korta tiderna i Regeringskansliet. Sedan handlar det naturligtvis om, och där ligger ett visst ansvar på Stockholms kommun, att man inte har haft en tillräcklig planberedskap för att expandera bostadsbyggandet.

Anf. 132 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Herr talman! Jag känner igen svaren, så jag behöver inte ta upp dem. Nu var jag väldigt konkret och tog upp den del som regeringen har ansvar för, och det var just detta om överklagande av detaljplaner.

Jag hoppas att detta att man förstärker kommer att innebära att detaljplaner inte kommer att ligga i tre år hos regeringen. Lars-Erik Lövdén har faktiskt haft en tendens att skylla på alla andra utom regeringen när det gäller att det inte byggs tillräckligt. Nu ska det bli bättre, och då förutsätter jag också att det blir det i verkligheten och inte bara på papperet. Jag ser fram emot det. Detta har ju hittills lagt en död hand över planområdet. Ingen har vetat om det kommer att byggas något över huvud taget. Över vissa delar av Stockholmsområdet ligger det alltså en totalt död hand eftersom planärendena ligger hos regeringen och väntar.

Anf. 133 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Marietta de Pourbaix-Lundin ställde en konkret fråga och fick ett konkret svar av mig, nämligen att vi förstärker resurserna på Miljödepartementet för att handlägga planärenden. Sedan är det en annan sak – och den frågan har också diskuterats tidigare i kammaren – att planprocessen är för omständlig, för lång och för tidskrävande. Vi gör därför, som Marietta de Pourbaix-Lundin mycket väl känner till, en översyn av hela planprocessen i Plan- och bygglagsutredningen.

Jag vill gärna åstadkomma ett snabbare och enklare planförfarande än den mer omständliga process som vi i dag har, men då krävs det lagstiftningsförändringar. Nu gör vi vad vi kan inom ramen för den nuvarande lagstiftningen för att förkorta tiderna.

En nationell katastrofplan

Anf. 134 CATHARINA BRÅKENHJELM (s):

Herr talman! Jag har en fråga till försvarsminister Leni Björklund om behovet av en nationell katastrofplan. När en oförutsedd händelse i form

av en naturkatastrof, till exempel ett regnoväder med skyfall i flera dagar, inträffar på en ort drabbar det många enskilda människor väldigt hårt, dels genom det arbete som måste till när huset och vägarna förstörs, dels genom den ansträngda ekonomi som man får när man ska försöka klara de kostnader som uppstår.

Staten har ålagt kommunerna att upprätta en kommunal katastrofplan, och det är bra, men jag tycker att det är en brist att det inte finns en nationell katastrofplan. Att staten inte tar på sig ansvar för det som man kan skydda sig mot genom försäkringar tycker jag är okej, men man kan inte försäkra sina vägar, och alla har inte möjlighet att betala de tiotusentals eller upp till hundratusentals kronor som självriskerna uppgår till för ett hus som blir förstört vid regnoväder eller för en väg som blir bortspolad.

Jag tycker visst att människor har ett eget ansvar, och i vårt land med en socialdemokratisk politik har vi ett skydds nät som täcker väldigt många händelser, men det finns inte på det här området. Därför tycker jag att det är angeläget att ha en nationell katastrofplan, så att man kan få snabb hjälp.

Frågan är vad man tänker göra. Har man för avsikt att införa en nationell katastrofplan som täcker det som jag har anfört?

Anf. 135 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Det är naturligtvis en väldigt allvarlig situation för enskilda människor som Catharina Bråkenhielm beskriver. Däremot är det så att staten inte träder in annat än vid mycket allvarliga händelser, och några sådana allvarliga händelser har faktiskt inte inträffat ännu, vilket ändå markerar att det krävs väldigt rejäla situationer.

I några enskilda fall har staten utöver vad lagstiftning och annat ger vid handen beslutat att skjuta till medel för att gottgöra en del av de kostnader som kommunerna haft. Hela vår lagstiftning på det här området bygger på att den enskilde tar ett ansvar för sitt och att vi stärker ansvaret för hur man ska agera. Vi bygger upp kunskap om hur man ska undvika olyckorna, men det finns uppenbarligen också ett utrymme där vi har skäl att framöver fundera över hur gränsdragningen ska ske vid de svåra olyckorna.

Till viss del kommer man att titta på det här i samband med den andra delen av försvarsbeslutet nästa år, men jag är övertygad om att det kommer att finnas brister kvar.

Anf. 136 CATHARINA BRÅKENHIELM (s):

Herr talman! Jag är jättenöjd med svaret att man ska se över det här. Vid en allvarlig katastrof kan självriskerna för ett hus som måste byggas upp igen vara 150 000 kr. Det kan gälla en ung småbarnsfamilj som nyss har byggt hus. För den finns inte dessa 150 000 kr. Att bygga upp en väg som är bortspolad kan kanske kosta 75 000 kr. För den enskilda människan är detta en allvarlig händelse i livet, som många gånger rubbar allting och blir jobbigt att klara av i familjen.

Jag tycker att det är viktigt att ha ett skydds nät även för sådana här händelser. Sådana inträffar ganska regelbundet, dock inte på samma plats. Vi bör utan dröjsmål kunna hjälpa dem som då drabbas.

Anf. 137 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! För att nu inte lova för mycket vill jag säga att även om man ska gå igenom effekterna och erfarenheterna av den lagstiftning som vi har, kan det ju ändå vara så att det inte i första hand är samhället som får ta detta ökade ansvar. Det handlar också om att se över hur försäkringsväsendet fungerar på de här punkterna. Det kommer sannolikt att finnas situationer där enskilda människor trots allt kommer att fara väldigt illa i samband med de här olyckorna.

Vi ska gå igenom fallen, och sedan får man se om det finns möjligheter att göra något ytterligare, men jag vill verkligen inte lova för mycket.

Riktlinjer för prioriteringar inom hälso- och sjukvården

Anf. 138 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Riksrevisionen har nyss granskat regeringens arbete med att konkretisera riksdagens beslut eller riktlinjer för prioriteringar inom hälso- och sjukvården. Vi tänker då naturligtvis närmast på riksdagens prioriteringsbeslut från 1997 om att de största behoven ska få gå först.

Revisionen har funnit att det som regering och riksdag hittills har åstadkommit inte har lett till en konkretisering av riksdagens riktlinjer för öppna prioriteringar på ett sådant sätt att dessa riktlinjer har kunnat bli praktik. Det har varit tämligen oanvändbart. Därmed vet man inte heller om prioriteringarna bland sjukvårdshuvudmännen egentligen har lett till det som har varit avsett.

Frågan är då förstas: Tänker regeringen ta något initiativ för att utveckla riktlinjerna så att sjukvårdshuvudmännen får ett mer praktiskt verktyg i prioriteringsarbetet?

Herr talman! Gissningsvis är närmast sörjande statsråd Berit Andnor.

Anf. 139 Statsrådet PÄR NUDER (s):

Herr talman! Jag vet inte om jag närmast sörjande, men det är naturligtvis så att alla yttranden från Riksrevisionen tas med största allvar från regeringens sida. Så är det även i det här fallet. Jag vet att socialministern naturligtvis har studerat den här rapporten noggrant och att den är föremål för beredning i Regeringskansliet. Den är emellertid inte avslutad, så socialministern får i lämpligt sammanhang återkomma med svar på de konkreta frågorna.

Anf. 140 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Förutom att man inte har preciserat riktlinjer för prioriteringsarbetet tycker revisionen att det är särskilt anmärkningsvärt att det saknas uppföljning av vad som rent praktiskt har skett, till exempel med de tillgänglighetsmedel som delats ut. De var försedda med preciserade mål, men det fanns inget krav på uppföljning och återrapportering av hur dessa pengar använts i förhållande till de prioriteringsbeslut som riksdagen har fattat.

Nästa viktiga fråga som den ansvarige ministern måste ta med sig är därför: Kommer regeringen att ta rättelse av denna anmärkning och starta

en form av uppföljning av hur sjukvårdshuvudmännen har prioriterat, så att vi alla får del av detta material från riksdagens horisont om vart riksdagens prioriteringsbeslut egentligen har tagit vägen i sammanhanget?

Prot. 2003/04:130

17 juni

Frågestund

Sveriges beredskap mot storskaliga terroristangrepp

Anf. 141 ALLAN WIDMAN (fp):

Herr talman! Min fråga riktar sig försvarsministern. I det senaste numret av Polistidningen förekommer flera artiklar angående Sveriges beredskap mot storskaliga terroristattentat. I artiklarna framtonar två saker som extra tydliga. Den ena är att polisen saknar resurser för att möta vissa terrorhot, dels på grund av deras storlek, dels på grund av tillvägagångssättet. Det är för det andra uppenbart att det råder delade meningar också bland juridiska experter om vilka uppgifter som Försvarsmakten kan ges i sådana situationer.

Min fråga till försvarsministern är vad regeringen nu är beredd att göra för att Sverige ska få en adekvat förmåga att möta storskaliga terroristangrepp.

Anf. 142 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Först måste jag säga att jag inte har läst Polistidningen. Däremot är ju det här en fråga som också har legat på Försvarsberedningens bord i samband med att man har sett över hur det nya försvaret ska utformas. Försvarsberedningen har väldigt starkt pekat på att det i det kommande arbetet med etapp 2 i försvarsbeslutet måste komma fram en bättre precisering av lagstiftningen på det här området, så att man också har möjlighet att agera tillsammans. Det har också skett förbättringar. Den nya myndigheten, KBM, kommer nu att ha övningar med civila förtecken där man också får tillfälle att se var de här gränsproblemen blir särskilt markanta så att man också kan få ett regelverk som fungerar bra i Sverige.

Anf. 143 ALLAN WIDMAN (fp):

Herr talman! Det är enligt min mening ingen tvekan om att i en skarp situation kommer den svenska staten att använda alla till buds stående medel. Men jag tror att försvarsministern också är medveten om att ett effektivt bemötande av de här hoten också kräver förberedelser – planering, materielanskaffning och inte minst övning – bland de inblandade myndigheterna.

Det har nu gått 15 månader sedan den så kallade Munckska utredningen blev färdig, och det har talats om ytterligare en utredning från regeringens sida för att se över det legala ramverket. Jag vill varna för den tidsutdräkt som den här frågan tycks få. Min avslutande fråga till ministern blir därför: Hur länge ska regeringen våga lita till turen i de här sammanhangen?

Anf. 144 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s):

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att konstatera att den utredning som Munck presenterade gav en skiss som inte är tillräckligt hållfast för att tjäna som underlag för att ändra lagen. Det är skälet till att vi behöver

titta ytterligare på de förslagen. Det är ett allvarligt och viktigt område det handlar om, där det finns en skärningslinje mellan de civila resurserna och de militära.

Under tiden arbetar vår nya myndighet, Krisberedskapsmyndigheten, vidare tillsammans med en lång rad myndigheter för att stärka förmågan att också hantera den här typen av händelser. Det var bland annat det jag menade: Det är viktigt att den övningsverksamheten får fortsätta, för det behövs också övning i och erfarenhet av hur man praktiskt ska hantera situationen.

Sedan håller jag med om att det är viktigt att också regeringen kan komma tillbaka med preciseringar så att ingen är orolig för hur man ska agera i allvarliga lägen.

Bostadsfinansieringssystem

Anf. 145 OWE HELLBERG (v):

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Lövdén.

Det är bostadsbrist i nästan hälften av landets kommuner, och vi står inför en omfattande upprustning av 1,3 miljoner lägenheter, främst i miljonprogramsområdena. Regeringen har aviserat att långsiktiga finansiella spelregler för bostadsproduktion ska gälla från och med 2007. Riktlinjerna för det här är okända, i alla fall för mig.

Den enda som har uttalat sig i frågan, vad jag känner till, är statsrådet Nuder, och ska man tro på medieuppgifter så ska det i framtiden vara bostadsförsörjningsstöd endast till utsatta grupper. Det här låter väldigt likt ett system som används i flera europeiska länder och som benämns *social housing*.

Min fråga blir då om statsrådet Lövdén har samma uppfattning.

Anf. 146 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Jag tror att statsrådet Pär Nuder och jag har samma uppfattning men kanske inte tolkar konsekvenserna riktigt så som Owe Hellberg gör.

Vi ska naturligtvis ha ett bostadsfinansieringssystem som möjliggör byggande och som har rättvisa villkor mellan olika upplåtelseformer. Men sedan handlar diskussionen också om – det tycker jag är viktigt att fokusera på – hur unga nyttillträdande på bostadsmarknaden också ska ha förutsättningar för inträde på bostadsmarknaden. Här finns det egentligen anledning att föra en ganska spännande diskussion. Unga människor som vill skaffa sig en bostadsrätt eller ett egnahem eller vill komma in på bostadsmarknaden – vad skapar vi för förutsättningar för de grupperna? Det är ju också överväganden som måste finnas med i översynen av den stora bostadsfinansieringsutredningen. Inriktningen på översynen handlar inte om att skapa *social housing*, som Owe Hellberg antydde.

Vi ska lägga fast ett långsiktigt finansieringssystem som träder i kraft efter 2007.

Anf. 147 OWE HELLBERG (v):

Herr talman! Det kanske är enklare om regeringen utser *en* bostadsminister, i stället för att vi har så många som vi har i dag.

Det vore också bra om flera fick kännedom om riktlinjerna och diskussionerna inför ett nytt bostadsfinansieringssystem, för vi har ju väldigt olika synpunkter på det här. Faktum är att investeringarna i bostadsproduktion i Sverige sedan 1993 är lägre än förslitningen. Med det är vi också bland de sämsta bland Europeiska unionens 15 gamla medlemmar när det gäller bostadsinvesteringar. Vi ser ju hur det ser ut. Det är ju det som påverkar situationen i dag.

Vi skulle behöva bygga ungefär 40 000 bostäder per år i Sverige och bygga om 60 000 per år i Sverige om vi ska få någon ordning på det här. Därför är det viktigt med ett generellt system där man ger stöd till nyproduktion av hyresrätt och även generella stöd till ombyggnation. Det är det jag hoppas att ministern och andra ministrar funderar på, och kanske inte riktade stöd till särskilda grupper.

Anf. 148 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Det händer ju att jag som kommun- och bostadsminister ibland uttalar mig i sjukvårdsfrågor också, men för den skull är jag inte socialminister. Vi som är politiskt engagerade har väl alla ett allmänpolitiskt intresse.

Owe Hellberg antyder att det som behövs nu är kraftigt ökade subventioner. Jag tolkar honom på det sättet. Jag delar inte den uppfattningen. Vi har nu en positiv utveckling när det gäller bostadsbyggandet. Vi har ett ökat bostadsbyggande, och ett ganska kraftigt ökat bostadsbyggande. Och vi har också – det är viktigt att understryka det – ett nytänkande på gång i branschen. Byggherrar tar ett större ansvar och till och med de stora entreprenörerna fokuserar på kostnaderna och på en rationellare och effektivare produktion. Att då, i det läget, kasta in nya stora subventioner skulle motverka det som Owe Hellberg ibland har pratat om också, nämligen ökad konkurrens och ett ökat fokus på att skapa en effektivare byggbransch.

Vi ska lägga fast ett bostadsfinansieringssystem efter 2006, men tills dess gäller de nuvarande villkoren.

EU:s biståndskommissionär

Anf. 149 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Jag har tidigare framfört i den här kammaren att jag beklagar att EU skiljer på mänskliga och kvinnliga rättigheter. Jag kan trots det säga att EU på flera områden har gjort ett gott arbete när det gäller att stödja mänskliga rättigheter, att ställa sig bakom Kairodeklarationen och att inom biståndsområdet fylla ut de gap som har uppstått ekonomiskt till följd av att Bush-administrationen och andra har dragit tillbaka sina pengar till SRHR-området, som är oerhört viktigt till exempel för att fler kvinnor ska överleva förlossningar, för att fler flickor ska kunna växa upp och kunna göra självständiga livsval och inte minst för kampen mot hiv/aids.

Jag blir dock djupt oroad när jag nu ser att en abortmotståndare har blivit ny biståndskommissionär. Det var också en fråga som jag lyfte fram med Poul Nielson, nuvarande men avgående kommissionär, under hans besök här i riksdagen. Jag vill gärna efterhöra biståndsminister Carin Jämtins uppfattning. Delar hon min syn på att det här är djupt oro-

väckande? Om hon delar den uppfattningen: Vad kan Sverige göra för att inte de här frågorna ska sjunka undan på dagordningen eller direkt motarbetas? Det är ju vad man kan befara när man följer kommissionär Joe Borgs tidigare arbete som utrikesminister och inrikespolitiker.

Anf. 150 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Herr talman! Frågor om kvinnors rättigheter – rätten att bestämma när man föder barn, vem man gifter sig med, rätten till en bra och säker abort – är helt central i svensk biståndspolitik liksom jämställdhet i ett bredare perspektiv. Vi har drivit det på EU-nivå tillsammans med likasinnade länder på olika sätt, och det finns i dag en ganska stark ställning för jämställdhet, för SRHR-frågor och för arbetet på de områden som Carina Hägg nämner.

Jag delar din oro vad gäller den som i dag är skuggkommissionär till Poul Nielson. Vem som väl *blir* kommissionär med ansvar för bistånd, det får vi se i framtiden. Det vet jag inte mer om än vad du vet. Men han som är skuggkommissionär i dag har en annan agenda än vad som är den dominerande i dag på EU-nivå. Jag tror dock att den är så pass dominerande inom kommissionen och bland medlemsländerna att vi kommer att kunna hålla kvar den starka ställningen för kvinnors rättigheter och jämställdhet i EU:s biståndspolitik.

Anf. 151 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Jag tackar så väldigt mycket för Carin Jämtins svar. Jag tror att det är oerhört viktigt att man från statsrådets och regeringens sida i sin helhet är väldigt tydlig med att vi har den agenda vi har i Sverige, att den är väl förankrad och att vi är beredda att slåss för den på EU-nivå.

Jag skulle gärna vilja att Carin Jämtin också fyllde på med något exempel på vad vi kan göra ytterligare för att testa vår politik och våra argument så att vi med en gång är så tydliga som möjligt för att inte ge utrymme för kommissionär Joe Borgs egen agenda.

Anf. 152 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Herr talman! Inför nästa års biståndsprioriteringar kommer jämställdhet och kvinnors rättigheter att ligga kvar som en övergripande prioritering i svensk biståndspolitik. Detsamma gäller i många andra länder i Europa.

En styrka är definitivt flera av de nya medlemsländerna och deras syn på jämställdhet och därmed också synen på jämställdhet i biståndet. Kvinnans ställning i många av de östeuropeiska länderna har varit stark, och jag förväntar mig att få stöd av dem i arbetet på biståndsområdet just vad gäller kvinnors rätt att bestämma över sin egen kropp. Det är så det också verkar. Det är alltså ett konkret område där vi kommer att samarbeta med de nya medlemsländerna, framför allt med länderna i Östeuropa.

Anf. 153 TALMANNEN:

Därmed var dagens frågestund slut. Vi tackar statsråden och ledamöterna för deras medverkan.

Anf. 154 TOBIAS KRANTZ (fp):

Fru talman! Regeringens hantering av riksdagens principbeslut i form av så kallade tillkännagivanden är en bedrövlig historia. År efter år tvingas konstitutionsutskottet konstatera att rader av riksdagsbeslut ännu inte verkställts. Så är fallet också i år.

Enligt regeringens egen skrivelse är det 155 ärenden som ännu inte är slutbehandlade, alltså riksdagsbeslut som ännu inte verkställts. 29 av dessa beslut är fem år gamla eller ännu äldre. Det är inte heller fråga om vilka ärenden som helst. Låt mig ge några exempel på detta.

Det första exemplet gäller den nya instans- och processordningen i utlänningsärenden som riksdagen fattat beslut om. Det handlar enkelt uttryckt om avskaffandet av Utlänningsnämnden. Det skedde ett tillkännagivande från riksdagen 2001. Sedan dess har det gått lång tid, och den tanke som funnits om att beslutet skulle kunna träda i kraft 2005 kommer inte att uppnås.

Regeringen har också lovat att en särskild organisationskommitté ska tillsättas. Det löftet avgavs i december 2002. Trots det har en sådan organisationskommitté ännu inte tillsatts. Detta är ett oacceptabelt förhållande och fördröjande av ett riksdagsbeslut, och det går inte att bara skylla på att Lagrådet haft invändningar mot delar av processen. Det vilar ett stort ansvar på regeringen för att den inte verkställt beslutet.

Det andra gäller systemet med individuell kompetensutveckling. Det finns ett riksdagsbeslut om detta från 2001/02, och regeringen har vid upprepade tillfällen lovat riksdagen att återkomma med förslag som innebär att systemet kan sättas i sjön. Nu säger regeringen att ärendet bereds. Regeringen ska återkomma.

Det är dock värt att ställa frågan: Kommer det löfte som regeringen givit riksdagen, i enlighet med det riksdagsbeslut som fattats, verkligen att kunna infrias? År efter år har regeringen nämligen lovat att återkomma i frågan, men ingenting har hänt. Riksdagen och utskottet har också poängterat vikten av att det kommer fram. Ändå har ingenting hänt.

Det tredje gäller ett ärende som handlar om företagsförmedling och fastighetsmäklarlagen. I lagutskottets yttranden pekas på att det är sex år sedan som riksdagen gav tillkännagivandet till regeringen. Trots det har något lagstiftningsarbete ännu inte ens inletts.

Listan skulle kunna göras betydligt längre. I flera fall kan man inte riktigt frigöra sig från tanken att det faktum att dessa beslut inte verkställts beror på en politisk ovilja att genomföra ett misshagligt beslut. Därför är det viktigt att vi under den här debatten från riksdagens sida är mycket tydliga på den här punkten och talar om att det inte ankommer på regeringen att politiskt överpröva de beslut som riksdagen fattat. Det strider mot en central princip i parlamentarismen, nämligen att makten utgår från riksdagen – folkets valda ombud – till regeringen, inte tvärtom.

Det är bra som konstitutionsutskottets majoritet skriver att konstitutionsutskottet ska utvärdera och göra en genomgång av de tillkännagivanden som finns, och kanske särskilt titta på några specifika fall som kan vara intressanta, exempelvis systemet med individuell kompetensutveckl-

*Redogörelse för
behandlingen av
riksdagens skrivelser
till regeringen*

ing. Det är bra att utskottet tar sig an denna uppgift. Det är också bra och viktigt att frågan kommer att behandlas i den kommande författningsutredningen. Jag är nämligen övertygad om att utredningen verkligen måste gå till botten med frågan om så kallade tillkännagivanden, riksdagens principbeslut.

Samtidigt får inte det faktum att konstitutionsutskottet nu ska utreda frågan närmare och frågan om principbeslutets ställning utredas i författningsutredningen leda till att vi frånträder vårt ansvar att granska och utvärdera de tillkännagivanden som vi i dag har att diskutera och fundera över, alltså om de verkställts eller inte. Vi måste från KU:s sida och från riksdagens sida ta vår utvärderande och granskande uppgift på allvar.

Flera av dessa rätt häpnadsväckande exempel, och det övergripande mönstret att 155 ärenden ligger i Regeringskansliet och regeringen inte gjort någonting åt dem, förtjänar enligt min och Folkpartiets uppfattning kraftig kritik. Därför, fru talman, vill jag yrka bifall till den reservation som finns i betänkandet och som Folkpartiet ställer sig bakom. Jag vill i det sammanhanget påpeka att detta också tydligt poängteras i det rättelseblad som delats ut.

I detta anförande instämde Helena Bargholtz och Liselott Hagberg (båda fp).

Anf. 155 MATS EINARSSON (v):

Fru talman! Skrivelse 75 brukar inte vara särskilt uppmärksam, inte heller i riksdagen, men jag har en känsla av att detta förändrats något. Det är både bra och dåligt. Det är bra att den uppmärksammas och debatteras i kammaren, eftersom den är ett viktigt instrument för riksdagens kontroll av regeringen.

Samtidigt är det lite illavarslande av det skälet att det förefaller som om detta ökade intresse från riksdagens sida beror på att riksdagen inte upplever att regeringen med tillräcklig emfas vinnlägger sig om att verkställa riksdagens beslut.

Nu lät det av föregående anförande som att det är närmast total överksamhet inom regeringen när det gäller att verkställa riksdagens beslut. Så är väl icke riktigt fallet. Det är ett visst antal ärenden – Tobias Krantz sade 155, och det stämmer säkert – som ännu inte är slutbehandlade. Men givetvis finns vid varje enskilt tillfälle en balans av ärenden som ännu inte har hunnit slutbehandlas. En något mer relevant siffra i sammanhanget är att konstitutionsutskottet och övriga utskott som har tittat på detta finner anledning att anmärka på och rikta kritik i fyra fall, om jag har räknat rätt. Det kan vara allvarligt nog. Men vi ska ha lite proportion på det hela.

Man kan tänka sig ett antal olika orsaker till att ärenden inte är slutbehandlade, eller rättare orsaker till att de ärenden som borde ha varit slutbehandlade inte är det.

En första tänkbar orsak är ovilja. Regeringen vill inte efterkomma riksdagens beslut. Det är självfallet helt oacceptabelt.

En andra möjlighet skulle kunna vara att regeringen finner det svårt eller att det tar tid att skapa eller garantera de parlamentariska majoriteter som regeringen behöver för att verkställa det som riksdagen har beställt. Bara för att det finns majoritet i kammaren som i ett tillkännagivande

beställer någon viss typ av åtgärd innebär inte det att samma majoritet också automatiskt föreligger för den konkreta verkställigheten, formen för verkställigheten och sådant. Jag tror att det i vissa fall kan ta tid att skapa denna majoritet. Den tiden kan nog behövas inte bara i minoritetsregeringar. Till och med majoritetsregeringar kan ibland behöva en viss tid för att skapa denna parlamentariska majoritet.

En tredje orsak kan vara dålig organisation. Regeringen har helt enkelt så dålig koll på sitt arbete att ärendena hamnar mellan stolarna. Jag har inget belägg för att så är fallet. Men det är en tänkbar orsak. Den måste i så fall rättas till.

En fjärde orsak är resursbrist. Det skulle kunna vara så att regeringen inte har de personella och andra resurser som man skulle behöva för att på ett effektivt och snabbt sätt verkställa och bereda de ärenden som riksdagen har beslutat om. Det är väl nästan att svära i kyrkan när man inte tillhör regeringspartiet att hävda det. Jag är inte så säker på att vi i riksdagen har tilldelat regeringen de ekonomiska resurser som regeringen egentligen borde ha. Det finns en del utredningar kring detta. Det finns en hel del som tyder på att organisationen på Regeringskansliet är väldigt hårt ansträngd. Det kan vara ett av skälen till att det ibland klickar. Det får vi återkomma till i budgetsammanhang i så fall.

Det femte skälet till att det inte fungerar var Pär Axel Sahlberg inne på. Han uttryckte sig väldigt försiktigt. Han sade att det skulle teoretiskt kunna vara så att riksdagens beslut inte är av den kvalitet att de låter sig genomföras så enkelt. Jag skulle till och med kunna tänka mig att det går att hitta något sådant fall redan. Jag ska inte ge mig in i den diskussionen.

Regeringen styr riket, står det i regeringsformen. Vi här i riksdagen beslutar om lagar och budget. Så långt är det inte så komplicerat. Det blir ibland lite komplicerat – vi har diskuterat det tidigare – när vi med hjälp av tillkännagivanden kommer väldigt nära det som förefaller vara att styra riket. Pär Axel Sahlberg har varit inne på det tidigare.

Jag menar att riksdagen ibland har varit över den gränsen. Men det kan man ha olika uppfattningar om. Det innebär emellertid att ju närmare man kommer gränsen, desto större blir risken för att regeringen inte klarar av att till punkt och pricka och med den hastighet som riksdagen förväntar sig efterkomma besluten.

Då blir det kritik från konstitutionsutskottet och riksdagen. Nästa gång kommer riksdagsmajoriteten att fatta ännu mer detaljerade beslut och sätta ännu snävare tidsramar för att sätta press på regeringen, varvid risken för ännu fler fall av icke slutbehandlade skrivelser kommer. Vi får en ond cirkel.

Det vore mycket olyckligt om vi hamnade i en sådan ond cirkel. Därför är det hög tid för den utvärdering och den uppföljning som konstitutionsutskottet nu säger att vi ska genomföra. Det finns också anledning att föra det vidare i den översyn av regeringsformen som är aviserad.

Det är alltså ett enigt konstitutionsutskott som på några punkter finner anledning att anmärka på att tillkännagivanden ännu inte har fullföljts. Det finns skäl för framför allt regeringen men även för riksdagen som helhet att ta fasta på det.

Det kan man göra utan att för den skull hamna i de allra mest grälla överdrifter vad gäller regeringens oförmåga att efterkomma riksdagens

beslut. Riktigt så illa är det inte som det kan låta från Folkpartiets sida. Men de fall som finns och som vi har identifierat är viktiga att peka på.

Det är viktigt att vi gör klart att vi förväntar oss ett bättre sakernas tillstånd i fortsättningen.

Anf. 156 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Mats Einarsson ikläder sig här rollen som regeringens försvarsadvokat, och Mats Einarsson är ofta mycket skicklig. Men åtminstone på en punkt tycker jag att också Mats Einarsson borde ha insett att förklaringen till regeringens brist på att efterkomma beslut var något ihållig.

Det handlar om regeringens och Regeringskansliet alltför dåliga resurser. Regeringskansliets resurser har ökat kraftigt under de senaste åren. Det har varit föremål för intensiva diskussioner när vi i konstitutionsutskottet diskuterar budgeten. Att regeringen skulle ha för dåligt med pengar tror jag att inte någon tror kan vara huvudorsaken till att 155 ärenden nu ligger hos Regeringskansliet och ännu inte har verkställts.

Det intressanta är den principiella fråga som Mats Einarsson återkommer till. Där kanske det finns en skillnad mellan mig och Mats Einarsson. Om det nu är så att regeringen inser att ett riksdagsbeslut inte kan efterkommas antingen av tekniska skäl, eller för att man tycker att regeringen av politiska skäl inte kan lägga fram ett förslag i enlighet med riksdagens uttalade vilja, måste väl regeringen återkomma till riksdagen och säga: Vi kan inte göra detta av tekniska skäl. Vi vägrar att göra detta av politiska skäl. Därefter ska regeringen skapa en majoritet för det i riksdagen. Det kan väl inte bara vara så att regeringen säger: Vi gillar inte det här. Det här går inte. Vi bara struntar i beslutet.

Vad är det för signaler vi sänder ut till resten av samhället om det finns ett beslut som ska verkställas men vi bara struntar i beslutet? Varför kunde till exempel inte regeringen göra så i fallet med Utlänningsnämnden och frågan om det individuella kompetenskontot? Varför kan inte regeringen återkomma till riksdagen och säga: Det här har blivit så tekniskt komplicerat att vi måste få ett nytt beslut om att skjuta på reformen. Eller varför kan inte regeringen återkomma till riksdagen och säga: Utlänningsnämnden vill inte vi avskaffa, och sedan försöka att skaffa en majoritet bakom en sådan linje?

Är det inte riksdagens vilja som ska gälla? Är det inte regeringens uppgift att skapa majoritet för sin uppfattning, och inte att trotsa riksdagens beslut?

Anf. 157 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Regeringen får nog skaffa sig andra försvarsadvokater. Jag ser mig inte riktigt i den rollen.

Vad gäller frågan om resurser kan den nog diskuteras. Det stämmer att resurserna har ökat i kronor, men det har också arbetsuppgifterna. Enligt de utredningar jag har sett finns det, om jag ska uttrycka mig försiktigt, en del som tyder på Regeringskansliet är personalmässigt och på annat sätt ganska så ansträngt. Jag skulle inte vilja utesluta att en del av problemen kan beror på den typen av resursbrist. Men det kan vi återkomma till i andra sammanhang. Vi behöver inte spekulera i det just nu.

Jag instämmer självfallet i att regeringen om den finner att ett tillkännagivande från riksdagen inte kan eller bör genomföras ska återkomma till riksdagen och rapportera detta och ge sina skäl för det. Eventuellt ska den försöka att finna majoritet för en annan lösning av ett problem. Vi är helt eniga om detta.

Tobias Krantz tar upp två exempel, avvecklingen av Utlänningsnämnden med ny processordning och det individuella kompetenssparandet IKS. Han förutsätter att regeringen inte vill genomföra de här sakerna. Sedan tycker han att regeringen ska komma till riksdagen och säga: Det här tänker vi inte göra. Det har nu regeringen inte gjort. Regeringen har sagt: Riksdagen har fattat sitt beslut. Vi ska försöka att genomföra det. Och så har det tagit tid.

Jag tycker att det är bra att man har försökt att genomföra det. Jag tycker att det är bra att man inte har kommit tillbaka och sagt: Nej, det här tyckte inte vi var något bra. Men jag är kritisk till att det har tagit lång tid. Hela utskottet delar den synpunkten. Det anmärker vi på.

Det är lite dubbelt. Man säger att så fort det börjar bli lite kärvt ska regeringen komma tillbaka och säga: Nej, det här gör vi inte. Jag tror inte att det vore någon bra modell. Snarare ska vi kräva att regeringen faktiskt på ett så bra sätt som möjligt genomför det som riksdagen har beslutat.

Anf. 158 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Det är nog få personer som har granskat de två exempel som vi nu särskilt diskuterar, det vill säga Utlänningsnämndens avskaffande och införandet av individuella kompetenskonton, som skulle säga att regeringen har ansträngt sig över hövan för att se till att de reformerna ska bli genomförda. Mats Einarsson är i så fall rätt ensam om att ha den uppfattningen. Ett av de här fallen har vi särskilt tagit upp i granskningen. Mats Einarsson och jag har varit eniga om att det har tagit för lång tid med Utlänningsnämndens avskaffande.

I de här två fallen är det rätt uppenbart att regeringen av politiska skäl har fördröjt och förhalat processen. Det är oacceptabelt att regeringen ägnar sig åt detta riksdagstrots. Om man känner att man inte kan genomföra det av politiska skäl och att det är för tekniskt komplicerat ska regeringen återkomma till riksdagen och begära ett nytt mandat. Man ska tydligt informera om vad som gäller. Det gör ju inte regeringen.

Så är det på punkt efter punkt. Utskott efter utskott talar om att det har varit för dålig information. Regeringen har inte verkställt de beslut som riksdagen har fattat, och man har inte underställt riksdagen eller utskottet chansen att fatta ett nytt beslut och ge ett nytt mandat till regeringen. Det är häri problemet ligger. Det är det centrala problemet. Det har inte med att göra att Regeringskansliet skulle ha bristande resurser. Är det någon här inne som tror att skälet till att vi inte har fått en ny process- och instansordning eller det individuella kompetenskontot är att det finns för få byråkrater på Regeringskansliet? Jag tror inte det.

Anf. 159 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Än en gång: Jag försöker inte vara någon försvarsadvokat för regeringen i de här fallen. I de fall som här tas upp och som ett enigt konstitutionsutskott har tagit upp är vi överens om att det finns anledning

att rikta kritik mot regeringen för att det har tagit för lång tid. Orimligt lång tid, säger vi i ett fall. Där är vi helt överens.

Jag försökte resonera kring att det lät som om Tobias Krantz menar att när problem uppkommer, av vad sort det nu kan vara, så ska regeringen ganska omedelbart komma tillbaka till riksdagen och säga: Vi vill slippa. Nej, det tycker jag inte. Man ska faktiskt anstränga sig att genomföra riksdagens beslut, även till priset av att det tar tid. Hellre att det tar något längre tid och blir genomfört än att regeringen vid första svårighet eller ovilja går tillbaka till riksdagen och försöker att få slippa. Det var det resonemanget jag försökte föra.

De fall som vi tar upp är allvarliga. De ska lyftas fram. Där ska anmärkning ske. Men det är trots allt inte i 155 ärendena som det finns anledning till kritik. Det är fyra där utskotten och konstitutionsutskottet har funnit anledning att rikta kritik. Det är allvarligt nog, men det gäller ändå att ha viss proportion på det hela.

Anf. 160 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Fru talman! Jag kunde inte heller frigöra mig från intrycket att det var lite av en samarbetskollaboratör i Mats Einarsson som yttrade sig när han försökte inventera alla de möjliga skäl som kunde ligga till grund för att regeringen antingen inte återkommer alls eller dröjer oskäligt länge med ett besked eller en reaktion på vad riksdagen i majoritet har uttalat sig om en beställning.

Tanken är att alldeles oberoende av skälen, Mats Einarsson, ska regeringen rimligtvis ge riksdagen någon form av besked om hur den tänker sig hantera det beställningsbeslut i form av en ny utredning eller en ny lag som riksdagen har fattat och överlämnat i en skrivelse till regeringen. Det gäller alldeles oavsett skälen.

Jag håller med om att resursskäl som åberopades har ökat ganska mycket här under de närmast föregående åren på ett sätt som till och med konstitutionsutskottet i sin årliga granskning har påtalat. Regeringen har då för sin del förklarat att resursförstärkningen i första hand har sin grund i de EU-relaterade frågorna och Sveriges medlemskap i EU.

Men det är inte skäligt, och jag har uppfattat att Mats Einarsson möjligen är av samma uppfattning, att det, såsom påtalas i lagutskottets yttrande till exempel, har dröjt sex år innan ett arbete ens har påbörjats i syfte att få till stånd de begärda lagändringarna när det gäller företagsförmedling och fastighetsmäklarlagen. Det är inte skäligt att det har dröjt sex år utan att man har fått någon form av besked och att samtliga riksdagens ledamöter har fått besked, inte bara utskottet eller utskottskansliet i fråga.

Anf. 161 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag har blivit utnämnd till samarbetskollaboratör. Det är möjligtvis lite tårta på tårta där. Jag vet inte om det jag har sagt egentligen är exempel på detta. Jag är helt ense med Henrik S Järrel i det han sade nu senast, fullständigt ense. Regeringen ska komma tillbaka med besked om man finner att man inte kan eller av annat skäl inte bör genomföra ett tillkännagivande. Det ska lämnas besked om detta i lämplig form. Ibland kan det göras i form av en redogörelse, i annat fall kanske i budgetpropositionen eller i särskild ordning till riksdagen i dess helhet.

Vi är helt eniga på den punkten. Vad gäller det konkreta exemplet med de sex år det har tagit för ett ärende är vi helt eniga om att detta är oskäligt. Det är också därför ett enigt konstitutionsutskott lyfter fram dessa saker, pekar på dem och säger: Så här ska det inte gå till. Här krävs bättre.

Anf. 162 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Fru talman! Vi moderater, och folkpartisterna också, har markerat att vi tycker att det finns skäl nog och erfarenheter nog för att markera tydligare i det här betänkandet än vad majoriteten gör att regeringen nu får skärpa sig i sin hållning till riksdagen. Risker är, precis som Mats Einarsson var inne på i ett tidigare inlägg, att riksdagen från gång till annan skärper villkoren för de tillkännagivanden som man lämnar, antingen i form av att man själv sätter en tidsgräns eller att man, om regeringen trilskas för länge, låter det egna utskottskansliet ta fram ett lagförslag som sedan läggs på riksdagens bord. Det är ju en alternativ möjlighet. Den är inte idealisk av flera skäl, bland annat av resursskäl. Där är i så fall resurserna klart begränsade jämfört med hur fallet är på Regeringskansliet.

Jag tror att vi ska försöka nalkas en ordning där man försöker få en praxis till stånd och säger att tre till sex månader är vad regeringen får på sig att behandla ett tillkännagivande och återkomma med någon form av besked till riksdagen: Det här kan vi köra, det här kan vi försöka arbeta fram, det här vill vi ändra på i riksdagens beslut, och så vidare. Att kommunikationen tillbaka till riksdagen med anledning av beställningstillkännagivanden, så att säga, måste till tror jag är ganska uppenbart efter att man har sett och provat hur den här regeringen har hanterat de senaste årens tillkännagivanden från riksdagen.

Anf. 163 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Enligt min mening är majoritetens text utomordentligt tydlig och väl avvägd varför reservationen är obehövlig. Jag yrkar på godkännande av utskottets förslag.

Tanken att införa en tidsgräns, tre till sex månader, tål att fundera på. Det ska vi nog göra, i KU:s utvärdering och kanske senare också – de som nu kommer att sitta där i översyn av regeringsformen. Det är möjligt. Jag är dock inte helt säker på att det är den vägen som är den mest effektiva. De ärenden som det handlar om är trots allt av väldigt olika karaktär. De svårigheter som kan möta är också av väldigt olika karaktär. Därför kan det möjligtvis vara olämpligt att med hjälp av specificerade tidsramar styra upp detta. Men låt oss titta närmare på det i det fortsatta arbetet.

Anf. 164 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Egentligen finns det en betydande enighet i utskottet omkring synen på tillkännagivanden, även om man nu försöker driva upp något slags motsättningsdebatt här i kammaren.

Det är mycket tydligt och klart så att tillkännagivandena inte är rättsligt reglerade, utan när riksdagen fattar beslut om ett tillkännagivande är det något slags moralisk förpliktelse man riktar mot regeringen. Regeringen behöver inte följa detta, för det finns egentligen inga sanktionssy-

stem inför den situationen. Samtidigt är det väldigt viktigt att det finns ett förtroendefullt samarbete och samspel mellan riksdagen och regeringen.

KU har successivt skärpt kraven på informationsskyldighet för regeringen. Det gjorde vi senast förra våren, då vi menade att om en tidsgräns satts upp i ett tillkännagivande bör regeringen informera inom denna tidsgräns om man inte avser att följa tillkännagivandet.

Jag vill inte på något sätt försvara regeringens senfärdighet eller den handlingsförklaring som inträffar ibland, men vi måste ha klart för oss den rättsliga grunden. Detta att man nonchalerar riksdagen i småfrågor som inte leder till misstroendevotum eller till att riksdagen själv tar på sig lagstiftningsarbetet kan på lång sikt skapa vad jag skulle kunna kalla för de små stegens nonchalans som sedan leder över i en helhetens förtroendekris.

Det är alltså väldigt viktigt att man bearbetar och tittar på detta med relationen mellan regeringen och riksdagen. Det är väldigt bra att översynen av regeringsformen kommer att ta upp de här frågeställningarna, enligt de indikationer vi fått om direktiven så sent som i går. Även KU kommer att göra en utredning på det här området. Det är väldigt viktigt att vi håller denna debatt levande.

Jag är dock lite konfunderad över reservationen. I utskottets majoritetstext finns en genomgång av de olika ärendena, men när man tittar på motivreservationen ser man att den är väldigt kort och inte har den här detaljgraden och de här synpunkterna. Jag undrar hur ni egentligen har tänkt när ni formulerat den här reservationen.

Sedan är jag ju enögd, men jag kunde ändå inte hitta de här tre till sex månaderna som Henrik Järrel var inne på. Hur dyker de upp i sammanhanget?

Anf. 165 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att motivreservationen skärper kraven på regeringen lite mer. Tre till sex månader nämns inte, nej. Det är någonting som jag själv har laborerat med som företrädare för Moderaterna. Det kan mycket väl landa i någonting annat.

Jag tycker bara att det finns skäl att överväga någon form av tidsgräns så att man inte drar ut på tiden. Inom den gränsen kan man mycket väl tänka sig att regeringen återkommer till riksdagen med någon form av besked – antingen att det blir en lagstiftning, att det blir en kommitté eller en utredning och hur direktiven då kan komma att se ut eller att man ber om ytterligare respittid därför att frågan är av så komplicerad natur att man behöver undersöka och bereda ärendet ytterligare för att komma med någon form av säkrare besked till riksdagen. Det viktiga är att man kommunicerar en riksdagsbeställning på ett tydligare sätt än vad som hittills varit fallet i de fall som vi åberopar och som tas upp av ett antal utskott som yttrat sig till konstitutionsutskottet med anledning av regeringens skrivelse.

Anf. 166 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag kan då bara konstatera att de här tre till sex månaderna har dykt upp efter det att utskottet justerat sitt betänkande.

Sedan skulle jag bara kunna tipsa om att om nu reservanterna velat ha en heltäckande motivering skulle man ha gjort detta som ett tillägg till

vad utskottets majoritet hade sagt. Då hade jag kunnat förstå det hela, fru talman.

Prot. 2003/04:130
17 juni

Anf. 167 HENRIK S JÄRREL (m) replik:

Fru talman! De här tre till sex månaderna är någonting som jag tagit upp på alldeles eget initiativ. Jag kräver inte att det ska bli på detta sätt, men jag gjorde det för att exemplifiera att det behövs någon form av säker tidsgräns för att detta inte ska dra ut så att vi hamnar i det sexårs-vakuum som har rått i till exempel ett av fallen som lagutskottet pekar på i sitt yttrande. Det är inte skäligt. Det är inte rimligt. Det ska vi inte acceptera och godta som lagstiftare och företrädare för lagstiftaren.

*Redogörelse för
behandlingen av
riksdagens skrivelser
till regeringen*

Anf. 168 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Om det är så att utskotten nu tar hänsyn till vad KU sade förra våren om tidsgränserna kommer man också att lägga tidsgränser i tillkännagivandena. Det betyder att regeringen enligt KU:s synsätt kommer att bli tvungen att hålla sig inom de tidsgränserna. Då behöver vi inte laborera med ett antal månader hit eller dit.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 13 §.)

*Rambeslut om
verkställighet
av bötesstraff*

11 § Rambeslut om verkställighet av bötesstraff

Föredrogs

justitieutskottets betänkande 2003/04:JuU28

Rambeslut om verkställighet av bötesstraff (prop. 2003/04:92).

Anf. 169 GÖRAN NORLANDER (s):

Fru talman! Kammaren ska nu debattera justitieutskottets betänkande 2003/04:JuU28, *Rambeslut om verkställighet av bötesstraff*. Betänkandet behandlar regeringens proposition om Sveriges antagande av ett EU-rambeslut om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande på bötesstraff.

Enligt rambeslutet ska ett bötesstraff som beslutats i en medlemsstat av antingen en domstol eller under vissa förutsättningar en annan myndighet erkännas och verkställas i en annan medlemsstat utan att något nytt beslut behöver fattas av den verkställande staten.

Vidare föreslås att riksdagen ska godkänna att Sverige i samband med antagandet av rambeslutet inte avger någon förklaring om att vissa typer av beslut om böter under en övergångsperiod inte ska få verkställas i Sverige.

I detta ärende har det väckts två motioner, och det finns två reservationer och ett särskilt yttrande.

Fru talman! Med denna inledning överlämnar jag ärendet till dem som ska debattera.

Anf. 170 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Vi moderater tycker rent allmänt att det är bra om vi inom EU ömsesidigt erkänner bötesstraff och kan verkställa dem åt varandra utan förnyad prövning. Vi tycker inte att det äventyrar den enskildes rättigheter. Det innebär dock att man i framtiden inte kan undkomma att betala utdömda böter genom att flytta mellan staterna, och det är naturligtvis bra.

Principen om ömsesidigt erkännande baseras på förtroende och respekt för de andra medlemsstaternas rättssystem, vilket ju är en grundregel inom samarbetet.

Det här med förtroende och respekt kräver dock kännedom om hur andra medlemsstaters rättssystem är uppbyggda. Där finns det mycket kvar att göra. Rambeslut om ömsesidigt erkännande här i kammaren stannar ju inte på ministernivå eller riksdagsnivå utan ska implementeras och tillämpas av yrkesverksamma inom varje nationellt rättsväsende. Vidare ska besluten förstås och accepteras av de människor de riktar sig emot. Det förutsätter en långt större transparens och genomlysning av hur olika medlemsstaters rättssystem ser ut och vad de innebär än vad regeringen och olika myndigheter hittills har mäktat med.

Det här ärendet är inte alldeles enkelt bara därför att ambitionen är riktig. Så är det ofta med EU-besluten: Det är ganska komplicerad materia, och det får många konsekvenser i den svenska lagstiftningen.

Regeringen skriver i propositionen om varför man i ännu ett förslag till rambeslut inte presenterar följdlagstiftning när riksdagen ska pröva frågan. Man hänvisar bland annat till ett tidigare ställningstagande där man som skäl angett att ”Sverige inte velat fördröja rambeslutets antagande”. Så kan det ju låta. Samtidigt vill jag dock understryka att regeringen i den proposition man hänvisar till, liksom justitiekammaren då som nu, framhåller att antagande av rambeslut utan en ordentlig konsekvensanalys eller följdlagstiftning ”endast bör ske när så är påkallat av de tidsramar som gäller för antagande av EU:s rambeslut”, det vill säga att det ska vara riktigt angeläget och bråttom att få regler på plats och alldeles nödvändigt att tiden är satt som den är satt.

Jag tycker att det finns anledning att påminna om att det är ministerrådet som bestämmer de här tidsramarna. Det är ingen annan. Där ingår Sverige och kan se till att tiden blir rimlig. Regeringen har således alla möjligheter att bidra till en tidsram som överensstämmer med de behov som finns i Sverige när det gäller kvalitet och säkerhet i lagstiftningen. Tyvärr använder man inte det inflytandet. Det har vi sett gång på gång, och det är väldigt oroväckande.

Regeringen kan inte konsekvent skylla på EU när man inte har hunnit, orkat eller haft förmåga att ta itu med de egna uppgifterna. Det är också en väldigt märklig brist på självförtroende när regeringen är så ivrig att vara till lags – jag vet inte vem de ska försöka vara till lags – att man kastar fram ofullkomliga propositioner innan det ens finns ett färdigt förslag till rambeslut från Bryssel.

I ett särskilt uttalande påpekar vi moderater att utkastet till det här rambeslutet inte hade blivit färdiggranskat ens av juristlingvisterna i Bryssel när motionstiden för att reagera på regeringens proposition gick ut här i riksdagen. Tala om att ha bråttom!

Nu innebar den översyn som sedan gjordes inte någon väldigt stor förändring i sak. Men det gjordes en omfattande språklig omarbetning, och nästan alla punkter och paragrafer fick numreras om, vilket har gjort att beredningsprocessen, både när det gäller utskottskansliet och när det gäller oss ledamöter, har varit mycket besvärlig.

Jag kan inte förstå varför ett seriöst regeringsparti hanterar viktiga frågor på det sättet. Man måste både se till att vi får en vettig tidsram redan från början och sedan naturligtvis vara seriös nog att se till att det underlag som man utgår från är det korrekta och inte något som man tror att det ska bli. Så här kan ju inte EU-samarbetet fungera om det ska få respekt bland medborgarna.

Det ärende som vi nu ska diskutera en stund handlar om verkställighet av bötesstraff. Det krävs en helt ny lag, där man måste ta hänsyn till arbetet inom andra rättsområden, till exempel förverkandelagstiftningen och kronofogdemyndigheternas framtida organisation. Enligt regeringen talar den komplikation som man beskriver för att man inte ska presentera följdlagstiftningen för riksdagen nu. Vi moderater tycker att det snarare tyder på att en gedigen genomlysning borde ha gjorts innan man förväntar sig att riksdagen ska fatta ett beslut, så att vi klart kan se konsekvenserna av att anta detta. Det är ju så att rambeslut är bindande.

Fru talman! Vi moderater tycker att det är viktigt att riksdagen ges möjlighet att ta ställning till konsekvenserna av rambeslut på nationell nivå samtidigt som man godkänner rambeslut. Riksdagen kan inte med gott samvete abdikera från sitt grundläggande ansvar för lagstiftningen. Det finns ingen möjlighet för oss att ständigt hävda att ändamålen helgar medlen.

I det här ärendet framgår att konsekvenserna påverkar flera olika och komplicerade lagar. Därför avstår vi moderater från att delta i själva rambeslutet samtidigt som vi yrkar bifall till reservation 2, som innebär att vi vill påminna regeringen om det ansvar regeringen har att se till att man bereder ärenden på ett ordentligt sätt och förelägger kammaren ett gediget beslutsunderlag. I längden kommer den hanteringsordning som vi har fått se gång efter gång inte att göra EU-processen snabbare, mer effektiv eller mer gedigen.

Anf. 171 KARIN GRANBOM (fp):

Fru talman! Vi i Folkpartiet välkomnar beslutet om erkännande och verkställighet av bötesstraff. Det är bra att ingen undkommer straff, i det här fallet böter, bara för att han eller hon har begått brottet utanför det land som man är medborgare i. Därför bör rambeslutet godkännas.

Vi har dock, som borde vara känt vid det här laget, synpunkter på att riksdagen ska ta ställning innan vi har fått se följdlagstiftningen. Jag tänkte inte fortsätta att utveckla det här och nu.

Jag står här för att i stället yrka bifall till reservation 1. Det gör jag härmed.

Vi liberaler anser att det tydligt borde uttryckas att det ska ställas krav på dubbel straffbarhet för brott som berör tryck- och yttrandefrihet. Risken för att vi skulle få förfrågan att verkställa utländska bötesstraff som ligger i konflikt med de svenska lagarna för tryckfrihet, yttrandefrihet och föreningsfrihet är liten. Men eftersom detta rör mycket viktiga principer vill vi i Folkpartiet tydligt eliminera alla möjligheter för att denna

situation skulle kunna uppstå. Vi anser därför att riksdagen bör göra ett tillkännagivande på den här punkten.

Om eller när det kommer in framställningar om verkställighet av bötesstraff där tryck- och yttrandefriheten berörs bör ärendena inte behandlas av kronofogdemyndigheten. För att kunna garantera att en korrekt bedömning görs bör Justitiekanslern bli den behöriga myndigheten. Vi uppmanar därför regeringen att låta utreda hur en sådan ordning skulle kunna utformas.

För tydlighetens skull kan jag dock tillägga att vi, i fall som inte berör tryck- och yttrandefrihet, delar regeringens bedömning att det i allmänhet är kronofogdemyndigheten som ligger närmast till hands för att verkställa bötesstraffen.

Anf. 172 JOE FRANS (s):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till förslagen i betänkandet och avslag på reservationerna. Det är de små, till synes obetydliga stegen som alltid bestämmer vandringens takt och lycka. Att röra sig fritt inom Europa är en verklighet som vi numera tar för given. Den ökade fria rörligheten ökar också behovet av samarbete även inom det rättsliga området. Som Beatrice Ask mycket väl påpekar handlar det i grunden om förtroende för varandras rättssystem.

Det här rambeslutet handlar just om att ett bötesstraff som beslutats i ett EU-land erkänns och verkställs i ett annat EU-land utan att något nytt beslut ska fattas. Principen att erkänna varandras rättsliga avgöranden är numera en hörnsten i det straffrättsliga samarbetet inom Europa. Och det är bra. Grundtanken att förstärka det rättsliga samarbetet är också någonting som utgår från att skydda individens rättigheter.

Principen bygger på tanken att EU-länderna inte ska ifrågasätta varandras domar och beslut utan i stället verkställa dem, trots olika rätts-traditioner. Det är riktigt, och det är sant. Det finns som bekant olika materiella och processuella förutsättningar. Det innebär att systemet av nödvändighet måste bygga på förtroende och utgå från att alla respekterar grundläggande mänskliga rättigheter. Det är ju grundstenen för det europeiska samarbetet.

Man kan naturligtvis fråga sig vad det här är bra för. Varför gör vi detta? Varför har vi så bråttom? Det enkla svaret är att det är enklare, det är effektivare och det blir snabbare. Det är bra för alla. Det är helt enkelt ett bra samarbete som leder till en enklare hantering av bötesstraff jämfört med dagens system. I stället för krångliga vandringar genom en massa myndigheter och departement med långa handläggningstider kan myndigheterna ha direktkontakt med varandra. I stället för flera månaders verkställighetstider kan beslut verkställas omedelbart.

Dessutom har regeringen sagt i propositionen att man kommer att återkomma med förslag till lagstiftning. Den frågan återkommer jag till också. Ett annat skäl är att detta leder till effektivitet. Juridiska och fysiska personer inom unionen ska inte kunna komma undan med att betala bötesstraff. Det skyddar också individens rättigheter. Det är självklart en mycket bättre ordning jämfört med i dag. Det är vi överens om.

Det är självklart att systemet måste vara begripligt och enkelt att genomföra. Samtidigt måste vi se till att det finns nödvändiga rättssäkerhetsgarantier. Vi måste upprätthålla kravet på dubbel straffbarhet när

tryck- och yttrandefrihet med mera berörs. Vi måste se till att ingen döms två gånger för samma sak. Vi måste också se till att de vägransgrunder som finns tillfredsställer de krav som finns i Sveriges grundlag. Vi har möjlighet att vägra verkställa ett beslut vi tycker är fel.

Det finns, fru talman, i ärendet två reservationer som kräver en viss uppmärksamhet. Det är dels frågan om upprätthållande av krav på dubbel straffbarhet när tryck- och yttrandefrihet berörs, dels frågan om godkännande av rambeslut utan åtföljande följdlagstiftning. Jag ska försöka redovisa hur utskottsmajoriteten resonerar och berätta varför dessa bägge reservationer måste avslås.

Först är det frågan om dubbel straffbarhet. Som jag har nämnt tidigare har Sverige som verkställande stat vissa möjligheter att ställa krav på dubbel straffbarhet. Jag håller naturligtvis helt med om att en del av det som motionären tar upp i motionen är riktigt. Jag är övertygad om att vi noggrant kommer att analysera frågan om dubbel straffbarhet i det kommande svenska lagstiftningsarbetet.

Låt mig också säga att de viktigaste skälen till att jag anser att reservationen bör avslås är att det står helt klart och tydligt i rambeslutets inledningstext att rambeslutet inte hindrar en medlemsstat att tillämpa sina konstitutionella regler om prövning i laga ordning, föreningsfrihet, tryckfrihet och yttrandefrihet i andra medier. Dessutom har regeringen aviserat att man kommer att ta upp andra vägransgrunder i det kommande lagstiftningsarbetet. Regeringen kommer också att i samband med den svenska lagstiftningen presentera vilka myndigheter som kommer att vara behöriga att fatta olika beslut. Jag utgår från att de myndigheterna kommer att ha kompetens att göra det.

Jag tycker inte att vi ska föregripa regeringens arbete. Däremot kan jag säga att grundprincipen om att svenska verkställighetsregler ska gälla även när vi ska hjälpa andra länder är rimlig.

Jag går över till frågan om att riksdagen ska godkänna rambeslut utan att följdlagstiftningen presenteras samtidigt.

Fru talman! Jag har tidigare hänvisat till att grundlagen ger regeringen rätt att göra så här. Jag tänker göra samma sak i dag. 10 kap. 2 § regeringsformen ger riksdagen en möjlighet att godkänna ett rambeslut antas utan att en följdlagstiftning presenteras samtidigt. Om en ny lagstiftning skulle utarbetas innan rambeslutet antas skulle genomförandet av rambeslutet för samtliga medlemsländer försenas med två år. Dessutom kräver genomförandet av rambeslutet att en helt ny lag ska tas fram. Det finns, enligt mitt sätt att se, ingen anledning till varför Sverige ska försena ett rambeslut som bygger bland annat på svenskt initiativ och som är bra. Det finns ingen anledning att försena detta rambeslut. Det vi gör är inte regelvidrigt. Det är konstitutionellt rätt, är i sin ordning och äger all riktighet.

Jag vill avslutningsvis konstatera att det finns ett brett stöd för förslaget. Så gott som samtliga remissinstanser – förutom några stycken – tycker att det är ett bra förslag. Jag tycker att rambeslutet är bra. Det hjälper oss. Verkställighet av bötesstraff kommer att bli enklare. Det kommer att bli effektivare, och det kommer att bli snabbare. Lagen är nödvändig. Därför tycker jag att riksdagen ska bifalla förslaget i betänkandet.

Anf. 173 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Som vanligt får vi höra Joe Frans förklara varför regeringen agerar som man gör när det gäller rambeslut. Då får vi veta att riksdagen har gett regeringen möjligheten och att man har sagt att det är okej.

Det är inte att förvånas över. Det sitter socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister överallt. Hittills har jag aldrig sett att ni någon gång ifrågasätter vad regeringen gör. Ni transporterar igenom vilka beslut som helst! Det principiella problemet är i alla fall att vi som riksdagsledamöter har ett ansvar att fatta beslut om lag. Vi ger de facto regeringen genom rambeslut en möjlighet att binda Sverige vid konsekvenser som vi inte kan överblicka. Det tycker vi moderater är principiellt fel. Vi tycker att det är besvärligt. Sida upp och sida ned i propositionen redovisar regeringen hur komplicerat det är och att man måste hålla på i två år. Det var därför jag sade att regeringen måste börja använda sin plats i ministerråd och annat för att se till att tidsplanerna blir rätt. En del andra medlemsstater tillämpar en annan ordning. De kör rambeslut, och sedan struntar de i att verkställa besluten. Det gör vi inte i Sverige, och det tycker jag är en bra hållning. Men vi borde se till att vi får en bra tidsplan.

Joe Frans sade också att små obetydliga steg är viktiga. Jag håller med om det när vi ska förändra. Vi vill förenkla och effektivisera EU:s brottsbekämpning. Men det är väldigt viktigt var man trampar. Det är det vi känner att vi inte vet.

Jag skulle vilja veta vad Joe Frans svarar Advokatsamfundet som har haft en rad invändningar i just det här ärendet. Man pekar på att det här beslutet om ömsesidigt erkännande av bötesstraff vilar på principiella idéer som är ganska bra, men det saknas materiellt innehåll. Det faktum att rättstraditionen, regelverk, straff och så vidare är olika i de olika medlemsstaterna gör att vi kan hamna i problem. Vad svarar Joe Frans till exempel Advokatsamfundet?

Anf. 174 JOE FRANS (s) replik:

Fru talman! Jag svarar på samma sätt som jag har gjort tidigare. Den här lagstiftningen har ett brett remisstöd. Det är inte så att vi trampar på taggtrådar och inte heller på röda rosor. Men vi tar nödvändiga steg, och det är steg som måste tas för att vi ska förstärka samarbetet för att den frihet vi har att röra oss över gränserna ska kunna vara just en frihet för medborgarna. I detta måste man skapa rättvisa och rättssäkerhet. Det är det det handlar om.

Jag brukar säga att det är väljarna som har gett oss förtroendet, och det är riksdagen som har gett regeringen möjlighet att kunna göra så. Det viktiga är – som Beatrice Ask tar upp – överblickbarhet. Regeringen är medveten om det. Regeringen har aviserat att man ska återkomma. Jag tycker inte att det är så dramatiskt. Jag förstår att Moderaterna gärna vill skapa dramatik. Jag tycker att vi inte ska försena detta bara för att vi inte är klara med vårt lagstiftningsarbete.

Det är så jag ser det. Det handlar om tiden. Det handlar om att en ny lag ska tas fram. Det handlar om att vi vill göra noggranna analyser. Det handlar om att vi bedömer att vi kommer att kunna göra detta på ett till-

fredsställande sätt. Därför har utskottsmajoriteten efter överväganden kommit fram till att regeringen har rätt att gå vidare.

Jag tycker att det krävs en ny lagstiftning, och det är bra att vi medverkar till den.

Anf. 175 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Jag har också läst att många remissinstanser är positiva till förslaget och att Advokatsamfundet är negativt. Jag har gått igenom ärendet ganska noga. Det är inte det som är problemet. Jag tror inte heller att man trampar på taggtråd eller rosor, som jag tror att Joe Frans sade.

Det som vi moderater är oroadade för är att det rätt vad det är blir ett gyttjehål. Dramatiken dyker inte upp här. Dramatiken kommer att dyka upp i enskilda ärenden, där de rättsvårdande myndigheterna kommer att slita sitt hår.

Det finns ett exempel i propositionen där man inte riktigt vet hur man ska agera vid konkurser och utmätningar. Det finns mycket krångel här i livet och mycket svåra frågor. Vi kan binda oss för principer som inte håller fullt ut, och då sätter vi enskilda människor och juridiska personer i kläm på ett sätt som vi kanske inte skulle vilja.

Det är möjligt att det är en väldigt ålderdomlig inställning, men jag tycker att vi i riksdagen behöver fundera tillräckligt mycket för att undvika att man ska hamna i besvärliga juridiska tvister och situationer, där myndigheterna inte riktigt vet hur de ska hantera det hela. Jag tror att det i grunden är det som Advokatsamfundet befarar. De är väl de enda som kommer att tjäna pengar på att det blir riktigt krångligt, så man undrar varifrån deras ideella inställning kommer.

Likväl tycker jag att det ligger i vårt demokratiska intresse att försöka se till att medborgare inte hamnar i konstiga situationer. Det är det vi vill undvika.

I grunden är det väldigt mycket i det här som jag tycker verkar självklart och bra, men den här problematiken hade riksdagen behövt reda ut innan man tar rambeslutet. Det är den poäng som vi moderater vill hålla fram och kommer att hålla fast vid, därför att vi tror att det är principen för demokratin.

Anf. 176 JOE FRANS (s) replik:

Fru talman! Jag har full förståelse för Moderaternas ståndpunkt. Jag tycker också att när det är möjligt, när det inte möter hinder, när det inte försämrar saker och ting och när det inte gör saker och ting krångligare ska man kunna göra detta.

Utskottsmajoriteten har övervägt detta. Vi har analyserat detta. Vi har kommit fram till att det går att göra så här. Jag inser att det alltid är bra om man kan presentera detta samtidigt, men det är inte ett absolut kriterium. Om man ska täcka in allting på en gång, innan man går vidare, kommer vi nog inte att kunna ta ett enda steg. Det är de första obetydliga stegen som är viktiga.

Jag har förståelse för Moderaternas synpunkter. Jag tror också att regeringen har full förståelse för att man när det är möjligt kan presentera följdlagstiftning samtidigt. Det gör man ju när det är möjligt, och man kommer att göra det också i fortsättningen när det är möjligt. Ibland går

det inte. Ibland ska vi inte försena för alla andra bara därför att vi inte är klara med vårt.

Det här är ett svenskt initiativ. Jag tycker att det är en nödvändig och angelägen åtgärd. Ärendet är rätt berett i sitt konstitutionella sammanhang, och det finns ingen anledning att sätta käppar i hjulen för regeringen därför att den inte just här har presenterat följdlagstiftning. Den har utvecklat resonemanget bra. Det är tillfredsställande, och det finns ingen anledning att göra något annat. Jag tycker att den här lagstiftningen är bra. Den leder till effektivitet och enkelhet och gör det snabbare för oss alla och gör att det blir lättare att umgås. Det är en del i det europeiska samarbetet. Ibland måste man ta steg som man inte är säker på, men man måste göra det.

Anf. 177 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! Jag hade inte tänkt gå upp i den här debatten eftersom jag i det här fallet ingår i majoriteten i utskottet och ställer mig bakom rambeslutet om tillämpning av principen om ömsesidigt erkännande av bötesstraff – detta även om också jag tycker att följdlagstiftning borde presenteras samtidigt som vi förväntas anta rambeslutet. Men det är inte detta som jag hade tänkt använda mina fyra minuter till i dag.

Centerpartiet gick framåt i valet till Europaparlamentet – det har ni säkert inte missat – men ändå tycker jag att valet har gett en viss bitter eftersmak, en eftersmak av ett stort missnöje med EU, som jag har mött ute i valkampanjen. Visst finns det saker att vara missnöjd med – allting är långtifrån perfekt. Men vi förtroendevalda har inte lyckats föra ut vad som är bra med EU, alla bra saker som EU har gjort.

I dag ska vi till exempel anta ett rambeslut om verkställighet av bötesstraff. Det är en alldeles lysande överenskommelse, som vi kan göra tack vare EU. En engelsman som blir dömd till böter i Portugal för störande av allmän ordning i samband med fotbolls-EM ska inte kunna åka tillbaka till de brittiska öarna och därmed undgå att betala sina böter. På ett effektivt sätt kan portugisiska myndigheter begära hjälp av Storbritannien för att de ska verkställa ett bötesstraff för Portugals räkning.

Ätminstone skulle det fungera så om rambeslutet och nationell lagstiftning hade hunnit träda i kraft. Men det kommer ju.

Jag tycker att det är fullt rimligt att en person som blir dömd till böter också ska tvingas betala dessa böter, oavsett vilket land som dömt ut dem. Svenska medborgare som har gjort någonting i Alperna eller kanske på Ibiza, i det tillstånd som många är i där, ska inte komma undan. Tyska, lettiska eller kanske cypriotiska medborgare ska inte komma undan svenska böter.

Fru talman! Under den gångna EU-valrörelsen har jag gång på gång irriterat mig på Vänsterpartiet och Miljöpartiet, som ständigt spelar att de kan både ha kvar kakan och äta upp den, eller rättare sagt både gå ur EU och ha EU:s goda sidor kvar.

Vänsterpartiet och Miljöpartiet är emot gemensamma regler inom EU om verkställighet av bötesstraff. De vill inte att Sverige på ett effektivt och smidigt sätt ska kunna få böter av till exempel en fransman verkställda av Frankrike.

Visst – det finns ingen reservation i dagens betänkande. Det har jag också upptäckt. Men ni vill lämna EU, och alltså kan ni inte också få stå

bakom EU:s positiva sidor. Ni kan inte både ha kvar kakan och äta upp den. Ni måste välja hur ni vill ha det.

Framöver kommer jag i varje debatt med EU-anknytning att försöka utkräva svar från er i Vänsterpartiet och Miljöpartiet vilka alternativ ni har om ni skulle få som ni vill, alltså att Sverige skulle lämna EU. Det tycker jag att ni är skyldiga kanske inte oss andra ledamöter men åtminstone svenska folket.

De partier som i den nyligen avslutade valkampanjen argumenterade för att Sverige ska lämna EU måste också förklara varför de inte tycker att ett rambeslut om verkställighet av bötesstraff behövs. Det blir givetvis resultatet; är vi inte med i EU kan vi inte heller vara med och bestämma i de viktiga rättsliga frågorna. Man kan inte både ha kvar kakan och äta upp den.

(Applåder)

I detta anförande instämde Johan Pehrson (fp).

Anf. 178 LEIF BJÖRNLOD (mp):

Fru talman! Johan Linander irriterar sig på Miljöpartiet, men jag ska inte direkt säga vad som gör mig irriterad på Johan Linander.

Situationen är nämligen den att man måste begripa att man kan samarbeta i flera olika former. Man behöver inte ge upp sin självbestämmanderätt. Man kan mycket väl samarbeta i många olika former.

Miljöpartiet har inte heller motsatt sig samarbetet när det gäller det ömsesidiga bötesstraffet. Vi har varit med och arbetat på det här, och vi har också klagat på att följdlagstiftningen inte ligger på bordet.

Hade vi nu inte haft någon plattläggningsparagraf i EU hade vi kunnat bestämma att vi ville ta den tiden som behövdes för att få fram följdlagstiftningen, och då hade vi haft möjlighet till en egen handlingsfrihet. Johan Linander vill hoppa rätt in i tunnan och inte bara äta kakan. Han ska dessutom vara med i degen. Vi står gärna utanför i det fallet.

Nu ska jag gå till Joe Frans – bäst i klassen. Vi är så väldigt duktiga. Vi tar små steg utom när det kommer ett rambeslut, för då gör vi gigantiska hopp och vet inte riktigt var vi hamnar. Vi kan hamna i den där gyttjepölen som Beatrice Ask sade. Jag tycker som flera andra talare har sagt, att det är olyckligt att vi tar rambeslut utan att ha klarlagt vad följderna blir för den svenska lagstiftningen.

Sedan har vi det så att vi har tagit ett rambeslut angående verkställande av bötesstraff. Vi glömmar lite lätt bort att det här faktiskt är, återigen, ett av de där små stegen, som Joe Frans pratade om i början. Det handlar inte bara om bötesstraff. De här bötesstraffen ska kunna omvandlas till frihetsberövande straff. Det handlar alltså indirekt också om fängelsestraff, och det tycker jag att vi ska tala om.

Samtidigt är jag fullt medveten om Johan Linanders bild av vikten av att man inte ska kunna vara i Portugal och bråka och sedan smita hem till England och komma undan böter. På samma sätt har vi sett bilister köra race genom Sverige. De har blivit bötfällda 15 gånger. Sedan har de hamnat i Tyskland, och vi har inte haft en möjlighet att kräva ut detta. Det är inte lyckligt, men det är ett samarbete, och Miljöpartiet är för samarbete, inte underkastelse.

Anf. 179 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill vädja till ledamöterna att hålla sig till den debatt vi för om betänkandet och inte för mycket bege sig in i en debatt kring Europeiska unionen. Försök hålla debatten inom det här området!

Anf. 180 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru talman! Jag ska försöka.

Miljöpartiet säger att man vad det gäller verkställighet av bötesstraff och säkert också annat vill ha andra samarbetsformer. Så måste man tolka det. Eftersom ni inte vill ha EU så vill ni ha andra samarbetsformer.

Man kan då tänka sig att vi i stället ska ha mellanstatliga avtal. Det har jag hört miljöpartister svara på den här frågan tidigare. Vet Leif Björnlod hur många avtal det blir om 25 olika länder ska ha mellanstatliga avtal med varandra? Det kan jag berätta. Det blir nämligen 300 stycken.

Vi kan bara ta de fyra rambeslut som nu är aktuella. Det gäller de två som vi debatterar i dag om verkställighet av bötesstraff och olaglig narkotikahandel. Och så har vi två som nu ligger på bordet för motionering om förverkande och angrepp mot informationssystemet. Det är fyra stycken. Det skulle alltså bli 1 200 mellanstatliga avtal bara för att man ska klara av det här. Hinner vi med ett i veckan om vi räknar bort sommarmånaderna skulle det ta 30 år innan vi är klara med det.

Jag tycker att det är effektivare att vi är med i EU, att EU finns och att vi kan samarbeta på de områden där vi faktiskt vill nå framåt för att vi som stater, som brottsbekämpare som ska utdöma straff också ska bli effektiva. Brottslingarna om några är effektiva. Då måste också vi kunna vara det.

Anf. 181 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag ber Johan Linander att vara ännu mer försiktig.

Anf. 182 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Fru talman! När det gäller avtalet om bötesstraffen är det ingenting som hindrar att Sverige gör ett avtal med EU. EU består av en stor grupp som har valt en annan samarbetsform än till exempel England som har begärt undantag i vissa fall. Danmark har begärt undantag i vissa fall. Vi kan mycket väl vara mer fristående. Vi behöver inte huvudstupa vara bäst i klassen och anta allting med en gång utan att ha sett konsekvenserna för svensk del.

Jag tycker att Johan Linanders exempel på avtalsbildning är ungefär vad jag förväntar mig bland mina studenter när de går i den första klassen.

Anf. 183 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru talman! Jag ska vara mycket kort. EU ska alltså finnas kvar. EU är inte bra för Sverige men är tydligen bra för andra länder.

Anf. 184 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Fru talman! Jag kan bara konstatera att det är vad Johan Linander tycker. Jag tycker inte att det berör ämnet.

Anf. 185 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Det här är intressant. Jag förstår att Miljöpartiet anser att man ska ha ömsesidiga avtal om erkännande av bötesstraff, men då bli vän av ordning fundersam. Det finns ju ingenting om detta i betänkandet.

I huvudförändringen här sade också Leif Björnlod att han var bekymrad över att följdlagstiftning saknas. Men varför uttrycker man inte det? Ni står på majoritetens sida, men det framgår inte. Det dyker upp som en överraskning i debatten här, och det är mycket märkligt.

Jag tycker att Leif Björnlod är skyldig kammaren och åhörarna en förklaring till att ett förslag om hur man borde hantera de här frågorna inte har framlagts av Miljöpartiet. Det hade nästan varit logiskt med en motion och att man sedan hade gett med sig i utskottet eller någonting annat. Det som nu framgår av vad majoriteten står för är ju väldigt splitt-
rat.

Anf. 186 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Fru talman! Sitter tre partier i en förhandlingssituation finns det också flera synpunkter och åsikter, och vi har från Miljöpartiets sida konsekvent hävdad att det här sättet att ta rambeslut utan följdlagstiftning är olyckligt. Det är också vad vi framför i våra förhandlingar.

Vi tycker inte i det här fallet att det finns skäl att försöka stoppa propositionen genom att framföra en reservation i saken. Jag ville bara ge en signal och visa att vi delar oron över, vilket även Joe Frans i viss mån gjorde, att man hanterar frågorna med en sådan hastighet att man inte hinner sansa sig och ta reda på konsekvenserna.

Anf. 187 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! När man läser propositionen framgår det att överenskommelsen är mellan Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Det är alltså förhandlingar som har skett senare.

Eftersom ni inte var med på propositionen borde det vara fullt möjligt att lägga fram ett heltäckande miljöpartistiskt förslag om hur man ska lösa bötesproblemen om man lämnar EU, vilket ni faktiskt inte har redovisat.

Det är väldigt märkligt att man inte synliggör den egna politiken. Det enda som uppenbarligen händer är att man står vid sidan av Rosenbad. Sedan sker det då dolda förhandlingar i Riksdagshuset. Det inger inte riktigt respekt för den komplicerade lagmateria som vi har framför oss på bordet och som vi ska ta ställning till i dag.

Anf. 188 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Fru talman! Jag har full förståelse för Beatrice Asks invändning i det här fallet. Jag medger att jag inte har klarat av att vara tillräckligt tydlig på den här punkten. Jag hoppas att det med åren kan förbättra sig.

Anf. 189 JOE FRANS (s) replik:

Fru talman! Det här lagstiftningsarbetet sker utifrån svenskt initiativ och svenskt behov. Leif Björnlod säger att vi försöker vara bäst i klassen. Det är inget fel i att anstränga sig och försöka göra sitt bästa och att vara bäst i klassen. Dessutom är det de svenska behoven som styr.

Sedan sade du någonting om att det var väldigt krångligt. Men det finns redan i dag internationella avtal inom området. Det enda är att alldeles för få länder har ratificerat dem. Därför är det ineffektivt. Det vi försöker göra genom det här rambeslutet är att få det effektivare. Jag tror att du håller med mig om att det redan finns internationella avtal på det här området. Det finns över 8 000 ärenden av den här typen, och får vi till stånd ett effektivare system kan vi beta av en hel del av dem. Jag hoppas att du håller med om den analysen.

Anf. 190 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Fru talman! Jag kan hålla med om den analysen att de flesta av oss här tycker att det är väldigt bra att vi kan effektivisera den här hanteringen när det gäller bötesstraff och omvandling till frihetsberövande straff.

Jag tycker att det känns bra. Det är viktigt att man kan sluta sådana här avtal. Jag är medveten om den problematik som ligger till grund för just det här avtalet.

I det här fallet låter vi det gå igenom. Jag tycker likafullt att man visserligen kan vara bäst i klassen, men det är beklagansvärt att vi inte fullt ut har kunnat förutsäga konsekvenserna av vad rambeslutet för med sig. Man har försökt göra vissa undersökningar och gett vissa signaler, men jag tycker faktiskt att det finns fog för Advokatsamfundets invändning.

Anf. 191 JOE FRANS (s) replik:

Fru talman! Det må vara så att Advokatsamfundet har en del synpunkter. De tjänar naturligtvis pengar på det. Men det är inte bara det. Rikspolisstyrelsen säger att det här är viktigt. Riksåklagaren säger att det är viktigt. Alla andra säger att det är viktigt.

Det vi har att göra som utskottsledamöter och riksdagsledamöter är att sammanväga, bedöma och se konsekvenserna. Den bedömning vi tillsammans har kommit fram till är att vi nog har en rätt så bra bild av konsekvenserna, men att vi måste ta fram en ny lagstiftning. Det tar tid. Vi vill göra en noggrann analys. Det här rambeslutet ger ramarna. Vi ska inte behöva försena för hela Europa.

Jag förstår att Miljöpartiet kanske hade velat att vi inte skulle ta detta steg. Ibland måste vi ta vissa steg tillsammans. Det här steget är bra. Jag är glad att Miljöpartiet stöder detta. Jag hoppas att ni också hjälper till när lagstiftningen kommer så att den blir så bra som möjligt.

Anf. 192 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik:

Fru talman! Miljöpartiet har inte motsatt sig detta. Vi ser att det finns fördelar i det hela, men vi pratar om hur det har hanterats. Där har vi kritiska synpunkter. Vi hoppas att vi kan komma till en bättre sakernas ordning längre fram.

Anf. 193 ROLF OLSSON (v):

Fru talman! Eftersom Johan Linander har tillåtit framföra en mer principiell syn på EU-arbetet och vår syn på EU-arbetet måste jag ju få chansen att säga några ord om det.

Vi i Vänsterpartiet är mycket kritiska till utvecklingen inom EU i riktning mot överstatlighet. Det är förvisso sant. Vi är motståndare till de

ambitioner som finns på många håll mot bildandet av Europas förenta stater. Det är allra främst utifrån demokratiska hänsyn. För oss handlar det om grundade farhågor för uttunning av demokratin och minskade möjligheter till delaktighet för medborgarna.

Det här tycker vi är allvarliga saker, Johan Linander. Det är vår principiella inställning.

Det senaste valet till Europaparlamentet med ett valdeltagande på 37 % gav oss knappast någon större anledning att ändra denna grundinställning. Den nya konstitutionen är ytterligare ett steg mot överstatlighet enligt vår mening.

Vi vet att vi delar den här inställningen med väldigt många människor.

Med detta sagt, fru talman, måste vi alla ta ställning i varje enskild fråga, i varje förslag som har bäring på EU, och i denna nu föreliggande konkreta fråga väljer vi att stå bakom betänkandet därför vi bedömer att innehållet innebär tydliga och kraftiga förbättringar.

Anf. 194 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag lät Rolf Olsson bemöta detta. Jag tyckte att det var sjyst att han fick göra det. Jag hoppas att vi kan slippa ytterligare debatt om EU-frågorna, så jag är tacksam om Johan Linander kan acceptera att vi avslutar det här nu.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 13 §.)

*Rambeslut om
verkställighet
av bötesstraff*

*Rambeslut om olaglig
narkotikahandel*

12 § Rambeslut om olaglig narkotikahandel

Föredrogs

justitieutskottets betänkande 2003/04:JuU29

Rambeslut om olaglig narkotikahandel (prop. 2003/04:147).

Anf. 195 YILMAZ KERIMO (s):

Fru talman! I detta betänkande behandlar utskottet regeringens proposition om Sveriges antagande av rambeslut om minimibestämmelser för brottsrekvisit och påföljder för olaglig narkotikahandel samt två motioner som väckts med anledning av propositionen.

Rambeslutet syftar till att möjliggöra en samlad insats på unionsnivå i kampen mot olaglig narkotikahandel. Det innehåller bestämmelser bland annat om vad som ska anses vara olaglig handel med narkotika och med så kallade prekursorer, det vill säga ämnen som kan användas vid framställning av narkotika, samt vilka straffrättsliga påföljder som dessa gärningar ska leda till. Rambeslutet omfattar inte privat konsumtion av narkotika.

Vidare innehåller rambeslutet regler om effektiva, proportionella och avskräckande påföljder. Minsta gemensamma maximistraff för olika brott föreskrivs.

Propositionen bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

I ärendet finns två reservationer och ett särskilt yttrande.

Fru talman! Med denna korta inledning överlämnar jag ärendet till debattörerna.

Anf. 196 CECILIA MAGNUSSON (m):

Fru talman! Knarket måste bekämpas på alla nivåer. Det är lika viktigt i stadsparken i Lyon eller i Brighton som det är vid samplaneringsborden på Europol mitt i Europa.

Vi kan inte på något sätt vika av från helhetsperspektivet och från den restriktiva narkotikapolitik vi har stadfäst i vårt land.

Med det förslag till rambeslut som vi debatterar i dag har vi nått en bit i denna strävan, men inte ända fram. Vi har långt kvar att gå.

Det är viktigt att EU-länderna har en gemensam syn och en lagstiftning på den stora och allvarliga narkotikabrottsligheten, men det får inte innebära att den lilla narkotikaproblematiken lämnas vid sidan av. Just nu när EU diskuterar strategin för hur narkotikan ska bekämpas åren 2005–2010 är det väldigt viktigt att vi fortsätter att hålla den här nivån på hur vi ska bekämpa knarket.

Från Sveriges sida måste vi ställa höga krav inom EU-samarbetet, och betydligt högre än det man har lyckats med i förhandlingarna om rambeslutet.

Min första invändning, fru talman, gäller det som inte finns med i rambeslutet, nämligen det som man kallar privat konsumtion – vad det nu kan vara. Det är det vi dagligdags brukar benämna innehav för eget bruk eller eget bruk av narkotika. Det här tas över huvud taget inte upp i rambeslutet. Man har från regeringens sida inte lyckats få upp denna fråga på agendan i EU.

Så länge vi inte tar ett helhetsgrepp på narkotikafrågan kommer kampen att förloras. Så länge det är fredat att inneha knark för eget bruk och tillåtet att använda knark kommer det att finnas människor som vill förse andra med knark. Narkotikahandlarna kommer att förändra sina handlingsmönster för att bättre passa den rådande lagstiftningen på EU-nivå.

Vi ser i vårt land att trots våra inhemska lagar flödar knarket in över våra gränser, och det kommer fortsätta att göra det så länge man inte på EU-nivå tar ett helhetsgrepp på narkotikahandlingen.

Regeringen har misslyckats i denna del. Utskottets majoritet verkar inte särskilt hoppfull, om man tittar på skrivningarna, att det på EU-nivå ska ske en förändring i inställningen.

Men vi moderater kommer att fortsätta kampen mot drogliberalerna på vilken nivå de än kommer att finnas, det kan jag lova, fru talman. Och jag lovar att vi moderater tänker fortsätta att vara en blåslampa i rumpan på Socialdemokraterna i den här frågan också.

Min andra kritik mot detta rambeslut och regeringens hanterande av detsamma gäller prekursorerna. I förslaget till rambeslut åläggs Sverige att förändra lagstiftningen vad gäller narkotiska preparat så att vi också förbjuder hanteringen av ingredienser eller så kallade prekursorer för narkotikaframställning. Frågan är inte ny för svensk narkotikadebatt. Och då och då dyker den upp på debattarenan på grund av att nya narkotikapreparat återfinns på den svenska marknaden. Innehållet i dessa narkotikapreparat är snarlikt andra illegala droger. Men det är någon liten förändring i sammansättningen. Då är detta knark inte illegalt, och det tar

lång tid innan detta preparat tas in i lagstiftningen. Då kan smarta narkotikahandlare använda detta preparat för att öppna nya marknader, och rättsväsendet står handlingsförlamat inför dessa nya droger.

Därför har vi många gånger i kammaren diskuterat den här problematiken i fråga om den svenska narkotikalagstiftningen. Och diskussionen har böljat fram och tillbaka under hela 90-talet eftersom andra länder har lagstiftningar där prekursorer finns med och som nu föreslås gälla alla EU-medlemmar.

Det är anmärkningsvärt att regeringen skriver i sin proposition att ”ett beredningsunderlag grundat på en utförlig och noggrann analys av relevanta frågeställningar måste hämtas in”. Så står det i propositionen. Men har regeringen inte haft tid till detta?

Jag kan tala om att våren 2003, för mer än ett år sedan, hade jag en interpellationsdebatt där jag lyfte fram den här frågan för justitieministern om han mot förmodan inte var medveten om detta eftersom man då höll på att förhandla om detta rambeslut som vi nu ska ta beslut om. Då hade justitieministern uppfattningen att man inte behövde förbereda sig på detta. Men när vi i juletid 2003 återigen tog upp frågan, beroende på att man inom EU hade kommit överens, då hävdade justitieministern att det inom hans departement pågick en noggrann analys av rambeslutets konsekvenser. Men fortfarande mer än ett halvår senare har man inte hämtat in resultaten av dessa analyser.

Jag tycker att detta är ett stort underbetyg för regeringens effektivitet och kompetens. Någon annan slutsats kan inte jag komma fram till, om det inte är så att regeringen vill undanhålla riksdagen konsekvenserna av rambeslutet.

Mina kolleger Beatrice Ask och andra på den borgerliga kanten har utvecklat kritiken mot rambeslutshanteringen som regeringen hela tiden har ägnat sig åt. Man kan ju bli EU-skeptiker för mindre.

Hur viktig en politisk fråga än må vara får vi inte rucka på de demokratiska principer som vi alla är överens om.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 under punkt 2. Vi kommer inte att delta i beslutet om godkännande av rambeslutet.

Anf. 197 TORKILD STRANDBERG (fp):

Fru talman! Narkotikamissbruket i Sverige tilltar. Missbruket sprider sig allt längre ned i åldrarna. Mellan 15 och 20 % av de mönstrande pojkarna uppger i Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysnings senaste undersökning att de har provat narkotika. I årskurs 9 säger ungefär en av tio elever att de har provat narkotika. I skånska Eslöv säger 35 % av pojkarna att de vet var de ska få tag i narkotika, och nästan varannan flicka vet var man kan köpa knark. Varannan flicka vet var leverantören finns. Medelåldern i Eslöv när man provade narkotika första gången är 13 ½ år bland de tillfrågade flickorna. Detta är snittåldern. En rimlig tolkning av statistiken antyder då att det finns flickor som är betydligt yngre än 13 år när de första gången provar narkotika, i alla fall i Eslöv. Och det finns väl ingen anledning att tro att det är annorlunda på andra håll.

Detta är naturligtvis ett stort misslyckande för samhället. Det är ett stort misslyckande för vuxenvärldens normbildning, och det är ett stort misslyckande för den förda narkotikapolitiken i Sverige.

Fru talman! Så här i sommartid är det dags för betygsutdelning för dem som går i årskurs 8 och uppåt i den svenska skolan. Det kanske också är dags för en betygsättning av den svenska narkotikapolitiken.

För en tid sedan kom den svenska regeringen hem med dagens förslag till rambeslut om olaglig narkotikahandel. Regeringen var stolt och nöjd och betraktade detta som ett genombrott och en stor svensk framgång. Man tyckte kort sagt att man förtjänade ett riktigt högt betyg.

Det råder ingen tvekan om att detta är ett viktigt internationellt instrument mot narkotikahandeln. Det är däremot riktigt beklagligt att det inte innehåller ett förbud mot innehav av narkotika för eget bruk. Hade det gjort det hade vi kunnat tala om ett riktigt genombrott. Nu får vi nöja oss med rambeslutet i dess nuvarande form.

Vi har uppfattningen att regeringen omedelbart måste ta upp diskussioner om att förbjuda innehav av narkotika även för eget bruk på en europeisk nivå. Innan den hemläxan är gjord kan det knappt bli mer än godkänt i den här delen av narkotikapolitiken.

Narkotikapolitiken handlar så mycket mer om detta rambeslut än om samarbetet på europeisk nivå. För att denna typ av samarbetsåtgärder och harmonisering av lagstiftning ska vara verksam krävs det att man har rejäla åtgärder även på hemmaplan. Jag vill kortfattat beskriva två av dem.

I sitt valmanifest 2002 skrev Socialdemokraterna:

”Narkotikasmugglare ska stoppas. Därför kommer en socialdemokratisk regering att förbättra gränskontrollen, anställa fler narkotikapoliser och intensivifiera det internationella polissamarbetet.”

Slutsatsen så här två år senare är att tullen har avskedat 400 personer. Det känns inte som om gränskontrollen har förstärkts särskilt mycket, och det känns inte som ett inslag i en särskilt progressiv narkotikapolitik.

Tullen är avgörande i kampen mot narkotikan, och de nedskärningar som man har gjort är djupt oroande. De står inte i överensstämmelse med de intentioner som förespeglas i dagens beslut.

Med tanke på de utställda löftena i valrörelsen 2002 och den realiserade verklighet som vi i dag ser kan betyget inte bli annat än underkänt i den del som handlar om tullen.

Ett annat ämne rör polisens och tullens möjligheter att tillsammans med andra länder använda så kallade hemliga tvångsmedel i kampen mot narkotikan. Ett exempel på detta är den ständigt debatterade buggningen. I det här ämnet blir betygsättningen svår eftersom regeringen inte ens tycks ha närvarat på lektionerna i ämnet.

I bekämpandet av den grova narkotikabrottsligheten är möjligheten för polisen att avlyssna langarna, handlarna, kurirerna och tillverkarna helt avgörande. Det har man insett i Finland där buggning är tillåten. Det har man insett i Estland, Lettland och Litauen där buggning är tillåten. Det har man insett i Polen och Tyskland där buggning är tillåten. Det har man insett i Danmark där poliskommissarien Ole Wagner Hansen över huvud taget inte förstår hur vi kan bekämpa narkotikabrottsligheten utan att ha tillgång till buggning.

Ett annat problem i samarbetet med våra bröder i EU-länderna runt Östersjön handlar om infiltrationen. Infiltrationsoperationer som har inletts i något av de länder som jag nyss har nämnt kan inte fortsätta i Sverige därför att vår lagstiftning släpar efter.

Här finns det massor att göra i form av gemensamt arbete mot narkotikabrottsligheten inom EU. Betyget för regeringen i grenen buggning och hemliga tvångsmedel är Underkänd.

På punkt efter punkt visar det sig att det vi gör i Sverige inte räcker. Dagens förslag om gemensamma regler i Europa är ett steg på vägen. Problemet är att det steget inte räcker särskilt långt om de nationella insatserna är så otillräckliga, ointressanta och ibland rentav kontraproduktiva som i dag.

Med detta yrkar jag, fru talman, bifall till reservation nr 2.

Anf. 198 PETER ALTHIN (kd):

Fru talman, ledamöter både närvarande och frånvarande samt åhörare! Jag hade också hälsat justitieministern välkommen om han hade varit med här i dag, men kanske även han har annan sysselsättning.

Jag yrkar, fru talman, bifall till Kristdemokraternas reservation 1 under punkt 2 som handlar om rambeslutets omfattning.

Det här rambeslutet syftar till att möjliggöra en samlad insats på unionsnivå i kampen mot den olagliga narkotikahandeln. Den skapas genom att rambeslutet har gemensamma minimiregler i de olika medlemsstaterna när det gäller bland annat vilka handlingar som är straffbara och vilka straffrättsliga påföljder som de här gärningarna leder till.

Det här – det tycker jag att man ska säga när man tycker det – är bra. Det är ett viktigt internationellt instrument i kampen mot narkotikahandeln. Det är alldeles utmärkt och också nödvändigt, men det räcker inte. Jag ska peka på detta.

Den ökade narkotikahandeln kommer, påstår jag, fru talman, att bli – om den inte redan är det – ett av de stora problemen inom EU. Kampen mot narkotikan måste bedrivas på alla områden och på alla sätt. Den olagliga narkotikahandeln är ju i stor utsträckning gränsöverskridande. Det förutsätts därför, och är nödvändigt med, ett samarbete mellan medlemsstaterna.

Men, och detta är det viktiga, bekämpningen av narkotikabrottsligheten måste för att vara framgångsrik angripas i första ledet – det vill säga när det gäller brukandet av narkotika och innehav av narkotika för, som vi säger, personligt bruk. Det är där som vi måste sätta in angreppet – detta för att över huvud taget ha en möjlighet att komma till rätta med narkotikaproblematiken.

Jag har, fru talman, sett väldigt många narkotikamissbrukare i domstolar. Jag har sett hur de har börjat, hur tidigt de har börjat och hur svårt de har att komma ifrån det hela. Insatserna måste sättas in mycket tidigt.

Enligt Brottsförebyggande rådets statistik för år 2002 för Sverige fanns det då drygt 38 000 anmälda brott mot narkotikastrafflagen. Av dessa avsåg drygt 34 000 innehav för eget bruk. Den stora mängdbrottsligheten är alltså inriktad på innehav och brukande.

För år 2003 finns det statistik som visar att antalet anmälda brott mot narkotikastrafflagen har ökat med 7 % och nått över 40 000. Samma variant är det när det gäller bruk och innehav.

Detta visar vad det stora problemet är när det gäller narkotikabrottsligheten. Det som måste kriminaliseras finns på gatunivå. Det gäller alltså bruket och innehavet av narkotikan. Därför kommer nu kritiken. Rambeslutet borde ha omfattat och kriminaliserat även innehav av narko-

tika för, som det sägs, personligt bruk och brukande av narkotika. Så är det inte.

Regeringen har i sitt förhandlingsarbete inte varit framgångsrik på den här punkten. Därför innebär detta rambeslut inte någon kriminalisering av narkotikainnehav för eget bruk och för konsumtion. Detta är djupt beklagligt. Regeringen kan inte anses ha nått dit man kan förvänta och begära och dit den egentligen skulle ha nått.

Jag tycker att det skulle vara påkallat för utskottet att göra ett uttalande på det sätt som framgår av reservation 1, men så är det inte. Det är beklagligt och smärtsamt att det inte finns någon kriminalisering i rambeslutet när det gäller nämnda innehav och bruk.

Det är nödvändigt – det vill jag säga, och jag menar verkligen det – att regeringen försöker övertyga medlemsstaterna om vikten av en kriminalisering på den här nivån. Därför, fru talman, bör regeringen, vilket framgår av vårt yrkande i reservationen, ges i uppdrag att genast – om vi nu hinner avsluta den här debatten till voteringen kl. 17, vilket såvitt jag förstår verkar svårt – eller säg i morgon ta upp förhandlingar inom EU i syfte att få till stånd ett rambeslut som kriminaliserar innehav och bruk av narkotika.

Jag yrkar alltså bifall till reservation 1 just för att få en framgångsrik och effektiv kamp när det gäller den olagliga narkotikahandlingen.

Slutligen tar jag tillfället i akt att önska mina kolleger och alla andra, liksom naturligtvis också fru talmannen, en skön, trevlig och givande sommar som ger kraft till arbetet i kampen mot narkotikan.

Anf. 199 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! Inom Europa finns det, det vet vi, stora skillnader i synen på narkotikan – från Sveriges mycket restriktiva narkotikapolitik, som vi ju alla är överens om, till Nederländernas syn på och acceptans av *coffee shops*. Det är därför ett steg i rätt riktning att EU gemensamt lyckats förhandla sig fram till ett rambeslut om minimibestämmelser för brottsrekvisit och påföljder för olaglig narkotikahandel.

Vi i Centerpartiet har till följd av propositionen motionerat om att riksdagen ska tillkännage för regeringen att det hade varit önskvärt att rambeslutet även omfattade och kriminaliserade innehav av narkotika för personligt bruk och brukande av narkotika.

Tyvärre verkar Socialdemokraterna i justitieutskottet inte tycka att det är lämpligt att utskottet har några synpunkter på regeringens arbete. Man uppfattar varje tillkännagivande som negativ kritik, men så behöver alls inte vara fallet.

Jag inser att förhandlingarna har varit besvärliga när det gällt att få fram ett rambeslut om minimibestämmelser för brottsrekvisit och påföljder för olaglig narkotikahandel. Men det kan ju inte hindra justitieutskottet från att ha en åsikt och att faktiskt tycka att det skulle ha varit ännu bättre om innehav för personligt bruk och brukande av narkotika hade omfattats av rambeslutet.

Det tycker jag, och jag vet att mina borgerliga kolleger också gör det. Det förvånar mig lite grann om inte Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet tycker detsamma. *Om* ni gör det, vilket jag faktiskt tror att ni gör, varför skulle det då vara så hemskt att berätta det för regeringen? Vilken signal ger det att majoriteten avstyrker mitt yrkande om att

rambeslutet borde ha omfattat och kriminaliserat innehav av narkotika för personligt bruk och brukande av narkotika? Signalsystemet kan vara viktigt!

Vi får aldrig glömma att brukandet av narkotika är, precis som vi nyss hört, basen för den internationella narkotikahandeln och en förutsättning för att denna ska kunna fortgå. Visst kan varje medlemsland nationellt införa lagstiftning – precis som här i Sverige – där innehav för personligt bruk blir kriminaliserat. Dock är det tveksamt om de länder som kanske mest skulle behöva det tar sådana initiativ.

Det hade varit ett effektivt redskap i Europa och EU om vi hade kunnat komma överens i hela unionen om att kriminalisera innehav och brukande. Detta tycker vi att riksdagen bör tillkännage för regeringen. Därmed vill jag yrka bifall till reservation 1.

Då går jag tillbaka till rambeslut och följdlagstiftning. Regeringen har tydligt gjort det till sin praxis att lägga fram antagandepropositioner om rambeslut utan att samtidigt lägga fram förslag om nödvändig nationell följdlagstiftning. Vi från Centerpartiets sida accepterar att det händer att regeringen inte hinner lägga fram följdlagstiftning och ta fram allt runtomkring så snabbt som det skulle behövas för att inte försena rambeslutet, men det kan inte vara så att vi alltid måste anta rambeslutet först och följdlagstiftningen sedan. Inte vid ett enda tillfälle har vi fått följdlagstiftningen samtidigt som rambeslutet – åtminstone inte under de år som jag har suttit i riksdagen.

Detta är ett sätt att hindra riksdagen från att på allvar kunna bedöma vad rambeslutet innebär för den nationella lagstiftningen. Regeringen kräver av riksdagen att vi ska anta ett förslag utan att ge oss en chans att till hundra procent veta vad det egentligen innebär.

Vi som är allmänt EU-positiva och tycker att EU gör ett bra arbete har ett stort förtroende för att man kommer fram till goda resultat. Därför blev jag förvånad och undrar hur Miljöpartiet och Vänsterpartiet kan godta detta och förklara det för sina starkt EU-skeptiska väljare. Vi har fått en förklaring från Miljöpartiet men väntar fortfarande på en förklaring från Vänsterpartiet.

Vi i Centerpartiet är inte beredda att fälla propositionen på grunden att följdlagstiftning saknas, men vi vill definitivt framföra att vi kan tänka oss att fälla propositioner om rambeslut om regeringen inte åtminstone försöker ta fram en följdlagstiftning och förklara vilken nationell lagstiftning som behövs för att uppfylla rambeslutet.

Fru talman! Jag tänker upprepa att Centerpartiet var det enda riksdagsparti som gick framåt i Europaparlamentsvalet. Nu är det ingen som har missat det. Vi gjorde det på ett budskap om ett smalare men vassare EU. Kampen mot narkotikan är just ett av de områden där EU måste bli vassare. Narkotikahandeln är gränsöverskridande, och kampen mot narkotikan måste också vara gränsöverskridande.

Även om Centerpartiet gick framåt måste vi tillsammans med Socialdemokraterna, Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna ta ett större ansvar för att förmedla vad EU faktiskt gör som är bra för Sverige och bra för alla som bor i Europa. Vi har inte lyckats med detta.

Här har vi ett bra exempel – ett rambeslut om olaglig narkotikahandel. Det kunde ha varit ännu bättre, men det är ändå ett steg i rätt riktning, något som är positivt att EU arbetar med. Ännu en gång skulle jag

vilja höra vilket alternativ de partier som var motståndare till EU har om vi inte hade haft EU. Hur skulle vi då bekämpa narkotikahandeln på ett effektivt sätt? Man kan inte både ha kakan och äta upp den.
(forts. 14 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.53 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

13 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU21 Tilläggsbudget 1 för 2004

Punkt 1 (Medel från fonden för den mindre skeppsfarten)

1. utskottet
2. res. 1 (fp, m, kd, c)

Votering:

175 för utskottet
141 för res. 1
33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 25 v, 14 mp

För res. 1: 49 m, 43 fp, 31 kd, 18 c

Frånvarande: 8 s, 6 m, 5 fp, 2 kd, 5 v, 4 c, 3 mp

Förste vice talman Per Westerberg (m) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Punkt 2 (En förbättrad kapitalstruktur i statliga bolag)

1. utskottet
2. res. 2 (fp, m, kd, c)

Votering:

175 för utskottet
142 för res. 2
32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 25 v, 14 mp

För res. 2: 50 m, 43 fp, 31 kd, 18 c

Frånvarande: 8 s, 5 m, 5 fp, 2 kd, 5 v, 4 c, 3 mp

Punkt 35 (Ändrade ramar för utgiftsområden samt ändrade och nya anslag)

1. utskottet

2. res. 24 (c)

Votering:

175 för utskottet

18 för res. 24

124 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 25 v, 14 mp

För res. 24: 18 c

Avstod: 50 m, 43 fp, 31 kd

Frånvarande: 8 s, 5 m, 5 fp, 2 kd, 5 v, 4 c, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU28 Årsredovisning för staten 2003

Punkt 6 (Redovisning av skillnaderna mellan resultaträkningen och statens finansiella sparande [avsnitt 6])

1. utskottet

2. res. (fp, m, kd, c)

Votering:

175 för utskottet

142 för res.

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 25 v, 14 mp

För res.: 50 m, 43 fp, 31 kd, 18 c

Frånvarande: 8 s, 5 m, 5 fp, 2 kd, 5 v, 4 c, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU19 Demokratifrågor

Punkt 8 (Rösträttsålder)

1. utskottet

2. res. 7 (mp)

Votering:

301 för utskottet

15 för res. 7

1 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 136 s, 50 m, 41 fp, 31 kd, 25 v, 18 c
För res. 7: 1 fp, 14 mp
Avstod: 1 fp
Frånvarande: 8 s, 5 m, 5 fp, 2 kd, 5 v, 4 c, 3 mp

Punkt 29 (Demokrati och IT)

1. utskottet
2. res. 23 (m, fp, kd, c, mp)

Votering:

155 för utskottet

158 för res. 23

36 frånvarande

Kammaren biföll res. 23.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 131 s, 24 v

För res. 23: 51 m, 43 fp, 31 kd, 1 v, 18 c, 14 mp

Frånvarande: 13 s, 4 m, 5 fp, 2 kd, 5 v, 4 c, 3 mp

Peter Pedersen (v) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 36 (Debatt och folkbildning kring EU)

1. utskottet
2. res. 29 (fp, c)

Votering:

253 för utskottet

65 för res. 29

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 50 m, 29 kd, 25 v, 13 mp

För res. 29: 44 fp, 2 kd, 18 c, 1 mp

Frånvarande: 8 s, 5 m, 4 fp, 2 kd, 5 v, 4 c, 3 mp

Punkt 37 (Folkomröstning om EU:s konstitutionella fördrag)

1. utskottet
2. res. 30 (v, mp)

Votering:

274 för utskottet

44 för res. 30

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 135 s, 50 m, 44 fp, 30 kd, 15 c

För res. 30: 1 s, 1 kd, 25 v, 3 c, 14 mp

Frånvarande: 8 s, 5 m, 4 fp, 2 kd, 5 v, 4 c, 3 mp

Nyamko Sabuni (fp) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU21 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen

Punkt 1 (Skrivelsen om regeringens behandling av riksdagens skrivelser)

Utskottets förslag till beslut med godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. (m)

Votering:

227 för utskottet

91 för res.

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag till beslut med godkännande av utskottets motivering.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 3 fp, 31 kd, 25 v, 18 c, 14 mp

För res.: 50 m, 41 fp

Frånvarande: 8 s, 5 m, 4 fp, 2 kd, 5 v, 4 c, 3 mp

Bo Könberg och Ulf Nilsson (båda fp) anmälde att de avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU28 Rambeslut om verkställighet av bötesstraff

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Krav på dubbel straffbarhet för brott som berör tryck- och yttrandefrihet m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (fp)

Votering:

275 för utskottet

43 för res. 1

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 136 s, 50 m, 1 fp, 31 kd, 25 v, 18 c, 14 mp

För res. 1: 43 fp

Frånvarande: 8 s, 5 m, 4 fp, 2 kd, 5 v, 4 c, 3 mp

Punkt 3 (Följdlagstiftning i propositioner om rambeslut)

1. utskottet

2. res. 2 (fp, m)

Votering:

223 för utskottet

95 för res. 2

31 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Anf. 200 KERSTIN ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på samtliga reservationer.

Narkotikamissbruket i Europa skördar varje år flera tusen liv och orsakar skador och lidande varje dag. Missbruk av narkotika splittrar familjer och förstör människors liv. Mer än en miljon européer är missbrukare, och vi vet att i många länder söker sig narkotikan allt längre ned i åldrarna och att alltfler dör av sitt missbruk. De flesta som dör av överdoser är unga människor mellan 20 och 30 år.

Narkotikan och de problem som uppkommer till följd av den stannar inte vid nationsgränserna. Den internationella organiserade narkotikabrottsligheten fortsätter sin verksamhet och skördar nya liv. Olaglig narkotikahandel leder också till annan grov brottslighet och skapar en otrygghet. Genom ett effektivt och nära samarbete med andra länder är målet att stoppa denna utveckling av mänskligt lidande.

Det är mot denna bakgrund som vi ska se på förslaget till rambeslut om olaglig narkotikahandel. Syftet är att medlemsländerna ska straffa all handel och överlåtelse av narkotika och införa gemensamma minimi-straff för hanteringen av narkotika. Även illegal tillverkning av narkotika och så kallade prekursorer kommer att vara straffbar.

Vi vet att i ett globalt perspektiv är missbruket av olika slags amfetaminer och ecstasy det snabbast växande problemet. Enligt samstämmiga uppgifter är merparten av den narkotika som missbrukas i Sverige tillverkad utomlands. Allt vi kan göra för att förhindra att kemiska ämnen, exempelvis prekursorer, används i illegal tillverkning av just amfetamin och ecstasy måste göras.

Herr talman! Sverige har sedan länge deltagit mycket aktivt i det internationella samarbetet mot narkotikan. Med kraft har de svenska rösterna hörts inom FN, Europarådet, EU och i det nordiska samarbetet. Budskapet har varit tydligt: Bekämpa alla krav på legalisering av narkotika och liberalisering av narkotikapolitiken. Det är ett budskap som har gällt härhemma nationellt såväl som internationellt från oss socialdemokrater.

Den 17 januari 2002 antogs regeringens proposition *Nationell narkotikahandlingsplan*. Samma dag utnämndes Björn Fries till narkotikasamordnare. Det beslutades också om ett antal miljoner kronor, som nu främst har fördelats för förebyggande och samordnade insatser ute i våra kommuner.

Handlingsplanen mot narkotika, som vi har antagit i riksdagen, ligger till grund för vår mobilisering.

Narkotika måste mötas med såväl förebyggande och brottsbekämpande som vårdande insatser. Färre ska börja använda narkotika. Fler ska förmås sluta missbruka. Tillgången till narkotika ska strypas.

Den svenska narkotikapolitiken är långtifrån fulländad, men vårt narkotikaförbud är kanske ett av de mest framgångsrika i världen. Sveriges möjlighet att bedriva en effektiv narkotikapolitik är dock beroende inte bara av förhållandena inom landet utan även av vad som sker utanför landets gränser. Narkotikan håller sig inte inom olika länders gränser. Ska vi bekämpa den krävs det också gemensamma tag inom EU.

Herr talman! Det utbredda och ökade missbruket av cannabis i västvärlden är en källa till oro. Särskilt oroande är det att alltför unga använder cannabis regelbundet från tidiga år. Många uppfattar då cannabis som en relativt harmlös drog. Samtidigt har det i flera europeiska länder skett en uppluckring av kontrollen av cannabis. I vissa fall kan man även tala om de facto-legalisering. Vi måste motverka att felaktiga signaler sprids till våra barn och ungdomar. Ingen får luras att tro att cannabis är ofarligt.

Herr talman! Vi har en lång väg att vandra för att gemensamt inom Europa se på narkotika med samma ögon. I förhandlingarna om rambeslutet om olaglig narkotikahandel har flera andra medlemsländer haft en annan uppfattning än den svenska om vad som ska omfattas. Exempelvis har den svenska uppfattningen varit att inga undantag ska göras för överlåtelser av små mängder narkotika och att i många länders ögon så kallad mindre farlig narkotika inte ska särbehandlas i fråga om strafflindring.

Som svar på reservation 1, som vill att regeringen ska ges i uppdrag att genast ta upp förhandlingar för att få till stånd ett rambeslut om kriminalisering av innehav och bruk av narkotika, skulle jag vilja säga följande: Ingen kan väl på allvar tvivla på syftet med det aktiva förhandlingsarbete som bedrivits för att man ska komma fram till en gemensam definition av vilka handlingar som ska utgöra narkotikabrott. Nu har vi nått så långt som rimligen kunde förväntas. Vi socialdemokrater ser detta som ett steg framåt.

Många medlemsländer har en lång väg att vandra. Det ska vi ha respekt för. De har en lång väg att vandra för att bekämpa attityder och värderingar till narkotika men främst också att arbeta för social utveckling och trygghet. Vi ska från svensk sida fortsätta sprida kunskap och erfarenheter om vår restriktiva narkotikapolitik, som också fortsättningsvis ska ligga till grund i allt vi framför i internationella sammanhang.

Det är en framgång att det nu genom detta rambeslut som utarbetats inom EU skapas gemensamma definitioner av vilka handlingar som utgör narkotikabrott. Detta kommer att underlätta för polisens, tullens och hela rättsväsendets gränsöverskridande samarbete. Det behövs för att förebygga och bekämpa den gränsöverskridande narkotikabrottsligheten.

Reservation 2 tar upp frågan om att ett godkännande av rambeslutet också bör innehålla förslag till svensk följdlagstiftning. Självklart är det önskvärt att i samband med att ett rambeslut läggs fram för riksdagens godkännande även presentera de eventuella lagändringar som måste genomföras för att genomföra rambeslutet. Men det finns inga avgörande skäl mot att godkänna ett rambeslut vid ett tillfälle och fatta beslut om lagstiftning vid ett senare tillfälle. I detta fall är det viktigt att vi inte medverkar till att det blir en försening av rambeslutet, för den internat-

*Rambeslut om olaglig
narkotikahandel*

ionella, organiserade narkotikabrottsligheten fortsätter sin verksamhet och skördar nya liv. Denna utveckling måste stoppas.

Anf. 201 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Herr talman! Det här väcker många frågor. Vi är angelägna att frågorna hanteras på ett sådant sätt i kammaren att deras vikt också motsvaras av de förslag som regeringen lägger fram. Och vi är inte nöjda med det här förslaget.

Kerstin Andersson undrade i sitt anförande: Vem kan tvivla på att Socialdemokraterna står bakom den restriktiva narkotikapolitiken? Nej, jag trodde inte att vi skulle behöva göra det. Men när vi nu går i orolig väntan på ett förslag från Socialdemokraterna om permanentning av sprutbytesprogram och ser ett rambeslut som inte har ett helhetsperspektiv så kan man börja tvivla. Vi moderater är väldigt ledsna att behöva tänka denna tanke, men så är faktiskt fallet.

När det gäller rambeslut säger Kerstin Andersson att det är ”önskvärt” att man lägger fram följdlagstiftning. Nej, det är ett krav! I den förra debatten stod Joe Frans, socialdemokrat, här och sade: Nästa gång ska vi lägga fram. Det har ju inte hänt en enda gång att Socialdemokraterna har kunnat komma fram med följdlagstiftning!

I fråga om detta med ramlagstiftning om narkotika är den svåraste frågan den som gäller prekursorerna. Där har det funnits tid för analyser och noggranna genomgångar. Varför har ni inte presenterat det den här gången?

Och, Kerstin Andersson, när det gäller artikel 5: Ska Socialdemokraterna föreslå att vi ska ha kronvittnen i svensk lagstiftning?

Anf. 202 KERSTIN ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! När jag i mitt anförande talade om att ett rambeslut ska följas av en följdlagstiftning sade jag: ”Självklart är det önskvärt”. Det är just dessa ord som Cecilia Magnusson kan hitta i regeringens proposition, där de också tar upp det här. De har också bemödat sig om att förklara varför det inte kunde göras vid detta tillfälle.

Delvis var det på grund av tidsaspekten. Sverige har varit bland de mest pådrivande i denna fråga. Men den kanske främsta anledningen är den vikt som det här rambeslutet väntas få som verktyg i kampen mot den gränsöverskridande narkotikahandeln. Därför var tiden mogen att komma till beslut.

Prekursorerna tog Cecilia Magnusson också upp. I propositionen kan man läsa om detta på två sidor. Två sidor har regeringen bemödat sig om att skriva om just hur man tänker med lagstiftningen vad gäller detta. Egentligen är det ju så att det man är lite tveksam till är vilken lagstiftning man ska göra lagändringen i.

Vad gäller rambeslutet över huvud taget är det ju också så att vi nu har kommit överens om gemensamma minimibestämmelser. Men det hindrar inte den egna nationen att gå betydligt längre i sin egen lagstiftning.

Anf. 203 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Herr talman! Ja, i narkotikapolitiken har vi ju tack och lov kommit betydligt längre i Sverige. Därför borde det inte vara något problem för

den svenska regeringen att, för att använda Kerstin Anderssons ord, ”bemöda sig” om att till riksdagen presentera följdlagstiftning där vi har gått mycket längre.

Från moderat håll frågade vi, efter det att vi fått information från förhandlingarna för över ett år sedan, först statssekreteraren i Justitiedepartementet och senare justitieministern: Hur ska ni göra med prekursorerna? Ett år senare kommer det en proposition där det står att man måste hämta in beredningsunderlag grundat på en utförlig och noggrann analys av relevanta frågeställningar som har pågått under ett halvt års tid. När kommer förslagen?

Av respekt för riksdagen och dess lagstiftande uppdrag och uppgift borde regeringen kunna klara av en sådan här fråga bättre. Den är ju så viktig i kampen mot narkotikabrottsligheten. Vi skulle ha kunnat ha en sådan lagstiftning för många år sedan, och vi skulle ha kunnat ha den på plats innan sommaren och regeringen hade ”bemödat sig” lite till.

Jag upprepar den fråga som jag till sist ställde till Kerstin Andersson: Nu när beredningsarbete pågår vad gäller artikel 5 och förmildrande omständigheter – tänker Socialdemokraterna införa ett system med kronvittnen i den svenska lagstiftningen?

Anf. 204 KERSTIN ANDERSSON (s) replik:

Herr talman! Cecilia Magnusson, vi har en tradition i Sverige som bygger på att all lagändring kräver ett beredningsunderlag. Det kräver också att man tar till vara på och tar in de frågeställningar som kan vara relevanta. Jag sade tidigare att man på två sidor kan läsa om ett klart och tydligt redogörande för vilka frågeställningar vad gäller prekursorerna som man behöver ta in.

Jag måste säga att jag är lite tveksam till Cecilia Magnusson när hon pratar om varför man ska ha beredningsunderlag. För mig är det en viktig demokratisk process som tryggar rättssäkerheten i vårt land att vi har beredningsunderlaget. Det är ett beredningsunderlag som nu ska fram i de här bägge frågorna som inte tas upp. Det gäller lagändringar som behöver göras på två områden, som Cecilia Magnusson säkert vet. Detta har tydligt framgått, och man har klart och tydligt redogjort för vilka ändringar det är. I stort sett följer ju rambeslutet vår svenska lagstiftning. Det är på de här två områdena som det ska göras lagändringar, och det kan Cecilia Magnusson läsa om i propositionen.

Anf. 205 ROLF OLSSON (v):

Herr talman! Kampen mot den internationella narkotikahandeln är utomordentligt viktig ur många aspekter. Den är viktig för folkhälsan, den är viktig för humanismen och den är viktig för civiliserade samhällsbyggen över hela världen. Vi vet att narkotikabekämpning utgör en avgörande nyckel för brottsbekämpning generellt. Att bekämpa narkotikahandeln i alla led är i allra högsta grad brottsförebyggande verksamhet.

Narkotikabekämpningen är i första hand ett nationellt ansvar och ska så förbli enligt Vänsterpartiets mening. Men den är samtidigt mycket tydligt en gränsöverskridande verksamhet som kräver internationellt samarbete mellan rättsvårdande myndigheter. Det räcker inte att vi här i Sverige anser oss vara mål- och resultatriktade i arbetet mot narkotikahandlingen. Det ska vi självfallet eftersträva att vara, men bara det fak-

tum att endast en liten del av narkotikan har sitt ursprung här i Sverige visar nödvändigheten av internationellt samarbete. I denna proposition behandlas arbetet med narkotikabekämpningen inom och mellan EU:s medlemsstater. Men det finns anledning att understryka att inte minst på detta område måste samarbetet bedrivas globalt. Verksamheten är till sin natur just global.

Herr talman! Detta rambeslut om narkotikahandeln är naturligtvis ett mycket angeläget dokument. Det är ett vitalt intresse att förbättra det internationella samarbetet. Det är utomordentligt viktigt att slå tillbaka och isolera de starka krafter som vill liberalisera narkotikahandling och narkotikamissbruk. Det finns sådana krafter, som vi alla vet, i allra högsta grad representerade inom EU-området. För att lyckas med denna ambition krävs samarbete över gränserna. Likväl finns det anledning att understryka att narkotikapolitiken är och ska vara ett ansvar i första hand för den nationella politiken. Jag tycker att det var kloka ord som Peter Althin sade om nödvändigheten av att bekämpa narkotikan i första ledet. Jag vill tillägga att det naturligtvis måste kombineras med förebyggande arbete och en bra socialpolitik. Vi i Vänsterpartiet ser därför inte detta rambeslut som ett led i en utveckling där en allt mindre andel av besluten ska fattas i varje medlemsland. Det vore förödande, menar vi, bland annat för narkotikabekämpningen. Det finns i föreliggande utkast till rambeslut väldigt lite av utblickar som pekar på samband mellan narkotikabekämpning och socialpolitik och förebyggande arbete. Det är en brist att inte detta synsätt finns i utkastet. Vi har haft ett vid internationell jämförelse ganska framgångsrikt arbete mot narkotika under gångna årtionden, men tyvärr har ambitionerna när det gäller bland annat missbrukarvården sjunkit betänkligt under senare år. Det finns, menar vi i Vänsterpartiet, ett alldeles tydligt samband mellan låg arbetslöshet, aktiv välfärdspolitik och en framgångsrik narkotikabekämpning. Solidaritet och restriktivitet ska gå hand i hand. Det synsättet bör gälla också i framtiden och förstärkas.

Herr talman! Mot den bakgrund jag hastigt har skissat på här är det inte svårt att ansluta sig till ett godkännande av rambeslutet. Det finns dock anledning att allt framgent ha grundinställningen att rambeslut bör åtföljas av förslag till svensk följdlagstiftning. Vi kommer med all säkerhet att återkomma till denna principfråga i andra ärenden här i kammaren. I detta ärende bedömer vi det dock som mycket angeläget att beslut fattas och att ingen fördröjning sker i detta dokument som verktyg mot gränsöverskridande narkotikahandel. Rambeslutet kräver lagändringar som i sin tur kräver tid och sedvanligt noggrant övervägande. Därför kan vi i Vänsterpartiet i detta fall ansluta oss till förslaget om att nu anta betänkandet och återkomma med följdlagstiftning. Det innebär alltså ingen ändrad grundinställning om den lämpliga ordningen, att rambeslut bör åtföljas av följdlagstiftning.

Herr talman! Rambeslutet innebär ingen kriminalisering av innehavet av narkotika, och det är självfallet en betydande brist. Nu är det ju kriminaliserat här i Sverige, men avsaknaden av skrivningar om detta i utkastet speglar en annan inställning i ett flertal medlemsstater i EU. Här finns tydliga svårigheter att få med sig en del länder i förhandlingarna. Precis som framhålls i betänkandet måste arbetet fortsätta och bedrivas med

Anf. 206 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Herr talman! Rolf Olsson lät lätt förvånad när han hörde Peter Althins ord om hur viktigt det är att bekämpa knarkets första led, alltså brukarna och missbruket. Det är oerhört väsentligt, och det är det som vi saknar i det rambeslut som Vänsterpartiet tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet lägger fram här. Det förebyggande arbetet kan ifrågasättas och tvivlet på vänstermajoritetens seriositet om den restriktiva narkotikapolitiken förstärks när, förutom de exempel jag gav i ett tidigare inlägg, Vänstern och Socialdemokraterna i Stockholms polisstyrelse fattar beslut om att dra in all information till skolor från polisens sida till ungdomar angående narkotika och dess skadeverkningar. Det är inte att undra på att man funderar på om ni har gett upp kampen mot narkotikan och tvivlar på den restriktiva narkotikapolitiken.

Jag fick inte något svar av Kerstin Andersson om artikel 5 i förslaget till rambeslut. Och eftersom Rolf Olsson står bakom detta och det inte finns något följdlagstiftningsförslag med i det här förslaget måste jag få fråga en sak. Kommer majoriteten att föreslå att vi inför kronvittnen i svensk rättstillämpning?

Anf. 207 ROLF OLSSON (v) replik:

Herr talman! Cecilia Magnusson måste ha hört grundligt fel. Jag var inte ett dugg förvånad över Peter Althins sätt att uttrycka sig. Redan i andra sammanhang har jag sett betydande insikter hos Peter Althin om vikten av att börja i rätt ände och se sambanden med socialpolitiken till exempel. Där kan väl andra partier ha mer att inhämta i kunskaper. Jag har själv en mycket gedigen erfarenhet av vikten av att ta med socialpolitiken och det förebyggande arbetet i mötet med människor som har missbruksproblem. Det är utomordentligt viktigt att man den vägen också minskar efterfrågan. Det vill jag understryka.

Det talar ju väldigt kraftigt för att vi snarare ska förstärka insatserna på hemmaplan i kampen mot narkotika, vilket naturligtvis inte på något sätt ska hindra det internationella samarbetet.

När det gäller Cecilia Magnussons andra fråga, om särskilt förmildrande omständigheter, artikel 5, kan vi läsa oss till att den artikeln är fakultativ. Den ställer inget krav på lagstiftning. Däremot finns just sådana saker som har att göra med förmildrande omständigheter inskrivna i brottsbalken. Vi har inte några avsikter att förändra det. Och vi i Vänsterpartiet har definitivt inga krav på införande av kronvittnesbestämmelser. Jag har inte hört det från regeringens sida heller, men de får ju svara för sig själva.

Anf. 208 CECILIA MAGNUSSON (m) replik:

Herr talman! Eftersom vänstermajoriteten inte har kunnat komma med förslag till följdlagstiftning är det ju relevant att vi i oppositionen ställer de här frågorna. Artikel 5 ger medlemsländerna möjlighet att införa regler som går betydligt längre än vad nuvarande svensk lagstiftning gör. Då är det faktiskt inte så konstigt om vänstermajoriteten, Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänstern, som står bakom den här proposit-

*Rambeslut om olaglig
narkotikahandel*

ionen överväger att förändra svensk lagstiftning på den här sidan också. Jag skulle gärna vilja ha ett mer utförligt svar på den här frågan.

Det handlar också om den restriktiva narkotikapolitiken när man går med på att utöka de förmildrande omständigheterna när det gäller narkotikabrottslighet, och framför allt när det gäller grov narkotikabrottslighet. Rambeslutet innehåller ingenting om eget bruk eller innehav för eget bruk. Därför är det i fråga om den stora allvarliga brottsligheten som rambeslutet medger att man går längre när det gäller förmildrande omständigheter än vad svensk lagstiftning gör i dag. Jag tycker att det är allvarligt. Det är ytterligare ett bevis på vikten av att följdlagstiftning presenteras när riksdagen ska fatta beslut om förslag till rambeslut.

Ja, Rolf Olsson, det är viktigt att börja i rätt ände. Det är därför vi tycker att det är så allvarligt att bruk och innehav för eget bruk inte finns med i det här rambeslutet.

Anf. 209 ROLF OLSSON (v) replik:

Herr talman! Det är som sagt viktigt att börja i rätt ände. Jag tycker att det känns utomordentligt viktigt att vi har ett riktigt väl förberett underlag när vi fattar beslut i denna lagstiftande församling. Det är detta som fattas i den här frågan. Kerstin Andersson har varit inne på vikten av att skaffa fram det. Vi har ett väl utarbetat system här i landet – och jag tycker att det fungerar alldeles utmärkt – med remissomgångar som brukar ge oerhört värdefulla synpunkter för oss som i slutänden ska vara med och fatta de avgörande lagbesluten. Jag avvaktar detta. Jag tycker att det är rimligt att vi gör det.

Men vi ska inte fördröja själva principbeslutet. Därför kan vi i det här fallet ansluta oss till att vi ska anta det här rambeslutet. Men det ska naturligtvis inte vara en princip att vi ska göra det. Jag kan garantera Cecilia Magnusson att den här frågan kommer tillbaka i andra sammanhang. Den principen får vi anledning att återkomma till. Då ställer vi oss kanske lite annorlunda till den. Vi kanske till och med kan komma att inta andra ståndpunkter i andra frågor, men i den här frågan är det givet för oss att det är viktigt att säga ja till detta.

Vi är inte av princip misstroga mot regeringen. Då skulle vi inte samarbeta. Vi litar på det mycket tydliga besked som också ges i betänkandet att regeringen förväntas fortsätta arbeta med den här frågan. Vi är övertygade om att så sker. Men som också Cecilia Magnusson vet finns det väldigt starka krafter ute i Europa som står för en annan linje i narkotikapolitiken. Det kan vi inte heller bortse ifrån. Dem ska vi tillsammans fortsätta att kämpa mot.

Anf. 210 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! Det är glädjande att även Vänsterpartiet nu tar upp frågan om följdlagstiftning i samband med rambesluten. Det betyder ju att det är väldigt många av oss som tycker att det är viktigt. Jag hoppas att de socialdemokratiska ledamöterna tar det med sig och berättar för justitieministern och departementet att det faktiskt finns ett tryck i denna fråga.

Som hängiven europé är jag glad för det goda arbetet inom EU för att bekämpa narkotikahandeln. Men jag förstår att andra, som inte ens vill vara med i EU, inte är lika hängivna. Ni kan givetvis tycka att det är bra

att man bekämpar narkotikahandeln. Något annat skulle jag aldrig komma på att säga. Jag skulle vilja fråga Rolf Olsson om han och Väns-terpartiet tror att resultatet av rambeslutet om olaglig narkotikahandel skulle kunna ha uppnåtts utan EU, och i så fall på vilket sätt.

Prot. 2003/04:130
17 juni

*Rambeslut om olaglig
narkotikahandel*

Anf. 211 ROLF OLSSON (v) replik:

Herr talman! Även i betänkandet kan man utläsa en principiell hållning, och den finns vad jag förstår också hos alla här närvarande, att det inte är en princip att vi i första hand antar rambeslut och därefter följd-lagstiftning. Vi är nog relativt överens om att det är önskvärt att följd-lagstiftningen finns där. Det vet alla som har läst betänkandet lite noggrant.

Jag har flera gånger understrukit i mitt anförande och i andra sam-manhang att det är nödvändigt med internationellt samarbete i kampen mot narkotika. Jag tycker också, som jag också underströk, att det pri-märt är en fråga för varje land. Det är inte så att vi i någon allmän eufori över EU-samarbetet ska överlämna arbetet mot narkotika i något slags överstatlig riktning. Jag tror inte att det är effektivt att göra på det sättet. Jag tror att vi måste börja i missbrukarledet, precis som Peter Althin var inne på. Det är utomordentligt viktigt. Det är alltså primärt en fråga för varje land.

Men parallellt med det måste det ske ett internationellt samarbete. Det kan ske i många former. EU är en sådan form. Jag hörde inte Johan Linander säga någonting om FN. I sin eufori nämnde han bara EU som den enda möjliga samarbetspartnern. Jag vill veta om till exempel WHO eller mellanstatligt samarbete, som vi också har på det här området, är intressant för Johan Linander, eller om det bara är EU som gäller nu för tiden.

Samarbete kan som sagt genomföras i många former, och vi i Väns-terpartiet är öppna för olika sådana former.

Anf. 212 JOHAN LINANDER (c) replik:

Herr talman! Man kan faktiskt både vara hängiven europé och tycka om FN, men det är tyvärr så att FN inte har några muskler. FN har fun-nits väldigt länge, och så här långt har vi aldrig kommit genom FN-samarbetet, men vi kan göra det genom EU eftersom vi har beslutat oss för att inom det system som vi kallar Europeiska unionen tillsammans gå några steg längre för att nå de mål som vi har.

Jag måste vidare säga att jag blev lite förvånad när Rolf Olsson sade att varje land ska ha ett självbestämmande i de här frågorna. Det måste ju betyda att Rolf Olsson till exempel tycker att det var fel av Sverige att trycka på för att Nederländerna inte ska ha en så liberal narkotikapolitik. Om det är upp till varje land borde Nederländerna få bestämma att man faktiskt ska kunna sälja cannabis i små portioner för personligt bruk i så kallade *coffee-shops*.

Vi vet att väldigt många europeiska ungdomar, framför allt från andra länder, åker dit och får sin första kontakt med narkotikan i Holland. Vi har haft samma problem för skåningar med Christiania i Köpenhamn, som den borgerliga regeringen nu äntligen har tagit tag i.

Jag förstår att Rolf Olsson inte kan svara på hur de här resultaten skulle uppnås utan EU eftersom svaret på det inte finns. Nästa fråga måste bli: Skulle varje land som nu är medlem i EU självt få ha hur libe-

ral narkotikapolitik som helst? Om det nu är upp till varje land, skulle vi andra godta till exempel att Holland och Belgien tillåter tillverkning av ecstasy, vilket ju faktiskt sker i de här länderna?

Anf. 213 ROLF OLSSON (v) replik:

Herr talman! Jag tror att den här frågan liksom alla andra frågor tjänar på en problematisering och av att vi låter bli att låsa in oss i dogmer om att den ena eller den andra tesen är en oomkullrunkelig sanning, till exempel att överstatlighet i alla lägen är bra och att EU inte har några som helst problem. Jag tror inte att det är bra.

Vi har i det här fallet valt att säga ja till rambeslutet, samtidigt som vi behåller vår kritiska syn på EU. Vi tycker till exempel att det är ett jätteproblem att det där ute finns väldigt starka narkotikaliberala krafter. Jag tycker faktiskt att vi gemensamt skulle diskutera det i stället för att utbringa de här euforiska hurraropen för EU.

Det är kanske så att en del överstatliga beslut kan gå i riktning mot att vi får mindre gehör för vår restriktiva linje och får ge upp den. Jag tror inte att vi utan vidare ska blunda för den faran.

Men detta dokument går i rätt riktning, och vi vill inte fördröja beslutet genom något krav på följdlagstiftning. Vi tycker att det vore förödande. Men som sagt: mer av problematisering men självklart ja till nödvändigt internationellt samarbete. Själva sakfrågan kräver det.

Anf. 214 LEIF BJÖRNLOD (mp):

Herr talman! När man kommer sist i en sådan här debatt har det sagts väldigt många saker, och man behöver inte ha ett skrivet manus eftersom det är så många saker som dyker upp under diskussionen.

Cecilia Magnusson glädde mig med att hon höll på att bli EU-skeptiker. Jag tycker att det är ett klokt förhållningssätt att ha en kritisk attityd till det som man ska vara med i. Det känns väldigt bra. Hon tycker också att det är lite tråkigt att resten av EU:s medlemsstater inte vill gå med på Cecilias och för all del Sveriges narkotikalagstiftning när det gäller personligt innehav.

Jag delar uppfattningen att det är synd att man inte har lyckats med detta, men man kommer så långt det går i en förhandling. Det finns andra drogpolitiska frågeställningar som vi inte alls har nått speciellt långt i utan snarare precis tvärtom, och det gäller i alkohollagstiftningen, som just visar att den kaka som Johan Linander envisas med att hålla fram närmast liknar ett slags supermaktsskryddad federalstatskaka eller deg, som tvingar människor in i olika ställningstaganden som de inte vill ha, av typen vår alkoholpolitik.

För att återgå till narkotikapolitiken delar jag uppfattningen att det är tråkigt att man inte nådde ända fram. Jag delar också den uppfattning som Rolf Olsson gav till känna att varje land har rätt att föra sin egen narkotikapolitik. Men om den narkotikapolitiken påverkar vårt lands narkotikapolitik, som fallet är med Christiania och Nederländerna, har vi också rätt att bekämpa den.

I det här fallet ser vi att en av vägarna att bekämpa den typen av narkotikapolitik som stör oss och förstör för oss är att samverka i ett sådant beslut som vi har på bordet i dag. Därför har Miljöpartiet i det här fallet

aktivt varit med om att samarbeta om den här propositionen. Vi tycker att det ligger i den överenskommelse som vi har gjort.

Vi har precis som alla andra talare haft kritiska synpunkter när det gäller följdlagstiftningen, men vi ser att det i det här fallet till skillnad från det föregående ärendet kommer följdlagstiftningen att bli av mindre omfattning eftersom Sverige har så mycket strängare regler än vad EU-länderna i allmänhet har.

Jag ska också passa på att svara på Cecilia Magnussons fråga när det gäller artikel 5. Där står det att varje medlemsstat får vidta de åtgärder som är nödvändiga. Det innebär alltså inte att vi ska vidta dem. Här finns en möjlighet för en del länder som redan har infört vissa eftergifter i straff för att kunna klara vissa undersökningar. Vi ska enligt min mellanstatliga inställning inte gå in och reglera hur andra ska ändra på den punkten. Jag tycker att EU:s klåfingrighet på många områden går alldeles för långt, men i det här fallet, herr talman, tycker jag att det är ett steg framåt i det allmänna bekämpandet av narkotikan. Därför tillstyrker vi det utsända förslaget.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)

15 § Handel med utsläppsrätter I

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2003/04: MJU19
Handel med utsläppsrätter I (prop. 2003/04:132).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)

16 § Halvtidsöversynen av den gemensamma jordbrukspolitiken

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2003/04: MJU22
Halvtidsöversynen av den gemensamma jordbrukspolitiken (skr. 2003/04:137).

Prot. 2003/04:130
17 juni

*Rambeslut om olaglig
narkotikahandel*

*Halvtidsöversynen
av den gemensamma
jordbrukspolitiken*

Anf. 215 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s):

Herr talman! Den här debatten handlar om halvtidsöversynen av den gemensamma jordbrukspolitiken. I juni 2003 kom EU:s jordbruksministrar överens om en reform av den gemensamma jordbrukspolitiken. Utgångspunkten för förslaget till reformen var en strategi om hållbar utveckling som Europeiska rådet enades om i Göteborg våren 2001. Övergripande mål med reformen var att stärka konkurrenskraften i europeiskt jordbruk.

Överenskommelsen innebär två principiellt viktiga förändringar av den gemensamma jordbrukspolitiken. Den ena förändringen består i att de nuvarande växtstöden till jordbrukaren omvandlas till ett inkomststöd,

alltså det nya, frikopplade gårdsstödet. Stödet utgår till jordbrukaren oberoende av produktionens inriktning eller omfattning. Villkoret för att stödet ska betalas ut är att de så kallade tvärvillkoren uppfylls.

Den andra förändringen är att medlemsstaterna ges större inflytande över hur jordbrukspolitiken ska utformas i det egna landet.

Den politiska överenskommelsen innebär dessutom att direktstöden genom den så kallade moduleringen kommer att dras ned successivt med 3 %, för att år 2007 dras ned med ca 5 %. De medel som därigenom frigörs kan användas till att förstärka medlemsländernas miljö- och landsbygdsprogram. Genom reformen tas ett steg mot att begränsa en kostsam överproduktion. Frikopplingen av produktionsstödet innebär större frihet för lantbrukarna att producera det konsumenterna efterfrågar och innebär därmed ett mer konsumentanpassat utbud samt mindre handelsstörningar, vilket gynnar handeln med livsmedel.

Mat behöver vi alla. Frågan är hur och var den produceras.

Anf. 216 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m):

Herr talman! Jag vill först yrka bifall till reservation nr 16.

Herr talman och vänner här i kammaren! Det har talats om den här halvtidsöversynen under ganska lång tid nu. Vi hade en reform som började gälla 2000, som också hette Agenda 2000 och som skulle vara till och med 2006. Det var alltså en överenskommelse med Europas bönder, men halvtidsöversynen skulle alltså genomföras.

En halvtidsöversyn behöver ju nödvändigtvis inte innebära några dramatiska förändringar, men i det här fallet blev det en mycket omfattande förändring. Det blev en fullständig reform, som nu är på väg att sättas i sjön.

Översynen är mycket omfattande, men den är också omvälvande av det skälet att för den enskilde lantbrukarens resultaträkning och budgetering kommer det att vara stor skillnad jämfört med hur man har gjort tidigare. Jag är inte säker på att alla har riktigt greppat detta ännu. Det har myntats ett uttryck som lyder ”the devils are in the details”, och man kan nog bara skriva under på det. Jag tror att många kommer att få en och annan överraskning när man ska sätta det här i sjön för sitt eget företag.

Vi hade från moderat håll hellre sett en annan lösning på det här förändringsarbetet, nämligen att det inte skulle genomföras under pågående avtalsperiod, att man hade avvaktat den här periodens utgång, alltså fram till och med 2006, och därefter gjort förändringar. Vi förespråkade, när de här reglerna var långtifrån färdigförhandlade och regeringen satt i diskussion med kommissionen och övriga länders representanter, att man i stället borde ha behållit de nuvarande reglerna och kanske gjort en neddragning med ungefär 5 % per år. Då hade vi inte alls skapat en sådan oreda och en sådan förändring som det nu kommer att bli. Det blir dessutom en väldigt dyr lösning rent administrativt, ska vi ha klart för oss. Det kommer att kosta betydligt mycket mer att administrera det här nya förslaget. Då hade vi också fått en neddragning av stöden. Långsiktigt är det ju inte rimligt att nästan hälften av EU:s budget upptar just stöd till jordbruket.

Men regeringen valde att inte lyssna, eller åtminstone inte framföra de här synpunkterna där nere – vad jag vet. Det är möjligt att ministern

kan ge oss en annan bild av det. Nu står vi inför den förutsättning som kommissionen har föreslagit och som rådet har beslutat, och det innebär att vi har befast en bidragsnivå som är ganska hög som vi nu kommer att få leva med framöver.

Jag tror inte att de svenska bönderna egentligen är intresserade av de här bitarna. Jag har inte fått någon reaktion om att man vill ha mer bidrag. Tvärtom möter jag allt oftare uppfattningen att vi måste avreglera den här marknaden. Man vill vara företagare fullt ut och också få betalt för sina produkter.

Sedan är jag naturligtvis fullständigt medveten om att vi inte ensidigt kan göra detta. Vi måste naturligtvis göra det gemensamt i Europa, men vi måste också göra det tillsammans med övriga världen för att vi inte ska få obalanser.

Herr talman! Långsiktigheten är nu borta när det gäller jordbrukspolitiken. Det har varit ganska lugnt och stillsamt från 1995 och fram tills nu, vilket jag vet att jordbrukarkåren uppskattat. Man har kunnat veta att reglerna stämmer någorlunda år efter år. Nu får vi den här förändringen. Sedan ska vi ha en översyn av landsbygdsutvecklingsprogrammen. Det kommer en ny finansiell period som förmodligen kommer att påverka nivåerna, och sedan, 2009 om jag inte missminner mig, ska vi ha nästa avstämning, vilket gör att man nu allt snabbare kommer att få översyner etcetera.

Jag vågar påstå att det är en onödigt omväg att som företagare behöva vara beroende av politiska beslut för sin dagliga gärning för att man ska få stöd. Det är ingen som egentligen önskar detta.

Jag vill dock ge regeringen och ministern en eloge för tillskapandet av den referensgrupp som riksdagen hade möjlighet att delta i med representanter från de olika partierna. Jag tyckte att det var ett klokt beslut. Det gav oss också möjlighet att fortlöpande under diskussionen om hur implementeringsreglerna skulle utformas för Sverige ha ett tankeutbyte. Jag vill också nämna att statssekreterare Ingrid Petersson gjorde ett bra arbete i detta sammanhang, naturligtvis med sina medarbetare.

Herr talman! Jag ska också säga något om sakinnehållet i detta. Vi tycker att det är märkligt att regeringen inte kan tillmötesgå de svenska lantbrukarna vad gäller att kunna få en utbetalning i euro. Vi tycker att det är ogint, när vi dessutom föreslår att i den mån det skulle innebära en merkostnad får man ta det själv. Jag förstår inte varför man inte kan ha den möjligheten.

Vi är kritiska till regeringens sätt att använda lantbrukarnas pengar som regleringspost när statsfinanserna inte hänger ihop över jul och nyår. Det är inte rimligt att Sveriges bönder ska vara en utjämningsfaktor åt en regering som inte kan hålla finanserna i styr. Därför kräver vi att man ska ha utbetalning samma år som stöden gäller.

När det gäller konkurrensvillkoren ville jag i ett tidigt skede i referensgruppen ta upp de här frågorna och att vi skulle ta dem samtidigt, därför att det tror jag skulle gagna frågan väldigt mycket. Nu gick det fram till februari, och då förstod jag att ministern tog till sig LRF Konsults rapport och medgav att vi har konkurrensproblem, och sedan började det talas om sänkt dieselskatt. Och det var väl gott så, men det har varit mycket prat genom åren och väldigt lite verkstad. Jag har inte sett någonting än, och jag hoppas att det kommer. Men det gäller inte bara

dieselskatten utan andra skatter också, och det handlar också om andra miljövillkor etcetera där vi pinar de svenska bönderna.

Nationell reserv anser vi att man ska ha på minst 3 %. Från moderat håll menar vi att man som företagare ska kunna vara försäkrad om att man inte får en sänkning på mer än max 20 % av stöden. Man skulle då använda den nationella reserven till att kunna gå in och täcka detta så att man har en förutsägbarhet.

Beträffande nationellt kuvert är det återigen den avbetalning som Socialdemokraternas hämningslösa trånad efter regeringsmakten lägger på Sveriges medborgare att betala som en avbetalningskostnad för samarbetet med Vänstern och Miljöpartiet. Det är ett otal felaktiga lösningar som det här samarbetet kostar. Man säger så här: Nu är det bara 0,5 %. Men vi vet också att samarbetspartierna ville ha 10 %. Det var de som sade, en gång i tiden när momsens infördes: Det är ju bara 3 %. Ja, sade någon, men den kan till och med bli 10 %! Sedan behöver jag inte säga mer. Inför man verktyget så finns det där, och då kommer man också att använda det.

Avslutningsvis, herr talman, tycker vi att det är osmakligt att produktionsjordbrukets pengar, som man betalat in i form av olika avgifter för sina produktionsmedel, ska användas till landsbygdsutveckling. Det innebär alltså att man lägger en extra börda på produktionsjordbruket i Sverige, något som andra inte behöver bära. Det är okej med de moduletrade medlen – dem har vi ingenting emot – men att ta pengar från produktionsjordbruket för landsbygdsutveckling är direkt stötande.

Anf. 217 ANITA BRODÉN (fp):

Herr talman! Äntligen! Efter åtskilliga turer där EU-jordbrukets framtid stötts och blötts under lång tid, och där många engagerat sig, är det dags för ett slutgiltigt ställningstagande i kammaren.

Jag vill börja med några internationella utblickar innan jag landar i den svenska myllan.

Det råder nog ingen tvekan om att Folkpartiet energiskt driver frågan om ett återupptagande av WTO-förhandlingarna, förhandlingar som har betydelse inte minst för om tredje världens bönder ska beredas möjlighet att odla och sälja sina produkter och som har direkt bäring på om världsfattigdomen ska kunna minskas radikalt.

Jag vill i detta sammanhang också säga att vi anser att det är mycket viktigt att sockerodlingen snabbt reformeras.

Det råder nog inte heller någon tvekan om att Folkpartiet verkat för en kraftig reformering av EU:s jordbrukspolitik. Folkpartiet önskar en snabbare avreglering och har satt 2013–2015 som en möjlig tidsperiod. Skulle utvecklingen visa att det vore möjligt med en snabbare gemensam avreglering välkomnar vi naturligtvis det.

Folkpartiet anser att den reformering som nu görs är ett första viktigt steg mot att duktiga företagare och tydliga konsumentkrav ska styra produktion och utveckling i stället för ett snårigt bidragssystem. Ett bidrag som för övrigt snabbt måste avvecklas är exportbidraget.

Folkpartiet säger nej till en åternationalisering av jordbrukspolitiken, eftersom det skulle innebära en återgång till nationella subsidier. Det skulle dessutom minska möjligheterna för viktiga gemensamma beslut samt försvåra för en konkurrensutsatt gemensam marknad.

Så till den svenska myllan. Det är en mylla fylld av möjligheter, för det är just möjligheterna som vi vill lyfta fram. Alltför ofta talas i debatten om jordbruks- och landsbygdsproblemen. Vi har ett stort politiskt ansvar att vända den debatten och nu erbjuda möjligheter. Det handlar om möjligheter till tillväxt på landsbygden – i dubbel bemärkelse – vilket också i stor utsträckning bidrar till landets BNP.

Landsbygden kan bara utvecklas om det finns livskraftiga jord- och skogsbruk. När jag frågar bönder runt om i landet vad de allra mest behöver för att kunna fortsätta och utveckla sitt företagande svarar alla med en mun: Långsiktiga och förenklade regelverk och likvärdiga villkor. Folkpartiet har deltagit i den referensgrupp som vi hörde om tidigare, och det har vi uppskattat. Där har vi kunnat diskutera och framföra våra synpunkter.

Folkpartiet förordar en blandmodell, eftersom den mer baseras på nu-läge och framtid än på historik. Vi har envist upprepat det orimliga i regelverket, som innebär att exempelvis am- och dikoersättningarna kommer att baseras på gårdsnivå. Vi anser fortfarande att jordbruksministern ska försöka få till stånd en ändring på denna punkt i EU.

Vi accepterar fem arealstödsområden men anser att de på sikt bör minskas och bli lika i hela EU.

En av utgångspunkterna för implementeringen av den nya jordbrukspolitiken var administrativa förenklingar för såväl lantbrukare som myndigheter. Folkpartiet har därför yrkat på att en målsättning och en plan för ett förenklat regelverk och förenklad byråkrati ska upprättas. Vi ställer oss också frågande till den stora summa – 150 miljoner kronor 2004–2005 – som nu kommer att användas till att utöka administrationen. Vi förstår att den hade behövts om gårdsmodellen valts, för då hade vi kunnat förvänta oss ett stort antal överklaganden. Nu känns summan emellertid inte befogad.

Folkpartiet har varit kritiskt till att moduleringsmedel avsedda för miljö- och landsbygdsåtgärder skulle användas till administrativa utgifter. Så blev inte fallet, vilket vi välkomnar. Däremot anser vi att det är fel att detaljstyra användningen av LBU-medlen. Vi tror mer på målstyrning. Folkpartiet anser också att bönderna ska ersättas för sina allmänna nytigheter.

Vad gäller det nationella kuvertet, som nämnts tidigare i debatten, har vi varit öppna för diskussioner. Vi tycker att det är en klok landning som regeringen gjort på 0,5 %, men eftersom vi förstått att detta blivit en symbolfråga gör vi bedömningen att regeringen bör återkomma till riksdagen om det finns förslag till en ändring av procentsatsen.

Den nationella reserven har kommit att bli en livlina för flera bönder. Vi vill därför understryka vikten av att jordbruksministern driver detta i EU så att möjligheter öppnas upp för bönder som drabbas hårt av reformeringen på grund av ändrade spelregler.

Vid alla reformer har det visat sig att olika grupper drabbas och kommer i kläm. Jag vill lyfta fram ett exempel där en lösning ännu inte är nådd. Foderarter klassas som spannmål, medan konservärter klassas som grönsaker. Detta visar hur viktigt det är att vi fortsätter med förenklingen och förändringen av jordbrukspolitiken för att befria bönderna så att de själva kan besluta om vad de ska odla. I denna specifika fråga kan

man inte vänta på framtida revidering 2009, utan det behövs en snabb lösning.

Sist, men inte minst, herr talman, handlar det om bättre konkurrensvillkor, men också om möjligheter att bedriva företagsamhet. Folkpartiet är övertygat om att det viktigaste för enmans- och fåmansföretagen – där merparten finns på landsbygden – är en mer företagervänlig politik. Den problemställningen löses snabbast genom ett regimskifte.

Vi är förvånade över att majoriteten inte mer utnyttjat möjligheterna att genom ännu tydligare ekonomiska incitament övergå till alternativa drivmedel. Vi har ofta talat om och pekat på RME, rapsmetylester, som ett exempel på förnybara drivmedel som skulle kunna användas. EG-direktivet om en ökad användning driver på utvecklingen. Enligt den senaste rapporten kommer Sverige inte att nå de uppsatta målen. Varför föreslår inte majoriteten förbättrade konkurrensvillkor i kombination med ett rejält kliv från det fossila användandet?

Avslutningsvis, herr talman, vill jag säga att den svenska bondenäringen står inför ännu en omställning. Det är ett luttrat släkte, som många gånger tvingats anpassa sig till nya beslut. För att möta framtidens utmaningar och krav vad gäller miljö, djurskydd och livsmedelssäkerhet i ett lönsamt företagande krävs både stor yrkesskicklighet och kreativitet i kombination med långsiktiga spelregler, bättre konkurrensvillkor och medvetna konsumenter. Det är både en företagsmässig och en politisk utmaning.

Jag står givetvis bakom Folkpartiets samtliga reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 16.

Anf. 218 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Herr talman! Hur mycket kommer dieselskatten för jordbrukets arbetsmaskiner att sänkas, och kommer skogsbrukets arbetsmaskiner också att få en sänkning? Hur avser regeringen att utforma den nationella reserven, skyddsnetet för dem som råkar mest illa ut vid genomförandet av reformen?

Vad har regeringen egentligen för avsikter med det nationella kuvertet? Kan jordbruksministern i dag lova att det så kallade kuvertet inte kommer att användas för ytterligare överföringar från produktionsjordbruket till finansiering av exempelvis satsningar inom landsbygdsutvecklingsprogrammet?

Kommer regeringen att ytterligare försämra de svenska jordbruksföretagens konkurrensvillkor genom strängare tvärvillkor än andra länder för att få eller gå miste om stödrättigheterna?

Kommer regeringen att fortsätta att använda utbetalningstidpunkten för jordbruks- och landsbygdsstöden som regulator för att klara utgiftstaken med den osäkerhet för enskilda företagare som detta för med sig?

Hur ser regeringen på tendenserna till åternationalisering av jordbrukspolitiken?

Herr talman! Även om de stora pusselbitarna i tillämpningen av den gemensamma jordbrukspolitiken snart finns på plats vill jag med de frågorna peka på de osäkerheter som fortfarande råder hos en näring som är satt under ett mycket stort tryck vad gäller lönsamhet och andra möjligheter att bedriva sin verksamhet och bedriva den vidare. Jag hoppas att jordbruksministern eller Rolf Lindén kan prioritera att svara på de frå-

gorna i sina anföranden framför att återupprepa det som redan är känt och som vi arbetat med under något års tid.

För oss kristdemokrater är svenskt jordbruk en mycket viktig basnäring, som framför allt producerar livsmedel av hög kvalitet med kanske världens bästa djuromsorg och högsta miljökrav. Under lång tid har den socialdemokratiska regeringen bestraffat svenska jordbruksföretagare för detta genom högre produktionsskatter än i de viktigaste konkurrentländerna och ett företagsklimat som i övrigt befinner sig i strykklasse när det gäller skatter, byråkrati och krångel. När nu de nya förutsättningarna för jordbruksstöden börjar komma på plats, där frikopplingen är den avgörande faktorn, kommer konkurrensnedvidande särregler och pålagor att få en avgörande betydelse för de svenska jordbruksföretagens möjligheter att hävda sig.

Det är alltså helt nödvändigt att den av regeringen utlovade diesel-skattesänkningen kommer snabbt och att den ger en nivå på högst den genomsnittliga EU-nivån. Handelsgödselmedelsskatten måste återföras fullt ut eller avskaffas och inte, som föreslås, omfördelas till olika insatser inom miljö- och landsbygdsutvecklingsprogrammet. Förenklingar av regelverket och sänkningar av vissa tillväxtfientliga skatter måste också finnas med när det gäller att förbättra företagsklimatet.

Egendomsskattekommitténs förslag när det gäller arvs- och gåvoskatten är lovande. Men vis av erfarenheten kan jag inte förmå mig att tro på förbättringar förrän de finns på plats. Denna brist på förtroende för regeringen gäller också i hög grad dieselskatten, där löften har svikits gång på gång, på gång.

Herr talman! De olika modeller som var möjliga att välja inom ramen för den beslutade reformen har alla sina för- och nackdelar. Regeringen och stödpartierna valde snabbt bort den så kallade gårdsmodellen och lade inte ned så mycket arbete på att analysera hur denna modell kunde utvecklas vidare för att komma till rätta med de uppenbara brister som initialt kunde konstateras.

Kristdemokraterna kan acceptera den blandmodell som regeringen föreslår som en kompromiss mellan en renodlad gårdsmodell respektive regionmodell. Den valda modellen innebär fortfarande en viss omfördelning från produktionsjordbruket till mer extensiv naturvård. Detta leder till att jordbruksföretag som utvecklats, utvecklats och investerat enligt de förutsättningar som gällt hittills kan få uppenbara lönsamhetsproblem. Här måste den nationella reserven under en övergångstid kompensera dem som råkar mest illa ut. Det ser jag som ett anständighetskrav. Jag hoppas att socialdemokratiska representanter i debatten kan ge ett entydigt besked om ambitionerna på den punkten.

Regeringens förslag innebär att fördelning av stödrättigheter kommer att bestämmas utifrån vem som brukar marken vid ansökningstidpunkten det år systemet träder i kraft. Det innebär att ytterligare tid ges för markägare att säga upp arrendatorer för att själva kunna tillgodoräkna sig stödrätterna. Det kan leda till att mark som aktivt brukas tas ur produktion. Regeringen bör överväga möjligheten att fastställa ett tidigare datum som grund för fördelningen för att möta detta problem.

Herr talman! Senast den 1 augusti i år ska regeringen redovisa till kommissionen hur reformen kommer att tillämpas i vårt land. Jag tar mig

därför friheten att skicka med ett antal synpunkter på sådant som regeringen bör fundera en gång till på innan slutversionen skickas in.

Hur kan det vara möjligt att redan i föreliggande skrivelse slå fast att handjursbidragen ska frikopplas helt år 2009? Det gäller att ha fjärrsyn. Är det inte marknadssituationen för kött och slaktverksamheten som ska bestämma detta?

Regeringen bör vidare skaffa sig utrymme att vidta särskilda åtgärder för stöd till vallfröodlingen, framför allt timotejfrö, om Finland skulle få för sig att rikta särskilt stöd till denna produktion.

Odlare av stärkelsepotatis får med nuvarande förslag konkurrensnackdelar i förhållande till andra länder. Förslagsvis 15 % av det frikopplade stödet till denna näringsgren bör därför utgå som gårdsstöd.

Det är vidare viktigt att det finns gemensamma regler för vilka krav som ska ställas på jordbruksföretagen för att erhålla de nya EU-stöden. De krav som anges i direktiv och förordningar bör gälla som grund för kontroll, sanktioner och utbetalningar av frikopplade ersättningar. Övertredelser av svensk lagstiftning där den går utöver EU:s krav bör hanteras av svenskt rättsväsende.

Herr talman! Min utmätta tid börjar närma sig sitt slut. Med förhoppning om att få svar på de inledande frågorna vill jag avslutningsvis yrka bifall till reservation nr 16.

Anf. 219 JAN ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag ska börja med mitt yrkande. Även om jag står bakom samtliga reservationer yrkar jag bifall endast till reservation 16.

De förändringar som vi nu har att debattera vad gäller den framtida jordbrukspolitiken är sannolikt de största förändringarna för svensk lantbruksnäring sedan EU-inträdet. De har oerhörd betydelse för lantbrukssektorn. De kommer också att ha stor betydelse för om svenska konsumenter i framtiden kommer att ha möjlighet att välja svenska råvaror och svensk mat av god kvalitet.

Det som var sagt skulle vara en halvtidsöversyn blev en helrenovering av jordbrukspolitiken. Det kommer självklart att påverka mycket. Jag vill börja med att beskriva tre inriktningar som jag ser för svenskt jordbruk, svensk landsbygd och svenskt lantbruk framöver.

Den första inriktningen är den som kanske syns tydligast. Det är större produktionsenheter och strukturrationalisering. Det är en positiv utveckling om vi ska lyckas konkurrera på världsmarknaden och den lokala marknaden.

Den andra inriktningen är nischföretag där det inte handlar om volymerna utan där man siktar mer på att vidareförädla och höja förädlingsvärdet på det man producerar.

Den tredje inriktningen är vad jag kallar intresselantbruk. Där har man sitt lantbruk inte för det ekonomiska utbytet utan därför att man värderar boendet, har det som avkoppling och så vidare.

Ibland målar vi upp konflikter de olika typerna emellan. Det tycker jag inte att vi behöver göra. De olika inriktningarna behöver varandra. De som producerar de stora volymerna kan mycket väl dra nytta av den glans som nischprodukterna ger. De som kanske har sitt intresselantbruk bidrar självklart på ett bra vis till den sociala strukturen på landsbygden som bryts ned om vi bara har stora enheter med långt mellan varandra.

Jag tycker inte att vi ska måla upp motsättningar som kanske egentligen inte finns.

När vi nu ändrar politik är det alldeles uppenbart att det är den första kategorin, de lite större och intensivare enheterna, som riskerar att ta stryk.

Som jag bedömer det är det frikopplingen som är det dramatiska i förändringen, om man ser till helheten och sektorerna. Det är en frikoppling som har till syfte att det som produceras mer ska styras av vad marknaden efterfrågar och mindre av bidragssystemen. Det tycker jag är en bra utveckling.

Samtidigt är det ju så att när vi gör oss mer beroende av marknaden är det mer betydelsefullt vilka konkurrensvillkor vi har på marknaden. Det har vi varit inne på tidigare.

Det är oerhört viktigt att sektorn får konkurrensvillkor som gör att man på ett vettigt sätt kan konkurrera på den marknad som vi nu ska närma oss och låta oss styras mer av.

Som vi vet handlar den gröna sektorn om 8–10 % av BNP. Det har självklart stor betydelse både för kringnäringar som slakterier och livsmedelsförädling och för sysselsättningen att produktionsvolymerna hålls uppe.

Vi står helt bakom majoritetens förslag till modell. Det är en blandmodell som vi tycker är det vettiga på sikt.

Det ställs dock stora krav på att vi kan hantera de företag som kanske tappar mest i ersättningsnivå. Det är ofta företag som har investerat stora belopp och som är förhållandevis nystartade. Som företagare i lantbrukssektorn har man avskrivningstider att förhålla sig till. Det finns en avskrivningstid för byggnader. Hur länge håller byggnaden? 20, 25 eller 30 år? Det finns en ekonomisk avskrivningstid för hur länge utrustningen är ekonomiskt effektiv. Det kan röra sig om 10, 12 eller 15 år. Den kortaste avskrivningstiden är den politiska avskrivningstiden. Hur snabbt ändrar sig de politiska besluten? Tyvärr hänger de inte ihop.

Jag är oroad över att den politiska avskrivningstiden blir kortare och kortare, särskilt med det sällskap som regeringen har i de här frågorna. Det är tveklöst så att man som enskild företagare har med detta i sina beräkningar. Det kommer att vara en av de större frågorna, att se till att vi har långsiktiga beslut som gör att man vågar investera långsiktigt utan att behöva vara rädd för att den politiska avskrivningen ska bli kortare.

Det handlar alltså om den nationella reserven och hur vi ska nyttja den för att på bästa sätt kunna fånga upp de företag som riskerar att tappa kanske hundratusentals kronor i ersättning. Hur ska vi göra för att de här företagen ska klara övergångarna?

Swedish Meats har kontaktat oss i utskottet och pekat på att det rör sig om 250–300 företag som i snitt tappar en halv miljon kronor. Det rör då nötköttssektorn.

Det är bra att vi har ministern närvarande som kan ge ett svar till svenska lantbrukare om hur den nationella reserven kommer att nyttjas. Kommer man att arbeta för att den ska bli tillräckligt stor och effektiv för att kunna fånga upp de här företagen?

Anf. 220 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Herr talman! Låt mig inledningsvis konstatera att jordbruket är viktigt för Sverige. Sammantaget står den gröna näringen för så mycket som 10 % av BNP och 10 % av sysselsättningen. Ca 70 % av råvarorna till den svenska livsmedelsindustrin är inhemska. Livsmedelsindustrin med sin omslutning på 129 miljarder kronor är den fjärde största industrisektorn om man ser till omsättning, och den är större än klassiska svenska näringar som pappers- och metallindustrin.

Jag vill också lyfta fram att det svenska jordbruket producerar mat av högsta kvalitet med stor hänsyn till miljön och med en världsledande omsorg om djuren.

Den förändring som vi nu ska genomföra skulle jag vilja kalla lika nödvändig som radikal. Vi tar de första viktiga stegen bort från en föråldrad jordbrukspolitik som inte är långsiktigt hållbar. Den nya politiken innebär att Europas jordbrukare ska producera det som konsumenterna efterfrågar, inte det som ger de största bidragen.

En annan principiellt viktig förändring är ju att medlemsländerna ges ett större inflytande över hur jordbrukspolitiken ska utformas i det egna landet. Det gör att vi måste göra ett antal nationella val. Vi har arbetat hårt med att hitta den rätta modellen för Sverige. Vi har valt blandmodellen.

Jag vill i det här sammanhanget passa på att tacka de ledamöter från riksdagens samtliga partier som har deltagit i den här parlamentariska kontaktgruppen. Jag tycker att vi har haft ett positivt och resultatinriktat arbetsklimat. Jag vågar påstå att vårt arbete har varit framgångsrikt.

Den skrivelse som vi diskuterar här i dag och som bygger på en överenskommelse mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har mottagits väl och har beskrivits som en balanserad lösning av företrädare både för jordbruket och för miljöintressen.

Strukturrationaliseringen i svenskt jordbruk har pågått i en relativt jämn takt under hela efterkrigstiden. Färre och större jordbruk, investeringar för mer rationell produktion, satsning på mer högavkastande djur och växtmaterial och skickliga företagare har gett en ökande produktivitet.

Vi vet alla att priserna på insatsvaror har ökat mer än avräkningspriserna, och generellt är lönsamheten i svenskt jordbruk ansträngd. Det finns uppenbara behov av att stärka det svenska jordbrukets konkurrenskraft.

Regeringens linje är offensiv när det gäller att nationellt genomföra den beslutade EU-reformen. Vi föreslår att den nya modellen införs redan den 1 januari 2005.

Ersättningarna till bönderna riktas så att problematiska omfördelningar och svårigheter för framför allt produktionen av kött och mjölk undviks. Sambanden är enkla. Primärproduktionen ger inhemsk livsmedelsförädling som ger arbetstillfällen och konsumenterna mat av hög kvalitet. De svenska mervärdena – säker mat, god djuromsorg och miljöhänsyn – kan, om de förmedlas till konsumenterna, ge det svenska jordbruket konkurrensfördelar och även en potential för export av livsmedel.

Regeringen vill använda 30 miljoner kronor för att förmedla de mervärdena. Vi vill värna konkurrenskraften genom att sänka dieselskatten för jordbrukets arbetsmaskiner från och med den 1 januari 2005.

Jordbruket och framför allt de betande djuren ger oss förutom livsmedel ett öppet landskap och en biologisk mångfald. Reformeringen av EU:s jordbrukspolitik innebär att det kommer att läggas mer resurser på ersättningar som går till en hållbar utveckling av landsbygden.

Det handlar om insatser för att hålla landskapet öppet, förbättra miljön och utveckla landsbygden. Moduleringsmedlen tillsammans med det nationella tillskott som vi föreslår innebär att 400 miljoner kronor kommer att tillföras miljö- och landsbygdsutveckling.

Regeringen har höga ambitioner när det gäller att skapa tillväxt och sysselsättning i alla delar av vårt land. Här finns kopplingarna till lantbruket. Två tredjedelar av befolkningen på landsbygden är sysselsatt i småföretag. Vart femte arbete i glesbygd har sin bas i jord- och skogsbruket. En levande landsbygd och goda förutsättningar för lantbruket går alltså hand i hand.

Redan i dag har många jordbruk spännande verksamheter som kompletterar den traditionella produktionen. Ett bra exempel är den utvecklingskraft som för närvarande finns i företag som har verksamhet kopplad till hållande av hästar.

Landsbygden behöver jordbruket och övriga areella näringar men också en bredare bas för att kunna utvecklas. Regeringen vill ta ett samlat grepp för att skapa ökade möjligheter att med jordbruket som bas skapa förutsättningar för en mångsidig utveckling på landsbygden, och regeringen har i dag beslutat att tillsätta en parlamentarisk utredning som ska utarbeta en långsiktig strategi för den nationella politiken för landsbygdsutvecklingen. Utredningen ska identifiera såväl hinder som möjligheter för företagande i landsbygd och lämna förslag som bidrar till framtidstro när det gäller att bo och verka på landsbygden. För att skapa ett attraktivt boende ska kulturmiljöns betydelse särskilt uppmärksammas.

Myndigheternas roll och former för samarbete i frågor som rör landsbygdens utveckling ska beaktas. Och jag väntar mig idéer som minskar byråkratin och kortar vägarna från idé till handling. Jag ser också fram mot förslag som stärker kvinnors och mäns lika förutsättningar, ungdomars möjligheter att bo och verka på landsbygden och förslag som gör att människor med utländsk bakgrund ses som en resurs för att utveckla landsbygden. Behovet av mångsidighet och utveckling av produktion inom såväl livsmedelssektorn som andra områden ska övervägas. Förslagen från utredningen kommer att hamna inom ett brett fält. Det kan handla om exempelvis att underlätta för turism, småskalig livsmedelsproduktion och utveckling av service på landsbygden.

Regeringen pekar särskilt på behovet av ett ekologiskt hållbart och etiskt försvarbart jordbruk. Konsumenternas efterfrågan på säkra produkter av hög kvalitet, krav på god djuromsorg, skyddet av miljön och hänsyn till den globala utvecklingen ska vägas in i utredningens förslag.

Herr talman! Fortfarande står den gemensamma jordbrukspolitiken för halva EU:s budget. Vi hörde siffran här tidigare. Regeringen kommer att fortsätta att med kraft driva att EU ska minska och avveckla sina handelsstörande jordbruksstöd och tullmurar. Det gynnar alla, inte minst utvecklingsländerna. Vi socialdemokrater verkar för en jordbruks- och livsmedelspolitik inom EU som är långsiktigt hållbar också ur ett globalt perspektiv. Vi vill fortsätta att utveckla jordbrukspolitiken i riktning mot ökad rättvisa.

I de flesta u-länder är jordbruket den viktigaste försörjningskällan och en viktig drivkraft för utveckling av handel, transporter och småindustri. Det är därför inte acceptabelt att varor dumpas på världsmarknaden och därigenom slår undan benen för framför allt småjordbrukare i u-länder, att EU:s gränsskydd försämrar exportmöjligheter för odlare i u-länder och att den så kallade tulleskaleringen hindrar utvecklingen av förädlingsindustrin i u-länderna.

Jag menar att det jordbrukspolitiska beslut som togs i EU i juni förra året ger ett bra läge för att gå på offensiven i jordbruksfrågor inom ramen för WTO-förhandlingarna. Det gynnar alla, särskilt utvecklingsländerna. Sverige stöder därför kommissionens initiativ som innebär att EU är berett att fasa ut samtliga exportstöd under förutsättning att exportkrediter, livsmedelsbistånd och statshandelsföretag omfattas och ett balanserat slutresultat kan nås.

Herr talman! När man talar om en hållbar jordbrukspolitik kan man inte bara tala om produktionsjordbruk eller miljövärden. Både ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter måste finnas med ur både det nationella och globala perspektivet. Regeringen har varit mån om att ta fram ett balanserat förslag om hur EU:s jordbruksreform ska genomföras i Sverige.

Anf. 221 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill tacka ministern först och främst för att hon har valt att skjuta upp sin resa ett par timmar för att kunna vara med här i dag. Men jag vet att det är tajt, och jag ska därför försöka att skynda på för mina andra vänners skull.

Jag skulle ändå vilja att ministern kunde lova att ge en utfästelse till svenskt lantbruk att EU-stöden i fortsättningen kommer att betalas ut på rätt sida om årsskiftet. Eller är det så att jordbruksministern går i ledband på Bosse Ringholm i den frågan?

Sven Gunnar Persson tog upp tvärvillkoren. Anser ministern att det är rimligt att svenskt jordbruk ska ha en annan regelbedömning av om EU-stöden ska betalas ut än deras yrkesbröder i övriga länder? Jag tycker inte det. Kan jordbruksministern inte vara överens med mig och stödja den tanken?

Sedan har jag en fråga om det nationella kuvertet. Vad ser ministern i framtiden? Kommer det att bli 10 %, eller vad blir det?

Ministern nämnde att det är pressat för jordbruket. Ändå fortsätter ministrarnas parti och regeringen att pressa jordbruket med de höga avgifterna. Då är frågan: Kommer jordbruksministern att omvärdera behovet av att sänka övriga avgifter också som just svenskt jordbruk har?

Anf. 222 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) replik:

Herr talman! Det är alltid lätt att säga att man inte ska ta hänsyn till olika budgetkonsekvenser beroende på hur man hanterar utbetalningar. Vi har noga analyserat hur vi ska hantera den frågan. Vi har ett problem när det gäller att hantera de budgettekniska frågorna på en generell nivå. Vi har en budgetlag att följa. När man tittar på dessa stöd finns det ett utrymme inom ramen för EG-regelverket att utbetala vid olika tidpunkter. Vi följer EG-regelverket, och vi tar ett ansvar för den svenska eko-

nomin, och vi ger också bönderna ett besked i god tid. Det tycker jag är angeläget att göra.

När det gäller tvärvillkoren har jag lite svårt att förstå den här upprördheten. Jag tycker att det skulle vara väldigt utmanande om vi inte hade en ambition att säga att om vi har en svensk lag är det rimligt att man följer den lagen om man ska kunna få dessa bidrag. Det skulle vara väldigt utmanande om vi hamnade i ett annat läge. Sedan tycker inte jag att man ska överdriva detta problem. Vi sitter för närvarande på departementet och analyserar vilka rent faktiska problem som vi kan hamna i. Och jag vill inte säga att de är omfattande. Det är klart att vi ska minimera problemen, men att säga att det är okej att få dessa bidrag även om man bryter mot svensk lag tycker jag är utmanande. Vi har redan haft en diskussion om djurförbud och utbetalning av bidrag.

När det gäller det nationella kuvertet är förslaget nu att det ska vara 30 miljoner. Något annat finns inte. Sedan är det klart att vi vill ha en öppenhet inför framtiden om vi har andra behov. Men i dag är det 30 miljoner som gäller.

Anf. 223 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik:

Herr talman! Det är nog få som sitter i en likviditetskris och som säger: Jag fick i alla fall beskedet i tid.

Det hjälper inte när räkningarna ska betalas att veta att det kommer pengar, därför att pengarna behövs, annars får man själv ligga ute med dem och betala ränta. Därför tycker jag att det är synd att regeringsföreträdaren inte kan ha så pass mycket finansiell disciplin att man faktiskt klarar detta. Det handlar nämligen om likviditetsplanering även från regeringens sida. Men nu lägger man över det på jordbruket i stället, och det får vi uppenbarligen leva med.

Talartiden gick ut för ministern så jag fick inget svar på frågan: Är det Socialdemokraternas uppfattning att det är pressat för jordbruket och varför, om det är så, deltar man i denna press genom att behålla höga skatter som ligger utöver vad andra länders jordbrukare har? Det är ju ingen "marknadsomständighet" som har skapat denna situation, utan det är regeringen som har skapat det som alltså ger det svenska jordbruket en tagelskjorta.

Vidare skulle det vara intressant om ministern, åtminstone mycket kort, kunde berätta vilka idéer som finns när det gäller den nya utredning som regeringen uppenbarligen har beslutat om i dag. Är det en parlamentarisk grupp, eller är det en enmansutredare? Vilka är tankarna?

Anf. 224 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) replik:

Herr talman! När det gäller avgifter vidtas ett antal åtgärder. Vi har ett program för återföring av gödselmedelsavgifter och bekämpningsmedelsavgifter, och tidigare har vi haft växtodlingsplaner. Den fasen är nu över. Nu återför vi de här pengarna i en annan form och då för väldigt angelägna ändamål. Vi kommer att sänka dieselskatten, att gälla från och med den 1 januari. Också andra åtgärder vidtas för att underlätta för företagande i allmänhet. Jag tycker därför att det är en felaktig bild som här tecknas – det var den delen.

Den sista frågan gällde utredningen. Jag sade, hoppas jag, i mitt anförande att det ska vara en parlamentarisk utredning som ska titta på lands-

bygdsutvecklingsfrågorna. Det är klart att det finns en koppling till nästa finansiella perspektiv och LBU.

Anf. 225 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik:

Herr talman! Först vill jag returnera tacket för arbetet i kontaktgruppen. Också jag tycker att det var väldigt konstruktivt. Det var imponerande att se det arbete som ministern, statssekreteraren och medhjälpare utfört under den här perioden.

Men sedan blir jag "lite ledsen i ögat". Jag måste säga att jag är innerligt trött på talet om bönder som något slags dreglande Pavlovska hundar betingade att stoppa plogen i jorden bara där bidragen är som störst – som ju framgick av ministerns anförande. Har inte ministern träffat tillräckligt många halvt ihjälslitna lantbrukare som trots minimala stöd och bidrag kämpar på fädernegården för att hålla marken öppen, odla och fortsätta arbetet? Nej, här målas en bild upp av bönder som bara satsar på det som ger största bidragen!

Jag skulle vilja ha svar på några av de frågor som jag ställde i mitt anförande. På frågan om hur mycket dieselskatten kommer att sänkas lär jag väl inte få något svar, men kanske kunde jag få en liten inriktningsbeskrivning.

Sedan vill jag ställa samma fråga som den som Bengt-Anders inte fick svar på, nämligen hur man tänker utforma den nationella reserven. Hur mycket ska man alltså behöva förlora i det här systemet?

Vidare gäller det frågan om hur jordbruksministern ser på användningen av det nationella kuvertet. Kan jordbruksministern garantera att det nationella kuvertet inte kommer att användas till fortsatta överföringar från produktionsjordbruket till miljöprogrammet?

Anf. 226 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) replik:

Herr talman! När det gäller bidragsbehovet måste vi konstatera att svenskt jordbruk i dag i stor utsträckning är bidragsberoende. Samtidigt tycker jag att det framgår när jag träffar bönder – och jag träffar väldigt många bönder – att det finns en framtidstro, ett engagemang och en kreativitet. Många säger: Javisst är detta med dieselskatten och en sänkning av dieselskatten viktigt. Men detta har också väldigt mycket blivit en symbolfråga. Jag tror således att det bland många jordbrukare inte riktigt är samma dystra bild som vi här får höra Sven Gunnar Persson tala om.

Vi har varit väldigt angelägna om att utforma den nationella reserven på ett sådant sätt att vi får ett effektivt och rationellt användande av pengarna. Om vi får en alltför stor nationell reserv undandrar det ju pengar från annan verksamhet. Någonstans blir det mindre pengar till de aktiva bönderna.

Här har Statens jordbruksverk gjort bedömningen att vi har behov av en nationell reserv som kan vara mindre än 1 %. Siffran 20 % verkar mycket överdriven. Vi vill använda den nationella reserven för dem som har utökat och för dem som är nyinvestorer, nykomlingarna, och vi prövar givetvis om vi kan hjälpa dem som på något sätt har drabbats. Men hela blandmodellen går också ut på att minimera antalet jordbrukare som kommer negativt ut ur den här reformen.

När det sedan gäller det nationella kuvertet har vi sagt att det ska vara till för marknadsfrämjande åtgärder. Det gäller då generellt. Sedan prövar vi var pengarna gör bästa nyttan.

Anf. 227 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik:

Herr talman! Vad jag reagerade på i jordbruksministrernas anförande är det som hon nämnt i alla anföranden som jag hört henne hålla, nämligen att nu kan bönderna producera det som konsumenterna vill ha, inte producera det som ger mest bidrag. Det är i det avseendet som jag gör tolkningen om de Pavlovska hundarna.

När det gäller den nationella reserven är det ingen som nämnt 20 % storlek, utan det gällde en 20-procentig stödminskning. De som får mer än 20 % minskning skulle kunna komma i fråga för den nationella reserven. Vi får tydligen inget besked om hur man tänkt utforma den nationella reserven. Att den ska finnas är vi överens om. Men hur mycket ska man behöva förlora i det nya systemet för att kunna få kompensation, en stötdämpare, från den nationella reserven?

Frågan var om jordbruksministern kan garantera att det nationella kuvertet i framtiden inte kommer att användas till överföringar från produktionsjordbruk till miljöprogram.

Anf. 228 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) replik:

Herr talman! Detta med att det är konsumenternas efterfrågan som ska styra trodde jag att vi var alldeles överens om i denna kammare. Det fina med den här reformen är att vi kommer bort från de här direktbidragen som direkt styr produktionen och där vi får en överkapacitet som inte är till nytta för våra konsumenter i Europa och som också drabbar fattiga länder.

Sedan har vi diskussionen om att pengar förs bort från produktionsjordbruket och kommer till någon annan typ av produktion. Jag hörde också i något av anförandena här slutsatsen att det finns en fördel med att vi har ett produktionsjordbruk som kompletterar ett mer småskaligt – och det tycker jag är väldigt klokt. Jag tycker inte att vi ska göra den här uppdelningen, utan vi ska se till att vi får en jordbrukspolitik som är balanserad och som stöttar det hållbara jordbruket. Då kan det gälla satsningar såväl på produktionsjordbruket som på annan, mer småskalig, produktion. Vi ska inte underskatta kraften i den småskaliga produktionen i Sverige. Det finns ett antal entreprenörer som till och med är av den digniteten att de hittar sina nischer på exportmarknaden.

Anf. 229 JAN ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tror att vi måste borra ytterligare lite grann i detta med den nationella reserven. Endera är det jag eller också är det ministern som inte har förstått det här fullt ut. Hur avser man att utforma den? Det var en väldig sammanblandning av procentsatser hit och dit. Vi är väl nyfikna. Men framför allt är väl också de som är beroende av den nationella reserven, kanske för att företaget inte ska gå i konkurs, oerhört nyfikna på hur den kommer att utformas.

Jag måste också säga att jag reagerar på inställningen till utbetalningstidpunkten. Om man ser på detta omvänt och ser till de företagare

som ska betala till staten, vad tycker då ministern om att få skjuta lite grann på betalningen bara man talar om det i god tid innan?

Anf. 230 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) replik:

Herr talman! För den nationella reserven har vi ett regelverk som säger att den kan användas av företag som har investerat eller utökat sin produktion, så ställer vi frågan: Är det rimligt att reserven används för dem som har fått en stödminskning, dem som vi inte har lyckats hjälpa med vår blandmodell? Jag är medveten om att för stödminskning har siffran ”större än 20 %” nämnts.

Jag är inte negativ till att hitta en modell för att hjälpa dem som får en stödminskning. Men det innebär att vi måste hitta en modell som är förenlig med regelverket, det regelverk som är gemensamt inom EU. Där har vi ännu inte fått de besked som vi behöver. Men generellt är jag väldigt angelägen om att vi använder pengarna effektivt och att vi inte bygger upp en nationell reserv som ger oss ett större utrymme än vad vi egentligen behöver.

Vad gäller dessa tre – de som har investerat, de som har utökat och de som har fått en stödminskning – tycker jag att det är rimligt att vi också prövar om de senare kan omfattas av systemet.

Vad gäller utbetalningstidpunkten har jag inget ytterligare att tillägga. Vi har i vårbudgeten redovisat våra bevekelsegrunder, och vi har redovisat den modell som vi tycker är rimlig. Har man några andra, ännu bättre idéer om hur man ska kunna hantera de budgettekniska frågorna kommer det att finnas ett utrymme för att framföra de synpunkterna.

Anf. 231 JAN ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Man kan av det dra slutsatsen att lantbrukarkåren är den enskilda kår av personer som ska dra det tyngsta lasset för att vara budgetregulator. Det tycker jag är en ganska cynisk inställning.

Det hade varit väldigt intressant att få en liten *hint* om nivån på dieselskattesänkningen. Jag tycker dessutom att trovärdigheten i löftet är oerhört begränsad. Vad som har utställts är ett gammalt – med betoning på gammalt – löfte som har upprepats. Vad som har hänt i verkligheten är att vi sedan 2000 inte fått en sänkning utan tvärtom en höjning av dieselskatten på i runda slängar 40 öre. Då rör det sig om trekronorsstreck i nivå. Det är en märkbar höjning trots att löften har utställts om sänkning. Tror ministern att trovärdigheten kommer att öka efter nyår?

Anf. 232 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) replik:

Herr talman! Jag är alldeles övertygad om att trovärdigheten kommer att öka. Regeringen har tillsammans med samarbetspartierna Miljöpartiet och Vänsterpartiet uttalat att dieselskatten ska sänkas den 1 januari 2005. Det är mitt svar på frågan.

Anf. 233 ANITA BRODÉN (fp) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka jordbruksministern för att ministern är närvarande under denna debatt. Det känns oerhört värdefullt.

Ett par frågor skulle jag vilja få belysta här. Hur avser ministern att arbeta eller att göra en plan för att administrationen över huvud taget ska

förenklas? Jag nämnde också utgifterna. Finns det någon plan? Finns det någon målsättning för detta arbete?

Den andra frågan som jag skulle vilja ta upp handlar om diesel. Vi har här hört talas om dieselskatteminskning. I mitt anförande nämnde jag min förvåning över att man inte passat på tillfället att kombinera en skattelättnad med att arbeta för att bli av med användandet av det fossila, eller att åtminstone minska radikalt på det. Det går att använda morötter i detta sammanhang också.

Anf. 234 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) replik:

Herr talman! När det gäller administrationen är jag den första att beklaga att vi inte kunde få ett suveränt enkelt system när vi reformerar EU:s jordbrukspolitik. Det hade jag önskat. Det som var bäst för det svenska jordbruket, blandmodellen, hade den konsekvensen att vi fick en del krångligheter. Men givetvis ska vi se till att vi bygger upp det enklaste systemet. Vi är duktiga på att använda ny teknik. Det finns också en topp, och när vi kommer in i systemet och börjar tillämpa det, så planar det hela ut. Jag hoppas att vi till och med ska kunna göra det lite mer kostnadseffektivt efter några år. Jag är hoppfull om att kunna begränsa administrationskostnaderna.

De förnyelsebara energikällorna är någonting mycket spännande, och där har vi ett arbete som pågår i departementet. En del av de 400 miljoner kronor som nu tillförs genom modellering och de nationella tillskotten ska användas för att jobba med de förnyelsebara energikällorna. Det är en kraft, och det finns mycket spännande på gång.

Morötter har jag inte hört om, men om havre, raps och andra förnyelsebara energikällor som har varit en stor framgång. Det här är någonting som vi arbetar med.

Anf. 235 ANITA BRODÉN (fp) replik:

Herr talman! Ministern säger att hon är hoppfull, men finns det någon skarp målsättning vad gäller just byråkratin och administrationen? Ämnar man ha en ordentlig plan för hur man ska kunna minska radikalt från år till år genom att både samordna och genom ett effektivt regelverk så att byråkratin inte bara växer?

Vad gäller diesel kan jag ändå tycka att det är förunderligt att man inte tar det här tillfället och ställer krav och säger att om vi sänker skatten och ger skattelättnader förväntar vi oss, eller kräver, en inblandning av förnybara drivmedel. Det är på det viset, genom ekonomiska incitament, som vi kan peka på en färdriktning, och då slår vi två flugor i en smäll. Vi underlättar för bönderna, som får möjligheten till likvärdiga och bättre villkor, och vi gynnar miljön.

Anf. 236 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) replik:

Herr talman! Vi har en mycket bra dialog med Jordbruksverket, och givetvis har vi en plan för hur Jordbruksverket ska arbeta med de administrativa frågorna. Jag ser fram emot att i relation till Jordbruksverket och länsstyrelserna hantera de frågorna. Men man kan inte trola med knäna. Det är komplicerade regler som vi ska tillämpa, och vi kommer inte att få ett helt enkelt system. Men vi kommer att kunna hålla i kostnaderna på ett bra sätt.

Sänkningen av dieselskatten och relationen till förnyelsebara energikällor finns givetvis med i de överväganden vi gör, men vi har ännu inte presenterat förslaget. Jag vill inte i detalj kommentera vad som kan bli resultatet av det arbete som vi nu har i departementet.

Anf. 237 ROLF LINDÉN (s):

Herr talman! När vi talar om jordbruk i dag kan vi inte bara prata om svenska förhållanden. Vi har med en internationell utblick i det – Anita var också inne på det.

Jordens befolkning ökar med ungefär 80 miljoner om året. Större delen av ökningen sker i utvecklingsländerna. Dessa länders andel av jordbruksproduktionen kommer naturligtvis att öka, och också betydelsen av handel med livsmedel kommer att öka. Jordbrukets betydelse kan inte nog understrykas om de fattiga länderna ska ha en chans att utveckla sina ekonomier och försörja sin befolkning.

Det finns redan i dag u-länder som kan konkurrera med utvecklade länder när det gäller jordbruksprodukter. Men om vi ska få det som vi kallar livsmedelssäkerhet i världen krävs det att vi tar ytterligare steg på vägen mot frihandel. Reformeringen av EU:s jordbruksstöd är ett sådant steg på vägen.

Vi har snart varit medlemmar i EU i tio år och kunnat ta del av den gemensamma jordbrukspolitiken och tillämpat den. När de nya medlemsländerna kom med i våras utökades jordbruksarealen med 40 %, och det blev 74 % fler gårdar och 53 % fler jordbrukare. Men här finns problem.

Produktiviteten är låg, priserna har börjat att närma sig EU-nivå och man lider brist på insatsvaror såsom bekämpningsmedel och gödsel. Många produkter har bristande kvalitet, och behovet av att förbättra den hygieniska standarden är stor i många anläggningar.

Mot den bakgrunden menar jag att det svenska jordbruket har ett förspång. Internationaliseringen på livsmedelsområdet har kommit för att stanna. Det ger oss möjligheter, men det innebär också hot.

Vi kommer att möta en stenhård konkurrens när vi exporterar. Likaså kommer konkurrensen på hemmamarknaden att skärpas genom importen. Men man ska inte heller glömma att vi nu har 75 miljoner nya konsumenter på den gemensamma marknaden. Även om de för närvarande har låg köpkraft är jag alldeles övertygad om att den kommer att stärkas på sikt. Detta gynnar det svenska jordbruket med sin kvalitet och effektivitet.

Herr talman! Det är allom bekant att det svenska jordbruket för närvarande brottas med lönsamhetsproblem – flera av er har tagit upp det tidigare. En fortsatt strukturomvandling, ansträngningar för att minska kostnaderna och öka produktiviteten är nödvändigt för att öka intäkterna.

Men jordbrukets konkurrenskraft vilar inte bara på åtgärder som näringen själv kan vidta. En rad andra faktorer påverkar också. Vid sidan av lagar och regler, som kan tynga den svenska jordbrukaren, är det givetvis en fördel med de låga mark- och arrendepriserna och den låga belåning av jordbruksfastigheter som vi har i Sverige.

Framst är det dock punktskatter som varit i fokus när det gäller jordbrukets konkurrensförutsättningar. Man har då talat om den så kallade ryggsäcken, och den har varit uppe också i dag.

Skatterna på handelsgödsel och bekämpningsmedel har börjat att återföras. Jordbrukarna har fått stöd för 30 000 växtodlingsplatser, och medel har återförts kollektivt till näringen. Elskatten och skatten på eldningsolja har återförts, något som har inneburit lättnader för jordbruket på mer än 400 miljoner kronor per år. Man glömmer ofta bort att den här återföringen har påbörjats. Nu tar vi ytterligare ett steg genom sänkningen av dieselskatten från den 1 januari 2005.

Herr talman! Miljö- och jordbruksutskottets betänkande MJU22 handlar om reformeringen av den gemensamma jordbrukspolitiken. Motiven för reformen är kända, men de tål att upprepas. Ytterst handlar det om att stärka konkurrenskraften i det europeiska jordbruket. Genom att frikoppla stöden från produktionskraven kan vi få ett mer konsument- och marknadsorienterat jordbruk. Bonden kommer alltså i större utsträckning att producera det som konsumenten vill köpa.

I betänkandet förordar utskottet att Sverige väljer en blandmodell. Om vi hade valt en ren regionmodell skulle sannolikt omfördelningseffekterna ha fått en sådan omfattning att många existerande företag skulle få stora problem med likviditeten. En gårdsmodell där stöden fördelas utifrån den verksamhet som fanns i företaget 2000–2002 kan i extrema fall leda till att stöden helt faller bort från den enskilda lantbrukaren.

Detta undviker vi med blandmodellen eftersom stödrättigheterna kommer att bestämmas utifrån vem som brukar marken vid ansöknings- tidpunkten det år då systemet träder i kraft, nämligen nästa år.

Det är sant att blandmodellen i sig också medför en stor omfördelning av stöden från regionerna 1, 2 och 3 till regionerna 4 och den nya 5:an, eller om vi så vill från syd till nord. Samtidigt är det sannolikt så att den kommande sänkningen av dieselskatten gynnar framför allt bönderna i syd.

Bland fördelarna med blandmodellen kan nämnas att all mark ges ett relativt högt grundstöd som omfattar i princip all jordbruksmark. Dessutom får betesmarkerna också stödrättigheter. En annan fördel är att de förändringar som skett efter referensperioden 2000–2002 kan till stora delar beaktas. Detta minskar behovet av en nationell reserv, vilket flera debattörer varit inne på tidigare.

Herr talman! En annan viktig del är den så kallade moduleringen. Den innebär bland annat en avtappning från direktstöden till landsbygdsutveckling. Det har nämnts tidigare att de minskar med 3 % redan nästa år, med 4 % 2007 och från 2007 minskar det med 5 %. Det innebär att överföringen till landsbygdsutveckling kommer att ligga någonstans runt 3 ½ miljarder.

Inom ramen för reformen har varje medlemsland också möjlighet att utnyttja ett nationellt kuvert som får uppgå till högst 10 % av det totala direktstödet. Hade vi valt gårdsmodellen hade vi sannolikt behövt att utnyttja denna möjlighet. Men i blandmodellen är behovet av ett nationellt kuvert inte så framträdande eftersom denna modell också ger ett garanterat lägsta stödvärde även på betesmarker.

Men vi vill inte stänga dörren helt för ett nationellt kuvert. Om det visar sig att vi behöver det i framtiden ska vi också ha möjlighet att använda det. Men ingen av oss vet hur vi tänker 2009 när denna översyn ska göras. Därför ska vi inte stänga dörrarna helt för detta.

Som har sagts tidigare föreslår vi alltså ett begränsat kuvert på 30 miljoner kronor för säljfrämjande åtgärder, till exempel informationskampanjer om svenska jordbruksprodukters kvalitet och utmärkta egenskaper.

Herr talman! Vi har under ett års tid arbetat med den här reformen i en arbetsgrupp där samtliga av riksdagens partier har varit representerade. Jag tycker att det har varit en väldigt bra form med stor öppenhet och mycket konstruktiva diskussioner.

Som företrädare för majoriteten vill jag också tacka alla som har varit med i arbetsgruppen och bidragit med de djupa kunskaper som finns i det här gänget. Vi har haft ett gott samarbete. Vi är överens om de stora dragen i reformen, men vi skiljer oss på en del punkter, som den här debatten har visat, och så ska det vara. Men i det stora hela är vi överens. Skillnaderna är inte större än att jag hoppas att vi vid kommande översyner av jordbrukspolitiken kan arbeta i samma konstruktiva andra.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till förslagen i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 238 JAN ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Rolf Lindén sade i sitt anförande att via blandmodellen undviker man att brukare blir helt utan ersättning.

Då måste jag fråga Rolf Lindén: Vad säger du till de brukare som blir helt utan mark därför att man på grund av fördelningstidpunkten för stödrättigheterna blir uppsagd från arrendet av en markägare som har för avsikt att bara bruka oerhört extensivt, som inte har någon som helst avsikt att bedriva produktion utan bara vill plocka in det frikopplade stödet? Vad säger du till dessa arrendatorer?

Anf. 239 ROLF LINDÉN (s) replik:

Herr talman! Jag har rest runt rätt mycket i landet under den period som vi har jobbat med dessa frågor, men jag har inte stött på detta. Jag tror att det är överdrivet att det skulle vara så många som så att säga plockade hem sin arrenden. Det är självklart att det kan finnas en och annan som gör det, men jag tror att problemet är klart överdrivet. Vi ska inte blåsa upp det för mycket. Men ibland kan det låta som att det är detta som kommer att hända.

Anf. 240 JAN ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Så svaret till de brukare som blir uppsagda från arrendet är att det hela är överdrivet?

Anf. 241 ROLF LINDÉN (s) replik:

Herr talman! Om det är någon som råkar ut för detta är det givetvis ett problem. Risken finns att man kan råka ut för det. Det här är en affär mellan ägaren och den som har arrenderat marken. Jag tror att de i de flesta fall kan komma överens. Återigen vill jag säga att jag har inte stött på detta någonstans när jag har rest runt.

Anf. 242 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Herr talman! EU:s jordbrukspolitik blev efter BSE-kriser, djurtransportskandaler och mul- och klövsjukeutbrott oerhört ifrågasatt av konsumenter och medborgare inom EU. Jag tror att kommissionen och andra strukturer inom EU för en gångs skull började lyssna på medborgarna och såg en del av konsumenternas problem.

Den uppgörelse som EU:s jordbruksministrar kom överens om i juni 2003 syftade också till en budgetdisciplin; ett tak har satts för jordbruksbudgeten. Men MTR handlar också om anpassning till WTO där stora krav ställs på att produktionsgynnande stöd ska avvecklas, vilket betyder att direktstöd och exportstöd ska fasas ut. Ytterligare en anledning till reformen är en anpassning till marknaden, det vill säga konsumenternas efterfrågan.

I Vänsterpartiet har vi varit positiva till reformen. Mycket mer hade egentligen behövt göras, men reformen i sig är ett steg i rätt riktning. I stället för att låta ibland orättvisa bidragssystem styra produktionen ska produktionen orienteras mot det som konsumenterna efterfrågar. Reformen innebär också att när de direkta produktionsstöden successivt dras ned kommer det att skapa ett ökat utrymme för miljö- och landsbygdsutvecklingen.

I Vänsterpartiet hoppas vi även att jordbruksreformen kan genomföras på ett sådant sätt att den ger goda konkurrensvillkor för näringen, att den bidrar till biologisk mångfald, ett öppet landskap och en utveckling i hela landet.

Det finns säkert både vinnare och förlorare av reformen, men de kommentarer som jag har mött har mest varit positiva. En snabb avveckling eller den så kallade frikopplingen av direktstöden skulle samtidigt innebära svårigheter för de enskilda brukarna i Sverige att kunna anpassa sig och ändra färdriktningen i sin produktion i syfte att möta de nya kraven. Och för att så många som möjligt ska klara kraven har vi ansett att en viss koppling måste finnas kvar under en övergångstid. Här gäller det i första hand nötkött och mjölk. Däremot anser vi att det är bra att vi så snabbt som möjligt utnyttjar maximal modulering. Detta innebär att vi, förutom att flytta pengar mellan direktstöden och miljö- och landsbygdsprogrammen, måste matcha EU-medel med nationella medel, då miljö- och landsbygdsprogrammet till cirka 50 % kräver en nationell medfinansiering.

Herr talman! Som marknaden ser ut i dag tas det inte någon hänsyn till människors hälsa, god miljö och djuromsorg. I stället för att som brukare ha en konkurrensfördel om hänsyn tas till dessa kvaliteter är förhållandet det omvända i dag. Det är i regel mindre lönsamt för en brukare att vidta åtgärder för att minska spridningen av bekämpningsmedel i grundvattnet eller att hålla sina djur mer friska genom att hålla en lägre tillväxttakt än vad det är för en brukare med en intensiv produktion.

Jag tror att så länge som konsekvenserna för människors hälsa och miljö inte avspeglas i priset måste LBU finnas kvar och stärkas. Annars tror jag inte att det svenska jordbruket med det klimat som råder – arbetskostnader, skatt på insatsmedel samt miljö- och djurskyddskrav – kan konkurrera med övriga EU. Samhället måste betala för vissa viktiga kollektiva nyttigheter.

Det är en historisk reform som genomförs, och medlemsstaterna ges för en gångs skull lite större inflytande över hur jordbrukspolitiken ska utformas i det egna landet. När jag ser lite mer demokrati och konsumentmakt blir jag som vänsterpartist jätteglad. Riksdagsåret kan ju inte sluta bättre.

Avslutningsvis vill jag tacka Socialdemokraterna och Miljöpartiet för ett, som jag tycker, konstruktivt samarbete. Men samarbetet i utskottets kontaktgrupp har också varit bra. Trots att man riskerar att få tuffa och skarpa repliker från vissa av partierna, är det väl inte så att vi är som hund och katt i alla sammanhang, utan i denna fråga har vi alla varit ganska överens.

Sist men inte minst vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 243 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Innan Sverige blev medlem i EU hade vi långt gångna planer på en avreglering av jordbruket. De här planerna fick vi avbryta när vi blev medlemmar, och sedan dess har vi haft en i detalj reglerad jordbrukspolitik där böndernas verksamhet har styrts genom olika bidrag.

Det finns inget politiskt parti som anser att EU:s jordbrukspolitik är i linje med det som vi skulle vilja ha. Och nu kommer alltså från EU förslaget om en förändring av jordbrukspolitiken. Det ligger fortfarande en bra bit ifrån det som vi från svensk sida skulle vilja se.

Man skulle möjligen kunna se förslaget som ett första steg till en avreglering, men det är oklart om det har varit syftet. Om frikopplingen underlättar en framtida mer långtgående avreglering är i dag svårt att se. Bengt-Anders Johansson påpekade den svårigheten och var också undrande inför om det här är ett genomtänkt första steg mot en avreglering.

Den förändring som nu föreslås är emellertid viktig och välkommen av andra skäl. Genom den frikoppling av jordbruksstödet från riktade bidrag för vissa produkter till arealstöd som nu föreslås ökar bondens frihet att anpassa produktionen efter samhällets behov och gårdens möjligheter.

Naturligtvis kommer Sveriges bönder även i fortsättningen att producera vegetabilier, kött och mjölk för den inhemska livsmedelskonsumtionen. Det finns för närvarande en väl tilltagen kapacitet för att klara uppgiften, och det är naturligtvis viktigt att de nya reglerna för jordbruksstöd inte försvagar de ekonomiska förutsättningarna för den här verksamheten. Fördelningen mellan gårdsstöd och arealbidrag, enligt det nu liggande förslaget, bör tillsammans med den nationella reserven kunna uppfylla det kravet.

I takt med samhällets utveckling uppstår nya behov som öppnar för nya verksamheter inom lantbruket, och jag skulle vilja ta upp den sidan av det framtida svenska lantbruket. Så har till exempel människors ökade fritid i kombination med en fortsatt inflyttning till städerna ökat behovet av tillgång till natur och landsbygd för rekreation och friluftsliv. Biologisk mångfald och en levande landsbygd har ett värde i sig, men har också stor betydelse för den framtida utvecklingen av turistnäringen. Så kallad ekoturism såväl som turistattraktioner med anknytning till gårdens och bygdens olika kulturella värden kommer med säkerhet att vara en framtidsbransch.

Det är på bondgården som kompetens och resurser finns att utföra de många nya uppgifter som det moderna samhället har ett växande behov av. Det behövs såväl små som medelstora gårdar fördelade över hela landet som kan ta hand om det utvecklingsarbete och den skötsel som gårdens och lantbrukets tillgångar kräver. Det kan gälla allt från bevarande av biologisk mångfald och värdefulla kulturmiljöer till egen förädling och försäljning av gårdens produkter. Man har redan nu börjat tala om bondens nya uppgift. Kanske skulle man snarare kalla det för bondens nya marknad för att poängtera att det gamla bidragstänkandet måste bort om lantbruket ska vitaliseras. Bonden ska ha betalt för det som han eller hon producerar, och kunderna är inte bara privatpersoner eller företag, utan det är också samhället som ska betala för olika tjänster, till exempel när det gäller bevarande av natur- och kulturlandskap.

I samband med den nu aktuella omställningen av jordbruksstödet har det avsatts närmare 400 miljoner kronor för bevarande av naturbeten för att stimulera utvecklingen av lokal livsmedelsförädling för att kompensera lantbruk i mindre gynnade områden i de norra och mellersta delarna av landet och för stöd till vallodling och utveckling av speciellt goda djurmiljöer – åtgärder som ger det föreslagna jordbruksstödet en nationell grön profil.

Riktlinjerna för den framtida omställningen av lantbruket har skisserats i en departementsskrivelse som Janken Myrdal på uppdrag av jordbruksministern skrev 2001 om jordbrukets framtid i ett historiskt perspektiv. Den hade titeln *Den nya produktionen – det nya uppdraget* och ger en utmärkt analys av de nya uppgifter som sannolikt väntar lantbruket. I skrivelsen påpekar Myrdal att vi behöver en fördjupad, mer omfattande utredning för att i mer preciserad och konkret form ta fram förslag till hur en landsbygdspolitik som inkluderar de areella näringarna ska utformas. Regeringen kommer, som jordbruksministern just har talat om, att tillsätta den utredningen. Det är en parlamentarisk utredning, och vi väntar naturligtvis med intresse på vad utredningen kan komma fram till.

Den frikoppling av EU:s jordbruksstöd som föreslås i propositionen kan i det här perspektivet ses som en bra öppning av möjligheterna för Sveriges lantbruk att utvidga sitt verksamhetsfält. Med den nationella inriktning som stödet nu får skapas utrymme för initiativ från lantbrukens sida att pröva nya ramar för verksamheten. Propositionen har arbetats fram i samverkan mellan regeringen, Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Den har stöd av en bred majoritet i utskottet, och jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet.

Anf. 244 ANITA BRODÉN (fp) replik:

Herr talman! Det var en del ledamöter från miljö- och jordbruksutskottet som hade möjlighet att besöka Ungern och Slovakien för en tid sedan. Då fick vi tillfälle att möta parlamentariker och ministrar. Det som då framkom var med vilken kraft man hade accelererat miljö-, djurskydds- och livsmedelssäkerhetsarbetet tack vare att man skulle gå in i den europeiska gemenskapen, i EU. Min fråga till Miljöpartiet mot bakgrund av detta ställs då till Gunnar Goude: Vilka slutsatser drar Gunnar Goude om hur vi framöver skulle kunna fatta sådana här gemensamma beslut i dessa viktiga frågor om vi skulle lämna EU?

Min andra frågeställning till Gunnar Goude handlar om diesel och det som vi också har varit inne på tidigare med vår jordbruksminister. Varför verkar inte Miljöpartiet för att kunna kombinera skattelättnader och bättre konkurrensvillkor för bondenäringen med ett miljöarbete där man kan få tydliga miljövinster och minimera, eller åtminstone minska, användandet av fossila bränslen?

Anf. 245 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Dagsläget är väl inte riktigt sådant att vi kan gå in på vad som händer om vi inte är med i EU. Vi har ju en planering för en avreglering av jordbruket i Sverige. Det har vi sedan gammalt. Att det föreligger vissa hinder på grund av medlemskapet när det gäller att gå före i miljöarbetet känner vi till. Jag måste personligen säga att det intressanta nu är att vi i den situation som vi är i kan utnyttja möjligheterna så gott det går att få en bra planering av den framtida landsbygdspolitiken så vi får en långsiktigt hållbar lösning på frågan om samverkan mellan de areella näringarna och landsbygdens utveckling, inklusive miljöproblemen. Den nu tillsatta utredningen är väl ett exempel på hur man i samverkan kan komma framåt på den punkten. Vi ser fram emot att delta i det arbetet.

När det gäller de fossila bränslena pågår det ju en lång rad aktiviteter – inte bara från Miljöpartiet men självklart från oss också – för att komma framåt och få en avveckling av de fossila bränslena och få de alternativa bränslena till hands. Det gäller allt från handel med utsläppsrätter och skatteväxling till stöd för alternativa bränslen, forskningsstöd till alternativ energi som går till Energimyndigheten och så vidare. Självklart har vi där ett gemensamt intresse, och vi deltar tillsammans i det arbetet.

Anf. 246 ANITA BRODÉN (fp) replik:

Herr talman! Det är inte dagsläge, säger Gunnar Goude. Men det här handlar ju både om dagsläge och framtidsfrågor. De punkter jag tog upp, som handlar om djurskydd, miljö och livsmedelssäkerhet, är ju övergripande beslut som vi gemensamt har att fatta. Det är då jag menar att EU är ett oerhört bra verktyg som gör att vi kan klara av det. Det var därför jag tyckte att det var intressant att höra Gunnar Goudes reflexioner kring detta eftersom det hade skett en så påtaglig förbättring. Ministrarna sade att man hade fördubblat sina arbetsinsatser för att kunna nå de mål som var uppsatta.

Den riktigt konkreta frågan handlar just om det här med dieselskattesänkningar, där Folkpartiet tycker att det är viktigt att vi ger likvärdiga och bättre konkurrensvillkor. Det är där vi också skulle vilja kombinera med att minska användandet av fossila bränslen. Det exemplifierade jag med bland annat RME, rapsmetylester, men det finns också andra exempel. Det var här jag var intresserad av att höra hur Miljöpartiet hade resonerat.

Anf. 247 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! När det först gäller djurskyddet och livsmedelssäkerheten är det naturligtvis så att vi ska arbeta inom EU för att få en förbättring. Vi har ju gjort starka insatser från EU:s sida. Alla partier är väl i stort sett

eniga om sådana saker som till exempel djurtransporterna. Där har det skett förändringar. I fråga om livsmedel har vi vissa problem med att få igenom de krav som vi i Sverige är vana vid att ställa i EU. Det kan vi väl se som ett arbete som det i detta hänseende är viktigt att vi kan vara föregångsland i. Kemikaliedirektivet, som vi arbetar med nu, berör de här frågorna. Du vet väldigt väl vilka svårigheter som finns att komma fram där. Det får vi gemensamt lägga kraft bakom.

När det gäller dieselskattesatsen är det intressant att vi ser en lösning på problemet. Något detaljförslag har jag inte rörande hur man skulle gå in och ha speciella möjligheter i fråga om alternativa bränslen för just den del av dieselanvändningen som sker inom lantbruket. Vi har tidigare arbetat med frågan om hur man kan ersätta diesel med alternativa bränslen i stor skala. Jag kan tänka mig att det är den väg som man i första hand ska gå. Dieselanvändningen är ju rätt stor i andra verksamheter än just lantbruket. Men jag har inte något konkret förslag om vilken strategi som är den mest effektiva för att få in det. Det låter lockande och trevligt. Jag skulle gärna vara med på den diskussionen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)

17 § En hållbar svensk politik i fråga om valar

*En hållbar svensk
politik i fråga om valar*

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2003/04: MJU20
En hållbar svensk politik i fråga om valar (prop. 2003/04:124).

Anf. 248 ALF ERIKSSON (s):

Herr talman! Då lämnar vi jordbruket och vårt vackra odlingslandskap och ger oss ut på världshaven, för nu ska vi debattera dagens sista ärende, som handlar om svensk politik i fråga om valar.

Hösten 2003 beslutade riksdagen att den svenska politiken i valfrågor ska formuleras grundligt och att regeringen därför för riksdagen bör redovisa händelseutvecklingen de senaste tio åren och lämna förslag till hur den framtida politiken ska utformas. Detta ligger till grund för den proposition som regeringen lämnade till riksdagen i april i år, och efter behandling i miljö- och jordbruksutskottet ligger denna nu färdig för debatt i kammaren.

I propositionen redovisas hur århundradens överexploatering av valbestånden kraftigt minskat både beståndens storlek och deras utbredningsområde. Bildandet av den internationella valfångstkommissionen har så småningom möjliggjort en kontroll av valjakten.

Sverige har agerat för att tillsammans med andra bevarandeariktade länder skapa en internationellt accepterad förvaltningsplan som garanterar valfångstkommissionens fortsatta kontroll av jakten.

Den svenska uppfattningen för framtiden är att bestånden av stora valar ska tillåtas växa så att de kan fylla sina naturliga funktioner i ekosystemet och att förvaltningen bör ske genom valfångstkommissionen.

Hotet mot valarna är inte enbart den riktade jakten utan de är också bifångster vid fiske. Det handlar också om den fysiska och den kemiska

miljön. Regeringen redovisar i propositionen åtgärder för att minska dessa hot, och jag är övertygad om att dessa frågor kommer att belysas i den debatt som strax ska komma i gång.

I utskottets betänkande behandlas också fem följdmotioner till regeringens proposition med totalt 17 yrkanden. De avstyrks av majoriteten i utskottet, och det har resulterat i fem reservationer och ett särskilt yttrande från minoriteten.

Herr talman! Det var en kort sammanfattning av ärendets innehåll – allt med syfte att göra debatten lättare att följa för den intresserade allmänheten. Nu kommer valen att stå i centrum för kammarens talarstol under resten av dagen.

Anf. 249 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m):

Herr talman! Det är inte varje dag vi får en debatt om en hållbar svensk politik i fråga om valar – detta världens största djur. Det är dessutom ett däggdjur, och har egentligen många likheter med oss människor trots att vi inte lever i vatten.

Herr talman! Vi har erfarenheten att resultatet av vissa tillkännagivanden som görs i denna kammare har en förmåga att aldrig dyka upp. Somliga gör valet att komma något snabbare. Det här är ett sådant tillkännagivande. Här i Sveriges riksdag uppmärksammade vi att Sverige höll på att sjabbla internationellt när det gällde Islands hållning och hur landet skulle agera i sin jakt på valar. Svenska valar är väl ingenting som vi är så där väldigt bekanta med. En del vet inte ens en gång om att vi har någonting liknande i svenska vatten. Det har vi egentligen inte – men vi har tumlare.

När jag läste propositionen var det en sak som slog mig; den var väldigt intressant! Det var också oerhört lärorikt att läsa den, så jag kan rekommendera den. Dock kan jag inte frångå några sidor i texten där det verkade som om skribenten plötsligt var tvungen att bli lite politisk. Det var när man historiskt redovisade från den borgerliga tiden. Där blev det en märkbar skillnad, säkert av förklarliga skäl.

Det som vi har valt att haka upp oss på gäller den principiella politiken för djur som är hotade. Då bör man inte ha djurslagsspecifika skillnader. Alla djur som är hotade borde rent principiellt behandlas på liknande vis. Jag upplever att mycket av det som gäller framtiden för hållning av valen bygger på spekulation, och inte så mycket på fakta. Därför tycker vi inte att detta egentligen är en tillfredsställande grund för att riksdag eller regering ska kunna fatta beslut. Därför har vi skrivit en reservation, som jag härmed yrkar bifall till. Det är reservation nr 1, som just handlar om principer för svensk valpolitik.

Jag tycker att det är viktigt att vi får den här återredovisningen från regeringen, som vi också bad om. Därför vill jag säga tack för den. Även om inte valpolitiken är den mest framträdande frågan i utskottet så är det viktigt att vi är med.

Herr talman! Jag vill passa på att göra någonting helt annat när jag ändå står här uppe, eftersom detta är utskottets sista träff här i kammaren: Jag önskar alla en god sommar, och framför allt riktar jag ett tack till Gunnar Goude, som har fått hoppa in och ut under hela detta år och som nu ska gå på sommarledighet i och med att vår vice ordförande Åsa Do-

meij kommer tillbaka. Men vem vet – du kanske kommer tillbaka någon gång senare i höst igen, och då är du varmt välkommen!

Prot. 2003/04:130
17 juni

Anf. 250 MARIE WAHLGREN (fp):

Herr talman! Det finns få djur som imponerar så mycket på människor som valar. Kombinationen av storlek, smidighet, skönhet och kraft är för många av oss fascinerande. Jag tror därför att engagemanget för den här utrotningshotade djurarten är större än för många andra. Det speglas också i den debatt som ofta uppstår om valar, trots att valar i huvudsak inte är ett svenskt djur – i alla fall inte de större valarna. Tanken att vi människor genom vårt oförstånd och vår girighet skulle beröva framtida generationer möjligheten att uppleva dessa havets skönheter är direkt plågsam. Vi har alla ett ansvar för att framtida generationer ska få rätten att njuta av vitval och späckhuggare, bardval och tumlare.

Det förklarar säkert också de starka reaktioner som kom när Sverige 2002 lyckades sjabbla i frågan vid IWC-mötena. Därför är det bra att vi nu får den här propositionen, som återigen lägger fast den gemensamma grundinställningen i Sverige när det gäller valfångst. Jag kan ändå inte låta bli att tycka att den kunde ha varit bättre. Det kunde ha varit tydligare vad man tänker göra för att förhindra att liknande misstag kommer upp igen. Framför allt tycker jag att det är synd att majoriteten i utskottet inte gick på Folkpartiets linje – att arbeta för att tydligare involvera riksdagen i arbetet kring till exempel IWC-mötena. Man nöjer sig i stället med löften från regeringskorridorerna om att regeringen avser att hålla riksdagen informerad om viktigare förändringar och centrala frågeställningar rörande politiken för bevarande av hållbar förvaltning av valar. Det är rätt bra att vara kontinuerligt aktiv och delaktig i arbetet. Då ser man på ett annat sätt om förändringarna är på väg.

Herr talman! Om det finns tämligen god samstämmighet i valpolitiken i Sverige så är det långt ifrån så på det internationella planet. Här finns tydliga krafter, framför allt i Norge och Japan, som driver på för ökad jakt. I detta läge krävs starka motkrafter. USA har varit en sådan motkraft genom att man har använt sin ekonomiska styrka för att bland annat vara pådrivande gentemot Japan när det gäller restriktiv jakt. EU har inte kunnat spela samma roll, framför allt därför att EU-länderna inte har samordnat sitt agerande tillräckligt mycket. EU är till exempel inte medlem i IWC, och man samordnar inte heller arbetet inför IWC-mötena. Folkpartiet tycker att om EU valde att vara en starkare kraft och enade arbetet inom EU så hade vi kunnat göra mer gemensamt också i de här frågorna.

Folkpartiet har också i sin motion pekat på åtgärder som skulle kunna vidtas för att förbättra för den svenska valen – tumlaren. Då gäller det naturligtvis framför allt miljön i Östersjön. Här har vi fört fram ett antal traditionella folkpartikrav, men jag tänkte lägga vikt bara vid en just nu. Det är vårt krav på en marin forskningsinstitution vid Östersjön finansierad med EU-medel. Jag vet att det finns ett ganska märkligt svar i utskottets beredning av detta som pekar på de svenska marina institutioner som finns. Jag vill påpeka att det som vi hela tiden har pratat om är att Sverige borde verka för att EU startar en miljöforskningsinstitution i Östersjöområdet.

*En hållbar svensk
politik i fråga om valar*

Jag vill också därmed yrka bifall till reservation 6, och samtidigt tacka för det här året. Jag tackar ordföranden för det trevliga arbete hon utför och för den stämning som hon ger till utskottet!

Anf. 251 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Herr talman! Jag vill inleda med att instämma i Marie Wahlgrens anförande.

Efter det att den socialdemokratiska regeringens agerande i samband med Islands medlemskap i Internationella valfångstkommissionen kraftigt ifrågasattes, enades miljö- och jordbruksutskottet om att det fanns ett behov av att få en bred redovisning av Sveriges politik när det gäller valar, hur arbetet hade bedrivits under senare tid samt hur inriktningen ser ut framöver. Riksdagen ville att regeringen skyndsamt skulle redovisa detta, vilket man faktiskt också gjort. Denna för regeringen osedvanligt raska hantering är mycket berömvärd.

Vi har fått en bred beskrivning av hur Sverige historiskt har agerat i olika valfrågor där just bevarande och hållbart nyttjande har varit vägledande principer. Även när det gäller det framtida arbetet delar Kristdemokraterna de utgångspunkter som regeringen presenterar i sin proposition.

Det handlar om principerna om bevarande av biologisk mångfald och hållbart nyttjande, ekosystemansatsen och försiktighetsprincipen utifrån bästa tillgängliga vetenskapliga bedömningar, högt ställda jaktetiska principer och internationell samverkan.

Valbestånden är, och ska även i fortsättningen vara, en fascinerande och omistlig del av världens biologiska mångfald. De har en stor betydelse för hur ekosystemet fungerar.

Herr talman! Självklart ska arbetet med att minska bifångster av småvalar fortsätta och intensifieras. För Sveriges del är det tumlarna som är mest aktuella. Det här sker framför allt genom utveckling av mer selektiva redskap och andra begränsningar. Det är angeläget att de restriktioner som införs i samband med olika bevarandeinsatser upplevs som meningsfulla och proportionerliga och att de fiskare som berörs så långt möjligt hålls skadeslösa. Den rådsförordning som jordbruksministern varit med om att besluta om och som på sikt förbjuder drivgarnsfiske i Östersjön kan på goda grunder om inte ifrågasätts så i alla fall ställas frågor kring.

Enligt uppgift från ansvariga myndigheter har en, säger en, tumlare fångats som bifångst i Östersjön sedan 1996. Ett av delmålen i miljökvalitetsmålet, Hav i balans och levande kust och skärgård, föreskriver att bifångsten av tumlare får vara högst 1 % av bestånden. Denna målsättning torde alltså redan vara uppfylld. Att då ta i med åtgärder som av allt att döma skulle omöjliggöra ett kommersiellt laxfiske i Östersjön är tveksamt.

Utskottet säger i betänkandet att man erfarit att regeringen kommer att analysera läget och utifrån rådsförordningen, miljökvalitetsmålet samt myndigheternas åtgärdsplan för tumlare överväga vilka eventuella ytterligare åtgärder som behöver genomföras. Därefter avser regeringen att återkomma i frågan.

Herr talman! Jag hoppas verkligen att regeringen tar sig en riktig funderare på om de föreslagna åtgärderna är rimliga. Ljudpingers och med-

följande observatörer kommer att kosta svenska fiskare stora pengar. Om man står fast vid drivgarnsförbud och andra åtgärder som allvarligt hotar de svenska fiskarnas möjligheter att fortsätta sin verksamhet bör det vara ett krav att de kompenseras ekonomiskt för dessa inskränkningar.

I väntan på att regeringen analyserat färdigt nöjer jag mig, herr talman, med att yrka bifall till reservation 3.

Anf. 252 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! Jag vill gärna inleda med att tacka för den här tiden i utskottet eftersom jag lämnar mitt vikarieuppdrag nu. Det har varit en trevlig och jätteskojig tid. Det är många frågor som har varit intressanta. Jag har lärt mig mycket och uppskattar naturligtvis kamratskapet i utskottet. Jag vill rikta ett särskilt tack till ordföranden som hjälpte och stöttade när man som nykomling i utskottet inte riktigt visste vad man skulle göra.

Eftersom jag har en positiv grundinställning och känner mig positiv till det mesta just nu, kan jag inleda med att säga att jag tycker att propositionen är alldeles utmärkt. Den ger den historiebeteckning som vi i riksdagen begärde. Den beskriver det elände som man har haft under åren när det gäller att försöka komma framåt i frågan om ett skydd för världens valar. Arbetet i IWC och på många andra ställen har varit hårt och motigt. Sveriges insats har kanske inte alltid varit stark, men vi har funnits på plats. Vi får en beskrivning av de svårigheter som finns, inte minst från vissa länder som aktivt vill bedriva valjakt.

Beskrivningen av hur valarna har haft det är en bra historisk beskrivning av ett bedrövligt lågvattenmärke i jaktens historia med brutal jakt och utrotning av många arter av valar. De flesta valarter som vi har nu är utrotningshotade.

I propositionen får vi också en bra beskrivning av valarnas ekologi, vad de äter och var de vistas någonstans. Jag skulle vilja ta upp en annan aspekt som inte berörs. Jag är lite förvånad över det och har funderat över hur det kommer sig att man, när man skriver så många sidor om valar och problemen med valar, inte tar upp den aspekten. Det handlar om vad valarna är för djur. Vad är det som karakteriserar valarna?

Det är alltså en djurart som i vissa avseenden liknar oss. Det är ett däggdjur. De liknar schimpanser, gorillor och elefanter på det sättet att det är en art där individerna har en lång livslängd. De lever i många år. De har barn som utvecklas mycket långsamt tillsammans med föräldrarna under en period när de ska lära sig mycket. Det är väldigt mycket en liten val måste lära sig för att klara sig. De har få ungar.

De är sociala och lever i grupper. De sociala banden är starka. De flesta valarter har en emotionell begåvning, som vi brukar tala om, som är hög. Det gäller naturligtvis inte minst banden mellan mamman och ungarna. Ungen följer alltså mamman under lång tid och vistas sedan i gruppen och lär sig av de vuxna. De vuxna tar hand om ungarna i gruppen och så vidare. Det finns en empatisk förmåga hos individerna i de här arterna som är mycket starkt utvecklad. Det betyder också att de har ett mycket starkt utvecklat sorgearbete när ett emotionellt band bryts, till exempel mellan en mamma och en unge som skiljs åt genom att ungen omkommer eller plockas bort genom jakt.

Jag tror att en sådan beskrivning där vi påminner oss om vad det egentligen är för djur gör att man läser den här propositionen lite an-

norlunda och undrar hur den skulle ha sett ut om det i stället för jakt på valar hade handlat om jakt på schimpanser, gorillor eller elefanter. Då hade tonen varit lite mer upprörd. Vi hade haft något fler rader med plats för lite mänsklig empati för de här djuren.

Risken är alltså stor att vi genom jakt åstadkommer en mycket hög grad av djurplågeri, inte bara på grund av de skador som en oskicklig jakt åstadkommer vid själva slakten av en individ, utan på grund av de skador och det djurplågeri som man får som ett resultat av att man plockar bort en eller flera individer ur en grupp som har en så stark emotionell samvaro som de här djuren har.

Lite av den här bakgrundstonen finns med i en motion som har skrivits av Marietta de Pourbaix-Lundin, där hon också reagerar mot språkbruket i till exempel skrivningarna om hur vi bäst ska nyttja valar. I propositionen talar regeringen också om kommersiell jakt på valar.

Läget för valarna, med länder som alltså fortfarande vill ha kommersiell jakt på dessa närmast utrotningshotade djur, är att vi har en illegal jakt och jakt under rubriken ”vetenskaplig jakt”, något som alla vet inte har med forskning att göra utan bara är ett förtäckt sätt att komma åt kött och den olja som man kan utvinna av de här djurens fettlager.

Jag skulle alltså vilja invända lite grann mot beredskapen att tillmötesgå, kanske av förhandlingstekniska skäl, kraven på kommersiell jakt. Vi måste alltså från svensk sida mycket kraftfullt säga ifrån att det är oacceptabelt, att vi inte kan acceptera jakt av något slag och att det finns alla möjliga skäl att skydda de här djuren från djurplågeri. Vi måste se till att få upp stammarna så att de kan behållas, inte bara till glädje för människor utan naturligtvis för att de ska ha sin plats i det ekologiska systemet och vara ett värde i sig själva.

Jag yrkar bifall till reservation 5 som vi har skrivit med hänvisning till den motion som jag just nämnde. Jag tycker alltså att själva andan i propositionens skrivningar inte är någonting som jag vill invända mot och på något sätt yrka avslag på. Jag hade bara önskat lite större utrymme för en empatisk förmåga även hos regeringen.

Anf. 253 JAN-OLOF LARSSON (s):

Herr talman! Det är i dag Islands nationaldag, och vad den här riksdagen diskuterar och beslutar just i dag i den här frågan bryr sig nog islänningarna bra mycket mer om än vad svenskarna gör. När jag har varit ute och pratat om valfrågan i Sverige har det inte varit många som har vetat om att vi har valar längs vår kust, att vi har över 9 000 tumlare vid västkusten och att det faktiskt dyker upp en och annan delfin och emellanåt också en späckhuggare. Så är dock faktiskt fallet.

Som här har sagts gav riksdagen för ett år sedan regeringen i uppdrag att skyndsamt för riksdagen redovisa den svenska politik i valfrågor som förts under de senaste tio åren samt att lägga fram förslag om hur den framtida politiken ska utformas och organiseras. Vi har nu också hört att regeringen till och med har fått beröm för sitt arbete med detta. Det var första gången på två år som jag hörde Sven Gunnar Persson berömma regeringen. Jag tror att den tog till sig det.

I propositionen redovisas också hur århundradets överexploatering av valbestånden har lett till en mycket kraftig minskning av beståndens storlek och utbredning. Det är framför allt en alltmer effektiv jakt på val

som nästan utrotat bestånden, men även senare tiders miljöförstöring är en stor bidragande faktor.

I betänkandet finns det ett antal reservationer, av vilka jag ska kommentera några. Jag vill dock först yrka bifall till förslagen i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Herr talman! Sverige påverkas direkt av försöken att minska bifångster av tumlare runt vår kust. EU:s ministerråd antog under våren en förordning som ska minska bifångster av småvalar inom fisket. Detta innebär att det senast år 2008 blir förbjudet att fiska med drivgarn i Östersjön. De konsekvenser detta får för yrkesfisket har redan i dag delvis mötts genom att laxfisket i ökad utsträckning inriktas på kustfiske. Genom en lång övergångsperiod kommer fiskarna att kunna ställa om till andra redskap och fiske efter andra arter. Dessutom kommer fisket utmed kusten att gynnas av denna förändring.

Kristdemokraterna har i en reservation begärt att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag till hur berörda fiskare ska kompenseras fullt ut för eventuella förluster på grund av fattat EU-beslut. I de fall det skulle finnas någon fiskare som inte har möjlighet att ställa om till annat fiske och som eventuellt drabbas ekonomiskt förutsätter jag att myndigheten i fråga använder de medel som finns tillgängliga i strukturfonderna för fisket. Det är för mig en självklarhet.

Regeringen har i diskussionerna inom EU också bidragit till att EU-medel kan användas i ökad utsträckning.

Sverige intar nu efter ett långvarigt moratorium, ett tillfälligt stopp, när det gäller valjakt – och i enlighet med alla tidigare regeringars strävan – en position där vi åter kan diskutera en eventuell återgång till en jakt på valar. Detta har sin grund i behovet av att stärka Internationella valfångstkommissionens, IWC:s, roll genom att alla valfångstländer deltar i IWC:s arbete och till fullo accepterar en ny förvaltningsplan för valarna.

Grunden för en eventuell återgång till valjakten är att vi internationellt kommer överens om en förvaltningsplan för valarna och att ingen jakt kan ske som inte fullt ut grundas på vetenskapliga bedömningar.

En förvaltningsplan för valar bygger på samma principer som för torsk, varg, björn och så vidare. Det gäller att bygga upp ett bestånd som är biologiskt säkert innan det kan förekomma någon kommersiell jakt. Men accepterar man en förvaltningsplan så accepterar man också att vi kan nå ett stadium där det kan ske en kommersiell jakt. Vi kan inte bara plocka russinen ur kakan.

När IWC omprövade moratoriet 1990 agerade såväl Japan och Norge som Island för ett avslutande. När så inte blev fallet lämnade Island IWC. Risker är uppenbara att om vi inte lyckas få igenom en ny förvaltningsplan i IWC, kan återigen Japan och andra valjaktsländer ta sin mats ur skolan och lämna organisationen. Folkrättsligt finns då inga hinder för dessa länder att bedriva en mycket omfattande valjakt. Sker detta är IWC helt uddlöst och valbestånden utom all kontroll.

Miljöpartiet har ställt sig bakom en moderatmotion som motsätter sig en förvaltningsplan och vill att riksdagen och regeringen ska driva frågan om ett fortsatt moratorium. Detta strider mot principen om ett hållbart nyttjande som alla länder, inklusive Sverige, skrivit under både i Rio 1992 och i Johannesburg förra året liksom i många andra fördrag. Dessu-

tom strider det mot vad jag tidigare anfört, nämligen att det skulle utsätta världens valbestånd för en mycket stor risk.

Visst kan Sverige driva opinion mot valjakt, men vi kan inte styra besluten i Norges, Islands, Japans eller andra valjaktsländers parlament. Dessa regeringars fortlevnad är inte beroende av det svenska Miljöpartiets eller den svenska riksdagens stöd, och därför är det svårt att ställa ultimativa krav på dem.

Herr talman! I och med att jakttrycket minskat på valarna har det uppstått en möjlighet för en viss tillväxt av antalet djur. Valarna har genom sin storlek och sitt beteende alltid fascinerat människan. Valbeståndens kollaps under 1900-talet innebar en vändpunkt i synen på valjakt. Genom att ha varit skyddade från jakt har flera valbestånd ökat, och möjligen har valarna också blivit mer orädda. Detta har öppnat vägen för en snabbt växande marin ekoturism, där valskådning utgör ett av de största inslagen.

Totalt omsätts 1 000 miljoner amerikanska dollar av tio miljoner deltagare i 87 länder eller territorier. Verksamheten ökar med omkring 12 % per år. Det är sannolikt att valskådning även rent ekonomiskt ger större vinning än vad en möjlig valjakt i dag hade gett.

Det finns ett antal utvecklingsländer som har möjligheter att utveckla turismen inom denna sektor, och därför är det bra att den svenska regeringen avser att stimulera denna utveckling genom Sida.

Vi som bor på västkusten och har möjlighet att se valar på svenskt vatten kan vittna om vilken upplevelse det är att se ett hundratal tumlare komma upp och bryta havsytan. Att försöka utveckla denna verksamhet inom turismen genom att ge stöd i form av kunskapsöverföring och information som finns inom de statliga verken till företag som vill dra nytta av den naturresurs som finns utefter vår kust är bra. De farhågor som moderaterna i sin reservation ger uttryck för, att det skulle startas någon form av konkurrerande statsstödd valskådningsverksamhet, är nog närmast att betrakta som ett bottennapp.

Herr talman! Om Sverige ska kunna bidra till att stärka valbestånden i världshaven är det viktigt att vi lyckas skapa ett IWC där de viktiga valfångstländerna är med och ställer sig bakom en förvaltningsplan som bygger på bästa tillgängliga vetenskapliga bedömningar och att vi lyckas stoppa den miljöförstöring som i dag utgör ett allt större hot mot världens valbestånd. Världens valbestånd utgör en uppmärksam och omistlig del av världens biologiska mångfald.

Jag vill sluta med att tacka alla ledamöter och ordföranden för ett trevligt år och önska en god sommar. Tack ska ni ha!

Anf. 254 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Jag kände mig närmast uppmärad att reagera på det som Jan-Olof Larsson sade här om Miljöpartiets inställning när det gäller moratoriet. Det är kanske mer en skrivteknisk fråga, men jag tycker också att det handlar om hur man deklarerar sin grundsyn i frågan.

Är det inte så att när du tänker på de här frågorna så gäller det mera praktiskt vad man genom samverkan med andra länder kan komma fram till, och av den anledningen lägger du dig i en position där man kan tänkas komma fram och låter därmed bli att deklarerar det som man egentligen skulle vilja ha, nämligen ett moratorium? Läget är sådant, både histo-

riskt och utvecklingsmässigt med hänsyn till vilka djur vi har att göra med, att ett moratorium egentligen är det som man skulle vilja ha.

Jag hoppas alltså att vi kan dela den synpunkten. Om det sedan av förhandlingsstrategiska skäl är så att man vill gå in på ett så kallat hållbart nyttjande, så är det väl tänkbart att man tvingas till det.

Anf. 255 JAN-OLOF LARSSON (s) replik:

Herr talman! I dag är de flesta bestånden bland valarna i det skicket att ett fortsatt valjaksstopp är absolut nödvändigt. Det står helt klart och tydligt i betänkandet också. En förvaltningsplan bygger ju på att vi ska bygga upp bestånden. Men har vi en förvaltningsplan så innebär det att när vi väl har byggt upp beståndet, om vi kommer dithän – det tar många år som du sade; du berättade här hur lång omloppstiden är för att bygga upp bestånden – så har vi också en möjlighet att ha en jakt på valarna den dag de når det antal som gör det biologiskt säkert. Det ska grundas på vetenskapliga bedömningar.

Men säger vi i dag nej till den möjligheten och i stället säger att vi ska ha ett fortsatt stopp på valjakt över huvud taget, oavsett hur det blir, då kommer ett antal länder med all säkerhet att lämna IWC, och de kommer att jaga val, oavsett om de kallar det för kommersiell jakt eller jakt i vetenskapligt syfte. Oavsett vad de nu kallar det så tar de död på valarna i alla fall till men och skada för valbestånden, som troligen kommer att utrotas.

Det är alltså inte bara förhandlingstekniska skäl. Det är den verklighet vi lever i när vi har förvaltningsplaner för alla andra arter.

Anf. 256 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Vi har ju alternativa möjligheter, till exempel att använda det som vi i Sverige är vana vid, nämligen att förvaltningsplanen inrättas när en hotad djurart når upp till ett sådant antal att man kan börja överväga den här typen av åtgärd – tillåta en viss typ av jakt inom vissa områden eller någonting sådant. Men vi brukar ju normalt inte ge till exempel Naturvårdsverket här i uppdrag att göra förvaltningsplanerna innan nivåerna är uppnådda, utan det är ju en senare fråga.

Jag tycker också att det vore bra att lugna sig med att beskriva själva jaktvillkoren tills vi får det första steget ordentligt uppnått och garanterat.

Anf. 257 JAN-OLOF LARSSON (s) replik:

Herr talman! Nu är det så att det finns ett stort antal arter bland valarna, och alla är inte lika hotade, utan några är närmare gränsen för möjlig jakt än andra arter, och jag tycker att det är helt rimligt. Det finns i dag en form av förvaltningsplan inom IWC som inte fungerar på ett bra sätt. Tanken är här att få samtliga berörda länder att acceptera en ny förvaltningsplan, och i en förvaltningsplan ingår alltid ingrediensen att man kan nå upp till en nivå där det blir möjligt att ha jakt.

Anf. 258 KJELL-ERIK KARLSSON (v):

Herr talman! En hållbar svensk valpolitik – det är vad det betänkande som vi behandlar i dag handlar om. Som ni säkerligen har förstått av debattinläggen handlar det inte om vare sig ett hållbart EU-parlamentsval

eller om ett kommande folkomröstningsval om EU-konstitutionen, men väl om en EU-påverkad fråga och en internationellt viktig fråga.

Det handlar om havslevande däggdjurs överlevnadssituation eller om en utrotningssituation för dem – en situation där de själva inte har något val. Därför är det viktigt att Sverige har skaffat sig en redovisad politik i frågan om valar som handlar om utformningen av svensk politik för däggdjuren valar i våra vatten och i internationella vatten samt i den internationella politiken.

Det här betänkandet bygger på en proposition som har tagits fram i samarbete mellan regeringen och Vänsterpartiet.

Valar kan delas upp i bardvalar och tandvalar. Tumlare är tandvalar, och jag kommer att hålla mig till dem och deras situation, för det är dem vi har oss närmast.

Den vanliga tumlaren som vi har här i Sverige finns även i kustområden i norra Stilla havet, i Nordatlanten och i Östersjön. Det är den enda art av tumlare som finns i Europa. Tumlarens naturliga utbredningsområde runt Sveriges kuster sträcker sig längs hela västkusten i Skagerrak, Kattegatt, genom Öresund och norrut, ungefär till Ålands hav. Under 40- och 50-talen såg man tumlare i Stockholms skärgård och till och med enstaka djur i Bottenviken. I dag är tumlaren mycket sällsynt i hela Östersjön, och antalet minskar också på västkusten. Mellan 1950 och 1990 minskade antalet observationer av tumlare i Östersjön till mindre än 1 % av ursprungsnivån i Östersjön. Den lilla grupp som nu finns kvar i en isolerad population i Östersjön är mycket sårbar. Bifångster och miljögifter är ett par av orsakerna till den dramatiska minskningen.

Det är viktigt att ansvariga miljö- och sektorsmyndigheter nu snabbt kommer till skott med en ordentlig inventering av tumlarbeståndet i de svenska vattnen, att ekosystemansatsen verkligen uppfylls och att även ansvariga myndigheter fullföljer de åtgärdsplaner som finns fastlagda så att man inte förhalar dem.

Tumlaren blir könsmogen först vid tre–sex års ålder. En hona får en kalv efter elva månaders dräktighet. Kalven diar i nio månader och stannar hos sin mamma cirka ett år. Man tror att en hona kan föda upp max tre fyra kalvar under sin livstid, som är ca 15 år.

Den här låga reproduktionstakten gör att även mycket små uttag, så kallade bifångster, ur populationen blir riskfyllda och hindrar en snabb återhämtning, även om dagens problem med drivgarn och miljögifter skulle upphöra.

Enligt vårt miljömål heter det: ”Senast år 2010 skall de årliga totala bifångsterna av marina däggdjur uppgå till maximalt 1 % av respektive bestånd.” Man kan också beskriva situationen genom räkneexempel. Anta att det finns ca 600 tumlare i södra Östersjön. Det är vad man beräknade fanns 1995. Det föds då ca 70 kalvar, och om man använder enprocentsmålet som maximal bifångst så får man kvar 663. Från det ska man sedan dra bort dem som dör en så kallad naturlig död av ålder, och kvar har vi en ökning av beståndet med 18–20 tumlare per år av grundpopulationen på 600.

Detta gör att jag blir bekymrad när jag läser Centerns och Moderaternas särskilda yttrande om och mot förbud mot drivgarn. Det verkar som om de inte alls förstått den allvarliga situationen för tumlarna.

I dag är alltså ett av de största hoten mot tumlarna bifångsterna i fisket. En tumlare jagar ofta i samma områden som fiskare lägger sina nät, eftersom både fiskare och tumlare vet var det finns mest fisk.

De flesta bifångade tumlarna har fastnat i stormaskiga nät som drivgarn för lax eller bottengarn för torsk. Därför är det välkommet att drivgarnsfisket i Östersjön ska fasa ut med början 2005 och vara klart 2008. Vi i Vänsterpartiet hade hoppats på en snabbare utfasning men nådde inte ända fram i EU.

När det gäller det som togs upp om att det bara fanns redovisad en fångst av tumlare under den senaste tidsperioden – jag kommer inte ihåg antalet år – har det kanske viss betydelse att tumlarna är statens vilt, vilket innebär ett visst merarbete eftersom de ska skickas in. Det är inte säkert att alla som fångas kommer att redovisas.

Anf. 259 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja fråga Kjell-Erik Karlsson: Hur många tumlare har fångats som bifångst i Sverige sedan 1996?

Anf. 260 KJELL-ERIK KARLSSON (v) replik:

Herr talman! Vad jag vet har det inte redovisats några. Hur många som är fångade är det ingen som vet.

Anf. 261 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Herr talman! Enligt de uppgifter vi har och som diskuterats i utskottet, och också finns redovisat bland annat i propositionen, har man sedan 1996 fått en tumlare som bifångst i svenska vatten. Det var mot bakgrund av detta som vi ifrågasatte drivgarnsförbudet för svensk del – om det inte för Sveriges del bara var en kostnadsökning. Det var många åtgärder som skulle vidtas, och den troliga effekten skulle inte bli så stor. Därav vårt särskilda yttrande.

Jag tycker, herr talman, att det kan vara bra att ha med det i diskussionen så att vi, när vi pratar om proportioner, vet vad det handlar om. Sedan är även jag, Kjell-Erik Karlsson, med på att ju färre bifångster vi har desto bättre. Men någon form av proportion bör dock finnas med.

Anf. 262 KJELL-ERIK KARLSSON (v) replik:

Herr talman! Frågan är om det var en som var fångad som bifångst i svenska vatten eller om det var en som var fångad och redovisad. I södra Östersjön beräknade man dem till ca 600, men tumlarna befinner sig inte bara i svenska vatten utan finns på olika ställen. Det är viktigt att man vidtar åtgärder i hela Östersjön, och därför ska vi fasa ut drivgarnen. Det är alltså inte bara fråga om svenska vatten. Drivgarn har man förbjudit i andra vatten tidigare.

Anf. 263 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Det är roligt att vara i kammaren i dag och diskutera sakfrågorna i den svenska valpolitiken. Vi har redan fått en god beskrivning av vad propositionen innehåller och även många synpunkter. Jag ska därför begränsa mig till att dels säga något om regeringens valpolitik

hittills, dels passa på att kommentera några av de synpunkter på propositionen som förts fram.

Låt mig först säga att jag uppskattar den relativa samsyn som tycks finnas när det gäller valpolitiken. Det är en politik som har förts under lång tid och med stor kontinuitet. Som många har påpekat utgör valarna en mycket speciell del av världens biologiska mångfald. De är våra absolut största däggdjur. De förekommer i alla världens oceaner och har sedan lång tid tillbaka utsatts för en fullständigt hänsynslös jakt.

Trots den omfattande jakten tycks de flesta valarter ha överlevt, om än många i mycket små bestånd. Att det har varit möjligt beror i stor utsträckning på det moratorium rörande kommersiell valjakt som infördes 1985–1986. Det beslutet påverkades i hög grad av Stockholmskonferensen 1972, och Sverige arbetade därefter som ny medlem av Internationella valfångstkommissionen praktiskt för det beslutet.

Tillsammans med alla andra bevarandeländer beslöts efter några års diskussioner att moratoriet skulle gälla tills en ny och fullständigt hållbar förvaltningsplan tagits fram. Därefter skulle kommersiell valjakt kunna tillåtas för de mycket fåtaliga bestånd som IWC:s forskare ansåg kunde tåla en beskattning. Kvoterna skulle fastställas av IWC efter noggranna beräkningar av organisationens forskare.

Arbetet med förvaltningsplanen pågår fortfarande, och Sverige agerar intensivt för att den nya förvaltningsplanen ska bli så bra som möjligt. Eftersom det finns en uppenbar risk att fler länder återupptar kommersiell valjakt inom eller utom IWC anser regeringen att det ur bevarandesynpunkt är mycket viktigt att en ny hållbar förvaltningsplan kan antas av IWC. Först då kan vi betrakta valbestånden som säkra.

Genom överenskommelse vid FN:s konferens i Rio 1992 om hållbart nyttjande av levande biologiska resurser har vi anslutit oss till denna princip. Catharina Elmsäter-Svärd och Moderaterna har bland annat redovisat synpunkten att vi ska ha gemensamma principer för hur vi förvaltar våra vilda djur. Det är just det som är utgångspunkten för propositionen. Den bygger på de principerna, och dem använder vi oss av i all förvaltning. De bör därför också vara tillämpliga i valsammanhang.

Gunnar Goude har pläderat för att vi borde haft mer om valarnas levnadssätt. Det kan jag hålla med om. Det hade kanske varit ytterligare en dimension i propositionen, som ju också syftar till att vilja ge en god bakgrund. I Miljöpartiets reservation sägs att försiktighetsprincipen inte är förenlig med kommersiell valjakt på grund av valarnas biologi och en degraderad havsmiljö. Det ligger mycket även i de synpunkterna. Valarna är djur med långsam reproduktionsförmåga, och därför måste vi ha en extra försiktighet när det gäller valarna.

Vi har dock anslutit oss till principen om hållbart nyttjande. Jakt bedrivs i dag i ganska stor omfattning av ursprungsbefolkningar. De stöds av Sverige, men vi kommer aldrig att acceptera någon form av kommersiell valjakt förrän vi är helt säkra på att den sker på ett sådant sätt att valbestånden inte skadas. Det är därför vi arbetar så hårt för att skapa ett internationellt kontrollerbart och vetenskapligt baserat regelverk för valjakt. Som tidigare påpekats är de allra flesta bestånden så små att det över huvud taget inte är tal om någon jakt på dem.

Det händer att stora valar dyker upp också i svenska vatten, och förhoppningsvis kommer det att ske allt oftare. Den för oss viktigaste valen

är tumlaren. I Västerhavet är tumlaren förhållandevis vanlig, men som Kjell-Erik Karlsson berättade är den starkt hotad i Östersjön. Det är ett av de mest hotade valbestånden i världen. Beståndet av tumlare uppgår enligt de senaste skattningarna till högst 200 individer.

Vi ser allvarligt på hotet mot tumlaren, och arbetet med att värna tumlaren är mycket viktigt också för trovärdigheten i vår valpolitik. Vi arbetar därför intensivt, på många olika områden, med att värna om och öka beståndet. Fiskeriverket och Naturvårdsverket har förra året fastställt en åtgärdsplan för tumlaren, vilket bland annat innebär ökad forskning och utvecklandet av betydligt mer selektiva fiskeredskap.

I en moderat reservation sägs det att regeringens politik grundas enbart på spekulationer när det gäller tumlaren. Catharina Elmsäter-Svärd nämnde också här att det grundas på spekulationer. Jag beklagar om propositionen har gett reservanterna den synen, som jag inte delar.

Det är självklart att all kunskap om levande miljöer inrymmer en viss osäkerhet. Men vi arbetar kontinuerligt för att öka kunskapen. Forskning utgör en oerhört viktig del av arbetet i alla valpolitiska sammanhang. Redan nu vet vi alldeles tillräckligt för att beslut ska kunna fattas om bestånden i Östersjön.

Försiktighetsprincipen innebär just att bristande kunskaper och en viss osäkerhet inte får hindra oss att vidta nödvändiga åtgärder för att i det här fallet tumlarna i beståndet i Östersjön ska kunna räddas. Vi har också genom EU:s art- och habitatdirektiv åtagit oss att skydda och bevara tumlarna.

Vi välkomnar de nya regler för fisket i våra hav som EU har fastlagt. Reglerna innebär att drivgarnsfisket efter lax successivt ska fasas ut, att större fartyg inom många geografiska områden ska ha observatörer ombord och redskap ska förses med ljudskrämmor. För mindre fartyg och inom vissa områden kommer i stället särskilda pilotprojekt att initieras.

Värdet av att förbjuda drivgarnsfiske i Östersjön har ifrågasatts. Av det som har förts fram i debatten är det nog det som har förvånat mig allra mest. Vi har redan sedan år 1992 ett globalt beslut om förbud mot drivgarnsfiske i alla vatten som är väsentliga för valarna. Då inkluderades inte Östersjön. Det uppfattades inte som ett område där det fanns hotade valar. Nu vet vi att Östersjön har ett av de absolut mest hotade bestånden i hela världen.

Även om det är en ansträngning och ett problem för Sverige och våra fiskare måste vi sätta det i perspektiv av vilka krav vi har ställt på till exempel alla de länder som hade en mycket omfattande valjakt före moratoriet och som helt och hållet fick lov att lägga ned den, eller inskränka den mycket drastiskt. Om vi ska ha någon trovärdighet i vår internationella valpolitik måste vi se till att också ta valpolitiken i våra egna vatten på stort allvar.

Vi har i dag väldigt många problem för fiskarna och för miljön. Det pågår många olika processer som berör fisket och dess lönsamhet. Det gäller nyttjandet av olika fiskebestånd och bevarandet av biologisk mångfald. Regeringen anser att de processerna måste samordnas och effektiviseras så att resurserna nyttjas på bästa sätt både för fisket och för miljön. Självklart är detta något där också fiskarna ska ha en viktig roll. Vi kommer att arbeta hårt för att det ska bli fallet.

Tumlarna föredrar ganska kustnära och grunda områden. Det är också därför vi ska kunna se dem om vi är ute vid kusten. Särskilt vid västkusten är de vanligare än vad många tror. Ett mer selektivt fiske kommer i kombination med andra åtgärder förhoppningsvis öka våra möjligheter att se tumlarna. Vi vill också gärna underlätta för alla intresserade att kunna utnyttja de möjligheterna.

Hur det ska gå till kommer Fiskeriverket och Naturvårdsverket närmare att diskutera i sitt arbete med åtgärdsplanen för tumlare. När kunskapen om tumlarens ekologi har ökat kan det finnas anledning att till exempel inrätta skyddade områden för tumlare. De platser och tidpunkter där tumlare lättast kan ses kommer då att kunna identifieras.

Avslutningsvis skulle jag vilja kommentera de synpunkter som har förts fram om bättre former för samråd och information till riksdagen rörande Sveriges agerande inom Internationella valfångstkommissionen. Som jag tidigare framfört har jag absolut ingenting emot att samråda med riksdagen i den frågan och återkommer gärna. Samtidigt ska vi komma ihåg att valpolitiken bara är en liten del av regeringens politik när det gäller internationella bevarandefrågor. Det finns många andra frågor som också kräver uppmärksamhet. Det är möjligt att man ska se detta i ett något större sammanhang.

Genom den proposition som vi nu diskuterar har regeringen tillsammans med riksdagen lagt fast riktlinjerna för den kommande valpolitiken. Jag kommer självklart att återkomma till riksdagen om jag ser att det är befogat därför att det sker någon större förändring eller någonting som är av värde för riksdagen att känna till. Jag vill med detta tacka för denna möjlighet att lägga fram regeringens syn på valpolitiken. Tack ska ni ha.

Anf. 264 MARIE WAHLGREN (fp) replik:

Herr talman! Först vill jag passa på att tacka ministern för att hon trots att timmen är relativt sen tar sig tiden att delta i debatten. Jag tycker att både miljöministern och jordbruksministern är föredömen för sina kolleger. Ni deltar ofta i debatten om de propositioner och skrivelser som ni lägger fram. Det tycker jag att ni ska ha en eloge för.

Jag vill passa på att lyfta fram en fråga som inte var riktigt lyft i propositionen. Det är miljöpåverkan och framför allt miljögifternas påverkan just på tumlarbeståndet. Det är trots allt så att de högre arterna i vattnet – i det här fallet däggdjur, men också fisk – påverkas mer kraftfullt av miljögifter, dioxiner, PCB och så vidare.

Vi har i Folkpartiet nu lagt fram ett förslag där vi tycker att EU borde ta ett större ansvar för forskningen på miljöområdet. Vi vill arbeta för att man inrättar ett forskningsinstitut på EU-nivå för havsforskning. Det ska alltså vara på EU-nivå och inte på svensk nivå.

Vi tycker att det skulle vara en utmärkt placering vid Östersjön, då Östersjön på sitt sätt är ett litet laboratorium. Eftersom vattenväxlingen är så dålig kan man snabbt se om någonting händer och om det kommer nya miljögifter. Jag undrar om ministern skulle kunna tänka sig att intressera sig för den idén.

Anf. 265 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s) replik:

Herr talman! EU stöder redan i dag väldigt mycket marin forskning. Det gör också de svenska forskningsråden. Det är mer närliggande för

oss att värna om de marina forskningsstationer som vi har i Sverige som vi just nu utreder. Vi har också från regeringens sida tillsammans med samarbetspartierna sett till att den marina forskningen i Sverige har fått ytterligare medel, 10 miljoner kronor om året, de senaste åren.

Det är möjligt att ett marint forskningsinstitut vid Östersjön skulle vara ett intressant alternativ. Men det är inte självklart att vi ska gå framåt den vägen. Man bör nog se lite noggrannare på hela institutspolitiken. Jag ser väldigt många andra områden inom EU där vi kan arbeta. Det gäller inte minst den marina strategin.

Där har vi nu ett stort arbete framför oss. Det gäller också kemikaliepolitiken och miljögifterna. Det allra viktigaste för att se till att kemikalier och gifter inte kommer ut i Östersjön är att ha en väldigt bra och strikt kemikaliepolitik. Arbetet med till exempel REACH är i förlängningen också ett arbete för valarna.

Anf. 266 MARIE WAHLGREN (fp) replik:

Herr talman! Jag ser att vi har ett problem just på det forskningspolitiska området. Väldigt många av de anslag som finns är kortsiktiga. Det gäller delvis regeringens politik men i ännu större utsträckning EU:s sätt att bedriva forskning.

Ett sådant institut som vi föreslår skulle vara ett sätt att stärka långsiktigheten i arbetet. Det skulle inte vara en konkurrent för de svenska institutionerna utan i allra högsta grad ett komplement. Det skulle också ge möjlighet att stärka forskningsinsatserna för de andra Östersjöländerna, till exempel Polen och de baltiska staterna.

Anf. 267 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s) replik:

Herr talman! Om Folkpartiet vill driva den frågan tror jag att man kan framföra det till utbildningsministern för att se om han tycker att det är intressant inom ramen för de större forskningssammanhangen i EU.

Jag ser för min del att havsmiljöforskarna har ett utomordentligt bra samarbete runt Östersjön. Det sker till exempel inom ramen för Helcom, Internationella havsforskningsrådet och andra institutioner. Det är viktigt för oss att se till att stärka de svenska miljöinstitutioner som deltar i det arbetet och också deltar i EU:s större forskningssatsningar på området.

Det är för min del som miljöminister det mest naturliga sättet att arbeta i det här läget. Men självklart välkomnar vi om vi ser att det är lämpligt och möjligt att också inom EU-sammanhang stärka forskningen på det marina området på detta sätt.

Anf. 268 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik:

Herr talman! Miljöministern vill att trovärdigheten i den svenska hållningen till moratoriet mot jakt på stora valar, som ju faktiskt var väldigt uppenbar, ska motiveras av åtgärder mot bifångst av tumlare, vilket knappast förekommer. Jag får inte det att hänga ihop.

Även om jag tycker att förbudet mot drivgarn och så kallade pingers samt observatörerna som kommer att kosta mycket pengar är *overkill* så finns den här rådsförordningen och det får vi acceptera.

Jag är mycket angelägen om att de inom näringen som drabbas på något sätt ska kunna fortsätta trots den omställning som sker inom fisket.

Att fiskenäringen kan fortsätta är oerhört viktigt för lokalsamhällena, för landsbygden, för beredningsindustrin och för fiskesamhällena.

Jag är väldigt angelägen om att miljöministern i olika sammanhang driver den fråga som Jan-Olof Larsson var inne på så att det blir möjligt att kompensera dem ekonomiskt – det kan gälla utbildning, möjlighet att ställa om sin verksamhet, komma in på nya yrkesbanor eller ändra sitt fiske – och att de hålls någotsånär skadeslösa i den här situationen. Är miljöministern beredd att arbeta hårt för detta?

Anf. 269 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s) replik:

Herr talman! Det är självklart att vi vill att den här typen av omställning ska gå på ett bra sätt. Vi har också inom EU arbetat hårt för att se till att ersättningarna till fiskarna, till exempel för ljudskrämmorna, ska ligga på en rimlig nivå. Jag tycker att Jan-Olof på ett väldigt bra sätt har redogjort för det engagemang vi har.

Att jag talar om trovärdighet beror på att det ändå är ganska små frågor vi har i Östersjön jämfört med de åtgärder som måste vidtas på många håll i världen. Jag menar att det då ändå är en fråga om trovärdighet.

Bifångsterna är ett av de största problemen för valpopulationerna i världen. Det är betydligt mer problematiskt än själva jakten, som vi kritiserar väldigt hårt. Som Kjell-Erik Karlsson pekade på vet vi att även om det inte har rapporterats in bifångster av tumlare från svenska fiskare under senare år hittas döda tumlare i Östersjön. Forskarna är eniga om att ett tiotal tumlare om året beräknas hittas döda i Östersjön. På ett bestånd av maximalt 200 är det väldigt mycket.

Visst är det en fråga om trovärdighet att visa att det här är möjligt. Vi som i internationella förhandlingar möter representanter för andra länder vet att många av dem, kanske med viss rätt, kan hävda att vissa av de bestånd som beskattas av exempelvis norska fiskare – vikval till exempel – skulle kunna vara bland dem som vi skulle kunna diskutera att beskatta. Det kan finnas goda skäl för många i andra länder att hävda att de har på fötterna.

Vi ska vara väldigt noga med att sköta vår lilla lilla del här hemma. Det tycker jag är väldigt viktigt.

Anf. 270 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag tycker ändå att man i de här sammanhangen måste vidta åtgärder som är proportionella. Det blir ju inte trovärdigt i olika ageranden om man vidtar åtgärder som inte kan motiveras sakligt. Vi har talat med experter som jobbar med de här frågorna, och man säger att bifångster förekommer ytterst begränsat.

Låt oss inte bråka mer om detta.

Låt mig i stället som fortfarande kännande mig som nybörjare i de här sammanhangen tacka miljöministern för det aktiva deltagandet här i kammaren och i utskottet och önska en riktigt skön sommar med så lite klimatförändringar som möjligt, det vill säga sol hela tiden.

Vi återkommer till hösten med gemensamma tag mot de stora miljöproblem som vi är satta att arbeta mot.

Tack också till utskottskamraterna. Det är trevligt att arbeta tillsammans med er i en generös och öppen anda där vi både kan ge och ta.

18 § Anmälan om fråga för skriftligt svar

Anmäldes att följande fråga för skriftligt svar framställdes

den 17 juni

2003/04:1346 av *Margareta Sandgren* (s) till näringsminister Leif Pagrotsky
Löner och ersättningar i statliga bolag

Frågan redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 september.

19 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 16 juni

2003/04:1320 av *Sten Tolgfors* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Gemensamma EU-skatter
2003/04:1321 av *Christer Nylander* (fp) till finansminister Bosse Ringholm
Skatten på rulltobak

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 september.

20 § Kammaren åtskildes kl. 20.45.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början till och med 5 § anf. 33 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med 7 § anf. 65 (delvis),
av talmannen därefter till och med 9 § anf. 153,
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 16.53,
av förste vice talmannen därefter till och med 16 § anf. 230 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

Prot. 2003/04:130
17 juni

PER PERSSON

/Monica Gustafson

1 § Anmälan om inkomsten faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	1
2 § Hänvisning av ärende till utskott och beslut om förlängd motionstid	1
3 § Förnyad bordläggning	1
4 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 16 juni	2
BoU13 Ledningsrätt för elektroniska kommunikationsnät	2
SkU31 Avtal mellan Sverige och Danmark om vissa skattefrågor m.m.	3
SkU32 Undantag från skattskyldighet för vissa ersättningar i form av royalty och avgift	3
SkU36 Skattebefrielse för el i vissa industriella processer	4
SkU37 Beskattning av lokalanställd personal vid utländska beskickningar och konsulat i Sverige	4
5 § Tilläggsbudget 1 för 2004	4
Finansutskottets betänkande 2003/04:FiU21	4
Anf. 1 CARIN LUNDBERG (s)	4
Anf. 2 GUNNAR AXÉN (m)	5
Anf. 3 KARIN PILSÄTER (fp)	7
Anf. 4 MATS ODELL (kd)	9
Anf. 5 JÖRGEN JOHANSSON (c)	12
Anf. 6 HANS HOFF (s)	13
Anf. 7 MATS ODELL (kd) replik	15
Anf. 8 HANS HOFF (s) replik	16
Anf. 9 MATS ODELL (kd) replik	16
Anf. 10 HANS HOFF (s) replik	17
Anf. 11 KARIN PILSÄTER (fp) replik	17
Anf. 12 HANS HOFF (s) replik	18
Anf. 13 KARIN PILSÄTER (fp) replik	19
Anf. 14 HANS HOFF (s) replik	19
Anf. 15 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik	20
Anf. 16 HANS HOFF (s) replik	20
Anf. 17 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik	21
Anf. 18 HANS HOFF (s) replik	21
Anf. 19 CHRISTER NYLANDER (fp)	21
Anf. 20 HANS HOFF (s) replik	23
Anf. 21 CHRISTER NYLANDER (fp) replik	23
Anf. 22 HANS HOFF (s) replik	24
Anf. 23 CHRISTER NYLANDER (fp) replik	24
Anf. 24 LARS BÄCKSTRÖM (v)	25
Anf. 25 MATS ODELL (kd) replik	27
Anf. 26 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik	28
Anf. 27 MATS ODELL (kd) replik	29
Anf. 28 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik	29
Anf. 29 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik	30

Anf. 30	LARS BÄCKSTRÖM (v) replik.....	30
Anf. 31	JÖRGEN JOHANSSON (c) replik	31
Anf. 32	LARS BÄCKSTRÖM (v) replik.....	31
Anf. 33	KARIN PILSÄTER (fp) replik	32
Anf. 34	LARS BÄCKSTRÖM (v) replik.....	32
Anf. 35	KARIN PILSÄTER (fp) replik	33
Anf. 36	LARS BÄCKSTRÖM (v) replik.....	34
Anf. 37	YVONNE RUWAIDA (mp).....	34
Anf. 38	MATS ODELL (kd) replik.....	37
Anf. 39	YVONNE RUWAIDA (mp) replik.....	37
Anf. 40	MATS ODELL (kd) replik.....	37
Anf. 41	YVONNE RUWAIDA (mp) replik.....	38
	(Beslut fattades under 13 §.)	38
6 §	Årsredovisning för staten 2003.....	38
	Finansutskottets betänkande 2003/04:FiU28	38
Anf. 42	CARIN LUNDBERG (s)	38
Anf. 43	TOMAS HÖGSTRÖM (m).....	39
Anf. 44	KARIN PILSÄTER (fp)	39
Anf. 45	JÖRGEN JOHANSSON (c).....	40
Anf. 46	BO BERNHARDSSON (s).....	41
	(Beslut fattades under 13 §.)	43
7 §	Demokratifrågor.....	43
	Konstitutionsutskottets betänkande 2003/04:KU19	43
Anf. 47	NILS FREDRIK AURELIUS (m)	43
Anf. 48	LISELOTT HAGBERG (fp).....	45
Anf. 49	TUVE SKÅNBERG (kd).....	48
Anf. 50	MATS EINARSSON (v).....	50
Anf. 51	TUVE SKÅNBERG (kd) replik.....	53
Anf. 52	MATS EINARSSON (v) replik	53
Anf. 53	TUVE SKÅNBERG (kd) replik.....	53
Anf. 54	MATS EINARSSON (v) replik	54
Anf. 55	KERSTIN LUNDGREN (c)	54
Anf. 56	MATS EINARSSON (v) replik	56
Anf. 57	KERSTIN LUNDGREN (c) replik	57
Anf. 58	MATS EINARSSON (v) replik	57
Anf. 59	KERSTIN LUNDGREN (c) replik	58
Anf. 60	LOTTA N HEDSTRÖM (mp).....	58
Anf. 61	MATS EINARSSON (v) replik	60
Anf. 62	LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik.....	61
Anf. 63	MATS EINARSSON (v) replik	61
Anf. 64	LOTTA N HEDSTRÖM (mp) replik.....	61
Anf. 65	PÄR AXEL SAHLBERG (s).....	61
Anf. 66	NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	63
Anf. 67	PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik.....	63
Anf. 68	NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	64
Anf. 69	PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik.....	64
Anf. 70	MATS EINARSSON (v) replik	65
Anf. 71	PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik.....	65
Anf. 72	MATS EINARSSON (v) replik	66

Anf. 73 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik	66
Anf. 74 LISELOTT HAGBERG (fp) replik	67
Anf. 75 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik	67
Anf. 76 LISELOTT HAGBERG (fp) replik	68
Anf. 77 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik	68
Anf. 78 TUVE SKÅNBERG (kd) replik	69
Anf. 79 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik	69
Anf. 80 TUVE SKÅNBERG (kd) replik	70
Anf. 81 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik	70
Anf. 82 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp).....	71
(Beslut fattades under 13 §.).....	72
8 § Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till	
regeringen	72
Konstitutionsutskottets betänkande 2003/04:KU21	72
Anf. 83 HENRIK S JÄRREL (m)	72
Anf. 84 PÄR AXEL SAHLBERG (s)	73
Anf. 85 HENRIK S JÄRREL (m) replik	74
Anf. 86 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik	74
Anf. 87 HENRIK S JÄRREL (m) replik	75
Anf. 88 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik	75
(forts. 10 §).....	76
Ajournering.....	76
Återupptagna förhandlingar	76
9 § Frågestund.....	76
Anf. 89 TALMANNEN.....	76
<i>Tillbakadragandet av svensk trupp i Kindu</i>	<i>76</i>
Anf. 90 ROSITA RUNEGRUND (kd).....	76
Anf. 91 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	76
Anf. 92 ROSITA RUNEGRUND (kd).....	77
Anf. 93 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	77
<i>Barnfamiljernas situation</i>	<i>77</i>
Anf. 94 BO KÖNBERG (fp).....	77
Anf. 95 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	77
Anf. 96 BO KÖNBERG (fp).....	78
Anf. 97 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	78
<i>Studentbostäder</i>	<i>78</i>
Anf. 98 MARYAM YAZDANFAR (s).....	78
Anf. 99 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	79
Anf. 100 MARYAM YAZDANFAR (s).....	79
Anf. 101 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	79
<i>Sjukförsäkringssystemet.....</i>	<i>79</i>
Anf. 102 MAGDALENA ANDERSSON (m).....	79
Anf. 103 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	80
Anf. 104 MAGDALENA ANDERSSON (m).....	80
Anf. 105 TALMANNEN.....	80
Anf. 106 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	81
<i>Den ökande alkoholkonsumtionen</i>	<i>81</i>
Anf. 107 JOHAN PEHRSON (fp).....	81
Anf. 108 Statsrådet PÄR NUDER (s).....	81

Anf. 109 JOHAN PEHRSON (fp)	82
Anf. 110 Statsrådet PÄR NUDER (s)	82
<i>Kampen mot barnarbete</i>	82
Anf. 111 HILLEVI LARSSON (s)	82
Anf. 112 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s)	83
Anf. 113 HILLEVI LARSSON (s)	83
Anf. 114 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s)	83
<i>Expropriationslagen</i>	83
Anf. 115 RIGMOR STENMARK (c)	83
Anf. 116 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	84
Anf. 117 RIGMOR STENMARK (c)	84
Anf. 118 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	84
<i>Euratomfördraget</i>	84
Anf. 119 INGEGERD SAARINEN (mp)	84
Anf. 120 Statsrådet PÄR NUDER (s)	84
Anf. 121 INGEGERD SAARINEN (mp)	85
<i>Försvarsmaktens doktorandprogram</i>	85
Anf. 122 HELI BERG (fp)	85
Anf. 123 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	85
Anf. 124 HELI BERG (fp)	86
Anf. 125 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	86
<i>Nordiskt samarbete mot människohandel</i>	86
Anf. 126 LENNART GUSTAVSSON (v)	86
Anf. 127 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	86
Anf. 128 LENNART GUSTAVSSON (v)	87
Anf. 129 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	87
<i>Regeringens handläggningstider vid överklagande av detalplaner</i>	87
Anf. 130 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	87
Anf. 131 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	88
Anf. 132 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	88
Anf. 133 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	88
<i>En nationell katastrofplan</i>	88
Anf. 134 CATHARINA BRÅKENHIELM (s)	88
Anf. 135 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	89
Anf. 136 CATHARINA BRÅKENHIELM (s)	89
Anf. 137 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	90
<i>Riktlinjer för prioriteringar inom hälso- och sjukvården</i>	90
Anf. 138 ULRIK LINDGREN (kd)	90
Anf. 139 Statsrådet PÄR NUDER (s)	90
Anf. 140 ULRIK LINDGREN (kd)	90
<i>Sveriges beredskap mot storskaliga terroristangrepp</i>	91
Anf. 141 ALLAN WIDMAN (fp)	91
Anf. 142 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	91
Anf. 143 ALLAN WIDMAN (fp)	91
Anf. 144 Försvarsminister LENI BJÖRKLUND (s)	91
<i>Bostadsfinansieringssystem</i>	92
Anf. 145 OWE HELLBERG (v)	92
Anf. 146 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	92
Anf. 147 OWE HELLBERG (v)	92

Anf. 148 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	93
<i>EU:s biståndskommissionär</i>	93
Anf. 149 CARINA HÄGG (s).....	93
Anf. 150 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s).....	94
Anf. 151 CARINA HÄGG (s).....	94
Anf. 152 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s).....	94
Anf. 153 TALMANNEN.....	94
10 § (forts. från 8 §) Redogörelse för behandlingen av	
riksdagens skrivelser till regeringen (forts. KU21).....	95
Anf. 154 TOBIAS KRANTZ (fp)	95
Anf. 155 MATS EINARSSON (v).....	96
Anf. 156 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	98
Anf. 157 MATS EINARSSON (v) replik.....	98
Anf. 158 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	99
Anf. 159 MATS EINARSSON (v) replik.....	99
Anf. 160 HENRIK S JÄRREL (m) replik	100
Anf. 161 MATS EINARSSON (v) replik.....	100
Anf. 162 HENRIK S JÄRREL (m) replik	101
Anf. 163 MATS EINARSSON (v) replik.....	101
Anf. 164 INGVAR SVENSSON (kd)	101
Anf. 165 HENRIK S JÄRREL (m) replik	102
Anf. 166 INGVAR SVENSSON (kd) replik	102
Anf. 167 HENRIK S JÄRREL (m) replik	103
Anf. 168 INGVAR SVENSSON (kd) replik	103
(Beslut fattades under 13 §.).....	103
11 § Rambeslut om verkställighet av bötesstraff	103
Justitiekammarens betänkande 2003/04:JuU28	103
Anf. 169 GÖRAN NORLANDER (s)	103
Anf. 170 BEATRICE ASK (m).....	103
Anf. 171 KARIN GRANBOM (fp).....	105
Anf. 172 JOE FRANS (s).....	106
Anf. 173 BEATRICE ASK (m) replik	107
Anf. 174 JOE FRANS (s) replik.....	108
Anf. 175 BEATRICE ASK (m) replik	109
Anf. 176 JOE FRANS (s) replik.....	109
Anf. 177 JOHAN LINANDER (c)	110
Anf. 178 LEIF BJÖRNLOD (mp).....	111
Anf. 179 ANDRE VICE TALMANNEN.....	111
Anf. 180 JOHAN LINANDER (c) replik.....	112
Anf. 181 ANDRE VICE TALMANNEN.....	112
Anf. 182 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik.....	112
Anf. 183 JOHAN LINANDER (c) replik.....	112
Anf. 184 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik.....	112
Anf. 185 BEATRICE ASK (m) replik	112
Anf. 186 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik.....	113
Anf. 187 BEATRICE ASK (m) replik	113
Anf. 188 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik.....	113
Anf. 189 JOE FRANS (s) replik.....	113
Anf. 190 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik.....	114

Anf. 191 JOE FRANS (s) replik	114
Anf. 192 LEIF BJÖRNLOD (mp) replik	114
Anf. 193 ROLF OLSSON (v)	114
Anf. 194 ANDRE VICE TALMANNEN	115
(Beslut fattades under 13 §.)	115
12 § Rambeslut om olaglig narkotikahandel.....	115
Justitieutskottets betänkande 2003/04:JuU29.....	115
Anf. 195 YILMAZ KERIMO (s).....	115
Anf. 196 CECILIA MAGNUSSON (m).....	116
Anf. 197 TORKILD STRANDBERG (fp).....	117
Anf. 198 PETER ALTHIN (kd).....	119
Anf. 199 JOHAN LINANDER (c).....	120
(forts. 14 §).....	122
Ajournering.....	122
Återupptagna förhandlingar	122
13 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	122
FiU21 Tilläggsbudget 1 för 2004	122
FiU28 Årsredovisning för staten 2003	123
KU19 Demokratifrågor	123
KU21 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen.....	125
JuU28 Rambeslut om verkställighet av bötesstraff	125
14 § (forts. fr. 12 §) Rambeslut om olaglig narkotikahandel (forts. JuU29).....	126
Anf. 200 KERSTIN ANDERSSON (s).....	126
Anf. 201 CECILIA MAGNUSSON (m) replik.....	128
Anf. 202 KERSTIN ANDERSSON (s) replik	128
Anf. 203 CECILIA MAGNUSSON (m) replik.....	129
Anf. 204 KERSTIN ANDERSSON (s) replik	129
Anf. 205 ROLF OLSSON (v)	129
Anf. 206 CECILIA MAGNUSSON (m) replik.....	131
Anf. 207 ROLF OLSSON (v) replik	131
Anf. 208 CECILIA MAGNUSSON (m) replik.....	131
Anf. 209 ROLF OLSSON (v) replik	132
Anf. 210 JOHAN LINANDER (c) replik.....	132
Anf. 211 ROLF OLSSON (v) replik	133
Anf. 212 JOHAN LINANDER (c) replik.....	133
Anf. 213 ROLF OLSSON (v) replik	134
Anf. 214 LEIF BJÖRNLOD (mp).....	134
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)	135
15 § Handel med utsläppsätter I.....	135
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2003/04:MJU19	135
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)	135
16 § Halvtidsöversynen av den gemensamma jordbrukspolitiken	135
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2003/04:MJU22	135
Anf. 215 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s)	135
Anf. 216 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m)	136

Anf. 217 ANITA BRODÉN (fp)	138
Anf. 218 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	140
Anf. 219 JAN ANDERSSON (c)	142
Anf. 220 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s)	144
Anf. 221 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	146
Anf. 222 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) replik	146
Anf. 223 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m) replik	147
Anf. 224 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) replik	147
Anf. 225 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik	148
Anf. 226 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) replik	148
Anf. 227 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik	149
Anf. 228 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) replik	149
Anf. 229 JAN ANDERSSON (c) replik	149
Anf. 230 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) replik	150
Anf. 231 JAN ANDERSSON (c) replik	150
Anf. 232 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) replik	150
Anf. 233 ANITA BRODÉN (fp) replik	150
Anf. 234 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) replik	151
Anf. 235 ANITA BRODÉN (fp) replik	151
Anf. 236 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) replik	151
Anf. 237 ROLF LINDÉN (s)	152
Anf. 238 JAN ANDERSSON (c) replik	154
Anf. 239 ROLF LINDÉN (s) replik	154
Anf. 240 JAN ANDERSSON (c) replik	154
Anf. 241 ROLF LINDÉN (s) replik	154
Anf. 242 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v)	155
Anf. 243 GUNNAR GOUDE (mp)	156
Anf. 244 ANITA BRODÉN (fp) replik	157
Anf. 245 GUNNAR GOUDE (mp) replik	158
Anf. 246 ANITA BRODÉN (fp) replik	158
Anf. 247 GUNNAR GOUDE (mp) replik	158
(Beslut skulle fattas den 19 juni.)	159
17 § En hållbar svensk politik i fråga om valar	159
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2003/04: MJU20	159
Anf. 248 ALF ERIKSSON (s)	159
Anf. 249 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m)	160
Anf. 250 MARIE WAHLGREN (fp)	161
Anf. 251 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	162
Anf. 252 GUNNAR GOUDE (mp)	163
Anf. 253 JAN-OLOF LARSSON (s)	164

Anf. 254	GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	166
Anf. 255	JAN-OLOF LARSSON (s) replik.....	167
Anf. 256	GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	167
Anf. 257	JAN-OLOF LARSSON (s) replik.....	167
Anf. 258	KJELL-ERIK KARLSSON (v).....	167
Anf. 259	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	169
Anf. 260	KJELL-ERIK KARLSSON (v) replik	169
Anf. 261	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik	169
Anf. 262	KJELL-ERIK KARLSSON (v) replik	169
Anf. 263	Miljöminister LENA SOMMESTAD (s).....	169
Anf. 264	MARIE WAHLGREN (fp) replik.....	172
Anf. 265	Miljöminister LENA SOMMESTAD (s) replik.....	172
Anf. 266	MARIE WAHLGREN (fp) replik.....	173
Anf. 267	Miljöminister LENA SOMMESTAD (s) replik.....	173
Anf. 268	SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik.....	173
Anf. 269	Miljöminister LENA SOMMESTAD (s) replik.....	174
Anf. 270	SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik.....	174
	(Beslut skulle fattas den 19 juni.).....	174
18 §	Anmälan om fråga för skriftligt svar	175
19 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	175
20 §	Kammaren åtskildes kl. 20.45.	175

Elanders Gotab, Stockholm 2004